

Alain de Botton

Aşk Üzerine

ROMAN

Çeviren: Ahu Antmen

YKY

3. Baskı

AŞK ÜZERİNE

Alain de Botton 1969 yılında İsviçre’de doğdu, Cambridge’de eğitim gördü ve halen Londra’da yaşıyor. İlk romanı *Aşk Üzerine* 1993 yılında yayımlandı ve çeşitli dillere çevrildi. Yazarın *Romantik Hareket: Seks, Alışveriş ve Roman, Bir Öp Bir Söyle* ve *Proust Yaşamınızı Nasıl Değiştirebilir* adlı kitapları bulunuyor.

Ahu Antmen 1971 yılında Mersin’de doğdu, İstanbul Üniversitesi’nde gazetecilik, Londra Üniversitesi Goldsmiths Koleji’nde sanat tarihi eğitimi gördü. Halen İstanbul’da yaşıyor. Çevirileri: *Ağırbaşlı İki Hanımefendi*, Jane Bowles, Can Yayınları; *Suluk Alma Dersleri*, Anne Tyler, Can Yayınları; *İngiliz Casus*, Michael Ondaatje, Can Yayınları; *Vincent Van Gogh*, Paul Gauguin, Henri de Toulouse-Lautrec, Pablo Picasso, Salvador Dali, Egon Schiele monografileri, Taschen-ABC Yayınevi.

ALAIN DE BOTTON

Aşk Üzerine

ÇEVİREN:
AHU ANTMEN

ROMAN

İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları
Edebiyat - 265

Aşk Üzerine / Alain de Botton
Özgün Adı: Essays in Love
Çeviren: Ahu Antmen

Kapak Tasarımı: Nahide Dikel
Baskı: Şefik Matbaası

1. Baskı: İstanbul, Mayıs 1998
3. Baskı: İstanbul, Şubat 2001
ISBN 975-363-810-8

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 1998
© Alain de Botton 1993

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 285 Beyoğlu 80050 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.yapikrediyayinlari.com>
<http://www.shop.superonline.com/yky>
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

Romantik Yazgıcılık • 7

İKİNCİ BÖLÜM

Bir Ülkü Peşinde • 16

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Baştan Çıkarma Üzerine • 22

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Özgünlük • 33

BEŞİNCİ BÖLÜM

Akıl ve Gövde • 44

ALTINCI BÖLÜM

Marksizm • 51

YEDİNCİ BÖLÜM

Sahte Notalar • 63

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Ya Aşk Ya Liberalizm • 72

DOKUZUNCU BÖLÜM

Güzellik • 82

ONUNCU BÖLÜM

Aşk Sözcükleri • 89

ON BİRİNCİ BÖLÜM
Onda Ne Buluyorsun? • 99

ON İKİNCİ BÖLÜM
Şüphe ve İnanç • 106

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Samimiyet • 110

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
"Ben" in Onaylanması • 119

ON BEŞİNCİ BÖLÜM
Gönül de Mola Verir • 131

ON ALTINCI BÖLÜM
Mutluluk Korkusu • 143

ON YEDİNCİ BÖLÜM
Kasılmalar • 151

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM
Romantik Terörizm • 160

ON DOKUZUNCU BÖLÜM
İyinin ve Kötünün Ötesinde • 168

YİRMİNCİ BÖLÜM
Ruhsal-Yazgıcılık • 177

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM
İntihar • 185

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM
İsa Kompleksi • 190

YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Boşlukları Doldurmak • 195

YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Aşk Dersleri • 199

BİRİNCİ BÖLÜM

Romantik Yazgıcılık

1. Belli bir yazgıya en çok romantik yaşantımızda özlem duyarız. Genelde ruhumuzun derinliklerine inemeyen insanlarla yatağımızı paylaşmak zorunda kaldığımızdan, günün birinde (aydınlanmış çağımızın tüm kurallarına aykırı olmakla birlikte) düşlerimizin erkeği ya da kadınıyla karşılaşacağımıza inandığımız için bağışlanamaz mıyız? Bu amansız özlemi doyuracak bir yaratığa adeta batıl bir inanç duymamız, hoşgörülemez mi? Dualarımız belki yanıtsız kalacak, belki erkeklerle kadınlar arasındaki anlaşmazlık kısırdöngüsü hiç aşılamayacak ama, tanrılar olur da bize acırsa, o zaman o prens ya da prensesle karşılaşmamızı salt bir rastlantıya yormamız beklenebilir mi bizden? Bir kereliğine de olsa akılcı yorumlardan vazgeçerek, bunu romantik yazgımızın kaçınılmaz bir parçası olarak algılayamaz mıyız?

2. Aralık ayının başında bir sabah, Paris'ten Londra'ya giden İngiliz Havayolları uçağının ekonomi bölümünde otururken ne bir aşk, ne bir öykü vardı aklımda. Kış bulutlarının battaniye gibi açılıp yerini masmavi parlak sulara bıraktığı Normandiya sahilini yeni geçmiştik. Sıkılmıştım, aklımı toparlayamıyordum, havayolu dergisinde tatil beldeleri ve havaalanı hakkındaki bilgileri tepkisiz bir şekilde okuyordum. Fondaki o boğuk motor uğultusu, abartısız gri dekor, hosteslerin yapmacık gülücükleriyle uçakta insanın içini rahatlatan bir şey vardı. Aç ya da

susamış değildim ama, çeşitli yiyecek ve içeceklerle koridorda ilerleyen arabayı gördüğümde uçak yolculuklarında yemek servislerinin uyandırdığı o belli belirsiz beklentiyi hissettim.

3. Sol yanımdaki yolcu sanki biraz ürkerek koltuğunun önündeki cebe yerleştirilmiş uçak güvenlik önlemlerini anlatan kartı okumak için kulaklıklarını çıkardı. Karaya ya da suya gayet sakin, kuş gibi konan yolcular, topuklu ayakkabılarını çıkaran hanımlar, cankurtaran yeleklerini hünerle şişiren çocuklarla yakıtın mucizevi bir biçimde ateş almadığı, uçağın tek parça kaldığı ideal bir kazayı gösteriyordu elindeki kart.

4. "Bir terslik olursa nasılsa hepimiz öleceğiz, dalga mı geçiyorlar?" diye sordu yanımdaki yolcu.

"İnsanları biraz rahatlatıyor sanırım," diye yanıtladım, onubenden başka dinleyen yoktu.

"Öyle çabuk bir ölüm, o kadar da kötü bir son sayılmaz aslında, karaya çarparsa ve önde de oturuyorsan zaten hiç şansın yok. Bir amcam uçak kazasında ölmüştü. Sizin bu biçimde ölen bir tanıdığınız oldu mu?"

Olmamıştı ama o sırada hostes (işverenleri hakkında duyulan ahlaki kaygılardan habersiz halde) yemek servisine başladığı için yanıt veremedim. Portakal suyu istemiştim, bir tabak geçkin sandviçi ise geri çevirmek üzereydim ki yol arkadaşım kulağıma uzanarak, "Olsun alın. Ben yerim sizinkileri, açlıktan ölüyorum," diye fısıldadı.

5. Ensesini açıkta bırakacak kadar kısaydı kestane rengi saçları; iri, sulu, yeşil gözlerini gözlerimden kaçırıyordu. Mavi bir bluz giymiş, dizlerinin üzerini gri bir hırkayla örtmüştü. Omuzları kırılacakmış gibi incecikti, derisi soyulmuş parmaklarından da tırnaklarını yediği anlaşılıyordu.

"Sizi aç bırakmıyorum değil mi?"

"Kesinlikle."

"Özür dilerim, kendimi tanıtmadım, benim adım Chloe," diye açıklamada bulundu sonra ve kolunu epeyce dokunaklı bir resmiyet içinde bana uzattı.

Ardından yaşam öyküsü değiş tokuşu yaptık; Chloe, ticari bir fuara katılmak için Paris'te bulunuyormuş. Bir yıldır Soho'daki bir moda dergisinin grafik tasarımcısı olarak çalışıyormuş. Kraliyet Sanat Akademisi'nde okumuş, York'ta doğmuş ama çocukken Wiltshire'a taşınmış ve şimdi (23 yaşında) Islington'da bir dairede tek başına yaşıyormuş.

6. Uçak Heathrow'a doğru alçalmaya başlarken, "Umarım bagajımı kaybetmemişlerdir," dedi Chloe. "Sen de bavullarını kaybedeceklermiş korkusuna kapılmaz mısın?"

"Aklıma pek takmam doğrusu, ama bir kez New York, bir kez de Frankfurt'ta olmak üzere iki kez başıma geldi."

"Tanrım, nefret ediyorum yolculuklardan," diye iç geçirdi Chloe işaret parmağını kemirerek. "En zoru da varmaktır, ben hep varış korkusu yaşarım. Bir süre uzaklaşınca, yokluğumda kötü şeyler olmuş gibi gelir, su borusu patladı mı, işimden oldum mu, kaktüslerim öldü mü..."

"Kaktüs mü yetiştiriyorsun?"

"Birkaç kaktüsüm var, bir kaktüs dönemi geçirdim de. Falik bir saplantı belki, biliyorum, ama Arizona'da bir kış geçirdikten sonra kaktüslere merak saldım. Senin evcil hayvanın var mı?"

"Eskiden balıklarım vardı."

"Ne oldular?"

"Birkaç yıl önce bir kız arkadaşım ile birlikte yaşıyordum. Kıskançlıktan mı bilmiyorum ama, bir gün akvaryumu havalandıran aleti kapatmış, balıkların hepsi öldü."

7. Virajlı bir dağ yolunda an an yakalanan manzaralar gibi birbirimizin kişiliklerine dair ufak pencereler açan bu sohbet, uçağın tekerlekleri asfalt piste değip, motoru geri viteste terminale seyrederek yükünü kalabalık havaalanına boşaltana dek böylece sürdü. Bavulumu alıp gümrüğü geçtiğim sırada Chloe'ye âşık olmuşum bile.

8. İnsan resmen ölmeden, herhangi birini yaşamının aşkı olarak düşünemez aslında (ki o zaman da zaten olanaksızdır).

Oysa Chloe ile tanıştıktan kısa bir süre sonra onu yaşamının aşkı olarak değerlendirmek, hiç de tuhaf gelmiyordu bana. Nedenini bilmiyorum ama, hissettiklerimi göz önünde bulundurarak ona birden duyduğum bu yakınlığın olsa olsa aşk olabileceğini söyleyebilirim. Bu sürecin iç dinamiklerini bildiğimi de iddia edemeyeceğim, deneyimlerim dışında kanıt da yok elimde. Londra'ya döndükten birkaç gün sonra Chloe ile birlikte geçirdiğimiz öğleden sonrayı örnek verebilirim. Noel'den birkaç hafta önce Londra'nın batı yakasında bir lokantada akşam yemeği yedikten sonra yapılacak hem en tuhaf, hem de en doğal şeymiş gibi geceyi onun dairesinde sevişerek bitirmemiz de bir başka örnek. Chloe Noel'i ailesiyle geçirdi, ben arkadaşlarımla İskoçya'ya gittim, ama birbirimizi her gün aradık, bazen günde beş defa konuşuyorduk –bir şey söylemek için de değil hani– yalnızca ikimiz de daha önce hiç kimseyle böyle konuşmadığımızı, ötekilerin zorlama ve kandırmacadan öteye gitmediğini, (doğal olarak bir kurtarıcıya gerek duyan) o bekleyişin artık gerçekten sona erdiğini hissettiğimiz için arıyorduk birbirimizi. Yaşamım boyunca beceriksizce aradığım, düşlerimde gördüğüm kadındı o ve gülüşü, gözleri, espri anlayışı, edebiyat zevki, kaygıları ve zekâsıyla idealimdeki sevgiliye tıpatıp uyuyordu.

9. Ve birbirimize bu denli uygun olduğumuzu hissetmeye başladığım için de (yalnızca cümlelerimi tamamlamıyor, yaşamımı bütünlüyordu) Chloe ile tanışmamın basit bir rastlantı olabileceğini aklım almıyordu. Yazgı, kısmet gibi olguları gerekli şüphecilikle değerlendirebilecek yetkinlikteydim oysa. Genelde batıl inançlarım da yoktur benim, ama Chloe ile birlikte, önemsiz bile görünse bir dizi ayrıntıyı içgüdüsel olarak zaten hissettiklerimizin bir kanıtı olarak görmeye başladık; *birbirimiz için yaratılmıştık biz*. İkimiz de çift rakamlı yılların aynı ayında gece yarısı sularında (o 23.45'te, ben 01.15'te) doğmuşuz. Çocukluğumuzda klarinet çalmışız, okul piyeslerinde *Bir Yaz Gecesi Rüyası*'nda (o Helena, ben Theseus'un uşağı) rol almışız. Sol ayaklarımızın baş parmaklarında iki büyük ben, arkadaki azı dişlerimizde ikimizin de dolgusu var. Güneşli hava-

larda ikimizi de hapsirik tutuyor, ikimizde de ket apı ŐiŐesinden bıçakla sıyrarak alma huyu var. Hatta k  t  phanelerimizdeki *Anna Karenina*’ların baskısı bile (eski Oxford baskısı) aynı – bunlar küçük ayrıntılar belki ama inananlar yeni bir dini nasıl kuruyorlar dersiniz?

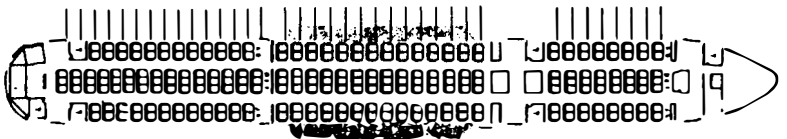
10. Elimizdeki verilere yüce anlamlar yükleyerek zamanı kendimizce   k  leŐtirdik. Chloe ile uçakta karŐılaŐmamız Afrodit’in entrikasıydı bizce, birinci bölümün ilk sahnesiydi, çöküşlerin en efsanevi, en klasigine dönüŐtürdük bu karŐılaŐmayı – aşk   k  s  ne. Gökyüzündeki o dev beyin, doğduğumuz andan baŐlayarak y  r  ngelerimizi kurnazca kaydırarak bir gün o Paris-Londra seferinde karşılaşmamızı sağlamıştı sanki. Bizim için gerçekleŐmiŐti ya; hiç gerçekleŐmeyen sayısız aşk, birilerinin bir uçak kaçırması ya da bir telefon numarasını kaybetmesi nedeniyle hiç yazılamayan pek çok aşk   k  s  n   görmezlikten gelebiliyorduk. Olmuş olan ilgilendiriyordu bizi tarihçiler gibi, her durumun doğasında varolan Şans ögesini göz ardı ediyor ve kendi yaŐantımızın Hegel’i, Spengler’i olmaya soyunarak utanmadan büyük   k  ler yazmaya yelteniyorduk. (Olay gerçekleŐtikten sonra ortaya çıkan) anlatıcıyı oynuyor, başımıza geleni simyalaŐtırıyor ve yaŐamımıza inanılması g    bir nedensellik atfediyorduk. Böylece, son derece mistik ya da (daha nazikçe ifade edecek olursak) edebi bir adım atmıŐ olmaktan suçlu bulunuyorduk.

11. Daha akılcı olmamız gerekirdi elbette. Chloe de ben de bu iki baŐkent arasında sık sık gidip gelmedi imiz gibi, bu yolculuğu uzun zamandır tasarlamıŐ da değildik. Chloe, editör yardımcısı aniden hastalanınca iŐyerince apar topar gönderilmiŐ, ben de Bordeaux’daki iŐimin erken bitmesiyle, kızkardeŐimle birkaç gün geçirmek için gelmiştim Paris’e. Charles de Gaulle ile Heathrow arasında gidip gelen ulusal havayolu Őirketleri, dönmeyi istediğimiz gün sabah saat dokuz ile    le arasında altı seçenek sunuyordu. 6 Aralık’ta öğleden sonranın erken saatlerinde Londra’da olmak isteyip de son dakikaya dek hangi uçağa binece imizi kararlaŐtırmamıŐ olmamız göz   n  n-

de bulundurulduğunda, o gün başlarken ikimizin de aynı uçakta (yan yana koltuklarda olmasa da) bulunmasının matematiksel olasılığı 36'ya 1 kadardı.

12. Chloe sonradan bana saat on buçuktaki Fransız Hava-yolları uçağına binmeyi tasarladığını, ancak odasından tam çıkarken giysilerinin arasındaki şampuanın sızdığını fark etmesiyle bavulunu yeniden derlemek zorunda kaldığını, bunun da değerli bir on dakikaya mal olduğunu anlattı. Otel resepsiyonu kredi kartıyla ödediği faturasını hazırlayıp sonunda bir taksi çağırdığında, saat dokuzu çeyrek geçmiş ve Chloe'nin on buçuktaki Fransız Havayolları uçağına yetişmesi olasılığı ortadan kalkmıştı. Porte de la Villette yakınlarındaki yoğun trafiği geçip havaalanına vardığında uçak çoktan kalkışa hazırmış ve Chloe bir sonraki Fransız Havayolları uçağını beklemek istemeyince, İngiliz Havayolları terminaline gidip, benim de (kendime ait bir dizi nedenle) yolculuk edeceğim on kırk beş Londra uçağında yer ayırtmıştı.

13. Ve sonra bilgisayar öyle hokkabazlıklar yapmıştı ki Chloe'yi uçağın kanat bölümüne, 15A koltuğuna, beni de 15B'ye yerleştirmişti (bkz. şekil 1.1). Güvenlik önlemlerini aktaran kart nedeniyle konuşmaya başlamamız çok ufak bir olasılıktı zaten; ikimizin de Club Class uçmayacağı da gayet açıktı, uçakta 191 ekonomi sınıfı yolcusu bulunduğuna göre Chloe'nin 15A, benim de tamamen rastlantı sonucu 15B'ye oturtulmam (birbirimizle konuşmaya başlayacağımız olasılığı ise hesaplanamıyor) 17,847'de 110, yani 162.245'te 1'e denk düşüyordu.

Şekil 1.1 İngiliz Havayolları Boeing 767

14. Ancak bu rakamlar elbette ki Paris ile Londra arasında *tek* uçak olması durumunda yan yana geleceğimiz olasılığını ortaya koyuyor, oysa altı uçak vardı, hem ikimizin de bu altısı arasında karar kılmakta tereddüt edip, yine de o uçağı seçtiğimiz için o olasılığı baştaki o otuz altıya bir olasılıkla çarpmamız gerekiyordu ve dolayısıyla Chloe ile benim bir Aralık sabahı Manş Denizi'nin üzerinde seyreden bir İngiliz Havayolları Boeing uçağında tanışmamız, 5840.082'de 1'lik bir şanstı.
($p = 1/36 \rightarrow 110/17,847 = 1/162(.245) \rightarrow 1/162.245 \times 36 = 1/5840.821$)

15. Ama oldu. Ve bu hesap, bizi akılcı çözümlere götüreceğine, âşık oluşumuza dair mistik yorumlarımızı güçlendirdi. Bir olayın gerçekleşmesi olasılığı son derece zayıfken o olay yine de gerçekleşirse durumu yazgı olarak değerlendirmek suç mu? Yazı tura attığımda yazı ya da tura gelmesinin olasılığı ikiye bir olunca, biri ya da ötekinin gelmesi durumunda yüzümü Tanrı'ya dönmüyorum. Ama bu olasılık Chloe ile benim durumumda olduğu gibi 5840.82'de 1 kadar az ve mesele de aşk olunca, yazgıdan başka ne gelir akla? Bu denli zayıf bir olasılığın sonucu yaşamımızı değiştiren bu tanışma en akılcı adamın bile aklını çelerdi. Gökyüzünde birisi (on bin metre tepemizde) kukla oynatıyor olmalıydı.

16. Şansla bağlantılı gelişen olaylara iki çeşit yaklaşım söz konusudur. Felsefi bakış açısı, olayların ardındaki nedenlerin zorunlu olmadıkça çoğaltılmaması gerektiğini savunan Ockham'ın usturası yasasına bağlı olarak temel nedenlerle sınırlanır. Olayı anında açıklayacak nedenleri aramak anlamına geliyor bu, yani benim Merih gezegeninin güneşe göre konumunu ya da bir romantik yazgının yapısını değil, Chloe ile aynı uçakta yan yana koltuklara yerleştirilmemizi göz önünde bulundurmam gerekiyor. Oysa mistik yaklaşım, evrene dair daha ayrıntılı kuramları deşmekten kendini alamaz. Bir ayna duvardan düşüp binlerce parçacığa ayrılıyor. Neden düştü? Ne anlama geliyor bu? Felsefeci için aynanın yere düşmüş olmasından öte anlamı yoktur bu olayın, hafif bir sallantı olmuş, fizik kurallarına boyun eğen belli güçler birleşerek (hesaplanabilir bir olasılı-

ğa göre) tam o anda aynanın yere düşmesine yol açmıştır. Oysa o kırılan ayna anlamlarla yüklüdür mistik için, en az yedi yıllık kötü talihin apaçık bir işareti, binbir günahın ilahi göstergesi, binbir cezanın habercisidir.

17. Tanrı'nın yüz yıl önce tarihe gömüldüğü, geleceği kâhinlerin değil bilgisayarların öngördüğü bir dünyada romantik yazgıcılık tehlikeli bir biçimde mistisizme dönüşmeye başladı. Chloe ile birbimize âşık olmamız için bir uçakta karşılaşmaya yazgılı olduğumuz düşüncesine kapılmam, kahve ya da billur küre fallarına başvuran ilkel bir inanç sistemine bağlı olabileceğim anlamına geliyordu. Tanrı kumar oynamıyorsa, çöpçatanlık yapacak hali yoktu ya.*

18. Ne var ki, çevremizi saran kargaşa içinde bilinmezliklerin yarattığı tedirginliği hafifletmek adına belli olayların öyle olması gerektiği için olduğunu düşünmek, yani yaşamın dağınıklığına bir nedensellik, bir yön vermeye çalışmak da anlaşılır bir durum. Bir gün âşık olmamız kaçınılmazdır gerçi, ama biz yine türlü olasılıkları barındıran zarın bu olasılığı da taşıdığını unuturuz. Kurtarıcımızla olan buluşmanın, dışardan bakınca rastlantısal ve dolayısıyla pek olasılıklı görünmemesinden olsa gerek, gökyüzünde dalgalanarak yavaş yavaş açılan bir kâğıda önceden yazılmış olduğuna ve önünde sonunda (bugüne dek gizli kalmış olmasına karşın) seçilmiş kişiyi bize gösterdiğine inanırız. Bazı olayları yazgının bir parçası olarak algılama eğiliminin ardında ne yatıyor? Belki de tam zıddı, yani bilinmezliğin uyandırdığı kaygı; yaşamımızda anlama dair en ufak kırıntıyı yalnızca kendimizin yarattığını hissetmenin korkusu; yazılı bir kâğıdın olmaması (ve dolayısıyla üzerine yazılmış bir yazgının da); yaşadığımız ve yaşamadığımız olayların (uçakta kiminle tanıştığımız ya da tanışmadığımız gibi) onlara yüklediğimiz anlam dışında bir anlam ifade etmemesi – kısacası, öykü-

* Yazar burada Tanrı'dan söz ederken Türk diline ancak 'O' şeklinde çevirebileceğimiz, ama İngiliz dilinde cinsiyeti ortaya koyan 'He' ve/ya 'She' zamirlerini kullanıyor; dolayısıyla Tanrı'nın cinsiyetine ilişkin ayrımcılık yapmaktan kaçınıyor. (Ç.N.)

müzü anlatacak, dolayısıyla aşklarımızı teminat altına alacak bir Tanrı'nın olmayabileceğine dair bir endişe.

19. Romantik yazgıcılığın bir mit, bir yanılısama olduğu şüphe götürmezdi ama onu saçmalık diye bir kenara itmek için yeterli neden sayılmazdı bu. Bir mit, içerdiği başlıca mesajın ötesinde anlam taşıyabilir, insana dair önemli ipuçları taşıdıklarını görmek için Yunan tanrılarına inanmış olmak gerekmiyor. Chloe ile tanışmamızın yazgının bir sonucu olduğuna inanmak saçmaydı ama tanışmamıza yol açan olaylar zincirini etrafımızda örülen bir ağa benzetmemiz bağışlanabilir bir durumdu. Âşık olunanın tekilliği üzerine kurulu olmayan bir aşk düşünülmemeyeceğine göre, havayolları bilgisayarının koltuk yerlerini farklı belirlemiş olması durumunda bir başkasına da âşık olabileceğimiz düşüncesine karşı kendimizi savunuyorduk biz. Chloe'nin gözlerine, sigara yakışına, öpüşüne, telefonda alo deyişine, saçını tarayışına âşık olmuşken, onun yaşamımda oynadığı rolü bir başkasının da aynı şekilde oynayabileceğini hayal edebilir miydim?

20. Romantik yazgıcılık sayesinde, âşık olma gereksinmemizin, aslında belli bir kişiye âşık olmaktan önce geldiği yolundaki zor düşünceyi görmezlikten gelmiş oluruz. Seçilen kişi ister istemez tanışılanlar arasından seçildiğine göre, farklı istikametler, farklı uçaklar, farklı tarihler ve olaylarla karşı karşıya kalsaydım belki de âşık olacağım kişi Chloe olmayacaktı – ama artık ona âşık olduğum için hayal bile edemeyeceğim bir şeydi bu. Âşık olmak yazgısını, belli bir kişiye âşık olmak yazgısıyla karıştırmak gibi bir yanlış içindeydim. Yani aşkın değil, Chloe'nin kaçınılmaz olduğunu sanmak hatasına düşmüştüm.

21. Gerçi öykümüzün başındaki bu yazgıcı yorum, bir şeyin işareti sayılabilirdi en azından; Chloe'ye âşık olmuştum. Onunla tanışmak ya da tanışmamanın salt bir rastlantı, 5840.82'de 1'lik basit bir olasılık olduğunu hissettiğimde, onsuz olmaz bir yaşamın gereğini de hissetmiyor olacaktım artık – yani onu artık sevmeyecektim.

İKİNCİ BÖLÜM

Bir Ülkü Peşinde

1. “İnsanların asıl yüzünü görmek hem kolay, hem de bir işe yaramıyor,” demişti Elias Canetti, başkalarında gereksiz yere kabahat bulmamıza ilişkin. Öyleyse âşık olmak, bu süreçte biraz körleşmek pahasına da olsa, başka insanlarda kabahat bulmayı anlık bir dürtüyle askıya almaktan kaynaklanıyor olmaz mı? Bir yelpazenin iki zıt ucunun birinde aşk, birinde sinizm yer alıyorsa, bizi yorgun düşüren sinizmden kaçmak için âşık olmuyor muyuz bazen? Enerjimizi kısa bir süre içinde mucizevi bir biçimde inandığımız belli bir yüz üzerine odaklamak ve böylece hayal kırıklığından kaçınmak için âşık olunanın değerlerini inatla abartmak her *coup de foudre*’da* yok mu?

2. Pasaport kontrolü sırasında kaybettığım Chloe’yi bagaj salonunda yeniden buldum. İnatla sağa meyleden arabayı, bagajları salonun solunda bulunan Paris yolcularına doğru sürmeye çalışıyordu. Benim arabam söz dinlediği için, yanına gidip değiş tokuş etmeyi önerdim ama reddetti, ne kadar inatçı da olsalar arabalara sadık olmak gerekirmiş, hem uçak yolculuğundan sonra biraz gayret sarf etmek fena olmuyormuş. Karaçi yolcularının arasından dolanarak Charles de Gaulle Havaalanı’nda uçağa bindiğimizden beri ister istemez tanıdık olduğumuz Paris yolcularının bagaj bölümüne ilştik. İlk bagajlar teker

* Yıldırım aşkı. (Ç.N)

teker dökölmeye başlamıştı, gergin yüzler bavullarını seçmeye çalışıyordu.

3. "Gümrükte tutuklandın mı hiç?" diye sordu Chloe.

"Şimdilik hayır... ya sen?"

"Hayır ama bir keresinde bir itirafta bulunmuştum. Nazi'nin biri, gümrüğe tabi bir şeyim olup olmadığını sordu, yoktu ama evet dedim."

"Peki neden?"

"Bilmiyorum, kendimi suçlu hissettim: Yapmadığım şeyleri itiraf etmeye korkunç bir eğilimim var. İşlemediğim bir suç için kendimi polise teslim etmek gibi fantezilerim bile olmuştur."

4. "Bu arada, sakın bavuluma bakıp yargılama beni," dedi Chloe, daha şanslılarımızın çoktan ayrıldığı kuyrukta bagajlarımızı gözlerken, "Son dakikada Rennes Sokağı'ndaki iğrenç bir mağazadan aldım. Korkunç bir şey."

"Sen bir de benimkini gör. Hem benim bahanem de yok. Beş yıldır aynı bavulu taşıyorum."

"Bir ricada bulunabilir miyim? Tuvalete gitsem, arabama bakar mısın? Hemen dönerim. Parlak yeşil saplı pembe bir çanta görürsen, benimkidir."

5. Kısa bir süre sonra koridorun öte yanından Chloe'nin, yüzünde sonradan her zamanki hali olduğunu öğrendiğim, eziyet dolu, kaygılı ifadeyle bana doğru yürüdüğünü gördüm. Kötü bir haber almak üzereymiş gibi ağlamaklıydı yüzü hep. İnsanda onu teselli etmek, ona destek olmak (ya da elini uzatmak) dürtüsü uyandırıyor.

"Geldi mi?" diye sordu.

"Hayır, benimki de yok ortalıkta ama daha bagajını almayan bir sürü insan var. Beş dakika daha bekleyelim, şimdilik paranoyaya kapılmana gerek yok."

"Ne kadar sinir bozucu," diyerek gülümsedi Chloe, başını eğip ayaklarına bakarak.

6. Aşkı hemen duyumsadım; erkek kardeşiyle birlikte Ro-

dos'ta geçirdikleri bir tatille ilgili (hemen bitişişimize Atina'nın bagajları boşalmaya başlayınca aklına gelen) çok uzun ve çok sıkıcı olacağı belli öyküyü anlatmaya başlamasından kısa bir süre sonra. Chloe konuşurken, bej rengi yün paltosunun keme-riyle oynayan ellerini seyrettim (işaret parmağı çilliydi) ve (san-ki apaçık bir gerçekmiş gibi) ona âşık olduğumu fark ettim. Cümlelerini genelde tamamlamaması, biraz kaygılı oluşu ve küpelerinin zevkli olmaması, çok *sevinli olduğu* gerçeğini de-ğiştirmiyordu. Bağışlanamaz bir duygusal toyluğun yanı sıra paltosunun zarafatine, yol yorgunluğuma, o gün kahvaltıda ne yediğime ve havaalanının dördüncü terminalinin bagaj bölü-münün kasvetli havasını aydınlatabilen güzelliğine bağlı tam bir ülküselleştirme anıydı bu.

7. *Ada turistlerden geçilmiyordu ama biz motorsiklet kiraladıık ve...* Chloe'nin tatil öyküsü sıkıcıydı ama bu artık bir değer yar-gısı unsuru sayılmıyordu ki. Sıradan konuşmaları değerlendi-ren her zamanki mantığım yok olmuştu. Konuşmaların içeri-ğinde ne bir entelektüel boyut ne de bir şiirsellik arıyordum, önemli olan *ne* söylediğı değil, söylenenleri *onun* söylüyor ol-masıydı – ve ben, onun ağzından çıkan her sözcükte mükem-meli duymaya karar vermiş bulunuyordum. Her anekdotu din-lemeye (*Taze zeytin satan bir dükkân vardı...*), çok uzatsa bile esp-rilerine gülmeye, anlamsız gelse bile yorumlarına severek katıl-maya hazırdım. Onun duygularına bütünüyle ortak olabilmek için kendimden vazgeçmeye, Chloe'yi tüm olası benliklerinin derinliklerine izlemeye, her bir anısını listelemeye, çocukluğ-u-nun tarihçisi olmaya, tüm aşklarını, korkularını ve nefretlerini öğrenmeye hazırdım – akıl ve gövdesiyle Chloe'yi Chloe yapan tüm unsurlar birden bire çok ilginç gelmeye başlamıştı bana.

8. Derken bagajlar geldi, onunki benimkinin birkaç bagaj gerisindeydi, çantalarımızı arabalara yükledik ve birlikte yürü-yerek yeşil kapıdan çıktık.

9. Korkunç olan, kendi kendine bile hoşgörölü davranmak-ta güçlük çekerken, kalkıp bir başkasını olmadık ölçüde ülkü-

selleştirebilmek – belki o güçlük *nedeniyle*... Chloe'nin de sonunda insan olduğunu (sözcüğün taşıdığı tüm çağrışımlarla) anlamış olmalıydım ama –yolculuğun ve varoluşun tüm o gerginliğiyle– böylesi bir düşünceyi askıya aldığım için bağışlanamaz mıyım? Her âşık oluş (Oscar Wilde'a kulak verecek olursak) umudun kendini bilmişliğe karşı zaferidir. Kendimizde gördüklerimizi, onda görmemeyi umarak âşık oluruz – yani korkaklıklarımızı, zayıflıklarımızı, tembelliğimizi, sahtekârlıklarımızı, verdiğimiz ödünleri ve aşırı aptallıklarımızı. Sanırsınız ki seçtiğimiz kişinin çevresine aşk kordonunu sarınca içindeki tüm hatalardan arınacak ve tabii sevilesi olacak. Kendimizde göremediğimiz mükemmelliği buluruz ötekinde ve aşk yoluyla onunla birleşerek, (öyle olmayacağını bile bile) insanoğluna olan şüpheli inancımızı korumaya çalışırız.

10. Bunun bilincinde olmak, âşık olmamı neden engellemedi? Çünkü arzumun mantıksızlığı ve çocuksuluğu, inanmaya olan gereksinimimden daha zayıftı. Romantik düşlerin yaşamın boşluğunu nasıl doldurabildiğini, birisine, herhangi birisine hayranlık beslemenin getirdiği yaşama sevincini biliyordum. Daha Chloe'yi görmeden önce, bir başkasının yüzünde kendimde bir türlü bulamadığım mükemmelliği görmeye gereksinmiş olmalıyım.

11. “Çantalarınızı gözden geçirebilir miyim, efendim?” diye sordu gümrük memuru. “Gümrüğe tabi mal taşıyor musunuz? Alkol, sigara, ateşli silahlar gibi mesela?..”

Wilde ve dehası gibi* ben de “Yalnızca aşkım,” demek istedim ama benim aşkım bir suç sayılmazdı, en azından şimdilik.

“Seninle bekleyeyim mi?” diye sordu Chloe.

“Hanımefendiyle birlikte misiniz?” diye sordu gümrük memuru.

Haddimi aşmış olmamak için hayır diye yanıtladım ama Chloe'den öteki tarafta beklemesini rica ettim.

* Oscar Wilde'ın gümrüğe tabi bir şeyi olup olmadığını soran gümrük memuruna verdiği yanıt, ‘Yalnızca deham...’dı. (Ç.N.)

12. Aşk, gereksinimlerimizi görülmemiş hız ve özelliklerle yeniden belirler. Gümrük ritüelindeki sabırsızlığım, daha birkaç saat önce varlığından bile habersiz olduğum Chloe'ye artık şiddetli bir arzu duyduğumu ortaya koyuyordu. Belirtilerini zaman içinde hissettiren, sözgelimi yemek saatlerinde yoklayan açlık duygusu gibi de değildi bu. Salonun öteki tarafında onu bulamazsam –yaşamıma o sabah saat on bir buçukta giren birisi uğruna– ölecekmişim gibi hissediyordum.

13. Böylesi bir hızla âşık olunuyorsa, bunun nedeni belki âşık olmak arzusunun, âşık olunan kişiden önce gelmesidir – gereksinim, kendi sonucunu doğurmuştur. Âşığın ortaya çıkması önceden duyulan (ama hemen bütünüyle bilinçaltında yatan), *birisine* âşık olmak gereksiniminin ikinci bir evresidir yalnızca – aşk açlığımız o birisinin özelliklerini şekillendirir, arzularımız onun üzerinde billurlaşır. (Ne var ki dürüst yanımız, bu yanılsamaya meydan okumaktan geri kalmaz. Âşığın, gerçekten de hayalimizdeki gibi olup olmadığı, aşksızlık çekmemek için kaçınılmaz olarak yarattığımız bir halüsinasyon mu olduğu yolundaki şüpheler yoklar bizi an an.)

14. Chloe beklemişti ama, birlikte bir iki dakika geçirdikten sonra yeniden ayrıldık. Arabasını otoparkta bırakmıştı, bense büroya uğrayıp bazı evrakları almak için taksiye binecektim – her iki tarafın da öyküyü sürdürmekle sürdürmemek arasında tereddüt ettiği o tuhaf anlardan birini yaşadık.

“Bir ara ararım seni,” dedim ilgisizce, “birlikte bavul alışverişi çıkarız.”

“İyi fikir,” dedi Chloe, “numaram var mı sende?”

“Ezberledim bile, çantanın etiketinde yazılıydı.”

“İyi dedektif olurmuş senden, umarım belleğin güçlüdür. Her neyse, tanıştığımıza sevindim,” dedi Chloe elini uzatarak.

“Kaktüslerinle bol şans,” diye seslendim arkasından, asansöre doğru yol alırken sürdüğü araba hâlâ çılgınca sağa seyirtiyordu.

15. Taksiyle kent içine doğru yol alırken tuhaf bir yokluk,

hüzün duygusu çöktü içime. Gerçekten de aşk mıydı bu? Birlikte doğru dürüst bir sabah bile geçirmemişken aşktan söz edebilmek romantik yanılsamalara, anlam kaymalarına yol açıyordu. Oysa kime âşık olduğumuzu bilmeden âşık olabiliriz ancak. *O ilk an ister istemez cehalet üzerine kuruludur.* Ve ben bu kadar psikolojik ve epistemolojik kaygının arasında buna yine de aşk diyorsam, bu belki de sözcüğün hiçbir zaman *tam anlamıyla* kullanılamayacağına olan inancımın kaynaklanıyordu. Aşk bir yer, bir renk, bir kimyasal madde olmadığına, ama tüm bunların bileşimi ve dahası ya da tüm bunların hiçbirisi ve eksiği olduğuna göre, gündeme geldiğinde herkes dilediğince söz edemez miydi ondan? Akademik doğru ve yanlışın ötesine uzanmıyor muydu bu konu? Zaman dışında (ki o da kendi kendinin yalancısıydı) kim bir şey söyleyebilirdi bu konuda?

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Baştan Çıkarma Üzerine

1. Kesinliklerden hoşlananlar, baştan çıkarmaya soyunmamalı. On iki bin olasılık olmasa da on iki olasılığa uzanan yollar açılıverir insanın önüne. Gündelik yaşamda (yani, *aşksız bir yaşamda*) sorgulanmadan algılanan jestlerin ya da sözlerin olası açılımları sözlüklere bile sığmaz olur. Baştan çıkarmaya kalkışan taraf için bütün bu kuşkular, yargısını bekleyen hükümlünün ürkekliğiyle yanıtı aranan tek bir soruya indirgenebilir aslında. *Beni arzuluyor mu arzulamıyor mu?*

2. Chloe'yi henüz elde edememiştim ve onu düşünmeden edemiyordum. Anlamlandıramadığım bu arzuya ilişkin tek ipucu, arzu edilen kişinin kendisiydi kuşkusuz (Montaigne'in La Baetie ile olan arkadaşlığının nedenlerini alıntılacak olursak: O, o olduğu için, ben de ben olduğum için). King's Cross yakınlarında açacağımız yeni büroyu düşünmem gerekirken, ister istemez, sorumsuzca hep ona gidiyordu aklım. Hemen çözümlenmesi gereken bir konu gibi meşgul ediyordu zihnimi, oysa hayranlıkla içinde dolandığım bu çemberin dışına bir adım atabilsem, gerçekte hiç de ilginç olmayan bu tutarsız düşünceler zincirinin saf bir arzudan kaynaklandığını görebilecektim. Bazı Chloe-düşünceleri şu şekilde belirliyordu: *"Ah, ne harika kadın, ne güzel olurdu eğer ..."*

Bir de durağan görüntüler vardı:

(i) Chloe uçak penceresinin önünde

- (ii) Sulu yeşil gözleri
- (iii) Alt dudağını bir an ısırışı
- (iv) “*Ne tuhaf*” derkenki telaffuzu
- (v) Esnerken boynunun görüntüsü
- (vi) İki ön dişi arasındaki boşluk
- (vii) El sıkışı

3. Belleğim aynı gayreti çoktan buharlaşan o talihsiz rakamlar dizisinden oluşan telefon numarasını anımsamak için de gösterebilseydi keşke (oysa rakamları kaydetmektense, Chloe’nin alt dudağını ısırışını üst üste canlandırmayı seçmişti zihnim). Kaçtı şu numara? (071)’den sonra

607 9187

609 7187

601 7987

690 7187

610 7987

670 9817

687 7187

mi geliyordu?

4. Çevirdiğim ilk numara arzularıma yanıt vermedi, birisini baştan çıkarmaya kalkışanlar için en büyük tehlike iletişim aksaklığıdır zaten. 609 7187 arzuladığım kadının ikâmeti değil, Upper Street yakınlarındaki bir cenaze işleri mağazasının numarası çıktı – gerçi *Yaşamdan Sonra* mağazasının da Chloe adında bir çalışanı vardı, benim kim olduğumu çıkarmak için düşündü durdu (bir ara benim kül vazosu siparişi veren bir müşterisi olduğumu sandı) ve bu karmakarışık konuşma sonucunda yanlış yeri aradığımın farkına vardığımda ben de kan ter içinde öteki dünyayı boylamak üzereydim.

5. Sonunda benim Chloe’mi ertesi gün işyerinde bulduğumda, o da beni öteki dünyaya havale etmiş gibiydi (havale edilecek bir şey vardı sanki, hayal gücüm yine kanatlanmıştı).

“Şu an burası çok karışık. Biraz bekler misin?” diye sordu bir sekreter edasıyla.

Biraz alınarak, beklemeye başladım. Nasıl bir yakınlık hayal etmişim ki, bürosundaydı şimdi, iki yabancıydık artık, ar-zularım Chloe'nin çalışmasını bölmekten başka işe yaramıyordu.

"Dinle, üzgünüm," dedi, yeniden hatta belirterek, "Şu an gerçekten konuşacak durumda değilim. Yarın yayımlanacak bir ek hazırlıyoruz. Seni sonra arasam olur mu? İşler biraz hafifleyince seni evinde veya büroda bulmaya çalışırım, tamam mı?"

6. Telefon aygıtı, aramayan sevgilinin şeytani ellerine düşmüşse bir tür işkence aletine dönüşür. Öykü, arayacak olanın denetimine girer, ancak arandığında yanıt verebilen edilgen bir izleyiciye dönüşür insan. Telefon işte böyle edilgen bir role itti beni; telefon araştırmalarına atfedilen geleneksel cinsellik açısından baktığımızda Chloe'nin eril arayanının dişil bekleyeni (alıcısı) konumuna düştüm. Bu durum, telefonu her an yanıtlamaya hazır olmaya zorladı beni, özgürlüğüm kısıtlandı. Aletin içinde saklanan o kötülüğü ne kalıpsal plastik yüzeyi, ne parmakucu kadar küçük çevir düğmeleri ne de renkli tasarımı ele veriyordu, bunların hiçbirinde telefonun (ve sayesinde benim de) ne zaman canlanacağına dair bir ipucu okunmuyordu.

7. Bana mektup atsaydı keşke. Söyleyeceklerimi o kadar sık prova etmişim ki, bir hafta sonra aradığında hiçbirini söyleyemedim. Üstelik banyoda çıplak halde, küvetin dolmasını beklerken ve kulaklarımı temizlerken, yani hazırlıksız yakalandım. Ses dediğin, bir rolü seslendirmiyorsa eğer karalama gibidir. Sesimdeki gerilim, heyecan ve öfkeyi sayfalara yansıtmış olsam silebilirdim. Ama telefon bilgisayar değil ki, konuşanın ancak tek bir şansı var.

"Sesini duymak ne güzel," dedim alık gibi. "Yemek yiye-
lim birlikte, öğle veya akşam olabilir, ya da istersen başka bir
şey de yapabiliriz," derken *ya da* sırasında sesim çatladı. Sözün
düştüğü hallere yazı düşmezdi, zaptedin zaptedebilirsiniz ya-
zarı, üstelik dilbilgisi de sağlam olurdu (sözünü söyleyemeyen-
ler kaleme sarılırlar). Ama *yazar* yerine, bu muhtaç, kekeme,
çatlak sesli *konuşmacı* vardı işte.

8. "Bu hafta öğle yemeği mümkün değil."

"Ya akşam yemeği?"

"Akşam mı? Bir bakayım, şey (duraksama) şu an ajandama bakıyorum da galiba akşam yemeği de zor olacak."

"Başbakanın programını solladın."

"Üzgünüm. Burada işler çok yoğun. Ama bak ne diyeceğim, öğleden sonra izin alabilir misin? Bugün benim büromda buluşup Ulusal Müze'ye gidebiliriz ya da ne bileyim, parkta yürüyüşe falan çıkabiliriz."

9. Baştan çıkarma sürecinde, her sözcüğün, her hareketin ne anlama geldiğine dair sorular peşimi bırakmadı. Bedford Sokağı'ndaki bürosundan Trafalgar Meydanı'na birlikte yürürken ne düşünüyordu Chloe? İnsanı hayal kırıklığına uğratacak denli belirsizdi veriler. Evet, öğleden sonrasını geçen hafta bir uçakta tanıştığı bir adamla geçirmekten hoşnut görünüyordu. Ne var ki, davranışlarında bu buluşmayı sanat ve mimari gibi konularda doğru dürüst sohbet etme fırsatından öte değerlendirdiğine işaret edecek bir tavır da yoktu. Belki de kadınlarla erkekler arasında kurulan şefkat dolu, cinsellikten uzak bir arkadaşlıktı bu. Masumiyet ile dâişıklı dövüş arasındaki bu durum, Chloe'nin her hareketine çıldırtıcı bir önem yüklüyordu. Onu arzuladığını biliyor muydu? Peki o beni arzuluyor muydu? Cümlelerinin arasında, gülücüğünün kenarında flört izlerine rastlar gibi oluyordum ama yanılıyor muydum, masum bir yüze kendi arzularımı mı yansıtıyordum?

10. Yılın bu zamanında müze epey kalabalık olduğu için paltolarımızı vestiyere bırakıp yukardaki galerilere çıkmamız epey zaman aldı. İlk dönem İtalyan ressamlarıyla başladık ama benim aklım (her türlü perspektifi yitirmiştim ben, İtalyanlar da hâlâ aramaktaydılar) resimlerde değildi. *Bakire, Çocuk ve Azizler* resmine bakarken, Chloe dönüp bana Signorelli'nin kendisi için neler ifade ettiğini söyleyince ben de Antonello'nun *Çarmıhtaki İsa'sına* tutkun olduğumu uydurdum. Tuvalere dalmıştı Chloe, düşünceliydi, müzedeki gürültü patırtının farkında bile değildi. Bense onu birkaç adım geriden izleyerek

dikkatımı resimlere vermeye çalışıyordum ama üçüncü boyutu bir türlü delemiyor, sanata Chloe'nin resimlere bakışı çerçevesinden, yani ancak yaşamın penceresinden bakabiliyordum.

11. Bir ara, ikinci ve daha kalabalık olan İtalyan galerisinde (1500-1600) birbirimize öylesine yakın durduk ki elim eline değdi. O elini çekmeyince ben de öylece durdum ve o an (bakışlarımız karşımızdaki tuvale kilitlenmişti) Chloe'nin tenini yasak bir haz duyarak bütün bedenimde hissettim, dikkatini başka tarafa yöneltmiş olması, ama durumdan tümüyle bilinçsiz de olmaması röntgencilik hazzıyla içimi eritti. Bronzino'nun *Venüs ve Eros Alegorisi*'ne bakıyorduk; Eros annesi Venüs'ü öperken, Venüs onun oklarından birini alıyor, güzellik aşkı kör ediyor, oğlanın iktidarı simgesel olarak elinden alınıyordu.

12. Derken Chloe elini çekerek bana döndü, "Arkadaki şu küçük figürlere bayılıyorum, o küçük perilere, öfkeli tanrılara... Resimdeki simgelerin ne anlama geldiğini biliyor musun?" diye sordu.

"Venüs ile Eros olduklarını biliyorum o kadar."

"Ben bunu bile bilmiyordum, benden çok biliyorsun. Keşke biraz daha mitoloji okumuş olsaydım," diye söylendi, "Daha çok okumaya karar verip duruyorum ama bir türlü olmuyor. Gerçi bazı şeylere anlamlarını bilmeden bakmak da hoşuma gidiyor."

Resme bakmak için dönerken eli yine elime değdi.

13. Her anlama çekilebilecek bir hareketti bu, bütünüyle masum olabileceği gibi, bana olan arzusunun dışavurumu da sayılabilirdi. Yani şimdi onu bir gün öpebileceğim anlamına gelen (tıpkı resimdeki Eros gibi) kurnazca bir simge miydi bu (üstelik Bronzino'nun simgencilikinden de kurnazca ve örtük) yoksa yorgun kolunun masumane kasılması mı?

14. Karşılıklı bir çekimin işaretleri arandığında, hayran olunan kişinin söylediği ya da yaptığı her şey hemen her anlama çekilebilir. Aradıkça çoğalıyordu işaretler. Chloe'nin bedeni her

hareketiyle potansiyel bir arzunun ipuçlarını taşıyordu sanki – (İlk dönem Kuzey resmi bölümüne geçerken) eteğini düzeltişi, van Eyck'ın *Giovanni Arnolfini'nin Düşünü* resminin önündeki öksürüşü, yorulunca müze kataloğunu bana uzatışı... Konuşmalarını didikledikçe de ipucu mayınlarıyla dolu bir tarlaya düşmüşüm gibi geliyordu bana – yorulduğunu, oturacak bir yer bulmak istediğini söylediğinde benimle bir derece flört ettiğini düşünmekte yanılıyor muydum?

15. Oturunca, Chloe mokasenlerine zarifçe inen siyah çoraplı bacaklarını uzatarak dinlendirdi. Hareketlerine bir anlam vermek olanaksızdı –metroda bir kadın bacağını bacağıma hafifçe değdirmiş olsa bunda bir anlam aramak aklıma bile gelmezdi– bu hareketi kendine özgü anlamıyla değil, bir çerçeve içinde okumaya çalışıyordu zaten zor olan, anlamı belirleyen okur oluyordu (üstelik benim gibi taraflı bir okur). Karşımızda Cranach'ın *Venus'e Yakınan Eros* resmi asılıydı. Bu Kuzeyli Venus gizemli bakışlarla süzüyordu bizi yukarıdan, bal çalarken arıların soktuğu zavallı Eros'un yakınmalarına ilgisizdi, aşk elçisi Eros'un parmakları yanmıştı. Simgeler.

16. Arzularım beni bir hafiyeeye dönüştürmüştü adeta, bu kadar etkilenmemiş olsaydım görmezlikten geleceğim ipuçlarını arayan amansız bir avcı olmuştum. Romantik bir paranoyak oldum arzularımdan dolayı, *her şeye anlamlar yüklemeye* başladım. Bir simge çözücüyü, bir peysaj yorumcusuna dönüştüm (ve böylece gülünç safsataların potansiyel bir kurbanı oldum). Sabırsızlığım bir yana, yanıt aradığım sorular gizemli varlıkların gizil gücünden de yoksun değildi. Belirsizlikler ne bir kuruluş ne bir lanetlenme getirecekti, zaten çözümleri bir ömür sürecekti belki. Ve ben umut ettikçe, umutların odağı olan insan daha da büyüyordu gözümde, daha mükemmel, daha mucizevi, daha da arzulanmaya değer oluyordu. Onu hemen elde edememek ise daha da çok arttırıyordu arzumu, hemen elde edebilseydim bu kadar heyecanlanmayacaktım. Chloe kartlarını önüme sermiş olsa, oyun cazibesini yitirecekti. Duruma ne kadar içlersem de bazı şeylerin şimdilik söylenmemesi gerek-

tiğinin farkındaydım. En cazibeli olanlar, ne onları hemen öpmemize izin verenler (nankörleşiriz sonra) ne de asla öpmemize izin vermeyenler (onları da çok geçmeden unuturuz) değil, bu ikisi arasında cilveleşenlerdir.

17. Venüs'ün canı bir şey içmek isteyince Eros'la birlikte merdivenlere yöneldiler. Chloe bir tepsi alıp çelik tırabzanda itmeye başladı.

"Çay ister misin?" diye sordu.

"Evet ama ben alırım."

"Saçmalama. Ben alırım."

"Lütfen izin ver ben alayım."

"Teşekkürler ama 80 penny yüzünden iflas edecek değilim, gerçekten."

Trafalgar Meydanı'na bakan bir masaya oturduk, ortasındaki Noel ağacının şenlikli ışıkları kentin görüntüsüyle hiç bağdaşmıyordu. Sanattan söz etmeye başladık, ardından sanatçılara geçtik, sanatçılardan sonra kalkıp iki fincan çay daha, bir de kek aldık, derken güzellikten söz açıldı, güzellikten aşka geçtik ve orada durduk.

"Anlamıyorum," dedi Chloe, "gerçek, sonsuz bir aşk yaşanabileceğine inanıyor musun inanmıyor musun?"

"Bu konunun ne kadar öznel olduğunu anlatmaya çalışıyorum, nesnel olarak "gerçek aşk" diye bir şeye inanmanın saçma olduğunu düşünüyorum, yani tutku ile aşk, saplantı ile aşk ya da ne bileyim herhangi başka bir şey arasında ayırım yapmak biraz zor, bunlar kişinin bakış açısına göre değişir."

"Haklısın. (duraksama) Ne iğrenç bir kek değil mi? Keşke almasaydık."

"Sen istedin."

"Biliyorum. Ama (Chloe eliyle saçlarını düzeltti) bak biraz önce sorduğun soru var ya, romantik olanın zamanımıza uygun olup olmadığıyla ilgili? Bence bu soru sorulduğunda birçok insan kuşkusuz öyle olduğunu söyleyecektir. Ama doğru söylüyor olmayabilirler de. Bence bu, insanların gerçekten istediklerinden kendilerini korumanın bir yolu. Yani inanıyorlar ama zorunda kalmadıkça da inanmıyorlarmış gibi yapıyorlar.

Sanırım insanların çoğu ellerinden gelse sinizmi bir kenara fırlatırlar ama büyük çoğunluğun eline böyle bir fırsat geçmiyor ki.”

18. Söylediklerini olduğu gibi algılayamıyor, satır aralarını okumaya çalışıyor, konuşmasının anlamını ancak böyle kavrayabileceğime inanıyordum, yani onu dinlemiyor, yorumluyordum. Aştan söz ediyorduk, benim Venüs’üm artık soğumuş çayını karıştırıyordu tembelce, bense bu sohbetin *bizim* için ne anlama geldiğini merak ediyordum. Bu sözünü ettiği ‘çoğu kimse’ kimlerdi? Onun sinizmini bir kenara itmesine neden olacak kişi *ben* miydim? Aşk üzerine bu sohbet, bu sohbeti yapan iki konuşmacı arasındaki ilişkiye dair ipuçları içeriyor muydu? Hayır işte, yine hiç ipucu yoktu. Kendi kendimize göndermede bulunmamaya dikkat ederek konuşuyorduk. Bu soyut aşk sohbetini yaparken de masaya yatırdığımızın aslında aşkın doğası değil, birbirimiz için ne anlam ifade ettiğimiz (ve edeceğimiz) gibi ateşli bir soru olduğunu görmezlikten geliyorduk.

19. Yoksa saçmalıyor muydum? Şu masada yarısı yenmiş bir dilim havuçlu kek ile iki fincan çaydan başka bir şey yok muydu? Yoksa Chloe özellikle mi böyle soyut konuşuyordu, belki de söylediği her şeyi bütünüyle kast ediyordu, flört etmenin ilk kuralının tam zıddına yani *söylenen asla kast edilen değildir* kuralına mı uyuyordu? Eros bu denli taraflı bir yorumcu olunca, haklı çıkmayı bu denli isteyince insanın aklını başına alıp düşünmesi ne zor oluyordu! Chloe’ye yalnızca kendisinin hissettiği duyguları mı atfediyordu? Yoksa *Seni arzuluyorum* sözlerinin, *Sen beni arzuluyorsun* sözleriyle karıştırıldığı o her zamanki hatayı mı işliyordu?

20. Başkalarından söz ederek kendimize dair veriler ortaya atıyorduk aslında. Chloe’nin işyerinde sürekli kendine uygun olmayan tiplere âşık olan bir kız varmış, şu sıralar da bir kuryenin kurbanı olmuş.

“Yani kendinden en az üç bin kat aptal, ona iyi bile davranmayan ve açıkçası, ki bunu ona da söyledim, onu seks için kul-

lanan birisiyle nasıl bir dakikasını bile geçirebilir? Hani o da onunla seks için birlikte olsa anlayacağım, ama öyle de değil, yani korkunç bir durumda yine.”

”Korkunç gerçekten.”

”Evet öyle, aslında çok üzücü. İnsanlar eşit oldukları, her iki tarafın da eşit düzeyde özveride bulunmaya hazır olduğu ilişkilere girmeli – biri gerçek aşk, öteki geçici bir ilişki arıyorsa olmaz. Bence bu tür dengesizlikler ilişkilerde acının asıl kaynağı oluyor, insanlar ne istediklerinden tam olarak emin olamıyorlar bir türlü.”

21. Kim olduğumuzu, yönelimlerimizi faraziyelerle ortaya koyuyorduk. Olabildiğince dolambaçlı şekilde, birbirimize ”Aşkta ne arar *insan*?” gibi sorular soruyorduk – buradaki ”insan”, elbette ki kurnaz bir dil oyunuydu. Ama bu gibi ritüeller birer oyun olsa da hem çok ciddi hem de çok yararlıydı. Kuşukların, kararsızlıkların (Evet/Hayır?) aslında belli bir mantığı vardı. Chloe günün birinde ”evet” diyecek olsa da A’dan Z yoluyla B’ye geçme ritüelinin doğrudan bir iletişime kıyasla avantajları vardı. İsteksiz birisinin kalbini kırma riskini azalttığı gibi, istekli birisinin de karşılıklı arzuya yavaş yavaş alıştırtıyordu. ”Senden hoşlanıyorum” şeklindeki o büyük tehdit, ”ama hemen belli edecek kadar değil...” ile biraz yumuşatılmış oluyordu.

22. Oynanmıyormuş gibi oynanması gereken, oyuncularının saklanabildikleri kadar saklandıkları, her iki tarafın da kendisini habersiz yaptığı bir oyun oynuyorduk. Bildik sözcükler kullanıyor ama onlara yeni anlamlar yüklüyor, sıradan anlamlarla şifreli anlamlar arasındaki gerilimli alanda yürüyorduk.

Şifre ”Aşk söz konusu olunca insanlar daha az sinik olmalı”

= Mesaj ”Benim için sinizmini bir kenara bırak.”

İçimizden birinin duyduğu arzunun küçük düşürücü biçimde karşılıksız kalması riskine girmeden istediğimiz kadar konuşabileceğimiz bir savaş dönemi şifresi gibiydi bu. Nazi komutanları odaya birden baskın yapacak olsalar, Müttefik ajanları telsizle çok önemli belgeler yerine (Seni arzuluyorum), Sha-

kespeare'den dizeler gönderdiklerini söyleyebilirdi pekâlâ – çünkü ne Chloe'nin ne benim söylediklerimizde doğrudan kendimizi ima eden bir şey yoktu. Baştan çıkarmanın ipuçları yok denebilecek kadar azsa (bir an elinin eline değmesi ya da bir saniye uzun süren bir bakış gibi), o zaman baştan çıkarmakla meşgul olduğumuzu kim söyleyebilirdi?

23. İki ağzın birbirlerine karşı uzandıkları o uzun ve tehlikeli yolculukta karşılırlarına çıkacak büyük riskleri hafifletmenin bundan iyi yolu yoktur çünkü temel bir tehlike oluşturur bu riskler: *İnsan arzusunu itiraf edip, reddedildiğini de görebilir.*

24. Saat beş buçuk olmuştu, Chloe'nin bürosu nasılsa kapanmış olacaktı, bari yemek yiyelim diye düşündüm, zamanı olup olmadığını sordum. Önerimi duyunca gülümsedi, camdan dışarıya bakarak St. Martin in the Fields'ı geçmekte olan otobüsü süzdü, sonra döndü, gözlerini kültablasına dikerek, *“Çok teşekkür ederim ama mümkün değil,”* dedi. Ve ben tam umutsuzluğa kapılmak üzereydim ki yüzü kızardı.

25. Utangaçlık, baştan çıkarma süresince karşılaşılan tüm kaygıların mükemmel yanıtı olduğu için, arzuya ilişkin kesin kanıtlar bulunamadığında hemen bu boşluğu doldurur. Âşık olunan kişi belirsiz bir işaret gönderdiğinde, bu belirsizliğin, kararsızlığın utangaçlıktan daha iyi bir açıklaması olamaz – *sevgili arzu ediyor ama söylemeye utanıyor.* Oysa halüsinasyonlar gören bir aklın ürünüdür bu, insanların pek çok hareketi zaten kolaylıkla utangaçlığa yorulamaz mı? Bir yüz kızarması, bir sessizlik ya da sinirli bir gülüş olsun, tamam, o insanın utangaçlığı meşru kılınmıştır artık ve kurbanının utangaç olduğunu düşünen bir baştan çıkarıcı bu nedenle hiç düşkürlüğüne uğramaz. Hatta utangaç olanın, aslında kendine güvenenden daha çok arzu duyduğunu, bunun, kendisini ifade etmekte güçlük çekmesinden de belli olduğunu düşünebilir.

26. *“Tanrım, nasıl unuttum, çok fena,”* dedi Chloe, yüzünün kızarmasına farklı bir açıklama getirerek, *“Öğleden sonra*

matbaacıyı arayacaktım. Kahretsin. Nasıl unuttum. Aklım neredeydi?"

Âşık ona destek olmaya çalıştı.

"Bak, şu akşam yemeğine de başka zaman çıkarız artık. Çok isterim, gerçekten. Şu sıralar biraz yoğunum, o kadar. Ajandama bir daha göz atıp yarın seni yine ararım, söz, belki hafta sonundan önce bir şeyler ayarlarız."

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Özgünlük

1. Aşırı ilgi duymadığımız kişileri baştan çıkarırken daha çok özgüven duymamız ve daha kolay başarmamız aşkın ironilerinden biridir; arzu yoğunlaştıkça kayıtsız görünmek gibi oyunları oynayamaz oluruz, ne kadar çok ilgi duyuyorsak, karşımızdaki kişide bulduğumuz mükemmelliyet o denli bir aşağılık duygusuna neden olur. Chloe'ye olan aşkım, kendime olan inancımı yitirmeme yol açıyordu. *Ben kimdim ki ona kıyasla? Yemek teklifimi kabul etmiş olması, giysilerindeki zarafet ("Şık mıyım?" diye sormuştu arabada, "olayım olmayayım, altıncı kez kıyafet değiştiremem zaten"), üstüne üstlük ona layık olmayan dudaklarımdan dökülecek (şimdilik dilimi yutmuştum gerçi) sözlere kulak vermeye razı olması ne büyük bir şerefti değil mi?*

2. Cuma gecesiydi, Chloe ile birlikte Fulham Caddesi'nin sonunda yeni açılan Fransız lokantısı *Les Liaisons Dangereues*'da köşedeki bir masada oturuyorduk. Chloe'nin güzelliğine daha uygun bir mekân olamazdı, avizelerden yüzüne hafif gölgeler yansıyor, duvarların açık yeşili onun yeşil gözlerini daha belirgin kılıyordu. Karşımda oturan melek tarafından çarpılmıştım sanki (ilginç bir sohbetten yalnızca bir iki dakika sonra) ne düşünecek ne konuşacak halim kalmıştı, kolalı beyaz masa örtüsü üzerinde görünmez desenler çiziyordum sessizce, büyük cam kadehteki sodamı iş olsun diye yudumluyordum.

3. Onun yanında öyle bir aşâğılık duygusu hissediyordum ki, bu üstün varlığın isteklerine göre belirlenecek yeni bir kimliğe bürünmem gerektiğini düşünmeye başlamıştım. Âşık oldum diye kendimden mi uzaklaşıyordum? Belki sonsuza dek değil ama, şu an ciddi bir uğraş içinde olduğuma göre baştan çıkarmanın şu aşamasında, *Benim hoşuma giden nedir?* yerine, *'Onun hoşuna giden nedir?* sorusunu sormam gerekiyordu. *Kravatımı beğendi mi?* sorusu, *Kravatımı beğeniyor muyum?* sorusundan daha önemliydi şu an. Kendime, sevgilinin hayali gözleriyle bakmaya zorluyordu beni aşk. *Ben kimim?* değil, *Onun gözünde ben kimim?* Sorduğum sorular değıştikçe, kendi benliğime biraz samimiyetsizlik ve sahtekârlık etmiş oluyordum tabii.

4. Sahtekârlık ederken aşâğılık yalanlar söyleyip, aşırı abartmalarda bulunduğum sanılmasın. Chloe'nin her beklentisini karşılayabilmek için rolümün gereklerini yerine getiriyordum yalnızca.

"Şarap içer misin?" diye sordum ona.

"Bilmem, sen içecek misin?" diye karşılık verdi.

"Benim için gerçekten fark etmez, sen istersen içeriz," diye yanıtladım.

"Dilediğin gibi, nasıl istersen," diye sürdürdü.

"Benim için fark etmez."

"Benim için de."

"Yani içiyor muyuz içmiyor muyuz?"

"Ben içmeyeyim öyleyse," diyerek zinciri kırdı Chloe.

"Tamam, zaten benim de canım istemiyordu," diyerek razı oldum.

"İçmeyelim öyleyse," diye sonuçlandırdı.

"Harika, su içelim o zaman."

5. Özgün bir benlik, başkalarından etkilenmeden tutarlı olabilmekle edinilir ama benim için o gece, kendimi Chloe'nin arzularına göre yaratmak gibi hiç de özgün olmayan girişimlerle geçti. Bir erkekten ne bekliyordu? Davranışlarımı hangi zevk ve eğilimlere göre şekillendirmeliydim? İnsanın kendi kendine dürist davranması, benliği açısından temel bir ölçüt sayılıyorsa, o

zaman bu baştan çıkarma uğraşı nedeniyle ahlaktan sınıfta kalmıştım. Chloe'nin hemen arkasındaki kara tahtadaki listede birbirinden güzel şaraplar arasında seçeneğim varken, neden şarap istemediğimi söylemiştim? O susuzluk çekerken benim gidip şarap seçmem kabalık olur diye düşünmüştüm çünkü. Şu baştan çıkarma uğraşı nedeniyle, gerçek (içkisever) benliğim ile sahte benliğim (susever) olmak üzere ikiye bölünmüştüm.

6. İştah açıcılar, tabaklarımıza klasik bir Fransız bahçesinin simetrisiyle dizilmişti.

"Yeme de yanında yat," dedi Chloe (nasıl da biliyordum o duyguyu), "İzgara ton balığını hiç böyle yememiştim."

Yemeğe başladık, çatal bıçaklarımızın tabaklarımızda çıkardığı tıkırtıdan başka ses çıkmıyordu. Söyleyecek söz kalmamış gibiydi: Uzun süredir aklımı meşgul eden ama o an paylaşamayacağım tek düşünce Chloe'ydi. Sessizlik bir ağırlık gibi çöktü üzerime. Çekici olmayan bir insanla birlikteyken sessizlik olduğunda sıkıcı olan karşınızdakidir. Çekici bir insanla birlikteyken sessizlik olduğunda ise sıkıcı olanın siz olduğunuza emin olabilirsiniz.

7. Sessizlik ve sakarlık, arzunun acınası birer kanıtı olarak bağışlanabilir belki. İnsanın kayıtsız kalabildiği birini baştan çıkarması yeterince kolay olduğuna göre, bu işin en beceriksizlerini en sahicileri sayabiliriz. Doğru sözcükleri bulamamak, şimdi size ironik gibi gelse de aslında doğru sözcüklerin ima edildiğinin kanıtı sayılabilir (tabii bir söylenebilseler). *Tehlikeli İlişkiler*'de* Marteuil Markizi Valmont Vikontu'na mektup yazdığına, Markiz Vikont'u mektuplarının mükemmel olduğu gerekçesiyle eleştirir, gerçek bir âşığın o denli tutarlı olamayacağını, sahici âşıkların ancak darmadağın cümleler kurabileceğini söyler. Dil aşkın çalımına takılır, arzu güzel söz söyleme yeteneğinden yoksundur (oysa o andaki kabızlığımı Vikont'un sözcük dağarcığıyla değiştirmek için neler vermezdim.)

* Yazar burada lokantanın da ismi olan, Choderlos de Laclos'un [1741-1803] romanı *Tehlikeli İlişkiler*'e göndermede bulunuyor. (Ç.N.)

8. Chloe'yi baştan çıkarmayı istediğime göre onu daha yakından tanımak zorundaydım. Nasıl bir sahte benliğe bürünmem gerektiğini bilmeden, gerçek benliğimi nasıl saklayacaktım? Oysa pek kolay bir iş değildi bu, bir başkasını anlayabilmek, binlerce sözcük ve davranışı yorumlayarak bunlara uyacak bir kişilik belirlemek saatler sürüyordu. Ve yazık ki bunun için gerekli sabır ve zekâ, sevdıyla çelinmiş kaygılı aklımın kapasitesini aşıyordu. Ayrıntıları devre dışı bırakan bir sosyal psikolog gibi davranıyor, kişiyi basit tanımlara sokmaya çalışıyor, bir romancının insan doğasının çokyönlülüğünü yakalayabilmek için gösterdiği duyarlı yaklaşımı gösteremiyordum. İştah açıcıları yerken, kaba, röportajımsı sorular sordum; Neler okursun? (*'Joyce, Henry James, zamanım olursa Cosmo'*), İşini seviyor musun? (*'Her iş biraz boktan değil mi sence?'*), İstedğin herhangi bir yerde yaşayabilseydin, hangi ülkeyi seçerdin? (*'Buradan hoşnutum, saç kurutma makinemin prizini değiştirmek zorunda kalmayacağım herhangi bir yer de olabilir'*), Hafta sonları ne yaparsın? (*'Cumartesi günü sinemaya giderim, Pazar akşamı can sıkıntımı gidermek için depoladığım tüm çikolataları yerim'*).

9. Bu gibi acemi soruların ardında (sorduğum her soruyla, onu daha az tanıyordum sanki) apaçık bir soruya sabırsızca ulaşmak girişimi yatıyordu aslında, *"Kimsin sen?"* (ve dolayısıyla, *"Ben kim olmalıyım?"*). Arna bu kadar dosdoğru bir yaklaşım başarısız olmaya mahkûmdu, ne kadar açık olursam, ilgilendiğim özne ağın arasından o kadar çabuk kurtuluyor, hangi gazeteyi okuduğunu ve ne tür müzik dinlediğini bildiriyordu ama, beni *"kim"* olduğu konusunda aydınlatmıyordu – birilerinin işine yarar mı bilmem ama, *"Ben"*in kendini nasıl saklaya-bildiğinin bir göstergesiydi işte bu.

10. Chloe kendinden söz etmekten nefret ediyordu. Belki de en belirgin özelliği, alçakgönüllüğü ve kendi kendini küçük görmesiydi. Sohbet ne zaman ona yönelse, biraz huysuzlaşıyordu. *"Ben"* ya da *"Chloe"* diye değil, *"benim gibi bir kafadan çatlak"* ya da *"ağırbaşlılıkta Ophelia ödülü sahibi"* diye söz ediyordu kendinden. Üstelik kendi kendini küçük görmesi, kendine acı-

yan insanların sergilediği *Ne kadar aptalım/Hayır değilsin* şeklindeki örtük iltifat arayışı modelini benimsememiş olduğu için daha da çekici oluyordu.

11. Çocukluğu pek hoş geçmemiştii ama meseleyi büyüt-müyordu. (*‘Çocukluğunu Eyüp’ün çektiklerini aratırcasına dramati-ze edenlerden nefret ederim’*).^{*} Ailesinin maddi durumu iyiymiş. Babası, (*‘Bütün sorunları, ailesi ona Barry adını taktığında başla-mış’*) hukuk profesörüymüş, annesi (*‘Claire’*) bir ara bir çiçekçi dükkânı işletmiş. Chloe, ailenin en çok sevilen, iki kusursuz er-kek çocuğunun arasında sıkıştırılan ortanca çocukmuş. Ağabe-yi, Chloe’nin sekizinci yaş gününden kısa bir süre sonra kan kanserinden ölünce, anne ve babasının çektiği ızdırap, sevgili oğulları yerine yaşama sıkıca sarılan tembel, asık suratlı kızları-na dışavurdıkları öfkeye dönüşmüş. Olanlardan kendini suçla-yarak, annesinin de bu duygusunu hafifletmek için hiç çaba harcamadığını görerek büyümüş Chloe. Annesi, insanların en zayıf yanlarını yüzlerine vurmaktan büyük zevk almış – böy-lece Chloe, ölen ağabeyiyle kıyasla okulda ne kadar başarısız ve savruk olduğu, ne kötü arkadaşlar edindiği yolunda (pek de doğru olmayan, ama yinelendikçe gerçekliğe bürünen) uyarıla-ra maruz kalmış sürekli. Aradığı şefkati babasında bulmaya ça-lışmış ama adam hukuk bilgisi konusunda ne kadar açıksa, duyguları konusunda o kadar kapalıymış; babasıyla şefkat ye-rine hukuk paylaşmış olmasının yarattığı kafa karışıklığı Chloe’de buluş çağında müthiş bir öfkeye dönüşmüş ve her şe-ye meydan okumaya başlamış (iyi ki avukat değildim).

12. Yemek boyunca, eski erkek arkadaşlarıyla ilgili yalnızca ufak tefek ipuçları verdi: Bir tanesi İtalya’da bir motosiklet ta-mircisiymiş ve ona kötü davranmış, annelik yaptığı bir diğeri uyuşturucu bulundurmaktan hapse girmiş, bir tanesi Londra Üniversitesi’nde analitik felsefeciymiş (*‘Onu babamla özdeşleştir-diğini görmek için Freud olmak gerekmiyor’*), bir diğeri de Ro-ver’da araba denetçisiymiş (*‘Şu güne kadar hâlâ çözebilmiş değilim*

^{*} Ailesini ve tüm varlığını yitiren ama Tanrı’ya olan inancını yitirmeyen Arap emiri Eyüp. (Ç.N.)

onu. *Galiba Birmingham aksamı hoşuma gitmişti'*). Ama ortaya çıkan resim bir türlü billurlaşmıyor, kafamda Chloe'ye göre oluşturduğum ideal erkek modeli sürekli değişikliğe uğruyordu. Aynı cümleler içinde övdüğü ve yerdiği özellikler ortaya çıktıkça önüne koyacağım benliğimi çılgınca yeniden yaratıyordum. Bir an duygusallığı övüyor, sonra bağımsızlık adına lanetliyordu. Dürüstlüğün en yüce değer olduğunu savunuyor, sonra aldatmayı evliliğin ondan daha büyük bir ikiyüzlülük olduğu gerekçesiyle hoşgörüyordu.

13. Onun düşüncelerindeki karmaşa, bende şizofreni yaratıyordu. Hangi yönlerimi göstermeliydim ona? Kişiliksizmişim gibi görünmeden, onun arzularına nasıl yanıt vermeliydim? Yemeklerimizi yerken (ki genç Valmont için engelli koşu gibiydi her aşaması) deneme kabilinden belli görüşler öne sürüyordum ama bu düşünceleri kurnazca hep onun düşüncelerine göre belirllediğimi fark ettim. Chloe'nin her bir sorusu korkutuyor, geri dönülmez yollara sürüklüyordu sanki beni. Ana yemek aşaması (ben ördek, o somon balığı yedi) mayınlarla döşeli bir bataklıktan geçmek gibiydi – iki insan yalnızca birbirini için yaşamalı mıydı bence? Çocukluğum zor mu geçmişti? Hiç gerçekten âşık olmuş muydum? Nasıl bir duyguydu? Duygusal mı akılcı mıydım? Geçen seçimlerde kime oy vermiştim? Kadınların erkeklerden daha dengesiz olduklarını düşünüyor muydum?

14. Aynı düşünceyi paylaşmayanları birbirinden uzaklaştırdığı için, özgünlük söz konusu olamıyordu. Chloe'ye göre şekillendiriyordum kendimi. Güçlü erkeklerden hoşlanıyorsa güçlü, sörf yapmayı seviyorsa sörfçü olacaktım, satrançtan nefret ediyorsa ben de edecektim. Gerçek benliğim, kendisine dar gelen takım elbiseye girmeye çalışan şişko bir adamın yaşadıklarına benzetilebilirdi. Fazlalıklarını elbiseye sığdırmak için göbeğini içine çekmek, kumaş yırtılmasın diye soluğunu tutmak gibi bir çaresizlikti bu. Doğal davranamıyor olmamda şaşılacak bir şey yoktu aslında. Kendisine küçük gelen bir takım elbise giymiş şişman bir adam nasıl doğal davranabilir? Giysinin bir yerden patlak vermesinden o kadar tedirgindir ki kıpırdama-

dan oturur, soluğunu tutar ve gece vukuatsız bitsin diye dua eder. Aşk beni sakat bırakmıştı.

15. Chloe ise tamamen farklı bir ikilem yaşıyordu çünkü tatlılara sıra gelmişti, seçim yapmakta güçlük çekiyordu.

“Ne dersin, çikolatalıyı mı karamelliği mi?” diye sordu (alınanda beliren suçluluk belirtileriyle). “Belki birini sen, birini ben ısmarlayıp paylaşabiliriz.”

İkisini de canım istemiyordu benim, zaten hazımsızlık çekiyordum ama şimdi bunları dert etmenin sırası değildi.

“Çikolataya bayılırım ya sen?” diye sordu Chloe. “Çikolata sevmeyen insanları anlayamıyorum. Bir zamanlar bir adamla çıkıyordum, sana anlattığım o Robert vardı ya, ama onunla bir türlü rahat hissedemiyordum kendimi, nedenini de çözemedim. Sonra bir gün anladım: Çikolata sevmiyordu. Yalnızca sevmiyor da değil, nefret ediyordu. Önüne çikolata koysan dokunmazdı bile. Bana o kadar uzak bir şey ki bu. Tahmin etmişsindir, kısa süre sonra ayrıldık.”

“O zaman ikisini de isteyelim, ikisinin de tadına bakalım. Sen hangisini istiyorsun?”

“Benim için fark etmez,” diyerek yalan söyledi Chloe.

“Öyle mi? O zaman izin verirsen ben çikolatalıyı alacağım, dayanamam çikolataya. Hatta menünün sonundaki şu zengin çikolatalı pastayı görüyor musun? Galiba onu isteyeceğim ben. Bol çikolatalı görünüyor.”

“Çok yaramazsın sen,” dedi Chloe beklentiyle karışık bir utançla dudağını ısrarak, “ama neden olmasın. Çok haklısın. Yaşam zaten kısa.”

16. Ama işte yalan söylemiştim yine (mutfakta horozlar ötmeye başlamıştı). Çikolataya alerjim vardı benim, ama çikolata sevgisi Chloe tarafından bu denli kesin bir kriter olarak ortaya konduğuna göre, bu konuda nasıl dürüst davranabilirdim?

17. Ama yine de bir tür sapıklıktı böyle bir yalan söylemek, kendi zevklerimin ve düşüncelerimin Chloe’ninkiler kadar önemli olmadığı, ondan farklı bir şeyi söylersem alınabileceği

gibi bir sava dayanıyordu çünkü. Çikolatayla ilgili dokunaklı bir öykü de uydurabilirdim aslında (*'Çikolatayı her şeyden çok sevdim ama doktorlar eğer yersen öleceğini söylediler bana. Ondan sonra üç yıl terapiye gittim'*) ki o zaman Chloe'nin sempatisini bile kazanabilirdim – ama böylesi biraz riskliydi.

18. Söylediğim yalan kaçınılmaz olduğu kadar utanç vericiydi de ama iki tür yalan arasındaki ayrımı fark etmeme yol açtı – *kaçmak için yalan söylemek ile sevilme için yalan söylemek*. Baştan çıkarma sırasında söylenen yalanlar, öteki alanlarda söylenen yalanlara benzemiyordu. Bir polis beni durdurduğunda ne kadar hız yaptığım ile ilgili yalan söyledüğimde doğrudan bir amaçla yapıyordum bunu, ya kaçmak ya da tutuklanmamak için. Ama sevilme için yalan söylemek, *Eğer yalan söylemezsem, seviyemem* gibi sapkın bir tavrı da beraberinde getiriyordu. Baştan çıkarmayı kişisel özelliklerin (ötekinden farklı olan özelliklerin de tabii) yok edilmesi şeklinde algılayanların tavrıdır bu, gerçek benliğin özellikleriyle arzu duyulan kişinin mükemmel görünen özellikleri çatışma halindedir (ve kişi kendini karşısındakine layık bulmamaktadır).

19. Yalan söylemiştim de Chloe benden daha mı çok hoşlanmıştı? Elimi tutup, bir an önce eve gitmek için tatlı yemesek de olur mu (gerçi bu kadarı biraz fazlaydı belki) diyordu? Hiç de değil, üstelik benim çikolatalı pastaya gösterdiğim aşırı istek nedeniyle kendisine karamelli olanının düşmesine üzülmüş, sonra da umarsızlıkla çokofobiklerin aslında çokofiller kadar dert olabileceğini söylemişti.

20. Baştan çıkarma eylemi, doğal davranışlardan vazgeçip bir izleyicinin varlığıyla şekillenen davranışlar takınmayı, başka bir deyişle bir tür oyunculuğu gerektirir. Baştan çıkaran kişi de bir oyuncu gibi, izleyicisinin yani bu durumda arzu duyduğu kişinin beklentilerini/kendisinden neler duymak istediğini bilmek ister – ama işte, oyuncunun izleyicisini neyin etkileyeceğini asla bilemeyeceği göz önünde bulundurularak bu durumda yalan söylemenin haklı olduğu savı çürütülebilir. Rol yap-

mayı haklı gösterebilecek tek gerekçe kendiliğinden davranışlardan daha etkili olabilmesidir belki, ama Chloe'nin karmaşık kişiliğine mimetik davranışların ne kadar ilgi uyandırabildiğine dair şüpheler de eklenince, doğal da davransam rol de yap-sam Chloe'yi baştan çıkarma şansımın pek azalmadığı ortaya çıkıyordu. Ama bu özgün olmayan davranışlar kişiliğimle oynayarak komik taklalar atmama yol açıyordu.

21. Amaçlarımıza genelde tasarımlarla değil, rastlantılarla ulaştığımız gerçeği, baştan çıkaranın umudunu kırar çünkü o pozitivist bir akılcıdır ve konusuna yeterince bilimsellikle eğilirse, aşkın yasalarını keşfedeceğini sanır. Arzu duyulan kişiyi tuzağa düşürebilmek için *aşk kancaları* arayıp durur – belli bir gülüş, bir düşünce, çatalını belli biçimde tutmak gibi... Evet, herkesin aşk kancaları vardır ama baştan çıkarma eyleminde bunları keşfedebilmek hesap kitapla olmaz, rastlantıya bağlıdır. Sözgelimi Chloe ona âşık olmam için ne yapmıştı ki? Ona olan aşkı, garsondan tereyağı isterkenki sevimliliğine olduğu kadar, benimle Heidegger'in *Varlık ve Zaman*'ının iyi yönlerini tartışmasından da kaynaklanıyor olabilirdi...

22. Aşk kancaları, görünür tüm mantıksal yasaların üzerindedir. Kadınların beni baştan çıkarmak için bazen attıkları olumlu adımların işe yaradığı pek görülmemiştir sözgelimi. Beni baştan çıkarmaya çalışanın, farkında olmadığı rastlantısal özelliklerine tutulmam daha olasılıklı. Bir zamanlar, üst dudacağının üzerinde ayva tüylerinden belli belirsiz bir bıyığı olan bir kadına âşık olmuştum. Kadınlarda bu özellik genelde tüylerimi diken diken eder ama nedense o kadının bu özelliği cezbetmişti beni, güzel gülüşü, uzun sarı saçları ve akli başında konuşmalarını ise görmüyordum bile. Ona duyduğum bu ilgiyi arkadaşlarıma anlatarak, kadının tanımlanamaz "aura"sını onlara da göstermeye çalışmıştım – oysa özünde, tüylü bir üst dudağa âşıktım işte. Kadını bir daha gördüğümde, birisi epilasyon önermiş olacak ki tüyleri yok olmuştu ve (tüm öteki değerli özelliklerine karşın) benim ona duyduğum arzu da çok geçmeden söndü.

23. Islington'a doğru yol alırken Euston Caddesi'nde epey trafik vardı. Kimin kimi eve bırakacağı gibi soruların ardında anlam arayacak aşamaya gelmemiştik henüz ama Chloe'yi evine götürürken arabada baştan çıkarıcının o her zamanki ikilemini (*öpmek ya da öpmemek*) yaşıyordum. Baştan çıkarma uğraşının bir aşamasında, rol yapan, izleyicisini yitirmeyi göze almak durumunda kalır. Baştan çıkarmaya yeltenen kişi, belli işaretler vererek karşısındaki kişiye onu küstürmek pahasına da olsa sokulmaya çalışır ve böylece ikisinden biri bu oyuna bir isim vermek durumunda kalır. Bir öpücük ya da tensel bir temas aramızdaki şifreli konuşmaları çözerek ikimizin de pozisyonunu geri dönülemez bir biçimde değiştirecekti. Chloe'nin Liverpool Caddesi'ndeki 23a numaralı dairesine ulaştığımızda ise işaretleri yanlış algılayabilmiş olabileceğim kaygısıyla metaforik bir lincan kahve teklif etmenin henüz zamanı gelmediğine karar vermiştim.

24. Gerçi yaşadığım gerilim ve yediğim o çikolatalı pastadan sonra karnımın bana boyun eğecek hali kalmamıştı, tuvalete gidebilmek için evine çıkmak zorunda kaldım. Chloe'nin peşinden merdivenleri tırmanıp, doğru tuvaletin yolunu tuttum. Birkaç dakika sonra yine hiçbir art niyet taşımaksızın tuvaletten çıktığımda, hemen paltomu alıp sevdiğim kadına haftalardır kurduğu fantezilerini bastırarak kendisine hâkim olmayı seçmiş bir erkeğin otoritesiyle ne kadar güzel bir akşam geçirdiğimi, onu yeniden görmeyi umduğumu ve Noel tatilinden sonra arayacağımı söyledim. Bu kadar olgun bir vedadan hoşnut kalarak onu iki yanağından öptüm, iyi geceler diledim ve kapıya yöneldim.

25. Şimdi bu durumda Chloe'nin kolay kolay ikna olmaması çok iyi oldu, çünkü atkımdan yakalayıp beni içeri çekti. Kollarını boynuma dolayıp, daha önce çikolatalı pastayı gördüğünde yüzünde beliren o tebessüm ve kararlı bakışla, "Çocuk muyuz biz?" diye fısıldadı.

26. Bu sözcüklerin ardından dudaklarını dudaklarıma dokundurdu ve o an insanoğlunun tanık olabileceği en uzun, en güzel öpüşmelerden biri başladı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Akıl ve Gövde

1. Düşünceye seksten daha tezat az şey bulunur. Gövdenin ürünüdür seks, düşünceyi dışlar, Diyonizyak'tır, anlıktır, aklın bağlarından bir kaçıştır, fiziksel arzusunun haz dolu çözülüşüdür. Bunun yanında düşünce, bir tür hastalık, düzen kurmak için duyulan patolojik bir dürtü, kendini akıntıya bırakamayan aklın melankolik zaafının simgesi olabilir ancak. Seks sırasında düşünüyorum olmam, cinsel birleşmeye ilişkin temel yasayı ihlal ettiğim anlamına geliyordu, bu alanı bile kendi halinde algılayacak beceriden yoksun olduğum için suçlu sayılırdım. Ama başka seçeneğim var mıydı ki?

2. Öpücüklerin en tatlısıydı, insan böyle öpüşleri hayal edebilir ancak. Tenlerimizin o özel tadını daha da gizli kılan ufak dokunmalar, yumuşak dalışlarla başladı, ama bu iyice ateşlenmeden önceydi, dudaklarımız açılıp birbirine kenetlenmeden önce yani, derken soluk soluğa kapıldık arzularımıza, dudaklarım an an dudaklarından kayarak Chloe'nin yanaklarına, şakaklarına, kulaklarına uzanıyordu. Vücudunu iyice yapıştırdı benimkine, bacaklarımızla kenetlendik, başımız öyle dönüyordu ki kanepeye bıraktık kendimizi, hem birbirimizi avuçluyor, hem de gülüşüyorduk.

3. Cennet'teydik, ama zaman zaman akıl, daha doğrusu düşünce, kesintiye uğrattıyordu bu cenneti – Chloe'nin oturma

odasında uzanmış, dudaklarımı dudaklarına bastırmış, tenini okşayarak sıcaklığını hissediyor olmama dair düşüncelerdi bunlar. Bütün o belirsizliklerden sonra bu öpüşme öyle aniden, öyle beklenmedik bir biçimde olmuştu ki aklım olayların gelişimini gövdeye devretmeyi reddediyordu. Öpüşmenin kendisi değil, öpüşüyor olduğumu düşünmek dikkatimi dağıtıyordu.

4. Yalnızca birkaç saat önce vücudu bana bütünüyle yabancı olan (bluzundan ve eteğinden belli olan hatları dışında) bir kadının, (yaşadığımız çağ nedeniyle) daha ruhunun derinliklerini açığa vurmada bana en özel içsel bölümlerini göstermeye hazırlanıyor olmasını düşünmeden edemiyordum. Epeyce sohbet etmiş olmamıza karşın, Chloe'nin gündüzlerine ilişkin bilgim ile gecelerine ilişkin bilgim, yaşamının bilmediğim yanlarıyla cinsel organlarıyla temasın getireceği yakınlık arasında bir orantısızlık olduğunu seziyordum. Fiziksel soluksuzluğumuzla aynı ahenkte akan bu düşüncelerin varlığı, arzunun kurallarını terbiyesizce çiğniyordu sanki, hoş olmayan bir nesnellik yaratıyordu, bir üçüncü kişiyi getiriyordu odaya, hem izleyen, hem gözleyen, hatta belki de yargılayan bir üçüncü şahsı.

5. "Bekle," dedi Chloe ben bluzunun düğmelerini çözerken, "Perdeleri çekeceğim, bütün sokak bizi seyretmesin. Ya da yatak odasına gidelim ister misin? Orada daha rahat ederiz."

Sıkışık kanepeden kalkıp karanlık daire içinde Chloe'nin yatak odasına yürüdük. Tam ortasında büyük beyaz bir yatak vardı, üzerinde yastıklar, kağıtlar, kitaplar ve bir de telefon.

"Dağınıklığın kusuruna bakma," dedi Chloe, "dairenin geri kalan kısmı göstermelik, ben aslında bu odada yaşıyorum."

Bütün o yastıkların tepesinde bir hayvan vardı.

"Guppy ile tanış – ilk aşkımdır," dedi Chloe, beni hiç de kıskanmış görünmeyen gri tüylü bir oyuncak fili uzatarak.

6. Chloe yatağın üzerini toplarken tuhaf bir hava esti, daha bir dakika önce şevke gelmiş gövdelerimizin üzerine çöken sessiz ağırlık, çıplaklığımızdan ne denli rahatsız olduğumuzu ortaya koyuyordu.

7. Dolayısıyla, büyük beyaz yatağın üzerinde ufak bir abajurun ışığında birbirimizi soyup ilk kez çıplak gördüğümüzde, Kovulma' dan önceki Adem ve Havva kadar doğal davranmaya çalıştık. Ben elimi Chloe'nin eteğinin altından kaydırdım, Chloe son derece normalmiş gibi pantolonumun düğmelerini çözdü, birbirimizin cinsel organlarının o ilginç yabancılığıyla tanışıyor olmamıza hiç şaşırmıyormuş gibi yapıyorduk. Aklın denetimi artık gövdeye bırakmasını gerektiren evreye girmiştik, bu evrede akıl tutkudan öte her düşünceden arınmış olmalı, tüm yargılar bir yana bırakılmalı; varsa yoksa arzu kalmalı.

8. Ama bu düşünce-siz tutkuyu da ara sıra yoklayan bir şey vardı; her zamanki sakarlıklarımız. Chloe ile benim sonunda yatağa girmiş olmamızın tuhaflığı ve komikliğinin yanı sıra benim Chloe'nin iç çamaşırını beceriksizce soymaya çalışmam (bir ucu dizine takılmıştı), onun gömleğimin düğmeleriyle cembelleşmesi hep bu sakarlıkların ürünüydü – ama ikimiz de bir yorum yapmaktan kaçınıyor, tebessüm bile etmemeye çalışıyor, olan bitenin gülünç tarafını fark etmemiş gibi yaparak birbirimizi tutkulu arzusunun ciddi havasıyla süzüyorduk; yarı çıplak halde yatağın kenarında oturmuş, suçlu çocuklar gibi yüzümüz kızarmışken.

9. Şimdi dönüp bakınca, yatakta sakarlıkların bir komedi, fars olduğunu düşünüyorum. Oysa küçük bir trajedi, hararetli sevişmelerin düzgün ve pürüzsüz akışı içinde hoş olmayan bir kesinti sayılabilir ancak. Tutkulu sevişmelerin, bileziklerin giysilere takılması, insanın bacağına kramp girmesi ya da karşındaki daha çok zevk alsın derken yanlışlıkla canını acıtmak gibi küçük engellerden bütünüyle arınmış olması gerekmektedir aslında. Saçların, kolların, bacakların düğümlenmesi gibi utanç verici durumlar, şehvet yerine düşünceyi doğurur.

10. Aklın bu konuda geleneksel olarak suçlu görülmesi, güya çözümlenemez olan konuların denetimini bir türlü bırakmamasından kaynaklanır; yatak odasındaki felsefeci, en az diskodaki felsefeci kadar gülünçtür. Her ikisinde de gövde ön

plandadır, dolayısıyla akıl sessiz, ilgisiz bir yargı aletine dönüşür. Düşüncenin aldatmacası, özel olmasından kaynaklanır – “Bana söyleyemediğin bir şey varsa,” diye sorar âşık, “tek başına düşündüğün şeyler varsa, o zaman yüreğinde ne arıyorum ben?” Düşünürü soğuk kılan, araya konan mesafeden kaynaklanan o gücenme, yani düşüncenin üstün olmasıdır ve düşünür böylece yalnızca sevgilinin değil, ulusun, ülkünün ve sınıf mücadelesinin de düşmanı olur çıkar.

11. Geleneksel ikilik prensibi çerçevesinde, düşünür ile âşık bir yelpazenin iki zıt ucunda yer alırlar. Düşünür aşkı *düşünür*, âşık ise yalnızca âşıktır. Ellerimi, dudaklarımı Chloe’nin vücudunda gezdirirken kötü şeyler düşünüyor değildim ama Chloe aklımın o an başka yerde olduğunu bilse herhalde rahatsız olurdu. Düşünce, belli yargıları da beraberinde getirdiğinden (ve hepimiz de yargıların olumsuz olduğunu sanacak kadar paranoyak olduğumuzdan), çıplaklığın bizleri daha da incinebilir kıldığı yatak odasında hep şüpheyle karşılanmıştır. Cinsel organların boyutları, renkleri, kokuları ve hareketlerinde odaklanan çeşit çeşit kompleks göz önünde bulundurulduğunda, her türlü değer yargısının yok edilmesi gerekmektedir. Ve işte âşıkların düşüncelerini boğan o iç çekişler, soluklar da tek bir mesajı doğrular, *düşünemeyecek kadar tutkunum şu anda*. Öpüyorum, dolayısıyla düşünmüyorum – sevişme işte böyle bir resmi mit temelinde gelişir, yatak odası da eşlerin birbirlerine huşu uyandıran çıplaklıklarını anımsatmama kararında sessizce birleştikleri o ayrıcalıklı mekândır.

12. İnsanlarda, başka hiçbir canlıda olmayan ikiye bölünme yeteneği vardır, hem davranabilir, hem de bu davranışları dışardan izleyebilirler – düşünce işte bu ayırmadan doğar. Ancak insanın kendisinin aşırı farkında olmasından kaynaklanan hastalık da izleyen ile izlenenin bir türlü birleşmemesinden, yani bir hareketi yaparken o hareketi yaptığını unutamamaktan doğar. Bir uçurumdan gayet rahat atlayan ve altının boş olduğunu fark edene kadar düşmeyen çizgi film karakterinin durumuna benzetilebilir bu – farkına varır varmaz ölümü boylar kahra-

manımız. Rahat insanlar, kendi halini fazlasıyla düşünenlere kıyasla ne kadar şanslıdırlar, özne/nesne ayrımını düşünmedikleri gibi, sürekli bir aynanın varlığını ve kendilerini sorgulayan bir üçüncü gözün (o an Chloe'nin kulak memesini öpen) temel benliği sürekli gözlediğini, değerlendirdiğini ya da salt baktığını hissetmezler.

13. On dokuzuncu yüzyılda, evleneceği gün annesinin *"Bu gece kocanın delirdiğini sanabilirsin, ama sabaha iyileşmiş olacaktır"* diyerek uyardığı genç bir dindar bakirenin öyküsü vardır.

Akıl da işte bu tür deliliği reddedişin bir simgesi, başkaları soluk soluğayken hâlâ yerinde olduğu için itici gelmiyor mu insanlara?

14. Masters ve Johnson'un vaha evresi dedikleri süreçte, Chloe bana bakıp, *"Ne düşünüyorsun Sokrates?"* diye sordu.

"Hiçbir şey," diye yanıtladım.

"Saçmalama, gözlerinden belli bir kere, niye gülümsüyorsun?"

"Hiçbir şey diyorum sana, ya da belki binlerce şeyi; seni, geçirdiğimiz geceyi, gecenin nasıl sonlandığını, ne kadar tuhaf, ama aynı zamanda ne kadar rahat hissettiğimi..."

"Tuhaf mı?"

"Bilmiyorum, ama evet, tuhaf, belki de çocuk gibi utangaçlık ediyorum kim bilir."

Chloe gülümsedi.

"Komik bir şey mi var?"

"Bir saniye arkana dönsene."

"Neden?"

"Dön işte."

Odanın bir kenarında, çekmeceli bir dolabın tam üzerinde Chloe'nin bakış alanına göre yerleştirilmiş ve ikimizin çarşafların arasındaki çıplak vücutlarını yansıtan büyük bir ayna vardı. Chloe bizi izlemiş miydi orada gece boyunca?

"Özür dilerim, söylemeliydim sana ama seni daha ilk geceden şaşırtmamak için sormak istemedim. Ama bir baksana, insan daha çok zevkleniyor."

15. Chloe beni kendine doğru çekerek bacaklarını açtı ve yavaş yavaş sallanmaya başladık yine. Odanın kenarında duran aynada çarşafların arasında birbirini kucaklamış, yatakta sevişen iki insan gördüm. Aynadaki insanların Chloe ile ben olduğunu hemen fark etmedim doğrusu. Aynadaki hareketlerimizle gerçek hareketlerimiz arasında ilk bakışta bir başkalık vardı sanki, izleyenle izlenen arasındaki ayrındı bu, ama zevk veriyordu, insanın utangaç durumlarda özne ile nesne arasında hissettiği o rahatsız edici mesafe gibi değildi. Chloe ile yaptıklarımızı nesnelleştiriyordu ayna ve bu arada sevişmenin hem oyuncusu hem de izleyicisi olabilme keyfini yaşıtıyordu. Aklın gövdeyle işbirliği idi bu, bir kadınla sevişen erkeğin erotik imgesi (kadının bacakları omuzlarındaydı şimdi) son derece tahrik ediciydi.

16. Akıl gövdeyi asla terk edemez ve belli durumlarda terk etmesi gerektiği düşüncesi de oldukça safça geliyor bana. Çünkü düşünmek her zaman yargılamak (ya da hissetmemek) anlamına gelmez, insanın kendi dünyasından çıkması, başkasını düşünmesi, başkasının halinden anlaması, bir başkasının gövdesiyle bütünleşmesi, onun hissettiği zevki hissederek davranması, onunla ve onun için doruğa ulaşmak anlamına da gelir. Akıl olmasa, gövde yalnızca kendi zevklerini düşünür olurdu, eşzamanlılık olamayacağı gibi, ötekini uyaran yollara düşmek gibi bir kaygı da hissedilmezdi. İnsan bir şey hissetmiyorsa, o zaman düşünmeli. Ahengi kuran, nabza göre şerbet veren akıldır. Gövde kendi haline bırakılmış olsa, o zaman bir tarafta bir deli, öteki tarafta ise korkmuş, dindar bir bakire olurdu. ,

17. Chloe ile arzularımıza kapılmış gidiyor gibi görünüyorduk ama aslında birbirimize uyum sağlamaya çalışıyorduk bir yandan da. Sürecin doğal bir biçimde gelişmesi için gösterdiğimiz akılcı ve teknik çabalar, orgazmın doğallığına aykırıydı belki, ama bu ironik durum sevişmenin yalnızca gövdeyi –ve dolayısıyla doğayı– ilgilendirdiğini savunan modern bakış açısından böyleydi.

18. Bu gibi zıtlıklar, doğallık düşüncesini bozuyor çünkü doğa miti (tıpkı Hegel'in Minerva Baykuşu gibi) doğanın artık varolmadığı noktada, ıllkelliğe duyulan nostaljiyle ortaya çıktı, o yitik enerjinin yasını tutmaya başladı. Doğallığa tutkun ama doğallıktan yoksun bir dünyada, seksologlar da orgazmın bugün artık deodorantlı ormanlardaki doğallığından dem vururlar ama ket vurulmuş, adeta bürokratik öğütler vermekten kurtulamazlar. (Haz faşizminin bugün hâlâ okunan kitabı *Cinselliğin Keyfi*,¹ okurlarına şu gayet ciddi, dilbilgisi hatalarıyla dolu önerilerde bulunuyor:

"orgazm için olduğu kadar hazırlık aşamasında da, eli vulvaya bastırmalı, orta parmak dudakların arasında bulunmalı ve parmak ucuyla vajinaya girip çıkmalı, bu arada avucun da kasık kemiğine sertçe bastırıyor olunması en iyi yöntemlerden biri sayılır.")

19. Chloe ile kapıldığımız ritmik tempo çok geçmeden doruğa ulaştı. Kasıklarımız ağır sıvılarla nemlendi, saçlarımız terden sıırıslıklam olmuştu, birbirimize boş gözlerle bakıyorduk, aklımız ve gövdemiz tıpkı o öteki ölümde olacağı gibi birleşmişti işte (başka türde bilgiçler boşanmayı seçmişlerdir). Zamanız bir yerdeydik sanki, hem kısa hem uzun, kaleideskopik, şekilden şekle girebilen, olabildiğince ölümlü, tüm sözlerin ve kuralların eriyip gittiği, dilin patlayarak anlamın, politik olanın, tabu olanın ötesindeki çığlıklara dönüştüğü bir unutkanlık âlemine girmiştik.

1 *Cinselliğin Keyfi, Sevişme Rehberi*, Alex Comfort, Quartet Kitapları, 1989

ALTINCI BÖLÜM

Marksizm

1. Katıksız sevgiyle birine bakıp (bir meleğe) onunla cennette birlikte olmanın verebileceği zevki düşlerken, önemli bir tehlikeyi gözden kaçırmamız olası: Sevgimize karşılık verdiğinde, ona duyduğumuz ilginin ne kadar çabuk söneceği. Ne kadar çirkin, aptal ve sıkıcıysak, en az o kadar güzel, zeki ve espirili birine kendimizden kaçmak işin âşık oluruz. Ama böylesi mükemmel bir yaratık kalkıp bir gün bizi severse ne olacak? Şaşkına dönebiliriz – bizim gibi birini sevebilecek kadar zevkten yoksunsa, nasıl umduğumuz kadar harika olabilir? Âşık olmak için sevgilinin bizi bir şekilde aştığına inanmamız gerekiyor, o zaman o aşka karşılık vermeleri durumunda zorlu bir ikilem ortaya çıkmış olmuyor mu? Şöyle bir soru sormak durumunda kalıyoruz; *eğer o kadar harika bir insansa, nasıl oluyor da benim gibi birine âşık olabiliyor?*

2. Psikoloji öğrencileri için ‘ertesi sabah’tan daha zengin bir araştırma alanı yoktur. Ama Chloe’nin uyanır uyanmaz yapacağı bazı işler vardı: Bitişikteki banyoda saçlarını yıkıyordu, fayanslara çarpan su sesiyle ben de uyandım. Doğrulup, yatakta onun yattığı tarafa iliştim, kokusunun sinmiş olduğu bölgeye yerleştim. Cumartesi sabahıydı ve Aralık güneşinin ilk ışınları perdelerden içeri süzüyordu. Bir röntgenci gibi gizlilikle odayı gözlemeye başladım, sevgilinin antropolog âşığı oldum, gördüğüm kültürel manifestoya hayranlık duyuyordum. Sığınağın-

da, yatağında, çarşafalarında kıvrılıp yatmak, günlük yaşamını oluşturan nesnelere, her sabah uyandığında çevresini saran duvarlara, çalar saatine, bir kutu aspirine ve komodinde duran k  pelerine bakabilmek bir ayrıcalıktı. Chloe'nin sahip olduğu her Şeye karşı bir büyülenme haline sokmuŐtı beni aşk, günlük yaşam bambaşka bir özelliğe b  r  nm  Őtı. Bir köşede parlak sarı bir radyo duruyordu,   er  veli bir Matisse aŐıŐı sandalyeye dayanmıŐtı, dün gece giydiği giysiler aynanın yanındaki dolapta asılıydı.   ekmece dolabının üzerindeki kitapların yanında çantası, anahtarları, bir Şişe soda, bir de oyuncak fili Guppy duruyordu. Sahip olduğu her Şeye bir duygu yatırımı yapıyordum, her Şey öylesine m  kemm  l ve zevkli, d  kk  nlarda satılanlardan öylesine farklıydı ki (gerçi geçenlerde Oxford Caddesi'nde aynı radyodan görmüştüm). Banyoda saçını yıkayan deniz kızının yokluğunda her Şeyi birer simgesel ve erotik nesne olarak fetiŐlere dönüŐtürdüm.

3. "Benim i    amaŐırlarımı mı deniyordun yoksa?" diye sordu Chloe az sonra beyaz bir bornoz ve başına sarılmış havluyla banyodan çıkarak. "Ne yaptın buca zamandır? Hadi artık kalk yataktan, d  zelte eğim."

Kıpırdandım, i  çektim, ofladım, pufladım.

"Ben kahvaltı hazırlayacağım, sen de o arada d  Ő alsana. Dolapta temiz havlu var. Bir de öpücük ver bakalım."

4. Banyosu da bir başka harikalar diyarıydı, kavanozlar, losyonlar, iksirler, parf  mlerle doluydu, gövdesinin tapınağında kutsal bir yolculuğa   ıktım. Sa ımı yıkadım, avazım çıktığı kadar bağırarak Şarkı söyledim, kurundum ve Chloe'nin bana vermiş olduğu yeni dış fırçasıyla diŐlerimi fır  ladım. Bir on beş dakika sonra yatak odasına döndüğümde, Chloe yatağı yapmış, odayı temizlemiŐ ve perdeleri a mıŐtı.

5. Yalnızca ekmek kızartmamıŐ, bir kahvaltı ziyafeti hazırlamıŐtı. Bir sepet kruasan, portakal suyu, bir sürahi taze kahve, yumurta ve kızarmış ekmek vardı, masanın tam ortasındaki vazoda da kırmızı ve sarı çiçekler duruyordu.

6. "Harika," dedim, "Ben duş alıp giyinene kadar sen bütün bunları hazırlamışsın."

"Senin gibi tembel değilim de ondan. Hadi soğumadan yiyelim."

"Ne kadar tatlısın, neler yapmışsın."

"Saçmalama."

"Hayır ama gerçekten öyle. Beni böyle her gün kahvaltıyla şımartan birisi yok," dedim ve beline sarıldım.

"Havalara girme, senin için yapmadım ki. Ben her hafta sonu böyle kahvaltı ederim."

Yalan söylediğini biliyordum tabii. Romantizmle, duygusallıkla dalga geçiyor ve sert görünmeye çalışıyordu ama gerçekte tam tersiydi bunların, idealist, hayalci ve özverili, üstelik *yapış yapış* dediği şeylerin hepsine yürekten bağlıydı.

7. Bu harika, *yapış yapış* kahvaltı sırasında belki de apaçık olan bir şeyin yeni farkına varmam, aklımı karıştırdı – Chloe, benim ona hissettiklerimi bana karşı hissetmeye başlamış gibiydi. Dışardan bakınca bunda bir olağandışılık yok elbette, ama ben ona âşık olduğum için bana karşılık vermesi olasılığını tamamen göz ardı etmiştim. Hoşuma gitmediği anlamına gelmiyordu bu, bu konuyu düşünmemiş, sevilmeden seveceğimi sanmışım bunca zamandır. Bu duygu üzerinde durmamın tek nedeni, sevilmenin aslında daha zor, yani Eros'un okunu göndermenin, bu okun gelip saplanmasından daha kolay olmasıydı.

8. Kahvaltı sırasında birden fark ettim ki bu durumu kabullenmek biraz zordu, kruasanlar tam Fransız usulü, kahve olabildiğine aromatikti ve tüm bunların simgelediği ilgi ve şefkat beni rahatsız etmişti. Chloe dün gece vücudunu, bu sabah mutfağını açmıştı ama bunlar, bir türlü aklımın gerisine itemediğim (hatta sinirime dokunan) ve bir türlü çözemediğim şu düşünceye yol açıyordu: "*Bunları hak etmek için ne yaptım ben?*"

9. İnsanın, bir başkası tarafından sevildiğinin farkına varması sevindirici olabileceği gibi birden korkutabilir de. Neden sevildiğinden emin olamayınca, ne yapıp da sevgiyi hak ettiğini

anlayamayınca, hak etmediği bir şeye sahip olmuş gibi hissediyor insan kendini. Chloe'ye ne kadar âşık olursam olayım, bana olan ilgisi cesaretimi kırıyordu. Bu şekilde karşılık gören bazı kişiler, başından beri bildikleri gerçeğin onaylandığı sanısına kapılırlar – onlar, kendilerinin zaten sevilesi olduğuna inanmışlardır. Ama bir de neden sevildiklerini sorgulayacak kadar güvensizler vardır ki onları ikna etmek pek kolay değildir. Bu gibi talihsizlere kahvaltı hazırlama talihsizliğine düşen sevgililer, sahte iltifatçıların tüm şikâyetlerine hazırlıklı olmalıdır.

10. Tartışmalara bulunan bahaneler, temelde yatan sorunla karşılaştırıldığında incir çekirdeğini dolduramaz. Bizim tartışmamızın bahanesi çilek reçeli oldu.

“Çilek reçelin var mı?” diye sordum Chloe'ye kalabalık masayı gözlerimle tarayarak.

“Çilek yok ama ahududu var, fark eder mi?”

“Fark eder aslında.”

“Böğürtlen reçeli de var.”

“Böğürtlenden nefret ederim, sen seviyor musun?”

“Ben severim, sen niye sevmiyorsun?”

“İğrenç geliyor bana. Yani doğru dürüst bir reçelin yok mu şimdi?”

“Ne demek doğru dürüst reçel? Masada beş çeşit reçel var, yalnızca çilekli yok.”

“Anlaşıldı.”

“Neden bu kadar büyütüyorsun ki?”

“Çünkü doğru dürüst bir reçel olmadan kahvaltı edemem ben.”

“Ama doğru dürüst reçeller var, yalnızca senin sevdiğinden yok.”

“Dükkân uzakta mı?”

“Neden?”

“Gidip alacağım da ondan.”

“Tanrı aşkına daha yeni oturduk şu masaya, şimdi gider sen her şey buz gibi olacak.”

“Gideceğim.”

“Her şey soğuyacak dedim, neden ısrar ediyorsun?”

"Canım reçel istiyor da onun için."

"Neyin var senin?"

"Hiçbir şeyim yok, neden ki?"

"Saçmalıyorsun çünkü."

"Saçmalamıyorum."

"Evet saçmalıyorsun."

"Canım reçel istiyor, ne var bunda?"

"Neden bu kadar zorluk çıkarıyorsun ki? Ben kalkıp sana kahvaltı hazırlıyorum, sense bir reçel yüzünden söylenip duruyorsun. Eğer o kadar istiyorsan defol git, başkasıyla ye reçelini."

11. Bir sessizlik oldu, Chloe'nin gözleri parladı, sonra birden kalkıp yatak odasına gitti, kapıyı da arkasından çarptı. Bense masada kalakaldım, odadan gelen ağlama benzeri sesleri dinledim ve sevdiğimi iddia ettiğim kadının moralini bozduğum için kendimi salak gibi hissettim.

12. Karşılıksız aşk ızdıraplıdır ama en azından emin bir şeydir, çünkü insan kendisinden başka birini incitme tehlikesine düşmez, tek taraflı ızdırabın acı-tatlı bir tarafı da vardır aslında. Ama aşk karşılığını bulduğunda, insan tek başına acı çekmenin edilgenliğini terk ederek bir başkasını da üzebilmenin sorumluluğunu üstüne almak zorunda kalır.

13. Sorumluluk ne büyük yük getirir insana. Chloe'yi incittiğim için kendime duyduğum nefret, bir an için ona yöneldi. Benim için bu kadar çaba harcaması, bana inanarak zayıflık göstermesi ve onu kırmama izin verdiği için nefret ediyordum şimdi ondan. Bana diş fırçası vermiş olması, kahvaltı hazırlaması, bir de kalkıp yatak odasında benim yüzümden çocuklar gibi ağlaması aşırı duygusal, hatta salakça görünüyordu bana. Bana, benim ruh halime gösterdiği bu duyarlılık hiç hoşuma gitmemişti, gösterdiği bu zaaf nedeniyle onu cezalandırmak istiyordum.

14. Neden canavarlaşmıştım böyle? Ben hep bir tür Marksist olmuştum da ondan.

15. Marx'ın bir esprisi vardır, kendisini üyeliğe kabul edecek kulübe girmeye tenezzül etmediğini söyleyerek gülerdi – kulüp üyeliğinde olduğu kadar aşk için de geçerli bu. Bu Marksist düşünceyi saçma bulup güleriz:

Nasıl olur da hem bir kulübe üye olmayı isteyip, sonra da kabul edilince artık istemiyorum?

Nasıl olur da Chloe'nin beni sevmesini isteyip, sevdiği zaman sinirleniyorum?

16. Bunun nedeni belki de belli bir tür sevginin özünde kendimizden, kendi zaaflarımızdan kaçmak için bizden daha güçlü, daha güzel olana sığınmayı istemekten kaynaklanıyor – Tanrı, bir kulüp, Kadın/Erkek olabilir bu. Sevdiğimiz kişi sevgimize karşılık verirse (Tanrı dualarımızı kabul ederse, kulüp üyeliğimizi uzatırsa) o zaman kendi içimize dönerek o kişiyi neden sevdiğimizi anımsamak durumunda kalırız. Yani belki de istediğimiz aşk değil, âşık olacak birini bulabilmek. O kişi kalkıp da bize inanmaya başlarsa, o zaman biz nasıl ona inanırız?

17. Chloe'nin duygusal yaşantısını benim gibi bir serseri üzerine temellendirmeyi düşünebilmesi bile çok ilginçti. Bana biraz âşık olmuş gibi görüldüğüne göre, beni yanlış anlamış olmuyor muydu? Yine o klasik Marksist düşünceye dönüyoruz işte; aşk arzulanır ama kabul edilemez, çünkü gerçek benlik ortaya konduğunda hayal kırıklıkları yaşanacaktır – zaten yaşanmış olan bir hayal kırıklığının (bir anne ya da babanın elinde) geleceğe yönlendirilmiş halidir bu. Marksistler gerçek benliklerini öylesine küçümserler ki her türlü yakınlaşmanın onları birer şarlatana dönüştüreceğini sanırlar. Sonradan yitirilecek bir aşk armağanını kabul etmenin ne anlamı var? *Beni seviyorsan, yeterince tanıımıyorsun* diye düşünür Marksist, *yeterince tanımadığına göre de tanıyana kadar sevgine alışmak delilik olur.*

18. Ve işte bu gibi nedenlerle, ortodoks bir Marksist ile ya-

pılan işbirliği eşitsiz bir şefkat dağılımı ve paylaşımı üzerine kuruludur. Karşılıksız bir aşkın kurbanı bir gün aşkına karşılık bulacağı hayaliyle yaşarken, Marksist'in bilinçaltında düşlerin düşler âleminde kalması gerektiği düşüncesi yatar. Karşısındaki insanın bu sevginin farkında olması bile gerekmemektedir, kendi kendisine verdiği değerin bir uzantısı olarak fazla aranmamalı, fazla destek olunmamalı, fazla iyi davranmamalıdır ona – *başkaları neden kendisinden daha çok değer versin ki?* Sevdiği kişi ona tesadüfen iyi davranırsa (sevişirse, gülerse, kahvaltı hazırlarsa sözgelimi) Marksist'in ilk dürtüsü, *hoşuna gitmediğinden değil, hak etmediğini düşündüğü için* bu güzelliği yok etmektir. Sevdiği kişi karşılık veriyorsa, bir serseriye sevdiği için değerini yitirir. Chloe benimle sevişerek, bana iyi davranarak değerini yitirmişse, bu belki de bir Marksistle tehlikeli derecede yakınlaşarak kaptığı *Ben-mikrobundan* kaynaklanmıyor muydu?

19. Başka Marksistlerin davranışlarına sık sık tanık oldum. On altı yaşımdayken, okuldaki voleybol takımının kaptanı, hem çok güzel hem de koyu bir Marksist olan on beş yaşındaki bir kıza âşık olmuştum.

“Bir erkek beni dokuzda arayacağını söyleyip, dokuzda ararsa telefona bakınam bile,” demişti bana, ona kantinden aldığım portakal suyunu yudumlarken. “Ne yani, o kadar sabırsız olunacak ne var? Beni bekleten erkekleri severim ben, saat dokuz buçuk olduğunda hâlâ aramamışsa ayaklarına bile kapabilirim.”

O yaşımda bu kızın Marksizmini içgüdüsel olarak algılamış olmalıyım çünkü her söylediğine ve yaptığına ilgisiz davranmak gibi bir çaba sarf ettiğimi anımsıyorum. Bu çabalarım ilk meyvesini birkaç hafta önce tattığım ilk öpücükle verdi. Ama çok güzel (ve aşk sanatında voleybolda olduğu kadar atıl-gan) olmasına karşın ilişkimiz sürmedi. Sürekli geç aramaya çalışmak yormuştu beni.

20. Birkaç yıl sonra bir başka kızla çıkıyordum ve o da (her iyi Marksist gibi) bir erkeğe âşık olabilmesi için erkeğin ona meydan okuması gerektiğine inanıyordu. Bir sabah birlikte

parkta yürüyüşe çıkarken son derece iğrenç, cart mavi bir kazak geçirmiştim üzerime.

"Bak söylüyorum, şu kazağı çıkarmazsan seninle dışarı çıkmıyorum," dedi Sophie beni merdivenlerde görünce, "Şaka olmalı. Böyle bir kazak giymiş biriyle görüleceğimi sanıyorsan yanılıyorsun."

"Ne giydiğimin ne önemi var Sophie? Parkta yürüyüşe çıkıyoruz," diye yanıtladım, gerçi belki ciddi söylüyordur diye tedirgin olmamış değildim hani.

"Nereye gittiğimiz hiç önemli değil, bak söylüyorum, üstünü değiştirmezsen ben parka gitmiyorum."

Ama benim de inadım tuttu ve kazağını değiştirmeyi reddettim. Üstelik öyle bir savundum ki kazağını, çok geçmeden Kraliyet Hastanesi'nin bahçesi önünden geçiyor, parka doğru yol alıyorduk. Parkın kapısına geldiğimizde, o ana dek somurtan Sophie kolumu tuttu, beni öptü ve sessizliği kırarak Marksizmin özünü oluşturan cümleyi fısıldadı:

"Üzülme, kızmadım ben sana, bu korkunç kazağı çıkarmadığıma sevindim aslında, sözümü dinleseydin ne kadar zayıf olduğunu düşünecektim."

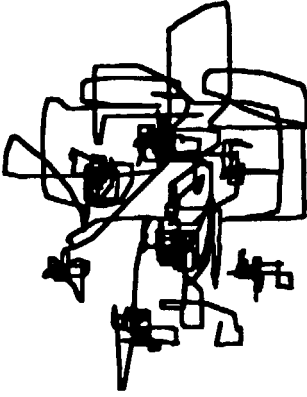
21. Marksist'in çığlığı, şu ikilemli cümleyle özetlenebilirdi demek ki: *"Bana karşı gel seni seveyim, zamanında arama seni öpeyim, benimle sevişme sana tapmayım."* Bunu bahçıvanlığa uyarlayacak olursak, komşunun çimenlerinin her zaman daha yeşil olduğu inancını ortaya koyan bir komplekstir bu. Bahçede tek başına otururken, komşunun çimenlerine gözlerimizi dikmişizdir açgözlülükle (ya da Chloe'nin güzel gözlerine, saçını nasıl fırçaladığına falan). Mesele aslında komşunun bahçesinin daha yeşil ya da bakımlı olması (ya da Chloe'nin gözlerinin herkesinkinden daha güzel ya da aynı fırçayla başka birinin de saçını aynı şekilde fırçalayacağı) değildir. O çimenleri daha yeşil ve daha güzel kılan bize değil, *Ben-mikrobu* taşımayan komşumuza ait olmasıdır.

22. Peki ya komşu kalkıp da bize âşık olup, bahçeyi ayıran duvarı yıktırmak için belediyeye başvuracak olursa? Çimen

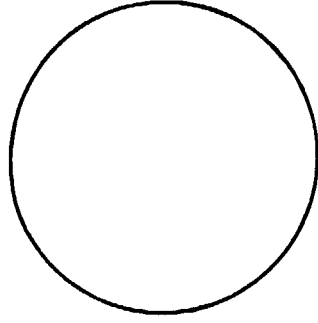
kıskançlığımızı tehdit etmez mi bu? Komşunun bahçesi yavaş yavaş cazibesini yitirerek, kendi bahçemiz gibi bakımsız, ruhsuz görünmeye başlamaz mı? Belki de aradığımız daha yeşil çimenler değil, *bizim olmadığı için* hayranlık duyabileceğimiz (bakımlı olsun olmasın) çimenli bir bahçe bulabilmek.

23. Birinin bizi sevmesi, bizimle aynı gereksinimleri paylaştığının bir kanıtıdır. Bir eksiklik duymasaydık sevmeyecektik belki ama, aynı eksiklikleri bir başkasında görmek hoşumuza gitmez işte. Bir yanıt arıyorduzdur, sorduğumuz soruyu buluruz karşımızda. Onların da bir idol yaratmak gibi bir gereksinimi olduğu ortaya çıkar, onlar da çaresizdir bizim gibi. Bu durumda, çocuklar gibi edilgen olmaktan, Tanrısal bir hayranlık ve tapınmanın ardına saklanmaktan istemeden vazgeçerek birini hem taşımak, hem de onun tarafından taşınmak sorumluluğunu üstümüze almak zorunda kalırız.

24. Albert Camus, kendimizi dağınık hissetmemize karşılık, başkalarının dışardan bakınca hem fiziksel, hem de duygusal olarak son derece *derli toplu* görüldüğü gerekçesiyle âşık olduğumuzu öne sürmüştü. Tutarlı bir öykü, sabit bir kişilik, belli bir yön duygusu hissetmeyince, öteki insanlarda bunları gördüğümüzü sanırız. Chloe ile ilişkimde de buna benzer bir durum yok muydu? İlk bakışta, dışardan son derece denetimli görünen, sabit ve tutarlı bir kişiliği vardı oysa cinsel birleşme sonrasında onun da belli gereksinimleri olan kırılgan ve dağınık yüzünü görmüştüm (bkz. şekil 6.1). Bütün davranışların toplamından oluşan, Psikopos Butler'ın "öz" benlik dediğine bağlanan ve cinsel çekim duyan klasik bir Nietzsche'ci benlik sorunsalı değil miydi bu? Gözyaşlarının ardından da Bob Dylan'ın o ünlü "*Üzerime yıkılıp kalma (bu gece)*" sözleri yankılanıyordu.

Öznel Kaos

Chloe'nin düşlediğim bütünlüğü

Şekil 6.1

25. Demek ki arzu edilen insan, dengesizliğin geçerli olduğu bir alanda, aşırı kırılganlık ile aşırı bağımsızlık arasında bir denge kurmak zorunda Marksist için. Chloe'nin gözyaşlarının beni tedirgin etmesi, ona karşı duyarlılığımı yansıttasından kaynaklanıyordu aslında. Ben kapılmak istemezken, onun bana kapılmasına sinirlenmişim. Gerçi bağımsızlık da kırılganlık kadar sorun teşkil ediyordu bazen, kimi kadınların kibirliliği, soğukluğu aşka duyulan gereksinimi bile yok etmeye yeterdi. Chloe'nin işi zordu: Benim bağımsızlığımı tehdit edecek kadar kırılgan olmayacak, ama kırılganlığımı yok edecek kadar bağımsız olmayacaktı.

26. Batı düşüncesinde aşkın yalnızca karşılıksız kalabilecek Marksist bir alıştırma olduğunu, zaten karşılık görmeyerek beslendiğini ileri süren karamsar bir gelenek vardır. Bu düşünceye göre, aşk varılacak bir nokta değil o noktaya giden yolun kendisidir ve âşığın hedefine ulaşması, yani sevdiğini elde etmesi (yatakta ya da başka şekilde) aşkı küllendirir. Troubadour şiirinin tümü, cinselliği geciktirmek üzerine kurulu olduğu için, o akımın şairleri sürekli reddedilenlerin acıklı haykırıları-

nı yineleyip durdu. Dört asır sonra aşkın nasıl beslendiğini irdeleyen Montaigne de aynı düşünceyi savunuyordu: 'Aşk, bizden kaçanı yakalamak için duyulan çılgın arzudan başka bir şey değildir' – Anatole France'ın düsturuyla da örtüşen bir görüştü bu: 'İnsanın sahip olduğu bir şeyi sevmesi alışıldık bir durum değildir.' Stendhal de aşkın ancak âşık olunan kişiyi yitirme duygusu üzerine temellendirilebileceğine inanıyordu, Denis de Rougemont ise, 'En ciddi engel, en çok yeğlenen engeldir. Tutkuyu çoğaltandır,' diyordu ve Roland Barthes da tutkuyu elde edilemez olana duyulan özlem olarak tanımlıyordu.

27. Bu düşünceye göre, âşıklar zaten sürekli *özlem duymak* ile *usanmışlık* arasında gidip gelirler. Aşkın belli bir ortamı yoktur, bir yöndür aşk, arzu duyduğuna onu yakaladığı anın ötesinde arzu duyamaz olur. Dolayısıyla aşk karşılığını bulmadan küllenmelidir, çünkü arzu duyulana elde etmek o arzuyu öldürür. Chloe ile kendimizi işte böylesi bir Marksist kısırdöngü içine hapsederek, biri severken ötekinin sevmemesi, biri sevmez olunca ötekinin yine sevmeye başlaması gibi zaman içinde kayıtsızlığa uzanan yolda bulmamız tehlikesi vardı.

28. Ama daha mutlu bir sonuç yaşandı. Ben o kahvaltıdan eve özürler dileyerek, suçluluk duygusu ve utanç içinde, Chloe'yi yeniden kazanabilmek için her şeyi yapabilecek halde döndüm. Kolay olmadı elbette (önce telefonu yüzüme kapattı, sonra birlikte olduğum kadınlara her zaman böyle terbiyesizlik edip etmediğimi sordu), ama özürlerden, hakaretlerden, göz yaşlarından ve gülücüklerden sonra, Romeo ve Juliet aynı günün öğleden sonrasında Ulusal Film Merkezi'nde *Aşk ve Ölüm*'ün dört buçuk seansının karanlığında yapış yapış bir sevecenlik içinde ele ele tutuşmuşlardı. Mutlu bir son olmuştu, yani en azından şimdilik.

29. Çoğu ilişkide, Marksist bir durum gelip dayanır kapıya mutlaka (genelde aşkın karşılıklı olduğu anlaşıldığı anda) ve nasıl sonuçlanacağı, insanın kendi kendine duyduğu sevgi ile nefret arasındaki dengeye bağlıdır. Kendi kendine duyulan nef-

ret ağır basıyorsa, aşkına karşılık bulan taraf (şu ya da bu nedenle) ötekinin kendisine layık olmadığını söyleyecektir (layık değildir çünkü kendisinden daha iyi birisiyle ilişkiye girmiştir). Ama kendi kendine duyulan sevgi ağır basarsa, her iki taraf da aşklarına karşılık bulmanın karşısındakini alçalttığını düşünmeden, karşısındakinin gerçekten sevilesi olduğunu kabullenebilir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Sahte Notalar

1. Âşık olunan kişiyle henüz bir samimiyet kurmadan önce bile onu zaten tanıyormuşuz gibi tuhaf bir duyguya kapılabiliriz. Onunla daha önce bir yerde, bir önceki yaşamımızda ya da belki rüyalarımızda tanışmışızdır sanki. Platon'un Şölen'inde Aristofanes, bu aşinalık duygusuna ilişkin âşık olduğumuz kişinin bir zamanlar yapışık olup da sonra yitirdiğimiz "öteki yarımız" olduğu iddiasını ortaya atar. Başlangıçta, bütün insanlar çift sırtlı, çift böğürlü, dört elli, dört bacaklı ve aynı başta zıt taraflara bakan iki suratlı, çift cinsiyetli canlılarmış. Bu çift cinsiyetliler öyle güçlü, öyle gururluymuşlar ki Zeus onları ikiye ayırmak zorunda kalmış, –erkek ve dişi olmak üzere– işte o gün bugündür, her erkek ve kadın, öteki yarısıyla yeniden birleşebilmek için çabalayıp duruyor demek ki.

2. Chloe ile ben Noel'i ayrı geçirdik ama yeni yılda Londra'ya döndüğümüzde bütün boş zamanlarımızı birbirimize ayırdık, genelde birbirimizin kollarındaydık, sık sık da yataklarımızı paylaşıyorduk. İş saatleri arasına sıkıştırılan (özleme dayanamadıkça göbek bağımız haline gelen telefona sarılarak), parkta yürüyüşler, kitapçılarda gezintiler ve lokantalarda yemeklerle canlanan, yirminci yüzyıl sonu kent yaşamının tipik bir aşk öyküsüydü yaşadığımız. İlk haftalar, bir zamanlar çift cinsiyetli olan gövdemizin öteki yarısını yeniden keşfetmek gibiydi. O kadar farklı konularda anlaşabiliyorduk ki, belli ayırıcı

noktalara karşın bir zamanlar aynı gövdenin iki parçası olduğumuz sonucuna varıyorduk ister istemez.

3. Filozofların ütöpik toplumları farklılıkları barındıran bir pota gibi düşledikleri pek görülmemiştir, düşlerdeki ütöpik toplumlar aynı anlayış, düşünce ve amaçlar çerçevesinde bir araya gelmiş birlik ve benzerlik üzerine kuruludur. Chloe ile paylaştığım yaşamı çekici kılan da aramızda kurduğumuz uyumdu zaten, gönül işlerinde verilen onca zorlu mücadeleden sonra esprilerini sözlüğe başvurmadan anladığım, düşüncelerini mucizevi biçimde paylaştığım, benimle hemen hemen aynı şeyleri seven ve aynı şeylerden nefret eden ve yanında sürekli, *"Olamaz, ben de şimdi aynı şeyi söyleyecektim/düşünüyordum/yapacaktım/anlatacaktım..."* dediğim birisini bulmuştum sonunda.

4. Aşka şüpheyile bakanlar, bu duygunun insanlar arasındaki farklılıkları yok edip, tarafların birbiri içinde eriyerek neredeyse tek kişiye dönüşebilmesini eleştirirler haklı olarak. Bu şüphe, benzerliklerin farklılıklardan daha kolay kabullenilir olmasından kaynaklanır (tanıdık olanı yeniden *keşfetmemiz* gerekmez), çünkü tanıdık olanı keşfetmeye yelteniriz, bizi tedirgin edene yüzümüzü döneriz genelde. Yani aslında duyduğumuz aşkı yetersiz malzeme üzerine temellendirir, bu cehaleti de arzularla örtmeye çalışırız. Oysa aşkı eleştirenlerin de işaret ettiği gibi, zaman bize gövdelerimizi ayıran tenin yalnızca fiziksel bir sınır olmadığını, aşmaya çabalamanın gereksiz olduğu daha derin, psikolojik ayrımların taşıyıcısı olduğunu gösterir.

5. Dolayısıyla, olgun bir insan ilk görüşte âşık olmaz. Âşık olmak, insanın atlayacağı suyun ne kadar derin olduğunun bilincinde olmasıyla başlar. İki insan, kendi geçmişleri ve siyaset, sanat, bilim ve yemek üzerine düşüncelerini paylaştıktan sonra ancak birbirlerini sevmeye hazır hale gelirler; bu yakınlık, karşılıklı anlayış temeline oturur. Böylesi olgun ilişkilerde, kişi eşini gerçekten tanıdığı zaman serpilip büyümeye başlar aşk. Gerçi aşkın insanın aklını da çelebildiği düşünöldüğünde (genelde tanımadan âşık olanların içine düştüğü bir durumdur bu) bir-

birini tanımak, engel de oluşturabilir – ütopya ile gerçek arasında çatışma yaşanabilir.

6. Chloe ile aramızda hoş benzerlikler bulmuştuk ama Mart ayının ortalarında yeni aldığı bir çift ayakkabıyı gösterdiğinde onun belki de Zeus'un acımasız darbesiyle benden ayrılan öteki yarım olmadığını ilk kez düşündüğüm tarihi bir kenara yazdım. Böylesi bir karara varmak için belki çok küçük bir neden gibi görünecek bu ayakkabı meselesi, ama ayakkabı, psikolojik farklılıklara kadar uzanan önemli bir estetik simgeydi bana göre. Gövdenin belli bölümleriyle, belli giysiler insana dair ipuçları verir: Ayakkabılar kazaklardan, başparmaklar dirseklerden, iç çamaşırları paltolardan, bilekler omuzlardan daha çok şey ifade eder sözgelimi.

7. Nesi vardı Chloe'nin ayakkabılarının? Nesnel bir bakış açısıyla hiçbir şeyi yoktu (insan ne zaman nesnel olarak âşık olur ki?). O gece davetli olduğumuz bir partide giymek için Cumartesi sabahı King's Caddesi'nde bir mağazadan almıştı. Ayakkabıyı tasarlayan, topuğunu yüksek mi alçak mı yapacağına karar verememişti belli ki; parmak uçlarındaki yükseklik ile topuğundaki yükseklik aynıydı, bu dolgu topuk sayesinde düz topuklu gibi görünürken, sivri topuklu bir ayakkabı kadar yüksekti. Rokoko çağrışımlı ön kısmında ise kalın bir kurdeleyle yapılmış bir fiyonk ile yıldızlar vardı. Son moda, kaliteli, temiz bir çift ayakkabıydı işte – ama benim nefret ettiğim türdendi.

8. "Bayılmadın mı ayakkabılarıma?" diye sordu Chloe yeni bir şey almış olmanın heyecanıyla, "Ayağımdan çıkarmayacağım bunları. Ne güzeller değil mi?"

Chloe'ye âşıktım ama, ayakkabılarını birer tutku nesnesine dönüştürebilecek sihirli değnek her zamanki büyüyü yapamadı bu kez.

"Mağazadaki bütün ayakkabıları satın alabilirdim. Öyle müthiş modelleri var ki. Çizmeleri bir görseydin."

(O ana kadar hemen her konuda anlaştığımız) Chloe'nin bana göre zevksiz bir çift ayakkabıyla kendinden geçmesi son de-

rece şaşırtmıştı beni. Chloe'nin kim olduğuyla ilgili düşünceleirim, Aristofanes'çi *eminliğim*, bu belli hevesi kapsamıyordu. Chloe'nin o ayakkabıları satın alırken aklından geçirdiklerinden bile rahatsız olmuştum ve kendi kendime, "Hem bu tür bir ayakkabıyı, *hem de* beni nasıl sevebilir?" diye soruyordum.

9. Chloe'nin seçtiği ayakkabı, kendi varoluşunun (birleşik fantezilerimizin ötesindeki) zevklerinin her zaman bana uymayabileceğinin, belli konularda birleşsek de bu görüş birliğinin her alanı kapsamadığının rahatsız edici bir anımsatmasıydı. Demek ki birisini tanımaya kalkışmak her zaman güzel bir süreç olmayabilirdi, hoş benzerlikler üzerinde dururken tehdit edici farklılıklarla karşılaşmak da olasıydı. Chloe'nin ayakkabılarına bakarken, onu gördüğüm andan itibaren düşlerimde kurguladığım güzel imgeyi bozar diye onunla ilgili bazı şeyleri öğrenmemeyi diledim.

10. Baudelaire, hoşlandığı kadınla Paris'te bir gün geçiren adamı anlatıyor bir şiirinde. Kadınla birçok konuda anlaşabildiği için, ruhunu birleştirebileceği ideal eşi bulduğu sanısına kapılıyor adam. Birlikte bir bulvarın köşesindeki kafeye girip oturduklarında, kafenin penceresinden içerdeki zarif müşterilere, kenarı altın yaldızlı parlak beyaz duvarlarına bakan yoksul bir işçi ile ailesini görüyor adam. İçerdeki şatafatı seyreden bu yoksul insanların büyülenmişliği, adamın kendi pozisyonundan utanıp sıkılmasına yol açıyor. Aynı ruh halini kadının gözlerinden okuyabilmek için ona dönüyor. Oysa ruhunu birleştirmek istediği kadın, şu paçozların kocaman şaşkın gözleriyle ne kadar dayanılmaz olduğunu söyleyerek, garsonu çağırıp onları kovdurmasını istiyor. Her aşk öyküsünde böyle anlar yok mudur? İnsanın, kendi düşüncelerini yansıtan bir çift gözü arayışı (traji-komik) bir görüş ayrılığıyla sonuçlanabiliyor işte – ister sınıf mücadelesi, ister bir çift ayakkabı üzerine olsun.

11. En kolay âşık olduğumuz kişilerin, yüzünden ya da sesinden okuyabildiklerimiz dışında pek bir şey ele vermeyenler olduğu belki de doğru. İnsanlar, fantezilerimizde istenen her

şekle girerler. Hayal kurmak havasıdaysanız, tren penceresinden dışarıyı gözleyen çekici bir insanın başrol oynadığı bir aşk öyküsü uydurmak kadar zevkli bir şey yoktur – Troilus ya da Criseyde başını dönüp sıkıcı bir sohbete başlamaz ya da kirli bir mendile gürültülü bir şekilde sümkürmezse tabii.

12. Sevgiliyi daha yakından tanımanın yol açabileceği hayal kırıklıkları, insanın zihninde muhteşem bir senfoni besteleyip, sonra onu bir orkestranın seslendirmesine benzer. Düşündüğümüz şeylerin hayata geçirilmesi hoşumuza gider ama kimi küçük ayrıntıların yerinde olmadığına yine de hayıflanırız. Kemancılardan biri ötekilere uyum sağlayabiliyor mu? Flütçü biraz geç girmedir parçaya? Vurmalılar biraz fazla gürültülü değil mi? İlk görüşte mi âşık olduğumuz kişiler, zihinde bestelenen senfoniler kadar muhteşemdirler. Yani ayakkabı ya da edebiyat zevki konusunda yaşanabilecek tüm çatışmalardan, henüz prova edilmemiş bir senfoni zamanlama tutturamayan kemancı ve flütçülerden ne kadar uzaksa o kadar uzaktırlar. Ama o fantezi bir konser salonunda çalındığı anda zihnimizden çıkıp havalanan o meleksi varlıklar gerçek birer varlığa dönüşerek kendi zihinsel ve fiziksel (ve genelde tuhaf) geçmişleriyle yere inerler – ve o zaman hangi dış macununu kullandıklarını, ayak tırnaklarını nasıl kestiklerini, Bach'ı değil Beethoven'ı dinlediklerini, dolmakalem değil kurşunkalem kullanmayı sevdiklerini öğreniriz.

13. Chloe'nin ayakkabıları, ilişkinin ilk döneminde fark edilen ve içsel fantezilerle dışsal gerçekler arasında kalan sahte notalardan yalnızca biriydi (olabildiğince iyimserlikle söz ediyorum onlardan). Onunla geçirdiğim her gün, yabancı bir ülkeye uyum sağlamak gibiydi. Kendi geleneklerimden, kendi tarihinden ayrıldıkça yabancı düşmanlığına kapılıyordum. Hem coğrafi, hem kültürel bir değişim geçiriyor, yalnız yaşamak ile birlikte yaşamak arasındaki bu yersizlik haline alışmam gerekiyordu. Öyle bir durumdu ki bu (sözgelimi) Chloe'nin canı ara sıra geç saatte gece kulübüne, benimse avangard bir filme gitmek isteğiğimiz ötekinin yerleşik gece hayatı ve sinemasal alışkanlıklarına zıt düşebiliyordu.

14. Tehdit edici farklılıklar, temel noktalarda değil (ulusal kimlik, cinsiyet, sınıf, meslek) zevk ve düşünceler gibi nazik konularda ortaya çıkıyordu genelde. Chloe makarnayı neden o çok önemli iki dakikayı unutarak fazladan kaynatıyordu? Ben gözlüklerimi neden bu kadar seviyordum? Jimnastiğini neden her sabah yatak odasında yapmakta ısrar ediyordu? Benim neden mutlaka sekiz saat uyumam gerekiyordu? O neden opera ya daha çok gitmiyordu? Ben neden Joni Mitchell'den hoşlanmıyordum? Deniz ürünlerinden neden o kadar nefret ediyordu? Benim çiçeklere, bahçıvanlığa olan direncim nasıl kırılabilirdi? Denizaşırı yolculukları neden sevmiyordu? Tanrı'yla ilgili düşüncelerinde nasıl o denli açık olabiliyordu ("*en azından kanser olana kadar öyle*")? Bense aynı konuda neden o kadar ketumdum?

15. Antropologlar için topluluk bireyden önce gelir, bireyi anlayabilmek için toplumu anlamak gerektiğini söylerler, ister ulus, ister klan, ister aile olsun. Chloe ailesine pek düşkün değildi ama bir Pazar günü Marlborough yakınlarındaki evlerine davet edildiğimizde kabul etmesi için ısrar ettim. "Bak görürsün, nefret edeceksin oradan," dedi, "ama o kadar çok istiyorsan gideriz. Ömrüm boyunca neden kaçtığımı anlarsın en azından."

16. Bağımsızlığına karşın, Chloe'yi ev ortamı içinde gözlemlemek çeşitli yönlerini anlamama yardımcı olduğu gibi, aramızdaki bazı farklılıkların kökenlerini keşfetmek açısından da aydınlatıcı oldu. Budaklı Meşe Kulübesi'yle ilgili her şey Chloe ile benim farklı dünyaların (hatta farklı galaksilerin) insanları olduğumuzu gösteriyordu. Oturma odası sahte Chippendale mobilyalarla döşenmişti, halı lekeli bir kıvrık kahveydi, duvarları Trollope ciltleriyle dolu kitap rafları çevreliyordu, oturma odasında Stubbs'vari resimler vardı, bir köşedeki saksıdan geçkin bir bitki sarkıyor ve salyaları akan üç köpek oturma odasıyla bahçe arasında koşuşturup duruyordu. Chloe'nin annesi kalın, işlemeli, mor bir kazağın altına bol, çiçekli bir etek giymişti, uzun kır saçlarını dağınık bir atkuyruğu yapmıştı. Adımı sü-

rekli unutmasıyla (ama yeni isimler uydurmaktaki yaratıcı yaklaşımıyla) daha da görünür olan bir köylü kayıtsızlığı vardı yanında, üzerinde saman sapları bulacağım sandım neredeyse. Chloe'nin annesiyle kendi annemi karşılaştırarak, bu iki kadının çocuklarına ne denli farklı dünya görüşleri aşıladığını düşündüm. Chloe tüm bunları geride bırakarak kente, kentin değerlerine ve arkadaşlarına kaçmış da olsa ailesi onun ait olduğu ortak bir genetik ve tarihsel geleneği temsil ediyordu. Kuşaktan kuşağa geçen benzerlikleri görmeden edemedim: Annesi de patatesleri kızı gibi, tereyağına biraz sarmısak ezip üzerine tuz serpererek hazırlıyordu, o da resimle ilgileniyordu, hatta aynı Pazar gazetelerini okuyorlardı. Babası ise yürüyüş yapmayı seviyordu, hafta sonları beni Hampstead kırlarına sürükleyen ve babası gibi temiz havanın yararlarını anlatan Chloe gibi.

17. Ne kadar tuhaf, ama yeniydi her şey. Çocukluğunu geçirdiği ev, benim tanık olamadığım, ama onu anlamak için sindirmem gereken koskoca bir geçmişti canlandırıyordu. Yemeğin büyük bölümü, Chloe ile anne babası arasında aile folklorunun gelişimiyle ilgili bir soru-yanıt volesi şeklinde geçti: Sigorta büyükanne'nin hastane faturalarını ödemiş miydi? Su deposu onarılmış mıydı? Carolyn emlakçıdan haber almış mıydı? Lucy'nin Amerika'da okuyacağı doğru muydu? Sarah Teyze'nin romanını okuyan var mıydı? Henry gerçekten Cemima ile evleniyor muydu? (Chloe'nin yaşamına benden çok önce girmişti tüm bu karakterler – ve insanın asla kurtulamadığı aile bağları gibi, ben gittikten sonra da orada olacaktı).

18. Chloe'nin, anne babasının gözünde bana görüldüğünden ne kadar farklı olduğunu izlemek heyecan vericiydi. Ben onu yardımsever ve bonkör bir kız diye biliyordum, evdekilere göre buyurgan ve talepkardı sözgelimi. Çocukluğunda anne babası bir çocuk kitabından esinlenerek ona Küçük Bayan Pompadosso adını takmış, bir minik diktatörmüş yani. Ben Chloe'nin maddi ve mesleki konularda sağduyulu olduğunu düşünüyordum, babası ise kalkmış kızının "gerçek dünyayla ilgili en ufak bir şey bilmediğini" söylüyor, annesi ise "bütün er-

kek arkadaşlarını zorbalıkla yola getirdiğini” anlatıyordu. Zihinindeki imge ile ailesinin anlattığı öyküler çarpıştıkça Chloe ile ilgili düşüncelerime, benden önceki yaşamıyla ilgili ayrıntıları da katmak zorunda kaldım.

19. Chloe öğleden sonra evi gezdirdi bana. Çocukken amcası piyanonun içinde hayalet yaşıyor dedi diye çıkmaya korktuğu merdivenlerin tepesindeki odayı gösterdi. Annesinin artık atölye olarak kullandığı yatak odasında, canı sıkıldığında oyuncak fili Guppy’yi alıp saklandığı küçük bir bölmeyi de gösterdi. Bahçede yürüyüşe çıktık, erkek kardeşinin Chloe yüzünden arabayı çarptığı bereli ağacın önünden geçtik. Komşunun evini gösterdi, yazları orada böğürtlen toplarmış, eski sahibinin oğlunu da bir gün okul dönüşünde öpmüş.

20. Daha sonra bir de babasıyla yürüyüşe çıktım, otuz yıllık evliliğin epey ilginç şeyler öğrettiği beyefendi bir adamdı babası.

“Kızımla birbirinizden hoşlandığınızı biliyorum. Ben aşk konusunda uzman sayılmam ama bak sana bir şey söyleyeceğim. Kiminle evlendiğin pek fark etmiyor doğrusu. Severek evlenmişsen, sonunda büyük olasılıkla soğumuş oluyorsun ondan. Sevmeyerek evlenmişsen, sonunda o kadar da kötü olmadığı keşfedebilirsin.”

21. O akşam trenle Londra’ya dönerken, Chloe’nin çocukluk dünyasıyla benim çocukluk dünyamı karşılaştırmaktan bitkin düşmüştüm. Geçmişin öyküleri, mekânları bir yandan büyülüydü beni, bir yandan da korkutuyordu, tuhaf geliyordu bana. Onu tanımadan önceki bütün o yıllar ve alışkanlıklar, aslında burnunun şekli ya da gözlerinin rengi kadar önemli bir parçasıydı Chloe’nin. O aile ortamı içinde primitif bir nostalji de duyarak her ilişkinin doğasında varolan zorluğu fark ettim – yeni bir insanı tanımak, ona kendini anlatmak, alışmaya çalışmak. Chloe’de bulabileceğim tüm farklılıkları düşünmenin yarattığı korkuydu belki bu, onun bir öteki olması, dünya görüşlerimizin örtüşmeyebileceği gerçeğinden kaynaklanıyordu.

Tren penceresinden Wiltshire doğasını seyrederken, bütünüyle anladığım, evini, anne babasını ve tarihi zihnimde çoktan evcilleştirmiş olduğum biri için çocukça bir özlem duydum.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Ya Aşk Ya Liberalizm

1. Chloe'nin ayakkabılarına kısaca dönecek olursak, o ayakkabıları satın almış olmasının kendime sakladığım düşüncelerle sonlanmadığını söylemeliyim belki. Evet itiraf ediyorum, o ayakkabılar nedeniyle ilişkimizin en büyük ikinci kavgasını ettik, gözyaşları, hakaretler ve bağırış çağırışlardan sonra ayakkabının sağ teki camdan gürültüyle Denbigh Sokağı kaldırımına uçtu. Olay, bırakın melodramatik yanını, politik arenada olduğu kadar insanın kişisel dünyasında da radikal bir seçimi simgelediği için felsefi bir sorunsal oluşturunuyordu: *Aşk ya da liberalizm* arasındaki seçimdi bu.

2. Bu iki terim genelde iyimser biçimde özdeşleştirildiği, biri diğerinin özü gibi görüldüğü için aralarında bir seçim yapılabileceği gözden kaçırılmıştır. Oysa ikisini ilişkilendirmek anlamsızdır, çünkü sevmek *ve* yaşatmak olanaksız gibidir, eğer yaşatılıyorsa bu genelde sevilmediğimiz anlamına gelir. Âşıkların birbirlerine ettikleri kötülüklerin açık bir düşmanlık durumu dışında neden hoşgörülemediğini (hatta kavranamayacağını bile) soralım kendi kendimize. Ayakkabılar ile uluslar arasında benzerlik kurarak, soruları çoğaltabiliriz de: Sosyal birlikten, vatandaşlıktan pek söz etmeyen ülkeler vatandaşlarını neden kendi halinde ama rahat bırakırlar? Buna karşın, sosyal birlikten, sevgiden, kardeşlikten en çok söz eden ülkeler sonunda neden kıyımlara sahne olurlar?

3. "Eee? Beğendin mi peki?" diye yineledi Chloe.

"Pek beğenmedim açıkçası."

"Neden?"

"Bu tür ayakkabıları sevmiyorum de ondan. Pelikan gagasına benziyor."

"Gerçekten öyle mi, bence zarif bir ayakkabı."

"Hayır, değil."

"Öyle işte, şu topuğuna, fiyonguna baksana. Bence harika."

"Bakalım aynı düşünceyi paylaşan birini bulabilecek misin?"

"Sen modadan ne anlarsın ki."

"Belki de anlamıyorum ama bir ayakkabı zevksiz mi değil mi görebiliyorum."

"Zevksiz değiller bir kere."

"Hadi kabullen artık Chloe, gerçekten çok kötüler."

"Kendime yeni ayakkabı aldığım için kıskanıyorsun sen."

"Ben seninle açık konuşuyorum o kadar. Bence bu akşamki parti için uygun değiller."

"Harika. Kahrolası ayakkabıları özellikle bu akşam için aldım."

"Peki giy o zaman."

"Nasıl giyebilirim ki şimdi?"

"Neden giymeyecekmişsin ki?"

"Çünkü daha bir dakika önce onları pelikan gagasına ben-zettin."

"Evet, benziyorlar."

"Yani partide pelikan gibi mi görüneyim istiyorsun?"

"Aslında istemiyorum tabii. Zaten onun için sana ne kadar berbat olduklarını söylüyorum."

"Peki neden düşüncelerini kendine saklamıyorsun?"

"Çünkü sana önem veriyorum. Yoksa kim söyleyecek sana ayakkabılarının çirkin olduğunu? Gerçi benim ne düşündüğüm neden bu kadar önemli olsun ki?"

"Senin de beğenmeni isterdim de ondan. Senin de beğeneceğini umarak almıştım ama sen kalkmış onları giyince tuhaf bir yaratığa dönüşeceğini söylüyorsun. Her yaptığım yanlış olmak zorunda mı?"

“Hadi, böyle söyleme şimdi. Öyle olmadığını biliyorsun.”

“Baksana ayakkabılarımı bile beğenmiyorsun.”

“Ama geri kalan hemen her şeyini beğeniyorum.”

“O zaman şu ayakkabıları neden görmezlikten gelmiyorsun ki?”

“Çünkü sen daha iyisini hak ediyorsun.”

4. Şimdi size bu melodramın tümünü anlatacak değilim, Chloe’nin birkaç dakika sonra (belki de yalnızca göstermek amacıyla) ayakkabılardan birini ayağından çıkartarak bana attığını, benim de (belki biraz aptalca ama) yakalamak yerine yandan fırlamış bu okla vurulmamak için eğildiğimi, dolayısıyla ayakkabının arkamdaki pencereden camları da indirerek sokağı boyladığını söylemem yeterli sanırım.

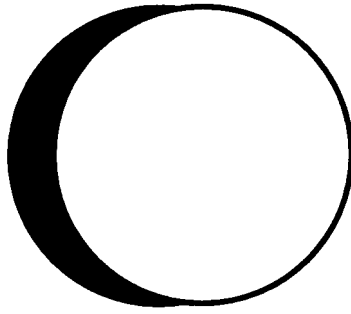
5. Aşk ve liberalizmin ikilemleriyle ateşlenmişti tartışmamız. Chloe’nin ayakkabılarının ne önemi vardı ki? Onun o kadar güzel başka tarafları vardı ki şimdi kalkıp şu ayrıntıya kilitlenmiş olmam şımarıklık olmuyor muydu? Herhangi bir arkadaşına söylediğim kibar yalanları ona da söyleyemez miydim? Tek bahanem onu seviyor olmam, onun benim idealim olmasıydı –ayakkabıları dışında tabii– bu küçük hatasını yüzüne vurmam da bundan kaynaklanıyordu, bir arkadaşına asla yapmazdım bunu (çünkü bir arkadaşım zaten ideallerimden uzak olurdu, daha doğrusu bir arkadaşımda ideallerimi aramak aklımın ucundan bile geçmezdi). Onu sevdiğim için söylemiştim o sözleri – başka da savunmam yoktu.

6. Daha idealist olabildiğimizde, romantik aşkı Hristiyan sevgisinin bir görürüz, “Seni bir bütün olarak seviyorum” diye-bilen, koşulsuz, sınırsız, her ayakkabıyı seven, her şeyi kabulle-nebilen evrensel bir duygudur bu. Ancak âşıklar, Hristiyan sevgisinin yatak odasına geçerken tükendiğini bilirler. Çünkü özel değil, evrensel bir mesajı vardır o tür aşkın, ve zaten bütün kadınlarla erkeklerin, birbirlerinin horlamasını duymayan komşuların birbirlerini sevmeleri gerektiğinden söz eder.

7. Romantik aşk belli bir gövde üzerinden konuşur, genellenemez, tekillikle ilgilidir. Gülüşü, çilleri, kahkahası, düşünceleri, bilekleri Komşu B'ninkinden farklı olduğu için Komşu A'ya âşık olunur, olay budur. Sevgiyi kriterlere ayırarak bu zor konuyu görmezlikten gelen İsa, böylece aşkın doğasında varolan kötülüğü de göz ardı etmiş oldu. Zaten aşka acıyı katan o kriterlerdir, Komşu A'yı Komşu B'ye dönüştürmeye ya da Komşu B'yi evlenmeden önceki idealize ettiğimiz B haline getirmeye çalıştığımızda ayakkabılar uçuşmaya, boşanma davaları açılmaya başlar. İşte O sabırsızlığımız, mükemmelliyetçiliğimiz ve sonunda da hoşgörüsüzlüğümüz, düşlediklerimiz ile zamanın bize gösterdiği arasındaki o gri alanda filizleniyor.

8. Bir tek camcıların ilgilenebileceği bir konu değil bu bakın, bu dargörüşlülükler asla tek taraflı değildir. Benimle ilgili belki bin bir şey vardı Chloe'yi deli eden: Ruh halim neden sık sık değişiyordu? Bir asırlıkmiş görünen bir paltoyu hâlâ giymekte neden ısrar ediyordum? Uyurken neden yorganı hep yataktan düşürüyordum? Saul Bellow'un neden o kadar iyi bir yazar olduğunu düşünüyordum? Neden hâlâ tekerleğin büyük bir bölümünü kaldırımda bırakmadan park etmeyi öğrenememiştim? Neden ayaklarımı hep yatağın üzerine koyuyordum? Yeni Ahit'te sözü edilen sevgi böyle değildi, ne ilgisi olacaktı çirkin ayakkabıların, dişlerin arasında kalmış bir parça marulun ya da yanlışı da olsa inatla *Bukleye Tecavüz'ü** kimin yazdığı konusunda inatlaşmanın orada sözü edilen sevgiyle? Ama tüm bunlar evcilleştirme adına, ötekini belli bir kalıba sokmak için girişilen günlük uğraşlardı. İdealimizle gerçeği birbiri üzerinden geçen iki daire şeklinde düşünürsek, ettiğimiz kavgalarla o farklılıklar yarım ayını yok etmeye çalıştığımızı, yani iki daireden tek daire oluşturmaya çalıştığımızı söyleyebiliriz.

* *The Rape of the Lock*, Alexander Pope [1712-1714].

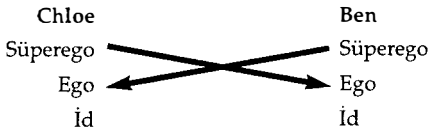
Şekil 8.1

9. Peki var mıydı bunun bir bahanesi? Bütün anne babaların, askeri generallerin, Chicago ekolü iktisatçılarının ve Komünistlerin başkalarını kırmadan önce başvuracakları o bildik dizelerden başka – *Sana önem veriyorum, dolayısıyla seni kırabilirim, sana nasıl olman gerektiğini söyleyerek onurlandırıyorum aslında, dolayısıyla incitebilirim seni.*

10. Chloe ile eğer arkadaş olsaydık, asla bu kadar tartışmazdık. Arkadaşlar arasında belli terbiye ve uygarlık şifreleriyle kurgulanmış belirli bir mesafe vardır, düşmanca dürtüleri bastıran bir biyolojik yabancılık kılıfıdır bu. Oysa Chloe ile ben, artık korunarak sevişmiyorduk: Birlikte uyumak ve yıkanmak, dişlerimizi fırçalarken birbirimizi seyretmek, ötekinin yapış yapış duygusal bir film izlediğinde ağladığına tanık olmak, aramızdaki kılıfı yırtmış ve yalnızca aşk hastalığına değil, madalyonun öteki yüzüne, yani tacize de zaman zaman kapılmamıza yol açmıştı. Birbirimiz hakkında bildiklerimizden dolayı birbirimize artık sahip olduğumuzu, neredeyse lisanslı olduğumuzu sanıyorduk: *Seni tanıyorum, dolayısıyla bana aitsin.* Aşkımızın kronolojisinde kibarlığın (arkadaşlığın) cinsel ilişkiden sonra sona ermiş olması ve ilk kavgamızın ertesi sabah kahvaltıda çıkmış olması rastlantı değildi.

11. Kılıfın yırtılmasıyla, tekel mallar serbest pazara düşmüş ve genelde (insafa kalmış) insanın kendi düşünceleriyle sınırla-

nan gerginliklerin ayyuka çıkmasına neden olmuştu. Freud'çu bir dille ifade edecek olursak, artık yalnızca kendi süperego-ego çatışmalarımızı değil, bir başkasınıninkileri de yaşıyorduk (bkz. şekil. 8.2). Gelgitlerin yalnızca ego A ile ego B arasında gidip gelmesi aşkı doğuruyordu: Süperego A süperego B'ye saldırdığında ise ayakkabılar uçmaya başlıyordu.

Şekil 8.2

12. Hoşgörüsüzlüğün temelinde neyin doğru neyin yanlış olduğuna ilişkin belli kavramlar ile başkalarına ille de doğru yolu gösterme arzusu yatar. Chloe ile bir gece Eric Rohmer'in filmlerini tartışırken (o nefret ediyor, bense bayılıyordum), Rohmer'in filmlerinin izleyen kişiye göre değişebileceğini, hem iyi *hem de* kötü olabileceği olasılığını göz ardı ediyorduk. Tartışmamız, farklı bakış açılarının geçerliliğini teslim edeceğimize, ötekine kendi düşüncesini dayatma egzersizine indirgenmişti. Chloe'nin ayakkabılarından nefret ederken, aslında *benim* onları sevmemiş olmama karşın, ille de sevilesi olmadıkları gerçeğini göz ardı ettiğim gibi.

13. Zaten kişiselden evrensele geçilmesinden, kişisel değer yargılarını evrenselleştirip bir kız ya da erkek arkadaşına uygulamaya kalkmaktan (ya da bir ülkenin tüm vatandaşlarına), *Benim için iyi'nin*, *Bence bu senin için de iyi'ye* dönüşmesinden doğuyor zorbalık. Chloe'nin de benim de belli konularda doğrularımız vardı ve bunlar, birbirimize uygulamaya kalktığımız evrensel doğrulara dönüşüyordu ister istemez. Aşkın zorba yanı, eşimizi (güya sevgiden) görmek isteyebileceği bir filmi görmekten, satın almak isteyebileceği bir ayakkabıyı almaktan alıkoymak ve evrensel doğru kisvesi altında olsa olsa (en iyi koşullarda bile) kişisel bir değer yargısını kabul etmeye zorlamaktır.

14. Politikanın aşkla bağdaşmadığı sanılır ama Fransız Devrimi'nin kanla lekeli tarihinde ya da Faşist ve Komünist deneylerde aynı tür bir aşk kurgusu bulmak olası değil mi? Yine değişen gerçekler karşısında, o farklılıklar yarım ayının yarattığı sabırsızlık (baltalı adamın sabırsızlığı) söz konusu değil mi? Aşkın politikası Fransız Devrimi'nin ayyuka çıkmış tarihiyle başlıyor, devletin vatandaşlarına yalnız hükmedeceği değil, onları sevmeye de kalkacağı teklif edildiğinde (tecavüzde de bu kadar seçim hakkı bırakırlar insana), vatandaşların da aynı şekilde karşılık vereceği varsayılıyordu – yoksa giyotine... Devrimlerin başlangıcı, çarpıcı bir biçimde bazı ilişkilerin başlangıçlarına benziyor – birliğe verilen önem, ulusun/çiftin gücüne olan inanç, bencillikten vazgeçmek, benliğin sınırlarını yok etmek, tüm sırlardan kurtulmak arzusu (karşındakinden korkmak da çok geçmeden âşık paranoyasına ve/ya gizli polisin ortaya çıkmasına yol açar).

15. Aşk ile âşıkane politika aynı toz pembe havada başladığı gibi, ikisinin sonu da aynı derecede kanlı olabilir. Zorbalıkla son bulan aşklara, ulusun gerçek çıkarlarını yüreктen düşündüklerine dair sarsılmaz inançlarını bu inanca ters düşen herkesi öldürerek haklı çıkaran hükümdarlara aşına değil miyiz? Aşk bir inançsa eğer (ki bunun yanı sıra daha birçok şeyse) dargörüşlü bir inanç olabilir ancak, çünkü hiçbir inanç öfkesini onu kabul etmeyenler ve inançsızlardan çıkarmaktan alıkoyamamıştır kendini. Başka bir deyişle, insan bir şeye inandığı anda (*la patrie*, Marksizm-Leninizm, Nasyonal Sosyalizm), o inancın gücü, tüm seçenekleri kendiliğinden yok etmek durumundadır.

16. Ayakkabı olayından birkaç gün sonra gazete ve süt almak için bakkala gittim. Bay Paul, dükkânda süt kalmadığını, ama biraz beklersem gidip depodan getirebileceğini söyledi. Dükkânın arka tarafına giderken, kahverengi deri sandaletlerinin içine gri, kalın bir çift çorap giymiş olduğunu fark ettim. İnanılmaz ölçüde çirkindiler, ama tuhaf, son derece sıradan görünüyorlardı. Chloe'nin ayakkabılarını görünce neden aynı

soğukkanlılığı gösterememiştim? Bana günlük ekmeğimi satan bakkalıma gösterdiğim kibarlığı, sevdiğim kadına neden göstermiyordum?

17. Dayak atan-yiyen ilişkisini değiştirme arzusu, siyasal düşüncede epey bir zamandır baskın. Hükümdarlar, vatandaşlarına neden kibar davranmıyorlar, sandaletleri, muhalifleri ve çeşitliliği hoş görmüyorlardı? Liberal düşünürlere göre, liderler artık vatandaşlarını *sevdikleri için* hüküm sürdüklerini söylemekten vazgeçip, faiz oranlarını indirmeli, trenlerin zamanında kalkmasını sağlamalı. İçtenlik dediğin böyle olur.

18. Temkinli politikanın en büyük savunucusu, 1859 yılında sevgisiz liberalizmin klasik savunusunu, devletin vatandaşlarını rahat bırakarak ayakkabılarını değiştirmesini, belli kitaplar okumasını, kulaklarını temizlemesini ya da dış ipliği kullanmasına karışmamasını rica eden (ne kadar iyi niyetli de olsa) *Özgürlük Üzerine*'yi yazan John Stuart Mill'dir. Mill bir ulusun (Robespierre'in Fransa'sını unutmayalım) "her vatandaşının zihinsel disiplini ve derin ortak çıkarları" üzerinde düşünmesi gerektiğini hissetmiş olsa bile, modern devletin olabildiğince kendini çekerek vatandaşlarını kendi halinde bırakması gerektiğini öne sürüyordu. Bir ilişkide tacize uğrayan eşin biraz rahat bırakılmak için yalvarması gibi, Mill de devletin vatandaşlarını kendi halinde bırakmasını istiyordu:

"Adını hak eden tek özgürlük, başkalarını özgürlüklerinden alıkoymadığımız ya da kendi özgürlüğümüzü elde etmek için onların çabalarını engellemediğimiz sürece kendi doğrumuz doğrultusunda, kendi bildiğimiz yolda ilerlemektir... Uygur bir toplumda belli insanlar üzerinde güç kullanmanın tek haklı gerekçesi, başkalarını korumak olmalıdır. Fiziksel ya da ahlaki anlamda menfaatler, yeterince haklı bir neden değildir."²

² *Özgürlük Üzerine*, John Stuart Mill, Cambridge Üniversitesi Yayını, 1989

19. Mill'in ifadeleri öyle mantıklı ki, bu ilkeleri kişisel dünyaya uyarlamak mümkün değil mi? Gerçi bir ilişkiye uyarlandığında, Mill'in bakış açısı çekiciliğini büyük ölçüde yitiriyor. Sevginin çoktan buharlaştığı, çiftin ayrı yatak odalarında yattığı, işe gitmeden önce mutfakta buluştuklarında bir iki laf ettikleri, iki tarafın da karşılıklı anlayıştan umudu keserek anlayışla karşılanan yanlış anlaşılmalara geçinmeye çalıştığı, akşam yemeğinin çoban yahnisi sırasında kibarlıklar, yaşamlarına sinmiş duygusal iflasın yarattığı sabah saat üç bunalımlarıyla geçen köhnemiş bir evliliği akla getiriyor.

20. Aşk ile liberalizm arasındaki seçime döndük yine, bir *seçimdir* bu, çünkü ikincisi ancak mesafeli bir dostlukta ya da kayıtsızlığın hâkim olduğu bir ilişkide elverişli görünüyor. Bak-kalın sandaletleri sinirlerime dokunmuyordu çünkü umrumda değildi, ondan gazetemi ve sütümü alıyordum, o kadar. Ona ruhumu açmak ya da onun omzuna yaslanıp ağlamak gibi bir arzum yoktu, dolayısıyla ayağına ne giydiği de beni ilgilendirmiyordu. Ama Bay Paul'e âşık olmuş olsaydım, sandaletlerini bu denli kayıtsızlıkla karşılayabilir miydim, yoksa bir an gelir de (elbette aşkımdan), şöyle bir öksürerek, farklı bir ayakkabı alması gerektiğini söyleyecek noktaya gelmez miydim?

21. Chloe ile olan ilişkimin terör boyutlarına hiç varmaması, aşk ile liberalizm arasındaki seçimi, pek az ilişkinin ve âşikane politikacının (Lenin, Pol Pot, Robespierre) sahip olmadığı bir malzemeye yumuşatabilmemizden kaynaklanıyordu, (yeterince olsa) hem devletleri, hem çiftleri hoşgörüsüzlükten kurtarabilecek bir malzemeydi bu; espri anlayışı denen şey.

22. Devrimcilerin de âşıklar gibi ciddi olma eğilimi içinde olmaları önemli sayılabilir. Stalin'le şakalaşmak, Genç Werther'le şakalaşmayı hayal etmek kadar güç – ikisi de farklı açılardan da olsa, aşırı derecede ciddi görünüyorlar. Ve gülme yeteneksizliği, insani olanı fark edebilme yeteneksizliğine yol açıyor; bir toplumun ya da ilişkinin doğasındaki zıtlıkları göremek, arzuların çokluğu ve çatışmasını sezememek, insanın eş-

nin arabayı asla doğru dürüst park edemeyeceğini, yıkandıktan sonra banyoyu temizlemeyeceğini ya da Joni Mitchell'i sevmekten vazgeçmeyeceğini – ama yine de bizi sevebileceğini kabullenme gereksinimi gibi.

23. Chloe ile bazı farklılıklarımızı görmezlikten gelebiliyorsa, bunun tek nedeni kişiliklerimizdeki kördüğümle ilgili espri yapabilmemizdi. Ben Chloe'nin ayakkabılarından hâlâ nefret ediyordum, o hâlâ seviyordu, ben onu seviyordum ve (pencere camı yenilendikten sonra) olayı espriyle geçiştirebilmiştik. Tartışmalar ne zaman biraz ateşlense, kendimizi camdan atacağımız yolunda tehditleri savurarak ötekini güldürebiliyor, dolayısıyla gerginliği yok edebiliyorduk. Ben hâlâ eskisi kadar kötü araba kullanıyordum ama böylece "Alain Prost" lakabını edinmiştim, Chloe'nin fedakârlıklarına dair söylenmelerini bazen yorucu buluyordum ama ben de ona "Jean d'Arc" diyerek geçiştiriyordum. Mizah, doğrudan bir çatışmayı engelliyor, bazı şeyleri *söylemeden* ötekini eleştirme olanağını tanıyordu ("Bu espriyle, söylemeye gerek kalmadan x'ten nefret ettiğimi bildiriyorum sana - gülmen, eleştiriye dikkate aldığının göstergesidir").

24. Farklılıkları şakaya dönüştürememek, iki kişinin birbirlerini artık sevmediğine (en azından aşkın yüzde doksanını oluşturan çabayı göstermeyi artık arzu etmediğine) dair bir işaret sayılabilir. İdeallerimiz ile gerçekler arasındaki duvarı esprilerle boyamıştık: Her esprinin altında farklılıklara dair bir uyarı, hatta hayal kırıklığı vardı ama üstesinden gelinmiş bir farklılıktı bu – ve dolayısıyla bir kıyıma gerek kalmadan geçiştirilebiliyordu.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Güzellik

1. Güzellik mi aşkı doğurur, aşk mı güzelliği? Chloe'ye güzel olduğu için mi âşıktım, yoksa Chloe ona âşık olduğum için mi güzeldi? Etrafımızdaki sayısız insanın arasında, (telefonda konuşmakta olan ya da banyo küvetinde yanımıza uzanmış sevgiliye bakarak) arzumuzun neden özellikle bu yüz, bu ağız, burun ya da kulak üzerinde odaklandığını, boynunun kıvrımı ya da yanağındaki gamzenin mükemmellik ölçütlerimizi nasıl böylesi kesin bir biçimde tatmin edebildiğini merak edebiliriz. Âşık olduğumuz insanlar güzellik sorunsalına dair farklı çözümler getirirken, bir yandan da aşk estetiğimizi, üstelik suratlarının haritası kadar özgün ve özel kılacak biçimde yeniden şekillendirmeyi başarabiliyor.

2. Marsilio Ficino'ya (1433-99) göre aşk “güzelliğe duyulan arzu” ise, Chloe bu arzuyu ne şekilde doyuruyordu? Chloe'ye kulak verecek olursak, hiçbir şekilde. Ne kadar telkin edilse de bir hilkat garibesi olmadığına onu ikna etmek olanaksız gibiydi. Burnunu çok küçük, ağzını çok büyük, çenesini sıradan, kulaklarını fazlasıyla yuvarlak, göğüslerini küçük, ayaklarını büyük, ellerini geniş, bileklerini aşırı ince buluyor, gözlerinin yeterince yeşil, saçlarının yeterince dalgalı olmadığına ısrar ediyordu. *Elle* ve *Vogue* dergilerinin sayfalarındaki yüzleri içi gidecek seyreliyor ve adil bir Tanrı kavramının –kendi fiziksel görüntüsü ışığında– hiçbir anlam taşımadığını söylüyordu.

3. Güzelliğin nesnel bir standarda göre ölçülebileceğine inanan Chloe, kendisinin bu standarda ulaşamadığını düşünüyordu. Adını koyamıyordu ama, Platonik güzellik kavramına yürekten bağlıydı, dünyanın tüm moda dergilerinin editörleriyle paylaştığı ve ayna önünde kendi kendinden nefret etme duygusu aşıl原因 bir estetik anlayışı vardı. Platon'a ve *Vogue*'un editörüne göre, ölümlü gövdelerin az ya da çok benzediği, gövdenin belli bölümleri arasındaki orantıdan kaynaklanan ideal güzellik diye bir şey vardır. *Güzel bulduğumuz her şey, der Platon, o ideal güzelliğin bir parçasıdır ve dolayısıyla evrensel özellikler sergilemelidir. Güzel bir kadına bakın, güzelliğinde, klasik bir tapınağın kurgusunda varolan dengeden farksız bir matematiksel oran olduğunu göreceksiniz.* Bir derginin ön kapağındaki yüzü görse, ideal güzelliğe yaklaşabilen insani bir ortalama olduğunu öne sürerdi herhalde Platon (Chloe de o yüze işte bu nedenle tapınıyordu. Yatağın üzerinde oturmuş saçlarını kuruturken, bir yandan da önündeki derginin sayfalarını çevirerek o sayfalardaki mankenlerin rahat pozlarını suratını bin bir şekle sokarak karikatürize ettiği zamanki görüntüsü hâlâ gözlerimin önünde). Chloe, burnunun ölçüsüyle dudaklarının ölçüsü uyumadığı için utanıyordu. Burnu küçük, dudakları ise iriydi; demek ki suratının ortasında Platonik bir uyumsuzluk söz konusuydu. Platon, ancak ayrı öğelerin uyumu durumunda bir nesnenin dinamik bir durağanlık ve bütünlüğe kavuşabildiğini söylemişti, demek ki onda eksik olan buydu. Platon eğer, yalnızca "ölçü (*metron*) ve orantı (*simetron*) değerlerinin kati olarak güzellik ve mükemmelliği doğurduğunu" söylemişse, o zaman Chloe'nin yüzünde güzellik ya da mükemmellik aramak boşunaydı.

4. Yüzündeki uyumsuzluklar bir yana, Chloe gövdesinin geri kalan bölümünü daha da orantısız buluyordu. Birlikte yıkandığımızda karnından bacaklarına akan sabunlu suları seyretmeye ne kadar hayran da olsam, kendisi aynaya baktığında mutlaka bir dengesizlik bulurdu – ne demek istediğini ise ben hiç anlayamadım. Leon Batista Alberti (1409-72) olsa belki görürdü, çünkü o güzel bir gövdenin, altı yüz parçaya bölününce

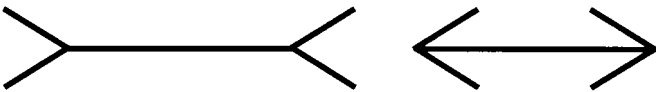
bu noktalar arasındaki sözde ideal mesafeleri ortaya koyduğuna, heykeltraşların da bilmesi gereken belli oranları olduğuna inanmıştı. *Heykel Üzerine* adlı kitabında, Alberti güzelliği “Öznesi ne olursa olsun, bir şey eklendiği, yok edildiği ya da değiştirildiği takdirde bozulan bir orantı ve bağlantı ile bir bütün oluşturan, tüm bölümler arasındaki uyum” olarak tanımlamıştı. Chloe’ye göre ise, doğanın zaten bozduğu vücudunun hemen her tarafı bir ekleme, çıkartma ya da değişme işleminden geçirilebilirdi.

5. Ancak Platon’un da Leon Battista Alberti’nin de (hesaplamaları ne kadar sağlam ise de) estetik kuramlarında bir eksiklik olduğu açık, çünkü ben Chloe’yi fena halde güzel buluyordum. Onu neden bu denli çekici bulduğumu betimlemekte biraz güçlük çekiyorum. Yeşil gözlerine, kara saçlarına, dolgun dudaklarına mı vurulmuştum? Bir insanın neden çekici olduğunu, ötekininse neden çekici olmadığını sözcüklerle anlatmanın her zamanki zorluğu nedeniyle yanıtı vermekte duraksıyorum. Burnunun üzerindeki çilleri ya da boynunun kıvrımını öne sürebilirim ama, onu çekici bulmayan birisini ikna edebilir mi bunlar? Güzellik, ne de olsa kimsenin kimseyi ikna edebileceği bir konu değil. Aşama aşama göstererek, sonunda tartışılmaz bir sonuca varılabilecek matematiksel bir formül olmaktan çok uzak. Erkeklerle kadınların çekiciliği konusundaki münazaralar, bir resmin bir diğerinden daha değerli olduğunu kanıtlamaya çalışan sanat tarihçileri arasındaki münazaralara benzer. Van Gogh’un ki mi Gauguin’in ki mi? Birini ya da ötekini savunmak için, söz konusu resmi sözcüklerle yeniden betimlemek gerekir (“Gauguin’in Pasifik Okyanusu gökyüzünü yansıtmadaki şiirsel gözlem...”ine kıyasla “Van Gogh’un mavilerinin Wagner’vari derinliği...” ya da teknik ve malzeme konusunda açıklamalar yapmak (“Van Gogh’un son yıllarının Dışavurumcu duyarlılığı...” “Gauguin’in Cézanne’vari çizgiselliği...”). Ancak tüm bunlar, gerçekte bir resmin neden *başarılı* olduğunu, bizi etkisine alıp, güzelliğiyle yakamızdan kavradığını anlatmaya yetiyor mu? Ve ressamlar, kendileriyle aynı çağda yaşamış sanat tarihçilerini hep küçük görmüş olduklarına göre, bu

belki de ie dönük bir kendini beğenmişlikten çok, resmin dilinin (güzelliğinin dili) sözcüklerin diline aktarılamayacağını hissetmiş olmalarından kaynaklanıyordu.

6. Bu nedenle betimlemeyi umduğum olgu *güzellik* değil, Chloe'nin görüntüsüne yönelik benim öznel görüşüm olmalıydı. Evrensel değeri olan estetik bir kuram ortaya attığımı iddia etmeye yeltenmiyordum zaten, başkalarının aynı vücutta aynı mkemellikleri görememe olasılığını da göz önünde bulundurarak benim arzularımın kendilerine seçtikleri yuvaya işaret ediyordum o kadar. Bu tavrım, güzelliğinin nesnel bir kriter olduğunu öne süren Platonik düşünceden uzaklaşarak, estetik yargıların "ancak öznel temellere dayandırılabilceğini" savunan Kant'ın (*Saf Aklın Eleştirisi*'nde ortaya koyduğu) görüşlerini benimsememi zorunlu kılıyordu.

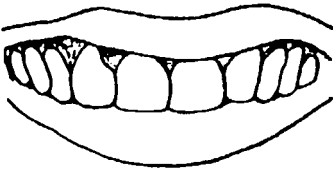
7. Kant estetik yaklaşım, bir gövdeye öznel bakışın, o gövdenin oranlarından daha büyük önem taşıdığını ileri sürer. Aynı gövdenin birine güzel, ötekine çirkin görünmesini başka nasıl açıklayabiliriz? Güzelliğinin, bakan kişinin bakış açısından kaynaklandığı olgusunu, aynı uzunluktaki iki çizginin, uçlarındaki farklı yönelimli oklar nedeniyle farklı uzunluklardaymış gibi göründüğü nl Mller-Lyer illzyonuyla (bkz. şekil 9.1) karşılaştırabiliriz. Uzunluğın yerine güzelliğini koyarsak, benim Chloe'ye bakışım, o iki çizginin ucundaki oklar gibi işliyordu; nesnel bir bakışla tıpatıp algılanabilecekken, Chloe'nin yüzünü daha farklı, daha güzel (daha uzun) algılamamın altında yatan işte buydu. Ona duyduğum aşk, her ne kadar hayali de olsa, aynı uzunluktaki iki çizginin ucuna yerleştirildiğinde bir farklılık izlenimi doğuran oklar gibiydi.

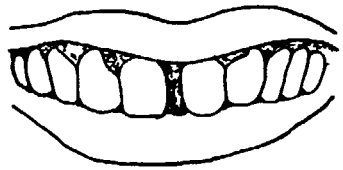
şekil 9.1 Mller-Lyer illüzyonu

8. Stendhal'in o bilinen tanımıyla g z ll k "mutluluğun ko-
şulu", ki bu tanım bölümler arasında m kemm l bir uyumdan
söz eden Platonik düşüncenin sertliğinden epey uzak. Chloe'ye
klasik bir mükemmelliyet bahşedilmemişti belki ama güzeldi
yine de. Güzel olduğu için mi beni mutlu ediyordu, yoksa beni
mutlu ettiği için mi güzeldi? Bir tür kısırdöngü söz konusuydu:
Beni mutlu ettiği zaman Chloe'yi güzel buluyordum, güzel ol-
duğu için beni mutlu ediyordu.

9. Ancak benim ona duyduğum ilginin farklı yanı, arzula-
rımın o belli yerlere odaklanmaması, aksine, Chloe'ye Platonik
bir perspektiften bakan birinin özellikle çirkin bulabileceği hat-
ların beni cezbetmesi idi. Yüzünün, başkalarının pek fark etme-
yeceği, tuhaf hatlarına ilgi duyduğum için b b rleniyordum
bile. Sözgelimi iki  n dişi arasındaki boşluğu (bkz. şekil 9.2)
idealden uzak bir defo olarak değil, dişi mükemmelliğinin öz-
gün, sevilesi bir yeni yorumu olarak görüyordum. Dişlerinin
arasındaki boşluğu görmezlikten gelmek bir yana, i im gidi-
yordu o boşluğa.

Platonik Dişler

Kant  dişler

şekil 9.2

10. Bu gizliliğe, arzularımın karmaşıklığına ve kimsenin,
Chloe'nin dişlerinin benim için ne anlama geldiğini tahmin bile
edememesine bayılıyordum. Bir Platoncu'nun bakışıyla güzel
sayılamazdı, hatta bazı açılardan çirkin bile bulunabilirdi ama
onun güzelliğinde, Platonik mükemmelliyet taşıyan bir yüzde
eksik olan bir şey vardı. Güzelliği, çirkinlik ile klasik mükem-
melliyet arasındaki titreşimlerde ortaya çıkıyordu. Yeri yerin-
den oynatan bir yüzün her zaman mimari bir biçimselliği yok-

tur: İki renk arasında dönen ve hareket ettikçe üçüncü bir rengin gölgelerini yansıtan bir nesne gibi hareketli bir şey de olabilir. Mükemmellik biraz zorbalık gibi, hatta bıkkınlık verici, izleyiciyi göz ardı eden, başı sonu belli olan, dogmatik bir şey. Gerçek güzellik ölçülemez çünkü değişken bir şeydir, farklı açılardan görünür yalnızca ve o zaman bile her ışıpta ve her zaman değil. Çirkinlikle tehlikeli bir biçimde flört eder, risklere girer, matematiksel orantı kurallarına gelmez, çünkü albenisini zaten çirkin de görünebilen taraflarından alır. Güzelliğin, çirkinlikle hesaplı bir riske girmesi gerekebilir.

11. Proust klasik anlamda güzel kadınların hayal gücünden yoksun erkeklere bırakılması gerektiğini söylemişti, Chloe'nin dişlerinin arasındaki boşluğu hayal gücümü harekete geçirmeyi başardığı için o kadar tahrik edici bulmam belki bundan kaynaklanıyordu. O küçük boşlukla oynamak, onu kapatmak, yeniden açmak, dilimi arasında gezdirmek gibi oyunlar oynamaktan zevk alıyordum. O boşluk sayesinde Chloe'nin diş yapısında yeni düzenlemeler yapabiliyordum, Chloe'nin güzelliği bazı yaratıcı değişiklikleri kaldırabilecek ölçüde mükemmellikten uzaktı. Yüzünde hem güzellik hem çirkinlik sayılabilecek özellikler bulunduğu için, hayal gücüm güzelliğin o inceldiği yerden kopabilecek ipine tutunmak gibi bir işlev üstlenmişti. Bu belirsizliğiyle, Chloe'nin yüzü Wittgenstein'in aynı imgede hem bir ördek hem de bir tavşan bulunan ördek-tavşanıya karşılaştırılabilirdi, sanki Chloe'nin hatları da iki farklı yüz barındırıyor-du.

Şekil 9.3 Wittgenstein'in Ördek-Tavşanı

12. Wittgenstein'ın örneğinde durum izleyicinin tavrına bağlı büyük ölçüde: Hayal gücü ördek arıyorsa ördek bulur, tavşan arıyorsa, o zaman onu da bulur. İkisinin de kanıtları mevcut, dolayısıyla izleyicinin eğilimi, zihinsel durumu önem taşıyor. Chloe'nin bana güzel görünmesinin nedeni (ördek gibi görünmesi yerine) elbette ki aşktı. Açık ve belli bir biçimde daha orantılı bir yüzü seçmemiş olmasından dolayı bu aşkın daha sahici olduğunu bile hissediyordum. *Vogue*'un editörü dergisinin bir sayısına Chloe'nin fotoğraflarını basmaktan kaçınabilirdi belki ama, bu durum, ironik bir biçimde benim ona duyduğum arzuyu arttırıyordu, çünkü onda bulduğum tekilliği kanıtlıyordu. Klasik orantılara sahip bir insanı "güzel" bulmak nedenli özgün olabilir? İki diş arasındaki boşlukta güzellik bulabilmek, kesinlikle daha yoğun çaba, daha zengin, Proustçu bir hayal gücü gerektirir. Chloe'yi güzel bularak, bildik olana kapılmamıştım ve onun yüzünde başkalarının belki de göremediği bir şey görmüştüm: Yüzüne ruh vermiştim.

13. Bir Yunan heykeline benzemeyen türde güzelliğin barındırdığı tehlike, rizikonun tutup tutmayacağıyla izleyiciye bağlı olmasıdır. Hayal gücü, dişlerin arasındaki boşluktan sıkıldığı zaman, iyi bir ortodontiste gitmenin zamanı gelmemiş midir? Güzelliği belirleyen bakan kişiye, o kişi başka bir yere bakmaya karar verdiğinde ne olacak? Ama belki de Chloe'nin albenisi buna bağlıydı. Öznel bir güzellik kuramının olmazsa olmaz koşulu, gözlemcisidir.

ONUNCU BÖLÜM

Aşk Sözcükleri

1. Mayıs ayının ortasında Chloe yirmi dördüncü yaş gününü kutladı. Piccadilly’de bir mağazanın vitrininde gördüğü kırmızı bir kazağı beğendiğini epey zamandır belli ediyordu, benim de bir akşam önceden iş dönüşünde o mağazaya uğrayıp satın aldım kazağı, pembe kurdeleli mavi bir kağıda sardılar. Ancak hediye paketinin üzerine ilıştırilecek kartı yazmaya gelince epey düşündüm, Chloe’ye onu sevdiğimi henüz söylememiş olduğumu fark etmiştim.

2. Bu konuyu ona açmaya karar vermemde şaşılacak bir şey yoktu (özellikle de kırmızı bir kazak eşliğinde), ama şimdiye dek hiçbir şey söylenmemiş olması önem taşıyordu. O kazak da aramızdaki aşkın bir simgesi sayılabilirdi elbette ama bizim artık konuyu yünlü giysilerin ötesinde bir dile taşımamız gerekiyordu. *Aşk* sözcüğüyle şekillenmiş ilişkimizin özünü oluşturan bu olgudan hiç söz edilmemişti nedense, ya söz etmeye değer bulunmamıştı ya da çok önemli olduğu için nasıl söyleneceği üzerinde yeterince durulmamıştı.

3. Chloe’nin neden bir şey söylemediğini anlamak daha kolaydı. Sözcüklere karşı şüpheliydi o. “*İnsan konuşa konuşa sorun yaratabilir,*” demişti bir keresinde ve dil, sorunların doğmasına nasıl yol açabiliyorsa, aşk da onun aracılığıyla tahribata uğrayabilirdi. Bana anlattığı bir öyküyü anımsadım. Chloe on iki

yaşındayken, ailesi onu bir gençlik örgütünün düzenlediği bir kampa göndermiş. Orada, kendi yaşıtı olan bir çocuğa delicesine âşık olmuş ve epey bir tereddüt ve kızarıp bozarmalar sonrasında göl çevresinde birlikte yürüyüşe çıkmışlar. Göl kıyısında gölgeli bir noktaya geldiklerinde, çocuk ona oturmasını söylemiş, sonra da Chloe'nin terliyen elini tutmuş. İlk kez elini tutuyormuş bir erkek, Chloe'nin. Öylesine mutlu olmuş ki (on iki yaşındaki bir insanın tüm ciddiyetiyle) ona bunun, "başına gelen en güzel şey" olduğunu söylemeden edememiş. Oysa keşke söylemeseymiş. Ertesi gün, bu sözlerinin bütün kampa yayıldığı ve aptalcasına dürüst olan açıklamasının, zayıf yönüyle ilgili bir alaya dönüştüğünü fark etmiş. Sırrının ne kadar kolaylıkla dedikoduya dönüştüğünü görmesiyle dilin ihanetine uğramış ve ondan sonra beden diline, cümleler yerine eylemlere daha çok güvenir olmuş.

4. Aşırı duygusallığa genelde gösterdiği dirençle, Chloe aşk sözcüklerini duymak istemediği için değil de vereceği karşılığın klişe ile duygusal çıplaklık arasında gidip gelmesi tehlikesinden korktuğu için şakayla geçiştirirdi olsa olsa. Duygusuz olmasından kaynaklanmıyordu bu, ama (aşkın belirlediği) *romantiğin* o çok kullanılmış sosyal dilini konuşamayacak kadar gizliyordu duygularını. Tuhaftı ama bana yönlendirilmiş olan duygularını, *benim bilmem gerekmiyordu*.

5. Yine de kalemim (pastasındaki mumları üfleyen zürafa resimli) doğum günü kartının üzerinde tereddüt ediyordu ve Chloe her ne kadar direnç gösterse de (insanın doğumuna yüklenen o saçma ihtimamla dolu) bu yaş günü vesilesiyle aramızdaki bağın dilsel olarak artık onaylanması gerektiğini hissediyordum. Kırmızı kazağı değil, aşk sözcüklerimi taşıyan o paketi ona verdiğimde neler hissedeceğini hayal etmeye çalıştım. İşe giderken metroda, banyoda ya da sokakta, tek başına, paketi acele etmeksizin açarken, kendisini seven adamın ona verdiği bu hediyenin ne anlama geldiğini çözmeye çalıştığını kurdum kafamda.

6. Aşk sözcüklere dökmenin güçlüğü, günlük iletişimde karşılaşılan güçlüklerden farklıdır. Chloe'ye karnımın ağrıdığını, kırmızı bir arabam ya da bir nergis bahçem olduğunu söyleyecek olsaydım, beni anlayacağından emin olabilirdim. Benim hayalimdeki nergisli bir bahçe onunkinden biraz farklı olabilir-di doğal olarak, ama iki imge arasında tutarlı ölçüde benzerlik bulunabilirdi. Bizi ayıran sınırları aşan bu sözcükler, anlamın güvenilir bir biçimde karşı tarafa iletilmesine yarar, mektup yerine varabilirdi. Yazmaya çalıştığım tebrik kartının ise böyle bir garantisi yoktu. Kullanacağım sözcükler, somut bir anlamdan yoksun olduğu için her yöne çekilebilecek türdendi. Yürek yolları vardı elbet, gördüklerini betimlemeye çalışmışlardı onlar, ama sözcük belli bir enleminden yoksundu, coğrafi bir tanıma gelmiyordu, bir türlü adı konamayan, ender görülen renkli bir kelebektir.

7. İnsanı yalnızlaştıran bir düşünceydi bu: Tek bir sözcük ile hata yapmaktan korkmak belki saçma gelecekti çok bilmişlere, ama yorumcular aracılığıyla konuşmaktan bıkmış usanmış âşıklar için büyük önem taşıyordu bu. İkimiz de âşık olmaktan söz edebilirdik ama aşk ikimiz için de bambaşka anlamlar ifade ediyor olabilirdi. Aşk sözcükleri iletmek, bozuk bir vericiyle, nasıl algılanacağı meçhul şifreli bir mesaj göndermek gibi bir şeydi (yine de gönderilmek zorundaydı mesaj, filizlenir umuduyla sayısız tohumunu havaya salan nergis gibi şansa bağlıydı olay, iyimser bir iletişim çabasıydı – postaya güvenmekten başka çare yoktu).

8. Aramızdaki köprüyü ancak dille kurabilirdim. Bu delikli süzgece yığdığım anlamı kavrayabilecek miydi? Anlam ona ulaşana dek geriye ne kadar aşk kalacaktı? Ortak gibi görünen bir dilde diyalog kurmaya yeltenirken, sözcüklerin kökenlerinin farklı kaynaklara dayandığını keşfedebilirdik. Aynı yatakta, aynı kitabı okuduğumuz olmuştu sık sık, sonradan farklı bölümlerden etkilendiğimizi, aynı kitabın ikimiz için farklı kitaplar gibi algılandığını görmüştük. Aynı ayrım, tek bir aşk cümlesinde de oluşamaz mıydı?

Benim kalbim >>> — a — ş — k — > Onun kalbi
DİL

Şekil 10.1

9. Gerçi sözcükleri avucumun içinde bütünüyle kavrayamamıştım. Benden önce çok kimsenin söylediği sözcüklerdi bunlar, dilin *içine* doğmuştum ben (söz konusu yaş günü benimki olmasa da), bu hastalığı ben icat etmemiştim ki - ve bunu bilmenin zararları da vardı yararları da. Yararları vardı çünkü yüzyıllar boyunca aşk kapsamına girdiği kabul edilen ortak bir alan söz konusuydu. Birbirimiz hakkında neler hissettiklerimiz konusunda anlaşılmamasak da Chloe de ben de aşkın nefret olmadığını ve Hollywood yıldızlarının martinilerini yudumlayarak konuşmaya başladıklarında hangi alana girdiklerini bilecek ve görebilecek kadar iyi öğrencilerdik.

10. Aşkı algılama biçimlerimiz, romantizmin sosyal küvetinde bir sudan geçmişti. Chloe'yi hayal ettiğimde, o hayal, yüz bir medya kucaklaşmasının yumuşak, karamelimsi imgesinden öğeler barındırıyordu ister istemez. Chloe'ye âşık olmanın ötesinde, sosyal bir ritüele katılıyordum. Arabadayken en son pop şarkılarının sözlerini dinlediğimde, duygularım şarkıcının giderek yükselen sesine karışıyor muydu kendiliğinden, bir başkasının dokunaklı sözlerinde Chloe'yi bulmuyor muydum?

*Ne güzel olurdu
Kollarıma almak seni
Sevmek seni, bebeğim
Kucaklamak seni
Sevmek seni, bebeğim*

11. Tanımı konamayan, yaş günümüzü kutladığımız kültür tarafından yorumlanan bir olgudur aşk. Chloe'ye olan duygu-

larımın aşk olduğunu, çevremde bu soruya yanıt aramamı gerektirecek durumlar olmasa nereden bilecektim? Arabanın radyosundaki şarkıcıyla kendimi özdeşleştirmem, bu olguyu kendiliğinden kavramış olmam anlamına gelmiyordu. Âşık olduğuma inanmam, âşktan küt küt atan yüreklere tapınan bir kültürel çağda yaşıyor olmamın sonucu olamaz mıydı? Beni motive eden, sosyal yaşam öncesi dürtülerimden çok, toplumun kendisi değil miydi? Önceki çağlarda ve kültürlerde Chloe'ye olan duygularımı bastırmam öğretilmeyecek miydi bana (tıpkı bugün külotlu çorap giymek dürtüsüne ya da bir düello çağrısına hakaretle karşılık vermemin öğretilmiş olduğu gibi)?

12. *“Bazı insanlar, aşkın varlığından habersiz olsalardı asla âşık olmazlardı,”* diye bir aforizması var La Rochefoucauld'nun; tarih onu haklı çıkarıyor mu? Chloe'yi Camden'daki bir Çin lokantasına götürecektim, oysa Çin kültüründe aşka geleneksel olarak pek önem verilmediğini göz önünde bulundurunca, aşk sözcüklerimi başka bir yerde fısıldamam belki daha uygun olacaktı. Antropolog L.K. Hsu'ya göre, Batı kültürlerinin “birey-merkezli” olması ve duygulara büyük önem vermesine karşılık, Çin kültürü “durum-merkezli” ve âşık çiftler yerine daha çok grupların üzerinde duruyor (Lao Tzu'nun müdürü yer ayırtmak için aradığımda son derece sevindi oysa). Aşk asla kendiliğinden bir olgu değildir, farklı toplumlarca kurgulanır ve tanımlanır. Bazı toplumlarda, sözgelimi Yeni Guinea'deki Manu'da, aşkı tanımlayacak bir sözcük bile yok. Başka kültürde aşk varolan bir olgu ama, belli biçimleri var. Antik Mısır'ın aşk şiirlerinde utanma, suçluluk ya da belirsizlik gibi kavramlar bulunmuyor. Yunanlılar eşcinselliği normal karşılıyorlar, Hristiyanlık gövdeyi göz ardı edip ruhu erotize ediyor, Troubadour'lar aşkın karşılıksız bir tutkuyu ifade ettiğine inanıyor ve mutlu bir evlilik süren S.M. Greenfield da *Sociological Quarterly* (6, 361-377) dergisinde yayımladığı makalesinde aşkı günümüzde modern kapitalizmin ayakta tuttuğunu savunarak, ve gerekçelerini şöyle sıralıyor:

“... bireyleri motive ediyor –onları motive edecek başka bir şey yok çünkü– koca-baba ve karı-anne pozisyonlarını doldurarak oluşturulan çekirdek aileler yalnızca üreme ya da sosyalleşme için değil, tüketim mallarının ve hizmet sektörünün dağıtımı için varolan düzenlemeleri korumak ve genelde sosyal sistemin doğru bir biçimde işlemlerini sürdürmek için gerekli görülüyor.”

13. Konu cinsellik olunca, antropoloji ve tarih alanlarında farklı uygulamalardan geçilmiyor (ve dolayısıyla o zamanları yaşamış olanların korkunç deneyimlerden). Viktoryen dönemi İngilteresi’nde, kendi kendini tatmin eden bir kadın deli olduğu gerekçesiyle akıl hastanesine yatırılabilirdi. Yeni Guinea’de, “erkekliğin” meniden geçtiği inancı nedeniyle genç erkekler arasında meni içme ritüeli yapılmıyordu. Hatta Yeni Guinea’deki Iwi köyünde, öldürülen erkeklerin penislerini yemenin güce güç kattığına inanılmıyordu. Mangalı kızların klitorisleri gerilirken, Maasai toplumunda ergenliğe eren kızların “çocukluklarındaki pislikleri temizlemek” amacıyla klitorisleri ve vajina dudakları kesilip çıkarılmıyordu. Kızıldeniz’de cinsiyet ayrımının gözetilmediği vakalar vardı, savaşlarda esir düşenler, zafer kazananların evine kadın statüsüyle giriyordu.

14. Toplum, teferruatlı bir kırtasiyeci gibi, kalbin kanat çırpışlarına yapıştırılacak bir dizi etiketle donatmıştı beni. Chloe’yi düşündüğümde zaman zaman yaşadığım hastalıklı hali, mide bulantısını ve özlemi, içinde yaşadığım toplum “A” başlıklı dosyanın içine koymuştu ama okyanuslar ya da yüzyıllar ötesinde, dosyanın farklı bir dizini de bulunabilirdi. Benim gösterdiğim belirtilere, dinsel huşu, virüs enfeksiyonu ve hatta metaforik olmayan bir kalp krizi teşhisi konamaz mıydı? Karmelitlerin kurucusu Avilalı Azize Tereza (1515-82) günümüzün psiko-dedektiflerinin yüce bir orgazm olarak tanımlayacaklarını Tanrı’nın aşkı olarak görmüş ve bunu bir melek aracılığıyla tecrübe ettiğini anlatmıştı, bu melek gerçekte bir erkek çocuğuydu:

“... çok güzeldi, yüzü öylesine ateşliydi ki alev alev yanan en yüce meleklerden biriymiş gibiydi... Ellerin- de altın bir mızrak vardı, mızrağın demir ucunda da sanki ateş yanıyordu. Onu sanki kalbime sapladı bir- kaç kez, içim dışıma çıkmış gibi oldum... Öylesine keskin bir acıydı ki birkaç kere inledim; ve bu yoğun acının bana hissettirdiği tatlılık öylesine inanılmazdı ki bunu hiç yitirmemeyi diledim, insan ruhu bu de- neyden sonra Tanrı’dan başkasıyla tatmin olamazdı.”

15. Sonunda zürafa resimli bir kartın aşkımı açıklamak için pek uygun olmadığını düşünerek yemeğe kadar beklemeye ka- rar verdim. Saat sekizde hediyesini vermek üzere Chloe’nin da- iresine doğru yola çıktım. Piccadilly’deki vitrinin önündeyken verdiği ipuçlarını fark etmiş olmama çok sevindi, tek üzüntüsü (birkaç gün sonra zarifçe açıkladı da) kırmızı kazağa değil, ma- vi yelege işaret ettiğini görmemiş olmamdı (ki bu sorun da ka- zağı değiştirmesiyle çözüldü).

16. Lokanta son derece romantikti. Lao Tzu’da bizim gibi çiftler vardı (ama tabii kendi biricikliğimize dair öznelliğimizle böyle düşünmüyorduk o an) el ele tutuşmuşlar, şarap içiyorlar, çubuklarla yemek yemeye çalışıyorlardı.

“Aman Tanrım, biraz kendime gelebildim, açlıktan ölüyor- dum. Bütün gün canım sıkkındı,” dedi Chloe.

“Neden?”

“Yaş günleri bana ölümü anımsatır, yapay bir neşe kaynağı gibi gelir. Gerçi bu sefer pek fena geçmiyor. Daha doğrusu, sevgilimin yardımıyla gayet iyi geçiyor.”

Bana bakıp gülümsedi.

“Geçen yıl bugün neredeydim biliyor musun?”

“Bilmiyorum, neredeydin?”

“Sinir bozucu bir teyzem var, beni yemeğe çıkarmıştı. Çok kötüydü, ağlayasım geliyor, ikide bir tuvalete gidiyordum, yaş günümde beni yemeğe davet eden tek kişinin sürekli kekeleye- rek benim gibi hoş bir kızın yaşamında bir erkek olmayışını bir türlü anlayamadığını söyleyen teyzem oluşuna o kadar üzül-

müştüm ki. Yani seninle karşılaşmış olmam hiç de fena olmadı...”

17. Gerçekten çok sevimliydi (diye düşündü öznel yargının doruğundaki âşık). Ama ona olan duygularımın çok özel olduğunu nasıl anlatacaktım? Aşk, bağlılık ya da tutku gibi sözcükler bir aşk öyküleri silsilesi içinde, başkalarının kullanımıyla biriken anlam katmanlarıyla ağırlığını yitirmişti. Dilin özgün, kişisel ve bütünüyle özel olmasını en çok istediğim şu anda, yürek dilinin değişmez toplumsal doğasının duvarlarına çarpıyordum.

18. Lokanta da durumu kolaylaştırmıyordu çünkü romantik atmosferi zaten aşkı bariz kılıyor, dolayısıyla durumun doğallığını bozuyordu. Romantizm, insanın amacıyla dil arasındaki bağlantıyı zayıflatıyordu, belirleyici işaretler daha çok aldatmacayı akla getiriyordu (özellikle de fonda Chopin’in Nöktürn’leri çalarken ve ikimiz arasında bir de mum yanarken). Aşk sözcüğünü bütün banal çağrışımlarını da sepete katmadan A-Ş-K şeklinde iletmek olası görünmüyordu. A-Ş-K ile özdeşleşmek gerekiyordu, ama ne kadar çabalarsam çabalayım, sözcüğün tarihsel geçmişi yine de çok yabancı geliyordu bana: Troubadour’lardan Casablanca’ya kadar herkes o harfleri kullanmıştı.

19. Duygusal tembellik seçeneği de vardı elbette, yani bir başkasından *alıntı yapmak*. Her duruma uygun hazır paketlerden oluşan, yalanlar ve karamellerden artık yapış yapış olmuş *Âşıklar Sözlüğü*’ne de bakabilirdim. Ama başka birinin kirli çarşaflarında yatmak kadar iğrenç geliyordu bana bu. İnsanın kendi romantik diyalogunun yazarı olması sorumluluğunu taşıması gerekmez mi? Chloe’nin tekilliğine uygun bir deklerasyon hazırlamam gerekmiyor muydu?

20. Başkalarından alıntı yapmak içten konuşmaktan, Shakespeare ya da Sinatra’ya başvurmak kendini tehlikeye atmadan daha kolaydır elbette. Dilin içine doğduğumuz için, başka-

larının dili kullanımlarını ister istemez üstümüze alırsız, bize ait olmayan bir tarihin parçası haline geliveririz. Aşkları aracılığıyla dünyayı yeniden yaratıyormuş hissine kapılan âşıklar için, birlikteliklerinden öncesine uzanan tarihe karşı girişilen kaçınılmaz bir zıtlasma vardır (ister kendi geçmişleri, ister içinde yaşadıkları toplumun geçmişi olsun). Benim her sevgi dolu hareketimin Chloe'den önceye uzanan bir yaş günü vardı – hep başka yaş günleri vardı, ilk kez gerçekleştirilen deklerasyonlar olamazdı (Chloe on iki yaşındayken o göl kıyısında bile bu durumun bilincine varmıştı, televizyon sayesinde de olsa). Tıpkı sevişmek gibi, sevgiden konuşmak da bugüne kadar yattığım herkesin izlerini taşıyacaktı.

21. Başkalarının kıymıkları düğümleniyordu boğazımda. Yediğim yemek ile düşüncelerim arasında ayrılıklar vardı. Yalnızca Chloe'nin varlığını istiyor ama içinde yaşadığım kültürle ister istemez ensest bir ilişkiye giriyordum: *Yirminci yüzyılın sonlarında bir zaman diliminde, bir gece, Batı dünyasında, birbirlerine âşık bir erkek ve kadın, Çin lokantasında yaş günü kutluyorlar.* Chloe'nin elini tutarken, onu sevdiğimi düşünürken göze çarpan sözde özgünlüğümün ne kadar sıradan olduğunu hissedince sinirlendim. Chloe'nin yaş günlerini neden sevmediğini şimdi anlıyordum, kültürümüzün gereklerine boyun eğiyorduk o kadar. Sonunda bildik ifadelerden vazgeçip, metaforlara sürüklendim arzularımla. Ne demek istediğimi A-Ş-K ile ifade edemeyecektim bir türlü. Farklı bir anlam yolculuğuna çıkmak gerekiyordu, eskimiş püskümüş, batmış bir tekne ya da bir hayalet gemiyle belki – *bir şeyi* temsil etmeyen, dolayısıyla gizemini yitirmeyen, tanrısal bir âşktaki gibi.

22. Derken, Chloe'nin dirseğinin yanındaki lokantanın ikramı olan bir tabak lokum gözüme çarptı. Birden, semantik açıdan anlatamayacağım bir şeyi hissettim, Chloe'yi sevmekten öte, onu *lokumsadığının* farkına vardım. Lokum hangi özellikleriyle birden ona olan duygularımla örtüşecek mükemmel bir örnek oluşturdu, hiçbir zaman çözemeyeceğim belki ama bu sözcük benim âşık durumumun özüyle, kullanılmaktan eski-

miş aşk sözcüğünün ifade edemeyeceği ölçüde örtüşüyordu. Daha da anlaşılmaz olanı, Bogart ve Romeo'ya göz kırparak Chloe'nin elini tutup, ona söylemek istediğim çok önemli bir şey olduğunu, onu *lokumsadığımı* söylediğimde, beni bütünüyle anlamışa benziyordu, bugüne dek kendisine söylenmiş en tatlı şey olduğunu belirtti.

23. Ve o andan sonra aşk, en azından Chloe ile benim için artık salt *aşk* değil, ağızda eriyen nefis, şekerli, yumuşak, ufak bir nesne oldu.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Onda Ne Buluyorsun?

1. Haziran ayının ilk haftasında yaz gelince Londra bir Akdeniz kentine dönüştü adeta, insanlar evlerinden, bürolarından çıkıp parkları, meydanları doldurdular. Isı dalgası işyerime yeni bir meslektaşın, Waterloo yakınlarında yapımı süren iş merkezi inşaatında çalışmak üzere altı ay anlaşmalı olarak Londra'da bulunacak Amerikalı bir mimarın katılmasına denk geldi.

2. "Londra'da her gün yağmur yağar demişlerdi – bir de şu havaya bak!" dedi Will, öğle tatilinde Covent Garden'da bir lokantada otururken. "İnanılmaz! Bavulumu kazaklarla doldurmuştum."

"Kaygılanma Will, Londra'da da tişört satılıyor."

William Knott ile beş yıl önce tanışmıştım, Rhode Island Tasarımcılık Okulu'nda bir dönem birlikte okumuştuk. Uzun boylu bir adamdı, sürekli yanık tenliydi, tebessümü özgüvenini açığa vuruyordu, yüzü bir gezgincininki gibi sertti. Berkeley'den mezun olduktan sonra Batı Yakası'nda başarılı bir iş kurmuştu ve kendi kuşağının en yaratıcı, en zeki mimarlarından biriydi.

3. "Anlat bakalım, sevgilin var mı?" diye sordu Will, kahvelerimizi içerken. "Hâlâ o, neydi ya onun adı...?"

"Hayır, hayır, o biteli çok oldu. Şu sıralar hayatımda ciddi biri var."

"Harika, anlatsana."

"Yemeğe gel, tanıştırayım."

"Çok isterim. Anlat anlat."

"Adı Chloe, yirmi dört yaşında, grafik tasarımcı. Zeki, güzel, çok komik..."

"Kulağa hoş geliyor."

"Ya sen?"

"Anlatacak pek bir şey yok aslında. UCLA'dan bir kızla birlikteydim, ama birbirimizin yaşamına müdahale etmeye başlamıştık, nasıldır bilirsin, biz de ayrılmaya karar verdik. İki-miz de henüz ciddi sözler vermeye hazır değildik, öyle olun-ca... Ama sen şu Chloe'yi anlat, tam olarak nedir seni ona çe-ken, ne buluyorsun onda?"

4. *Ne mi buluyorum onda?* Bu soru o gün akşam üzeri Safe-way'de Chloe'yi kasa başında, aldığımız sebzeleri naylon bir torbaya dolduruşunu kendimden geçerek seyrederken yine geldi aklıma. Bu gibi önemsiz hareketlerinde bile yakaladığım zarafet, onun mükemmel olduğunu dünden kabullenmiş oldu-ğumun tartışmasız kanıtı gibiydi. *Ne mi buluyorum onda?* He-men her şeyi.

5. Bir an, Chloe'nin beni de o nazik ve düşünceli haliyle naylon torbanın içinde, bir teneke ton balığıyla bir şişe zeytin-yağı arasına yerleştirmesi için bir yoğurt kartonuna dönüştüğü-mü hayal ettim. Süpermarketin hayallerime hiç uymayan duy-gusallıktan uzak atmosferi ("Ciğerde İndirim Haftası"), roman-tik patolojinin derinliklerine belki de biraz fazlasıyla sardırmış olduğumu fark ettirdi bana.

6. Arabaya dönerken, alışverişi ne kadar sevimli hale getir-diği konusunda Chloe'ye iltifat ettim.

"Saçmalama," diye yanıtladı. "Bagajı açar mısın, anahtarla-rım çantamda."

7. Olmadık yerlerde güzellikler bulmak, sıradan olanın bü-yüsüne kapılmayı reddetmektir. Bir çift gözü ya da güzel bir

ağzı güzel bulmak kolaydır. Bir kadının süpermarket ödeme kuyruğunda ellerinin tezgâha uzanışını güzel bulmak elbette daha zordur. Chloe'nin davranışlarındaki mükemmelliyeti ancak bir âşık keşfedebilirdi. Bir buzulun doruğunu düşünün, altında neler yatıyordur, işte böyle bir keşifti bu da. Bir âşığın, ona bu kadar ilgi duymayan, daha az âşık bir başkasının doğallıkla anlamsız bulabileceği bu gibi olguların gerçek değerini görmesi gerekmiyor muydu?

8. Akşam trafiğinde arabada eve dönerken düşünceliydim oysa. Aşkımı sorgulamaya başladım. Chloe'nin hoş bulduğum yanlarını, kendisinin gerçek kimliği açısından rastlantısal ya da önemsiz bulması ne anlama geliyordu? Kendisine ait olmayan özellikler mi yüklüyordum Chloe'ye? Omuzlarının kıvrımına ve koltuk başına sıkışan saç tellerine baktım. Başını çevirip gü-lümsedi bana, böylece bir an için ön dişlerinin arasındaki boş-luğu gördüm. Duyarlı, derin sevgilim miydi yanımda oturan bu yolcu?

9. Aşkın çılgınlığı, âşık olunan kişinin özündeki *normalliği* görmeyi reddetmesinden bellidir. Benim aşkımın başkasına sıkıcı gelmesi bundandır işte. Onlar o kişide, sıradan bir insandan öte ne görürler ki? Chloe'ye olan ilgimi, geçmişte filmler, kitaplar ve politika konusunda birçok ortak noktayı paylaştığım arkadaşarımla paylaşmaya çalışmışım ama şimdi bana tanrıtanımaşların aşırı dindarlar karşısında takındıkları seküler şaşkınlıkla bakıyorlardı. Arkadaşlarıma belki onuncu kez Chloe'nin kuru temizleyicide, Chloe ile birlikte sinemada ya da Chloe ile birlikte paket yemek alırken gibi, kurgudan, hareketten yoksun, neredeyse tamamen durağan bir olayın merkezinde bulunan temel bir karakterle ilgili hareketsiz öyküleri anlattıktan sonra, âşığın yalnız bir yolcu olduğunu, en iyi olasılıkla tek bir kişi tarafından, âşık olunan kişinin kendisi tarafından anlaşıldığını kavradım.

10. Aşkı yanılsamadan, safsatadan, narsist tutkulardan incecik bir çizgi ayırır. Chloe'nin erzakları torbaya koyuşu elbette

ki hayranlık uyandırıcı değildi aslında, bizimle o sırada Safe-way kuyruğunda bekleyenlerce tamamen farklı algılanabilecek hareketlerine benim duygularımla abarttığım bir durumdu yalnızca. İnsan aslında asla iyi ya da kötü değildir, bu da onları sevmenin ya da onlardan nefret etmemizin temelinde öznel ve belki hayali bir öge bulunduğu anlamına gelir. Will'in bir insanın özellikleriyle, bir insana sevgilisi tarafından yüklenen özellikleri ayırt eden sorusunu anımsadım. Çünkü Will bana Chloe'nin *kim* olduğunu sormamıştı (bir âşık nasıl o kadar nesnel olabilirdi ki?), onda *ne bulduğumu* sormuştu – çok daha öznel ve belki güvenilmez bir algılama biçimiydi bu.

11. Ağabeyi öldükten kısa bir süre sonra, (sekiz yaşını henüz kutlamış olan) Chloe derin bir felsefi süreçten geçmiş. "Her şeyi sorgulamaya başladım," diye anlattı bana, "Ölümün ne olduğunu kavramam gerekiyordu, insanı filozofa dönüştürür bu gibi düşünceler." Ailesinin hâlâ imalarla anımsattığı en büyük tutkularından biri, Descartes ve Berkeley okurlarına yabancı gelmeyecek düşüncelere benziyordu. Chloe elleriyle gözlerini kapatır ve ailesine ağabeyinin hâlâ hayatta olduğunu, çünkü onu zihninde tıpkı onları gördüğü gibi görebildiğini söylerdi. Zihninde onu görebiliyorsa, neden ağabeyinin öldüğünü söylüyorlardı? Derken gerçeklere daha da meydan okurcasına, ailesine olan duygularının etkisiyle, Chloe (düşmanca dürtülerinden güç alan altı yaşında bir çocuğun sırtışıyla) annesine ve babasına gözlerini yumarak onları bir daha hiç aklına getirmeyerek öldürebileceğini söylemiş – hiç de felsefi olmayan bir yanıt aldığı kesin.

12. Aşk ve ölüm, içsel arzular ile dışsal gerçeklere dair sorular uyandırıyor doğal olarak, ilki varoluşa, ikincisi ise yokluğa inanmaya yönlendiriyor bizi. Chloe kim olursa olsun, gözlerimi kapatıp onu düşündüğümde gördüğümün gerçek olduğuna inanamaz mıydım?

13. Ne var ki, tekbenciliğin de bir sınırı var. Chloe ile ilgili düşüncelerim gerçekleri biraz olsun yansıtabiliyor muydu,

yoksa değerlendirmelerimde bütünüyle yanılmış mıydım? Elbette sevimli *görünüyordu* bana, ama düşündüğüm kadar sevimli miydi *gerçekten*? O bildik Kartezyen renk sorunsalıyla karşı karşıyaydım: Otobüs bakan kişiye kırmızı *görünebilir*, ama gerçekten kırmızı mı? Will birkaç hafta sonra Chloe ile tanıştığında pek şüpheliydi doğrusu, bana bir şey söylemedi elbette ama davranışlarından ve ertesi gün büroda Kaliforniyalıları İngiliz kadınlarının tabii ki “pek özel” göründüğünü söyleyiş tarzından belli oluyordu bu.

14. Açık konuşayım, Chloe beni de şüpheyeye düşürüyordu zaman zaman. Bir gece, benim oturma odamda birlikte oturmuş kitap okurken, bir Bach kantatı dinliyorduk. Müzik cennetin ateşinden, Tanrı’nın dualarından ve sevdiği kullarından dem vururken, Chloe’nin yorgun ama mutlu yüzü, loş odayı aydınlatan çalışma lambasından yansıyan ışıkla melek gibi görünüyordu, sıradan bir ölümlü olduğunu çevresindekilere inandırmaya çalışan (Safeway ve postaneye yapılan ziyaretlerle) ama gerçekte akli en zarif, ince ve ilahi düşüncelerle dolu bir melekti sanki.

15. Göze görünen yalnızca vücut olduğundan, tutkulu bir âşığın tek umudu ruhun kendisini taşıyan vücuda sadık olması, başka bir deyişle, belli bir vücudun o vücuda uygun bir ruha sahip olmasıdır, yani tenin *gerçeği* temsil etmesi. Ben Chloe’yi vücudu *için* sevmiyordum, vücudunu bana vaat edilen kişiliği taşıdığını *için* seviyordum. Son derece esin verici bir vaatti bu.

16. Ama yüzü ya bir *trompe-l’oeil*’se, bir maskeyse, gerçekleri yansıtmıyorsa? Will’in altını çizdiği ayrıma dönecek olursak, ya ona kendi hayallerimi yüklüyorsam? Kimi insanların yüzünde onlara atfedilemeyecek özellikler oluyordu bazen, küçük yaşta edinilmesi olanaksız bir erdemi yansıtan çocuklar da vardı. “*Kırk yaşına geldiğinde herkesin suratı hak ettiği gibi olur,*” diye yazmıştı George Orwell ama bunun doğruluğu kanıtlanmış mıdır hiç, ekonomide olduğu gibi suretler dünyasında da insanı rahatlatan bir mitten, başka bir deyişle bir tür doğal ada-

lete inanıştan öte bir anlamı var mı? Bu mite inanmak doğanın o korkunç suret piyangosuna meydan okumak, yani Tanrı'nın bize verdiği (en azından anlamlı olarak verilen) yüzlere inancı-mızdan vazgeçmek anlamına gelir.

17. Âşık, süpermarket tezgâhının ardında ya da oturma odasında geride durarak sevdiğini izler ve hayal etmeye, yüzünü ve hareketlerini yorumlamaya başlar, ilahi, mükemmel, büyümlü özellikler bulur. Sevgilinin bir teneke ton balığını torbaya nasıl koyduğu ya da çayı fincana nasıl döktüğü gibi görüntüleri hayalleri için malzeme olarak kullanır. Oysa yaşam onların uykusunu zorla hafif kılmaz mı, her zaman daha sıradan gerçeklere uyanmazlar mı?

18. "Şu dayanılmaz zırvalamayı kesemez misin," dedi melek birden bire.

"Hangi dayanılmaz zırvalamayı?"

"Şu müziği yani."

"Bach bu."

"Biliyorum ama çok saçma geliyor kulağıma, *Cosmo*'ya konsantre olamıyorum."

19. Sevdiğim kadın bu mu gerçekten diye düşündüm odanın bir köşesindeki koltukta oturmuş dergisini okuyan Chloe'ye baktığımda, yoksa ağzı, gözleri, yüzü üzerine temellenmiş bir düşünceye mi âşığım? Yüzündeki ifadeyi tüm kişiliğinin ifadesi sayarak hata ediyordum belki de; tek bir özelliğini simgeleştiriyor, onun varoluşunun özü olarak kabul ediyordum. Monarşinin tacı, arabanın tekerleği, Amerikan hükümetinin Beyaz Sarayı, Chloe'nin yüzündeki meleksi ifade...

20. Vaha kompleksi yaşayan susamış bir adam, gerçekte gördüğü için değil, gereksinim duyduğu için su, palmyeler, gölgelik alanlar gördüğünü sanır. Doyurulmayı bekleyen gereksinimler kimi zaman halüsinasyonlar doğurur: Susuzluk suyu hayal eder, aşka duyulan gereksinim de ideal bir erkek ya da kadını. Vaha kompleksi aslında bütünüyle yanılısama değil-

dir: Çöldeki adam ufukta bir Şey görür. Ama palmiyeler sararıp solmuş, su kuyusu kurumuő ve ortalık çekirgelerin istilasına uğramıőtır.

21. Bir odada yüzünde sanki İlahi Komedya'yı tasarlıyormuő gibi görünürken, Cosmopolitan dergisinin astroloji bölümünü okuyan bir kadınla yalnızlığımı paylaşan ben de benzer bir yanılısamanın kurbanı değil miydim?

ON İKİNCİ BÖLÜM

Şüphe ve İnanç

1. Aşkın tarihiyle karşılaştırıldığında, felsefe tarihinin yanılısama ile gerçek arasındaki çelişkilere önemle eğildiğini görürüz. "Dışarıda bir ağaç gördüğümü sanıyorum," diye mırıldanır filozof, "ama bu gözümün ağ tabakasının yarattığı optik bir yanılısama olamaz mı?" "Karımı gördüğümü sanıyorum" diye mırıldanmayı sürdürür filozof ve umutla ekler, "ama o da optik bir yanılısama olamaz mı?"

2. Filozoflar epistemolojik şüpheyi masaların, sandalyelerin, Cambridge kolejleri avlularının, arada bir de istenmeyen karılarının varoluşuyla sınırlandırma eğilimi içindedirler. Bu soruları bizim için önemli olan şeylere, sözgelimi aşka uyarlamak, âşık olduğumuz kişinin nesnel gerçeklerle pek ilgisi olmadığını, yalnızca içsel bir fantezi de olabileceği yolundaki korkunç olasılığı gündeme getirmektir.

3. Şüphe duymak, ölüm kalım meselesi olmadığı sürece kolaydır: Göze alabildiğimiz ölçüde şüpheliyizdir, bizi ayakta tutmayan şeyler konusunda şüpheli davranmak en kolaydır. Yani bir masanın varoluşundan şüphe etmek kolaydır da insanın aşkının gerçekliği konusunda şüphe duyması cehennem azabı haline gelebilir.

4. Batı'da felsefi düşüncenin temeli, cehaletten bilgiye uza-

nan süreç, Platon tarafından karanlık bir mağaradan parlak gün ışığına uzanan görkemli bir yolculuk şeklinde özetlenir. Platon'a göre insanlar gerçekleri algılama yetisinden yoksun doğarlar, tıpkı mağara duvarlarında gölgesini gördükleri nesneleri o nesnelerin kendisi sanan mağara insanları gibi. Ancak büyük çaba harcayarak illüzyonlardan arınılabılır ve mağaranın gölgeli dünyasından, nesnelerin gerçekte olduğu gibi görüldüğü parlak gün ışığına geçilebilir. Bütün alegoriler gibi, bu da ahlaki bir mesaj içeren bir öyküdür, gerçeklerin, insanların yaşamı kadar anlamlı ve önemli olduğuna işaret eder.

5. İllüzyondan bilgiye uzanan bu yolun yararlarıyla ilgili Sokratik sava salt epistemolojik değil, ahlaki açıdan meydan okunması için bir yirmi üç asır kadar geçmesi gerekti. Elbette ki Aristoteles'ten Kant'a dek herkes Platon'u gerçeğe ulaşma yolu açısından eleştirmişti ama hiç kimse böyle bir işe girişmenin değerini ciddi bir biçimde sorgulamamıştı. Ama *İyinin ve Kötünün Ötesinde* adlı yapıtında (1886), Friedrich Nietzsche sonunda tuttu boğayı boynuzlarından ve sordu o soruyu.

İçimizde "gerçeği" isteyen aslen nedir? ... Bunun değerini sorduk. Diyelim gerçeği istiyoruz: Neden onun yerine gerçek olmayanı istemiyoruz? Kesin olmayanı? Hatta cehaleti? ... Bir yargının yanlışlığı, o yargıya karşı gelmemiz anlamına gelmiyor ... Buradaki sorun, bunun yaşamı ne denli geliştirdiği, türleri koruduğu, hatta belki çoğalttığı; ve temel eğilimimiz, en yanlış yargılar ... Onsuz yapamadıklarımızdır ... Yanlış yargılardan vazgeçmek, yaşamdan vazgeçmek, yaşamı yok saymak anlamına gelir.³

6. Dinsel açıdan, gerçeğin değeri elbette ki asırlarca öncesinden sorgulanmıştı. Filozof Pascal (1623-62, Kambur Janse-nist, *Pensees*) Tanrısız bir evrenin korkunçluğu ile, neşe dolu –

3 *İyinin ve Kötünün Ötesinde*, Friedrich Nietzsche, Penguin, 1990.

ama kesinlikle daha uzaktaki – Tanrı’nın varolduğu inancı arasında eşit olmayan bir biçimde dağılmış bir dünyada her Hristiyanın karşı karşıya kaldığı bir seçimden söz etmişti. Sonuç Tanrı’nın varolmadığı yönünde çıktıysa da Pascal inancımızda yine de haklı olduğumuzu çünkü daha düşük olasılığın olumlu taraflarının, çoğunluğun korkunçluğunu kat kat geride bıraktığını söylüyordu. Ve belki aşkta da böyle olmalı. Âşıklar uzun süre filozof kalamazlar, şüphe duymayı ve sorgulamayı beraberinde getiren felsefi dürtülere inanmak anlamına gelir bu. Âşıklar, yanılmış ama âşık olmayı, şüpheli ve aşksız olmaya yeğlemeliler.

7. Bir akşam Chloe’nin yatağında oturmuş oyuncak fili Guppy ile oynarken bu gibi düşünceler geçiyordu aklımdan. Çocukken Guppy’nin yaşamında büyük rol oynadığını anlatmıştı bana. Aile üyeleri kadar gerçek bir kişilikti Guppy, üstelik çok daha sempatikti. Kendi alışkanlıkları, en sevdiği yemekleri, uyuma ve konuşma biçimi vardı – oysa Guppy’nin onun yaratısı olduğu ve hayal gücü dışında bir varoluşu olmadığı elbette ki gün gibi ortadaydı. Ama Chloe’nin fille olan ilişkisini bozacak bir şey varsa, o da bu yaratığın gerçekten varolup olmadığını ona sormak olabilirdi: *Bu tüylü şeyin gerçekten senden ayrı bir varoluşu var mı, yoksa sen mi onu yarattın?* Ve işte o zaman belki âşıklar ile âşık oldukları kişiler arasında da aynı takdirin bulunduğu ve bir âşığa asla, *Bu aşk dolu insan gerçekten var mı yoksa onu hayalinde mi yaşıyorsun?* diye sorulmaması gerektiğini düşündüm.

8. Tıp tarihinde, kendisini sahanda yumurta sanan bir adamın öyküsü vardır. Bu düşüncenin ne zaman belirdiğini kimse tam olarak bilmiyordu ama adam “kendini döker” ve “sarısını ortalığa akıtır” korkusuyla herhangi bir yere oturmayı reddediyordu. Doktorlar adamın korkularını azaltmak için sakinleştiriciler ve çeşitli ilaçlar denemişlerdi ama hiçbirisi işe yaramıyordu. Sonunda bir tanesi delirmiş hastasının düşünce tarzını kavramaya çalışıp, bundan sonra yanında hep bir dilim kızarmış ekmeğe taşıması gerektiğini, bu kızarmış ekmeği istediği koltuğun

üzerine koyabileceğini ve böylece dökülmekten kurtulabileceğini söylemişti. O günden sonra adam kızarmış ekmeği yanından hiç eksik etmemiş ve öyle ya da böyle daha normal bir varoluş sürdürmeyi başarmıştı.

9. Nedir bu öykünün anlamı? Bir yanılsama içinde yaşamasına karşın (âşık olmak; insanın kendisini yumurta sanması), bu durumun tamamlayıcı ögesi bulunursa (aynı yanılsama içinde bulunan Chloe gibi bir sevgili; bir dilim kızarmış ekmeğe), o zaman her şey yolunda gidebilir. Yanılsamalar kendi içinde zararlı değildirler aslında, ama insan onlara inanmakta yalnızsa canını açıtabilirler, o yanılsamaları kontrol altında tutacak bir çevre gerekir. Chloe de ben de aşk denilen rizikolu sabun köpüğüne inandığımız sürece, otobüsün kırmızı olup olmamasının ne önemi vardı ki?

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Samimiyet

1. Papatya çayının içinde eriyen bir küp şekeri seyrederken, yaşamıma anlam katması için birlikteliğine güvendiğim Chloe, "Birlikte yaşayamayız, çünkü benim bir sorunum var: Yalnız yaşamak zorundayım yoksa eriyip giderim. Sana kapılarımı kapatmakla ilgisi yok bunun, psikolojik bir korunma güdüsü o kadar. Seni istemediğimden değil, yalnızca seni istemekten, sonunda kendimi kaybetmekten korkuyorum. Onun için lütfen bunu benim genel sorunlarımın bir parçası olarak gör, ama yaşamımı bohçalı teyze olarak sürdürmek durumundayım" dedi.

2. Chloe'nin fosforlu yeşil saplı, parlak pembe yuvarlak çantasını Heathrow havaalanında görmüştüm ilk. Bende ilk kaldığı gece de onunla gelmiş, iğrenç renkleri için bir kez daha özür dilemiş, temiz giysileriyle diş fırçasını taşımak için kullandığını söylemişti. Çantanın, benim dairemde birkaç giysi ve bir diş fırçası bırakabilecek samimiyeti kurana kadar kullanılacak geçici bir nesne olacağını düşünmüştüm. Ama Chloe çantadan hiç vazgeçmedi, her sabah, sanki birbirimizi bir daha hiç göremeyecekmişiz gibi; unutabileceği bir çift küpenin bile engel olunamaz bir erime sürecini başlatacağı korkusuyla eşyalarını içine yerleştirirdi.

3. Dağılmaktan söz ederdi, sabah treninde üstüne üstüne

gelen kalabalıkların arasında yitmekten, ailesine ya da büroda-ki kimliğine bürünmekten – ve böylece sevgilisinin de etkisinde yitip gitmekten korktuğunu da ima etmiş oluyordu belki. Özgürlüğün ve bağımsızlığın simgesi olan çantanın önemini açığa vuruyordu bu, Chloe kendisini duvarlar içine alıp, çevreye dağılan parçalarını toparlamaya çalışıyordu sanki.

4. Ancak çantası konusunda ne kadar duyarlı olursa olsun, zaman içinde bazı şeyleri geride bırakmaya başladı. Dış fırçasını ya da ayakkabılarını değil ama, kendisinden parçaları bırakır oldu. Önce dille başladı bu, bana *asla* yerine *hiçbir zaman* değişimini bıraktı önce, sonra *önce* sözcüğünü kullandığında *ön* derkenki vurgusunu, bir de telefonu kapatmadan önce *kendine iyi bak* değişimini. O da bunlara karşılık benim *mükemmel* ve *gerçekten öyle düşünüyorum*’larıma alışı. Derken alışkanlıklarımız birbirine benzemeye başladı; ben yatak odasında Chloe gibi zifiri karanlıktan hoşlanır oldum, o gazetesini benim gibi katlamaya başladı, ben bir sorunu düşünürken oturma odasında onun gibi koltuğun etrafında daireler çizerek yürümeye başladım, o benim gibi haliya uzanır oldu.

5. Bu yayılma durumu zaman içinde aramızdaki sınırların eskisi denli korunmadığı, moleküllerimize serbest geçiş tanıyan belli bir samimiyeti de beraberinde getirdi. Vücutlarımız, artık ötekinin gözlerini hissetmiyordu üzerinde. Chloe yatakta uzanmış kitap okurken burnunu temizlemek için parmağını burun deliğine sokar, çıkardığı sümüğü kuruyup sertleşene kadar yuvarlar, sonra yutardı. Vücutlarımızla olan tanışıklığımız cinselliğin ötesine geçmiş, sıcak yaz gecelerinde çıplaklığımızın farkında olmaksızın yan yana yatabilir olmuştuk. Sessizlikleri artık bir risk olarak görmüyorduk, eskisi gibi sükûnet anlarında kaygılanmıyor (Bu sessizlikte benim hakkımda ne düşünüyor olabilir?), sohbet etmek için paranoyakça gayretlere girmiyorduk. Birbirimizin zihnindeki konumumuz sağlamlaşmıştı, artık birbirimizi sürekli baştan çıkarmaya (önceleri nasıl korkuyorduk) uğraşmıyorduk.

6. Aramızda kurulan samimiyet, varoluşun felsefi yönüne karşılık, romansı yönüne dair bir bilgi hazinesi doğurdu: Chloe'nin teninin duş aldıktan sonraki kokusu, öteki odada telefonda konuşurkenki sesi, acıktığı zaman karnının gurultusu, hapsirmadan önce yüzünde beliren ifade, uyandığı zaman gözlerinin mahmurluğu, ıslak bir şemsiyeyi sallayış tarzı, saçını fırçalarken çıkan ses... gibi.

7. Ötekinin özelliklerini iyice benimseyince, birbirimizi yeniden adlandırmak gereğini hissettik. Aşk kapıyı çaldığında, doğar doğmaz anne babalarımızın bize verdiği, pasaportlar ve kimliklerle resmileşen isimlerimizle bulur bizi. Âşkın öteki kişide bulduğu tekilliği göz önünde bulundurursak, başkalarının kullanmadığı bir isimle (ne kadar anlamsız olursa olsun) kendini ifade etmek istemesi doğal değil midir? Çalıştığı büroda Chloe olan Chloe, benimle (ikimizin de anlamadığı bir nedenle) birlikteyken artık *Tidge'*di. Bense, belki bir keresinde ona Alman entelektüellerin taklidini yaptığımdan (ve dolayısıyla daha anlaşılır olarak) *Weltschmerz* olmuştum. Bu lakapların önemi, bulduğumuz isimlerde değildi –birbirimize Pwitt ve Tic de diyebilirdik– önemli olan birbirimizi yeniden adlandırmaya karar vermiş olmamızdı. Tidge ismi, Chloe'nin, banka memuresinin bilmediği özelliklerine işaret ediyordu (duştan çıktıktan sonra teninin yumuşaklığı ya da saçını fırçalamasının sesini bilmek gibi). Chloe resmi kimliğine ilişkin bir isimdi, *Tidge* ise resmiyetin ötesine, aşkın o belirsiz ve tekil alanına aitti. Geçmişe karşı kazanılmış bir zafer; aşkla gelen yeniden doğuş ve yenden adlandırışın bir simgesiydi bu. *Sana verilmiş bir isimle buldum seni, der âşık, ama benim için ne kadar farklı olduğunu anlatmak için seni yeniden adlandırıyorum. Büroda sana X diyebilirler (politik arenada) ama yatağında, sen hep "Benim Havucum" olacaksın...*

8. Adlandırma oyunumuz, dilin öteki alanlarına da yayıldı. Günlük diyaloglar doğrudan (belli amaçları olan) bir iletişimi gerektirirken, ikimizin arasındaki dil kurallardan sıyrılmıştı, anlaşılır ya da akli başında olması gerekmiyordu. Mantıksızca

konuşabilir, oyunlar oynayabilir, kendimizi bilinç akımına bırakabilir, eğlenmek için Sokratik mantıktan ayrılabilir, iletişimi seslere bile indirgeyebilirdik. Aşk aslında deneyimlerde, söylenen ve söylenmeyen, ifade edilen ve edilemeyen arasındaki sınırlarda geziniyordu (ötekinin netleşmemiş düşüncelerini bile anlayabilecek duruma gelmek gibi). Bir karalama ile mimari çizim arasındaki farka benziyordu bu: Karalamayı yapanın kalem i özgürdür, uçurtma gibi havalanır; insanın zaman zaman da amaçsız davranması özgürlüğüdür bu aslında. Bulaşık makinelelerinden Warhol'a, Warhol'dan nişastaya, nişastadan ulusallığa, ulusallıktan projeksiyona, projeksiyondan projelere, projelerden patlamış mısıra, patlamış mısırdan penislere, penislerden erken doğuma, erken doğumdan çocuk ölümlerine, çocuk ölümlerinden böcek ilaçlarına, böcek ilaçlarından emmeye, emmekten uçmaya, uçmaktan öpmeye uzanıyorduk. Dilin üzerindeki sansür kalkmıştı, yatar pozisyonda gevezelik ettiğimiz için dil engeline takılıp düşmüyorduk da. Her şeyin söylenebildiği bir düşünceler kakafonisi içindeydik. Yazarlığı bırakıyor, aksanları değiş tokuş ediyor, düşüncelerimizi bazen politikacıları, bazen pop yıldızlarını, bazen kuzeylileri bazen güneylileri taklit ederek ifade ediyorduk. Dilgibisi meraklılarını çileden çıkarırdık herhalde; bitiremeyeceğimiz cümleler kuruyorduk, sözcükler tükendiğinde öteki yardıma koşuyor, halatı bırakılan yerden alıp, bir sonraki dubaya geçiriyordu hemen.

9. Samimiyet, benlik/öteki arasındaki ayrımı yok etmiyordu. Bu ayrımı, çiftin dışına çıkarıyordu yalnızca. Yabancılık kapı dışarı edilmişti artık, ki bu da aşkın suikasttan asla uzak olmadığı yolundaki şüpheleri bir bakıma doğruluyordu. Özel yargılar ikili bir jürinin düşünceleri haline gelmişti, dışarıdan gelen tehditlere ortak bir yatakta göğüs geriliyordu. Başka bir deyişle, dedikodu yapıyorduk. Bunlar genelde kötü niyetli dedikodular değildi, sıradan iletişimde belli ahlak kuralları çerçevesinde kalmak zorunluluğunun birikmiş bir dışavurumuydu daha çok. *Seninle kişiliğinin şu ya da özelliğiyle ilgili konuşmadığım için (çünkü anlamazsın, seni fazlasıyla incitebilir), bunu senin arkandan, beni anlayabilecek birisiyle konuşacağım, dedikodusunu*

yapacağımı. Chloe, dünyayla ilgili yargılarımı paylaştığım sırdaşım haline gelmişti. Arkadaşlarla ya da meslekdaşlarla ilgili düşündüğüm ama onlara söyleyemediğim, hatta kendime bile itiraf edemediğim şeyleri şimdi artık Chloe ile paylaşmakta özgürdüm. Aşk, ortak hoşnutsuzlukları bulup çıkarmakla besleniyordu, *İkimiz de X'ten nefret ederiz, Birbirimizi seviyoruz*'a dönüşüyordu. Âşıklar, yani dolayısıyla suçlular olarak, birbirimize olan sadakatımızı, başkalarına olan sadakatsızlığımızı ortaya koyarak kanıtlıyorduk.

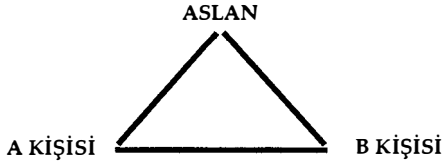
10. Fesat bir şeydi belki aşk ama en azından özgündü. Resmi dünyada karşılaştığımız hoş olmayan olaylara gülebilmek için birlikte kurduğumuz dünyaya koşuyorduk. Resmi yemeklerden ne denli sıkıcı olduklarıyla alay ederek dönüyor, iki dakika önce kibar bir biçimde iyi günler dediğimiz insanların aksanlarını taklit ederek onları yerin dibine batırıyorduk. Yatağa uzanıp, müthiş bir resmiyet içinde kendini çok önemseyen insanlarla dalga geçerek yemek ritüeli sırasında yaşanan o kibar soru cevap volelerini yeniden canlandırıyorduk; sözgelimi ben Chloe'ye masadaki sakallı gazetecinin sorduğu soruları yeniden soruyordum o da bana aynı kibarlıkla yanıt veriyordu ama bu arada yorganın altından beni tatmin ediyor oluyor, ben de bacağımı apış arasına sürtürüyor oluyordum. Sonra Chloe'nin ne yaptığını birden fark etmiş gibi yapıyor, "Madam, afedersiniz ama benim onurlu küçük beyefendimle ne yaptığınızı sorabilir miyim?" diye soruyordum. "Kibar beyefendi," diye yanıtlıyordu beni, "küçüğün onurlu davranışları sizi ilgilendirmez." Ya da Chloe yataktan fırlıyor ve, "Beyefendi lütfen yatağımı hemen terk edin, beni yanlış anladınız, birbirimizi doğru dürüst tanımıyoruz bile" diyordu. Samimiyetimizle yarattığımız alanla, akli başında yaşamın formaliteleri komik görünüyordu bize, sözgelimi Hamlet'i oynayan bir oyuncunun performanstan sonra Gertrude'u kollarına alıp, "Ye beni, anam!" dediği bir kulle oyuncularının muziplik yaptığı trajediler gibi.

11. Yalnızca yaşanıp yok olmuyordu bu samimi anlar, Chloe ile aşkımızın kendimizce yorumlanan öyküsüne dönüşü-

yordu. Kökleri epik geleneğe dayanan aşkın bir öyküsü vardır mutlaka (aşktan söz etmek, öyküyü de beraberinde getirir) üstelik belirli başlangıçlar, sonlar, amaçlar, dönüşümler ve zaferlerle macera türüne uzanır. Epik öykülerde günler birbirini izlemez, karakterleri yaşatan erekselliktir – yoksa okur esnemeğe başlar, başka bir şeyle ilgilenir. Paul ile Virginie, Anna ile Vronsky, Tarzan ile Jane arasındaki bağlar karşılıklarına çıkan engellerle daha da güçlenmiştir. Bir ormanda, batmış bir gemide ya da bir dağın tepesinde terk edilmiş, doğayla ya da toplumla mücadele içinde olan epik çiftler aşklarının gücünü zorlukları aşmaktaki gayretleriyle kanıtlarlar.

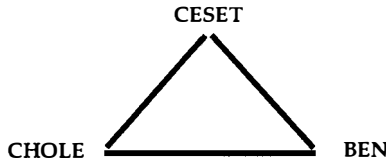
12. Modern aşk ilişkisiyle birlikte, macera ögesi önemini yitirir, olaylar karakterin içsel hallerinin bir yansıması olmaktan çıkar. Chloe ve ben moderndik, birer maceraperestten çok, içsel monologçulardık. Dünya, romantik mücadeleyi gerektirme kapasitesini yitirmişti büyük ölçüde. Anne babaların taktığı yoktu, orman parka dönüşmüştü, toplum onaylamadıklarını evrensel hoşgörü kisvesi altında saklıyordu, lokantalar geç saate kadar açtıktı, kredi kartları hemen her yerde kabul görüyordu ve cinsellik suç olmaktan çıkıp adeta bir görev haline gelmişti. Yine de bir öykümüz vardı Chloe ile benim de, birlikteliğimizi kanıtlayacak ortak bir tarihimiz (geçmişin ağırlığı, neredeyse hiç ağırlığı olmayan şimdiki zamanın üzerine biniyordu...).

13. Bizim öykümüzden bir gerilim öyküsü yazılamazdı belki ama, bizi de birbirimize bağlayan bir dizi ortak deneyim bulunuyordu. Deneyim nedir? Sıradanlığı kırarak, bir yenilik, güzellik ya da tehlikeye artan bir duyarlılıkla bir an için tanık olmak gibi bir şey. Bir deneyim, insanın alışkanlıklardan körleşmiş gözlerini iyice açmasıdır ve eğer iki insan gözlerini bu şekilde aynı anda açmışsa o zaman bu deneyimin onları yakınlaştırmasını bekleyebiliriz. Bir orman meydanında karşılıklarına çıkan aslanla şaşırان iki insan (eğer deneyimi atlatabilirlerse tabii) yaşadıklarından sonra bir üçgenle örneklenebilecek biçimde birbirlerine yaklaşırlar.

Şekil 13.1

14. Chloe ile ben bir aslan görüp neye uğradığımıza şaşır-mamıştık gerçi ama biz de bir dizi küçük kent deneyimi atlattık. Bir gece bir partiden dönerken ölü bir insan gördük sözgeli-mi. Ceset, Charlwood Sokağı'nın Belgrave Sokağı'yla kesiştiği köşede yere serilmişti. İlk başta uyumak için kaldırıma uzan-mış sarhoş bir kadın sandık. Kavgı dövüş izine rastlanmıyor-du, kan izi de yoktu ama tam geçip gidecekken Chloe kadının karnına saplanmış bıçağın ucunu gördü. İnsan bir ötekini, onunla birlikte bir cesede tanık olmadan ne kadar tanıyabilir ki? Hemen cesedin üzerine eğildik, Chloe hemşire/öğretmen ses tonunu takındı, bana bakmamamı söyledi, polis çağırma-mız gerekiyormuş, bu arada kadının kalp atışlarını kontrol etti (ölmüştü gerçekten de) hiçbir şeye dokunmamaya da dikkat et-ti. Profesyonel tavrı etkiledi beni, ama polis sorgusunun orta yerinde hıçkırarak ağlamaya başladı ve o bıçağın hayalinden haftalarca kurtulamadı. Korkunç bir olaydı ama bizi birbirimize yaklaştırdı. Gecenin geri kalan bölümünü benim evimde vis-ki içerek geçirdik, birbirimize dehşetli ve saçma bir dizi öykü anlattık, korkularımızdan arınmak için ceset ve polis taklitleri yaptık.

Şekil 13.2

15. Birkaç hafta sonra Brick Lane’de bir pastanede sırada beklerken arkamızda duran çizgili takım elbiseli şık bir adam Chloe’nin eline üzerinde çalakalem “Seni seviyorum” yazan buruşmuş bir not tutuşturdu sessizce. Chloe kağıdı açtı, okumasıyla birlikte yutkundü, sonra dönüp notu veren adama baktı. Ama adam sanki hiçbir şey olmamış gibi davranıyor ve çizgili takım elbise giyen tarzda adamların gururlu ifadesiyle sokaktan geçenleri seyrediyordu. Chloe de, en az onunki kadar masum bir ifadeyle notu katlayıp cebine koydu. Olayın çılgınlığı, tıpkı ceset gördüğümüzde olduğu gibi ama elbette daha bir neşeyle, ilişkimiz içindeki *Leitmotif*lerden, öykümüz içinde sözünü ettiğimiz ve güldüğümüz olaylardan biri oldu. Lokantalarda pastanedeki o adamın gizemli havasıyla, birbirimize notlar uzatmaya başladık sessizce, ama bizimkilerin üzerinde *Lütfen tuzu uzatır mısın* yazardı. Bizi seyreden biri durup dururken kıkırdamaya başlamamızı saçma ve anlaşılmasız bulabilirdi. Ama *Leitmotif*lerin özü budur zaten, başkalarının bilmediği olaylara göndermede bulunurlar. Böylesi özel bir dilin olayla ilgili olmayanların sinirine dokunmasına şaşmamak gerek.

16. İki insan birbirlerini tanıdıkça, aralarında konuştukları dil sözlüklerde karşılığı bulunan sözcükleri aşar. Samimiyetle yeni bir dil doğar, iki âşışın birlikte işledikleri ve başkalarınca hemen anlayamayacak öyküye göndermelerde bulunan bir “özel” dildir bu. Onların paylaşılmış deneyimlerini ima eden bu dil, ilişkinin tarihini barındırır içinde, sevgiliyle konuşmayı başkalarıyla konuşmaktan ayıran da budur.

17. Daha pek çok olay yaşamıştık: Tanıştığımız insanlara, gördüğümüz, duyduğumuz ya da yaptığımız şeylere, aramızdaki ortak mirası gündeme getirdiği için sık sık geri dönerdik: Freud’un karısının psikanalizin gerçek kâşifi olduğuna dair bir kitap yazan, bir yemekte tanıştığımız bir profesör vardı sözgeli mi, sonra benim komik Kaliforniyalı alışkanlıkları olan arkadaşım Will Knott, Chloe’nin yatağının üzerinde duran file arkadaş olsun diye Bath’dan aldığımız o oyuncak zürafa, trende ta-

nıştığımız, ve bize çantasında her zaman silah taşıdığını itiraf eden o muhasebeci kadın...

18. Bu anekdotlar her zaman ilginç olmuyordu doğal olarak: Çoğu zaman, ardındaki öyküleri bildiğimiz için Chloe ile bana anlamlı geliyordu yalnızca. Yine de önemliydi bu *Leitmotif*ler çünkü birbirimize yabancı olmadığımız duygusunu uyandırıyor, birlikte bir şeyler yaşadığımızı kanıtlıyor ve olaydan birlikte çıkardığımız anlamı anımsadığımızı ortaya koyuyordu. Bu küçük olayların ilişki içinde beton gibi ağırlığı vardı, aramızda bir samimiyet dili kurulmasına katkıda bulunuyordu ve (ormanlarda korkuyla gezmek, canavarlar öldürmek ya da aynı daireleri paylaşmak gibi olaylar yaşamasak da) Chloe ile benim birlikte bir tür dünya kurduğumuzun işaretini oluşturuyordu.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

“Ben”in Onaylanması

1. Temmuz ayının ortasında bir Pazar günü geç saatlerde, Portobello Sokağı’ndaki bir kahvede oturuyorduk. Büyük bir bölümünü Hyde Park’ta, güneşlenerek ve kitap okuyarak geçirdiğimiz güzel bir günün akşamıydı. Oysa saat beş sularından bu yana içim kararmaya başlamıştı. Eve gidip battaniyenin altına girmek dürtümü, neden saklanmak istediğimi bilmediğim için bastırıyordum. Pazar geceleri beni hep hüzünlendirirdi, ölümü, tamamlanmamış işleri anımsatır, bir suçluluk ve yitiklik duygusu hissettirirdi. Sessizlik içinde oturuyorduk, Chloe gazeteleri okuyordu, ben de dışardaki trafiği ve insanları seyrediyordum. Chloe birden uzanıp beni öptü ve fısıldayarak, “Yine o kayıp, kimsesiz çocuk ifadeni takındın” dedi. Daha önce kimse bana böyle bir yüz ifadesi taşıdığını söylememişti, ama Chloe söyleyince, o an duyduğum karmaşık hüznün bir anda hafifledi. Yoğun (ve belki de biraz aşırı) bir aşk hissettim ona bu sözleri sarf etmiş olduğu için, benim hissettiğim ama bir türlü adını koyamadığım duygunun farkında olduğundan, iç dünyamı nesnelleştirmesinden – kimsesiz çocuğa kimsesiz olduğunu anımsatıp sonra evine teslim ettiği için şükran duymuştum ona.

2. Varoluşumuzu izleyen bir başkası olmadığı sürece gerçekte varolmadığımız doğrudur belki de, söylediklerimizi anlayacak biri olmadan doğru dürüst konuşamayız, yani meselenin özüne inecek olursak, sevilmiyorsak, tam anlamıyla yaşıyor olamayız.

3. İnsanın “sosyal bir yaratık” olması ne demek? İnsanların, yumuşakçalardan ya da solucanlardan farklı olarak kendilerini tanımlayabilmeleri ve bilinçlenmeleri için birbirlerine gereksinim duymaları anlamına mı geliyor? Etrafımızda bizim nerede bitip, başkalarının nerede başladığını gösterecek birileri olmadığı sürece kendi benliğimizi tümüyle kavrayamayız. “İnsan yalnızlık içinde yaşadığında bir karakter dışında her şeyi kendi kendine edinebilir,” diye yazmış Stendhal, karakter oluşumunu başkalarının kişiye gösterdiği tepkilerle açıklamaya çalışarak. “Ben” bütünüyle bağımsız bir yapı olmadığı için, başkalarına gereksinim duyar. Kişisel tarihimi özümseyebilmem için beni iyi tanıyan, hatta bazen kendimden bile iyi tanıyan bir başkasına gereksinimim vardır.

4. Aşk olmadan, doğru dürüst bir kimlik edinme yeteneğimizi yitiririz, aşk olduğunda ise benlik bir bakıma sürekli onaylanır. Dinde Tanrı’nın bakışının bu kadar önemli olmasına şaşmamak gerek: Göze görünmek, varoluşunu onaylatmaktır, bakanın Tanrı ya da bizi *seven* biri olması daha da iyidir. Kişisel dünyamızın temelinde bulunan (ve onun dünyasının temelinde bulunduğumuz) bir başka varlığın gözlerinde meşruluk kazanır varlığımız. Üstelik, çevremizde kim olduğumuzu anımsamayan, kişisel tarihimizi sayısız kereler anlatmış olmamıza karşın kaç kere evlendiğimizi, kaç çocuğumuz olduğunu unutan, ismimizin Brad mi Bill mi, Catrina mı Catherine mi olduğunu sürekli karıştıran (biz de genelde onlarınkileri unuturuz) insanlar çoğunlukta, şizofreniden kurtulmak için kimliğimizi iyice öğrenmiş birine sığınmak rahatlatıcı değil midir?

5. Semantik açıdan baktığımızda, aşk ile ilginin birbirinden farklı olmayışı, “Kelebelekleri severim”in, “Kelebeklere ilgi duyarım”la aynı anlama gelmesi rastlantı olmasa gerek. Birini sevmek, ona karşı yoğun bir ilgi duymaktır aynı zamanda, davranışlarının, konuşmalarının farkında olduğumuzu belli etmektir. Beni daha iyi tanımaya başlayınca, Chloe’nin davranışları, “Ben”in *Onaylanması* diyebileceğimiz bir durumla örtüşmeye başladı. İçgüdüsel olarak kavradığı çeşitli ruh hallerim,

zevklerim, bana kendisiyle ilgili anlattıkları, rutinlerim, alışkanlıklarım ve gülererek kabullendiği fobilerimde, çeşitli *"Ben'in Onaylanması"* halleri vardı – sevgili, parmaklara cuk oturan bir eldiven rolüne bürünmüş oluyordu. Chloe benim hastalık hastası ve utangaç olduğumu, telefonda konuşmaktan nefret ettiğimi, her gece sekiz saat uykusuz edemediğimi, yemekten sonra lokantalarda uzun saatler oyalanmaktan nefret ettiğimi, kibarlığı saldırgan bir savunma biçimi olarak kullandığımı, evet ya da hayır yerine *"belki"* demeyi yeğlediğimi fark etmişti. Kişiliğimle ilgili temel öğeleri kavradığını sergilercesine, öykümün -iyi ve kötü yönlerini- aklında tutarak bana benden alıntılar yapar olmuştu hatta. (*"Geçen defa, bu tür ironiden hoşlanmadığını söylemiştin..."*), (*"Ne zaman böyle olsa paniğe kapılırsın..."* *"Benzin almayı senin kadar çok unutan birini daha görmedim..."*) . Chloe'nin varlığı sayesinde kendimle ilgili daha derin gözlemlerde bulunuyordum, bir olgunlaşma sürecine girmiştim. Kişiliğimizin, kolay kolay yüzleşemediğimiz, başkalarının da pek umursamadığı yönlerine dikkat çekmeyi ancak bir sevgili başarabilir kurduğu samimiyetle. Chloe'nin bana son derece alıngan, eleştirel, düşmanca, kıskanç, komik derecede çocuksu ya da birçok kez olumsuz (ama doğru) şekilde davrandığımı açıkça söylediği zamanlar olurdu – o anlarda, kişiliğimin sıradan bir içe bakışın sağlamadığı (iç huzur adına), başkalarının da altını çizecek kadar ilgi göstermedikleri ve ancak yatak odasını paylaştığımız birinin açığa vurabileceği yönlerimle yüz yüze gelirdim.

6. Aşk iki ayrımla sınırlanmış sanki – çok sayıda görenle, az sayıda görenlerin arasında yaşamak. Chloe, ilkinin daha büyük bir tehlike olduğunu hissetmişti hep. Çocukluğunda çok sıkılğan olduğu için, katı bakışlarıyla davranışlarını sınırlandıranlardan bir kaçış olarak görmüştü yetişkinliği. Kentten uzakta, büyük pencereleri olan, az mobilyalı, baskıcı bakışların hâkim olduğu bir dünyadan kaçışın simgesi olan bembeyaz bir evde yaşamayı düşlemişti. On dokuz yaşındayken Arizona'ya giderek bu düşünüyü gerçekleştirmeye çalışmış, memleketinden binlerce kilometre uzakta, kimseyi tanımadığı küçük bir kasa-

banın yakınlarında bir kulübeye yerleşmişti. Gençlik romantizmiyle doluydu, çölde günbatımlarını ve mehtabı seyrederken okuyup düşünmek için yanına bir bavul dolusu klasik roman almıştı. Oysa oraya varmasından birkaç hafta sonra, yaşamı boyunca özlemine çektiği yalnızlığı şaşırtıcı, korkutucu ve gerçek dışı bulmuştu. Her hafta mini markette duyduğu kendi sesi bile onu irkiltmeye başlamış, kişiliğini ve kişiliğinin sınırlarını çizebilmek için kendini aynalarda seyreder olmuştu. Sonunda, yalnızca bir ay sonra, Phoenix'te bir lokantada garson olarak çalışmak için kasabayı terk etmişti, çevresini saran "gerçek dışılık" duygusunu daha fazla kaldıramamıştı. Phoenix'e vardığında, sosyal iletişim de şok etmişti onu. Ne yaptığına dair basit soruları yanıtlamakta bile güçlük çeker olmuştu. "Ben" olmayı unutmuştu sanki, geçirdiği deneyimi dil aracılığıyla anlatmakta güçlük çekiyordu.

7. Aşk bize bizi yansıtıyorsa, o zaman yalnızlık, ayna kullanmamaya ve yüzümüzde olduğunu bildiğimiz bir kesik ya da sivilcenin nasıl bir şey olduğunu sezinlemeye benzer. Ne kadar zarar verirse versin, ayna en azından bize bizi gösterir bir şekilde, hayal gücünün sınırlarını çizmemize yardımcı olur. Kim olduğumuza dair soruları genelde kendimiz bulamadığımız için, Chloe'nin kafası karışmıştı çöldeyken, kişiliğinin ana hatları başkalarının odak noktası olmaktan çıkınca bulanıklaşmıştı, hayal gücü dizginleri ele alıp, paranoyaları ve hayalleriyle onu yaralanmış bir yaratığa dönüştürmüştü. Davranışlarımıza başkalarının gösterdiği tepki bir aynaya benzetilebilir çünkü *bizim göremediğimiz* yönlerimizi gösterir bize. Başkalarının varlığını zorunlu kılan da budur zaten, bize, tek başımıza göremeyeceklerimizi, kişiliğimizin sınırlarının anlaşılması zor yönünü gösterirler. Ben kimdim ki başkaları olmadan yanıtları bulayım? (Ben kimdim ki Chloe olmadan doğru yanıtı bulayım?)

8. Chloe'yi ayrı bir *kışilik* olarak görebilmem, bana anlattığı yaşam öyküsünde nasıl bir rol oynadığını kavrayabilmem için epey zaman geçmesi gerekti. Yavaş yavaş, ağzından çıkan milyonlarca sözcüğü, gövdesinin milyonlarca hareketini, yani çok

yönlü kişiliğinin kurgusal ipliklerini birbirine bağladıktan sonra anlamaya başladım. Başkalarını tanıdığımızı sanırsınız ama genelde birkaç yönüyle bütünü yorumluyoruzdur. Birisini tümüyle tanımak için, insanın yaşamının her dakikasını o insanla, onun yanında geçirmesi gerekir. Bunu başaramayınca, birer detektif ve psikolog olarak (psiko-dedektif) ipuçlarını bir araya getirerek bir bütün oluşturmaya çalışırız. Oysa her zaman biraz geç varırız suç mahaline; suç işlenmiş, ilk sahne oynanmış olur ve uyandıktan sonra çözümlemeye çalıştığımız rüyalar gibi bir kurgu oluşturmaya çalışırız kalan tortulardan.

9. Chloe'yi anlamaya çalışmak, hastanın bedeninde ellerini gezdiren bir doktor gibi içinde ne olup bittiğini sezmeye benziyordu. Derinliklerini kavramak için yüzeyde çalışmak durumundaydım, ani bir sıkıntı, şiddetli bir nefret ya da neşenin nereden çıktığını anlamaya çalışıyor, bunların beni Chloe'nin kim olduğuna götüreceğini umuyordum. Ama epey zaman alıyordu bu, üstelik geç kalmak tehlikesi de vardı hep, kıpırdayan bir hedefi vurmaya çalışmak gibiydi. Örnek vermek gerekirse, Chloe'nin başkalarını rahatsız etmektense tek başına acı çekmeyi yeğlemesinin karakteristik önemini anlayabilmem epey zaman aldı. Bir sabah, Chloe bana önceki gece hastalandığını, arabaya atlayıp nöbetçi eczaneye gittiğini anlattı, tüm bunlar olurken beni uyandırmamayı seçmişti. Şaşırdım ve öfkelen dim – neden bana haber vermemi şti? Beni bir kriz esnasında bile uyandıramayacak denli mesafeli bir ilişki içinde miydik? Oysa öfkem son derece yersizdi (ki bir tür kıskançlık sayılabilirdi aslında) çünkü Chloe'nin zaman içinde öğreneceğim en büyük özelliklerinden birini dikkate almamıştım, suçu hep kendinde görürdü Chloe, savaşa cağına ölür, bu gibi durumlarda da ne yapıp edip kimseyi uyandırmazdı. Beni uyandırması için ölüm döş eğinde olması gerekirdi çünkü kişiliğinin en temel özelliği başkalarına sorumluluk yüklemekten kaçınmasıydı. Doğasındaki bu özelliği bir kez fark ettikten sonra Chloe'nin yüzlerce farklı özelliği de açıklık kazanıyordu – ane ve babasına bilinçli bir öfke duymaması (yalnızca vahş i bir ironiyle ifade edilebilen bir öfkeydi bu), işine olan aş ırı bağlılı-

ğı, sürekli kendi kendini suçlaması, kendine acıyan insanlara duyduğu kızgınlık, görev bilinci ve hatta ağlama biçimi bile (isterik bağırışlardan ziyade, bastırılan hıçkırıklar) artık daha kolay anlaşılıyordu.

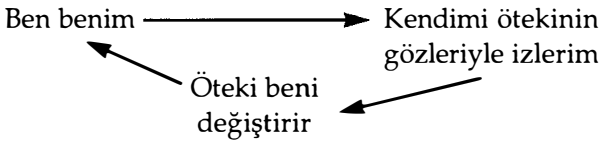
10. Bir telefon mühendisi gibi, hareket halindeki bir benliğin karmaşasındaki baskın telleri bulup çıkarıyordum: Ne zaman kalabalık halinde bir lokantaya gitsek para konusunda tartışma yapılacağına herkese ısınarlama eğilimi, cimrilikten ne kadar nefret ettiğini ortaya koyuyordu. Kapana kısıtırılmamak arzusunun, kişiliğindeki o çöl kaçkınının farkına varmaya başladım. Yalnızca işinde değil, masayı kurarken ya da bir demet çiçeğı yerleştirirken dışavurulan görsel yaratıcılığına hayrandım. Başka kadınların yanında tuhaflaştığını, erkeklere kendini daha yakın hissettiğinin işaretlerini yakaladım. Dostu olduğunu varsaydığı kişilere karşı amansız bağlılığını, içgüdüsel bir klan ve toplum duygusu taşıdığını gördüm. Bu gibi kişilik özellikleriyle, Chloe zihnimde yavaş yavaş tutarlı bir bütün oluşturmaya başladı, davranışlarını öngörebileceğim, beğenebileceğı bir filmi ya da hoşlanacağı türden insanları sormadan tahmin edebileceğim birisine dönüştü.

11. Ama Chloe'nin aynası olmak o denli kolay değildi. Çünkü gerçek aynaların aksine, metaforik aynalar edilgen olamaz. Ötekinin imgesini *bulmak* zorunda olan, arayan, gezinen, bir başkasının kişiliğinin olağanüstü karmaşıklığının boyutlarını yakalamanın peşinde olan hareketli bir aynadır. Kendi ilgi alanları ve özellikleri olan ve titrek bir elin tuttuğı bir el aynasıdır bu – bulmayı umduğumuz imge, gerçekte varolan bir imge midir? Akıl, *Onda ne buluyorsun?* diye sorar aynaya: Yürek ise, *Onda ne bulmayı istiyorsun?* diye sorar.

12. “Ben”in onaylanmasının içerdığı tehlike, varlığımıza geçerlilik kazandırmaları için başkalarına gereksinim duymamız başkalarının insafına kalmış olmamızdır. Eğer, Stendhal’in dediğı gibi, başkaları olmadan kişiliğimiz oluşmuyorsa, o zaman yatağımızı paylaştığımız öteki, yetenekli bir yansıtıcı olmak zo-

rundadır – yoksa vah halimize. Ya her şeyi yanlış anlayan biri-
siyle birlikteysek, duygularımızı paylaşmaktaki yoksunlukla-
rıyla kişiliğimizin bir yönünü görmezlikten gelen birisi seviyor-
sa bizi? Ve de o büyük kuşku: Ötekiler, (çünkü aynanın yüzeyi
asla kaygan değildir) bizi, iyi ya da kötü, değiştiriyor olmuyor
muydu öyleyse?

13. Herkes bizi kim olduğumuza dair farklı verilerle dona-
tır, çünkü bizler, onların tahayyül ettiği kişi oluruz biraz biraz.
Benlik, dış duvarı elastik olan bir amibe benzetilebilir, çevreye
zaten böyle uyum sağlanır. Absürd bir insan benim absürd
yanlarımı keşfedecektir, ama ciddi bir insanla ciddiyetimi koru-
rum. Birisi benim utangaç olduğumu düşünüyorsa, onun ya-
nında büyük olasılıkla utangaç davranırım, benim komik oldu-
ğumu düşünen birinin yanındaysa herhalde sürekli espri patla-
tırım. Dairesel bir süreç bu:

Şekil 14.1

14. Chloe, annem ve babamla öğle yemeğine çıktığında, ye-
mek boyunca sessizdi. Eve döndüğümüzde, ona ne olduğunu
sordum. Kendisi de anlayamamıştı. Neşeli ve ilginç olmaya ça-
lışmıştı ama karşısında oturan iki insanın şüpheleri, her zaman-
ki kişiliğine bürünmesini engellemişti. Annem ve babam gözle
görülür bir hata yapmamışlardı ama onların belli bir özelliği,
Chloe'nin tek heceli sözcükler dışına çıkmasını engellemişti.
Ötekilerin üzerimize yapıştırdığı etiketlerin şiddetli bir biçimde
açığa vurulan bir süreç olmadığının bir işaretiydi bu. Çoğu
kimse bizi belli rollere bürünmeye zorlamaz yalnızca tepkile-
riyle bizi bir yöne çekerler ve dolayısıyla, öngörülen kalıbın dı-
şına çıkmamızı nazikçe engellemiş olurlar.

15. Birkaç yıl önce, Chloe Londra Üniversitesi'nden bir akademisyenle birlikte olmuş. Beş kitap yazan ve birçok akademik dergide yazıları yayımlanan bu analitik felsefeci Chloe'ye bir miras bırakmış – nereden kaynaklandığı belli olmayan bir zihinsel yetersizlik duygusu. Nasıl başarınıştı bunu? Chloe buna da bir yanıt veremiyordu. Bunu yapmak için belli bir dil kullanmadan, amibi kendi öngörülerine göre şekillendirmeyi başarınıştı – yani genç ve güzel bir öğrenci olan Chloe'nin, onun yanında aklını kullanmasına gerek görmüyordu. Ve böylece, kırk gün deli muamelesi gören Chloe farkında olmaksızın beş kitap yazan ve birçok akademik dergide sayısız makalesi yayımlanan bu felsefecinin, yıl sonu dağıttığı ödevlerden biriymiş gibi şekillendirilmiş bir kimliğe bürünmüştü. Sonunda, gördüğü aptal muamelesi kadar aptal gibi hissetmeye başlamıştı kendini.

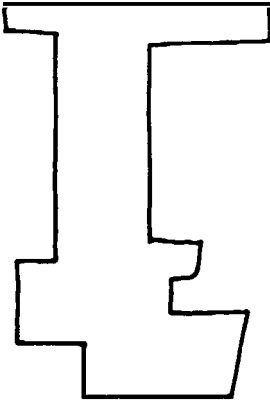
16. Kronoloji, kendi öyküsünü anlatacak yaşa gelmemiş çocuğun her zaman için üçüncü kişinin bakış açısından yorumlanması anlamına gelir (*Chloe ne kadar şirin/çirkin/zeki/aptal bir çocuk değil mi?*). Çocukluktan çıkmak, başkalarının, yani öyküler anlatmaya bayılan anne ve babalarımızın sahte yorumlarını düzeltmektir bir anlamda da. Ama bu öyküleri düzeltme mücadelesi, çocukluktan sonra da sürer: Kim olduğumuza dair kararları çevreleyen bir propaganda savaşı yaşanır sanki, birkaç farklı grup kendi gerçeğini kabul ettirmeye, kendi öyküsünü duyurmaya çalışıyordur. Ama gerçek yine saptırılmıştır – ya bir düşmanın kıskançlığından, ya bir umursamazın umarsızlığından ya da kendi bencil körlüğümüzden. Birisini sevmek bile kocaman bir yanılsama olabilir, birinin bu dünyadaki en zeki ya da en akıllı kişi olduğunu pek bir temele dayandırmadan savunmak, gerçek bir anlayışın gerektirdiği tarafsız bakış açısından epey uzaktır – hoş bir saptırmadır bu ama yine de saptırmadır işte. Kendimizi bir başkasının gözlerinde onaylama arayışımız, lunaparktaki komik aynalara bakmak gibidir: Ufak tefek bir insan birden üç metre boylanmıştır, zayıf bir kadın birden şişmanlar, şişman olan zayıflar, zürafa gibi bir boyun ya da fil gibi ayaklarımız olur birden, kötü bir karakter ya da bir aziz,

büyük bir beyin ya da beyinsiz, uzun bacaklı ve hatta hiç bacaksız oluruz... Narkissos gibi, bir başkasının sulu gözlerinde kendimizi aradığımızda ister istemez belli bir hayal kırıklığına uğrarız. *Hiçbir göz, bizim kendi benimizi bütünüyle içeremez.* Şu ya da bu özelliğimiz kesilip atılacaktır kuşkusuz, önemli olsun olmasın.

17. Chloe'ye insan kişiliğinin amiplere benzediğini söylediğimde güldü, okuldayken amiplerin resmini yapmayı çok sevdiğini söyledi. Sonra eline bir kalem aldı.

"Şu gazeteyi versene, sana bürodaki amip-benliğimin şekliyle senin yanındaki şeklini çizeyim."

Sonra şu şekilleri çizdi:

Bürodaki Chloeip

Evdeki Chloeip

Şekil 14.2

"Şu kıvrık bölümler ne?"

"Senin yanında kendimi kıvrık hissediyorum."

"Ne?"

"Yani, nasıl diyeyim, senin yanında nefes alabiliyorum. Büroda olduğumdan daha karmaşık bir kişiliğe bürünüyorum

sanki. Bana ilgi duyuyorsun ve beni daha iyi anlıyorsun, onun için kıvrık yaptım, doğal görünsün diye.”

“Tamam anladım. O zaman şu düz taraf ne?”

“Nerede?”

“Amibin kuzeydoğu bölümünde.”

“Coğrafyam hiçbir zaman iyi olmadı biliyor musun? Ama evet işaret ettiğin yeri, görüyorum. Benimle ilgili *her şeyi* anlamıyorsun değil mi? Onun için biraz daha gerçekçi bir şekil çizdim. O düz çizgi, benimle ilgili anlayamadığın ya da çözmek için zaman bulamadığın yönlerimi temsil ediyor.”

“Yaa.”

“Ah o ne surat, o çizginin de yuvarlandığını görsen neler olurdu bilmek istemezsin. Ayrıca kaygılanma, o kadar ciddi olsa, burada senin koynuna girmiş, son derece mutlu bir amip olmazdım herhalde.”

18. Chloe amibin üzerindeki o düz çizgiyle ne demek istemişti? Yalnızca onu *bütünüyle* anlayamayacağımı – bunda şaşılacak bir şey yoktu belki, halden anlamanın da bir sınırı vardır kuşkusuz. Peki neydi çabalarımı sınırlayan? Belki de onu yalnızca insan doğasına ilişkin o güne dek kavradığım gerçeklere göre tanımaya çalışmam. Ondan beklentilerim başkalarından beklentilerimin bir uzantısı olabilirdi ancak, başka sosyal ilişkilerimin süzgecinden geçiriliyordu ona dair bilgilerim. Kayalık bir dağ peysajına bakıp kendini bir yere ait hissetmek için “İsviçre’ye ne kadar benziyor” diyen bir Avrupalı gibi, Chloe’nin karamsar bir ruh halini, “*Çünkü x gibi hissediyor... tıpkı ablam gibi ...*” şeklinde kavrayabiliyordum ancak. Kadın ve erkeklerle yaşadığım bütün yaşam deneyimleri, Chloe’yi anlayabilmek için bana hizmet ediyordu şimdi – benim öznel ve dolayısıyla saptırılmış insan doğası anlayışım, biyolojik özelliklerime, mensubu olduğum sınıfa, vatandaşı olduğum ülkeye ve psikobiyografi-me bağlı olarak ortaya çıkıyordu böylece.

19. Sevgilinin bakışı, bir ızgara şişine benzetilebilir. İnsan doğasının karmaşıklığı nedeniyle, her sevgili belli özellikleri görür, belli özellikleri geçirir ızgara şişine, gerisini göz ardı

eder: Sözelimi benim bakışım Chloe'nin şu yönlerini görüyor-
du ya da (anlıyor, kavıyor, yakın buluyordu):

> > – ironi – gözlerinin rengi – iki ön dişinin arasındaki boşluk –
zekâsı – ekmek pişirme yeteneği – annesiyle olan ilişkisi – sosyal kay-
gısı – Beethoven sevgisi – tembellikten nefret etmesi – papatya çayını
sevmesi – kendini beğenmişlerden nefret etmesi – yün giysileri sevmesi
– klostrofobi – dürüstlük arzusu – >

Oysa bunlar, Chloe'nin kişiliğinin bütününe oluşturmuyordu. Elimizde farklı bir ızgara şişi olsa ve ben de farklı bir sevgili olsaydım, belki şu yönlerini de görecektim zamanım olurdu:

> > – sağlıklı yemekleri sevmesi – bilekleri – açık hava pazarlarını
sevmesi – matematik yeteneği – kardeşiyle olan ilişkisi – gece klüplerini
sevmesi – Tanrı'ya ilişkin görüşleri – pilav sevmesi – Degas – pa-
ten kayması – uzun doğa yürüyüşleri – arabada müzik dinlemeye karşı
çıkması – Viktoryen mimariye olan ilgisi – >

20. Chloe'nin doğasının karmaşık yönleriyle yeterince ilgilendiğimi sanıyordum ama önemli kısaltmalar yaptığım, onu anlayacak denli duyarlılığa ya da olgunluğa sahip olmadığım zamanlar da oluyordu kuşkusuz. En önemli ama kaçınılmaz olan bir kısaltma ise Chloe'nin yaşamına ancak dışardan birisi olarak katılabilmemdi belki, onun iç dünyasını hayal edebilir ama asla tecrübe edemezdim. Ben/sen ayrımıyla bölünmüştük, ben ve ben olmayan ile. Ne kadar yakın olursak olalım, Chloe sonuçta başka bir insandı ve bunun getirdiği tüm gizem ve mesafeyle donanmıştı (yalnız öleceğimizi anımsatan o kaçınılmaz mesafe...).

21. Düz sınırlar ve düz çizgilerden arınmış, içinde küçülmediğimiz bir aşkın özlemini çekeriz. Başkalarınca sınıflandırılmaya, etiketlenmeye (kadın, erkek, zengin, yoksul, Yahudi, Katolik vs.) ölümüne direniriz. Bu direnç, etiketlerin doğru olmamasından değil, sınıflandırılmayacağımıza dair öznel duy-

gumuzu korumak adınadır. Ne de olsa kendimize göre asla *etiketlenemeyecek* varlıklarızdır. Yalnız olduğumuzda, gayet basit bir biçimde “ben”izdir işte ve başkalarının bize dayattıkları olmadan, o etiketlenmiş yönlerimiz arasında gidip geliriz. Chloe’nin bir keresinde “*birkaç yıl önce birlikte olduğu bir adam*”dan söz ettiğini duyduğumda birden üzülmüştüm, birkaç yıl sonra benden de belki (ortasında ton balığı salatası bulunan masada Chloe’nin karşısında bu kez başka bir adam oturmuşken) “*bir süre önce birlikte olduğu bir adam...*” diye söz edilebileceğini düşünmüştüm. Geçmişteki bir sevgilisinden söz edişindeki rahatlık, o an ne kadar özel olursam olayım, yine de belli tanımlar içinde bulunduğumu (“bir adam”, “bir erkek arkadaş”) ima eden nesnel durumu göstermişti bana, varlığım bir yansımadan (ne kadar özel olursam olayım) ibaretti Chloe’nin gözlerinde.

22. Başkalarınca etiketlenmek, kategorilere konmak ve tanımlanmak durumunda kaldığımız için, sonunda âşık olduğumuz kişi, *ızgarayı en iyi yapabilendir* sonuçta, sevilesi sandığımız yönlerimiz için bizi seven, anlaşılmasını istediğimiz yönlerimizi anlayan kişidir o. “Chloeip” ile benim birlikteliğimiz, şimdilik de olsa birbirimizin yanında rahat ettiğimizi, dilediğimizde yayılabileceğimiz bir alan bulduğumuzu ortaya koyuyordu.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Gönül de Mola Verir

1. Dil, istikrarıyla kararsızlıklarımızı bertaraf eder. Dünya her an değişirken, bizlere hayali bir süreklilik ve sabitliğin ardına saklanma olanağı tanır. Değişimin kaçınılmazlığını anlatmak için, “Kimse aynı nehre iki kez giremez,” demişti Heraklitus oysa bu cümlede nehir *sözcüğünün* değişmiyor olmasını göz ardı etmişti, dolayısıyla aslında aynı nehre iki kez girilmesi gibi bir durum ortaya çıkıyordu. Ben bir kadına âşık olan bir adamdım ama bu cümle, duygularının iniş çıkışlarını ve değişkenliğini ne ölçüde ifade edebiliyordu ki? Zaman zaman sadakatsizliği, sıkıntıyı, sinir ve kayıtsızlığı da kapsayan aşka dahil miydi bu sözcükler de? Duygularının belirsizliğini bütünüyle yansıtabilecek bir sözcük var mıydı ki?

2. Yaşamım boyunca taşıdığım bir ismim var – altı yaşındayken bir fotoğrafta gördüğüm “ben” ile belki altmış yaşındayken bir fotoğrafta göreceğim “ben” aynı harflerle yazılıyor oysa zaman beni bu arada tanınmaz hale getiriyor. Ağaca ağaç diyorum ama o ağaç yıl içinde çeşitli değişimlere uğruyor. O ağacı her mevsim yeniden adlandırmanın yaratacağı karmaşayı engellemek için süregelen olanın üzerine temelleniyor dil ve ağacın bir mevsim yapraklı, bir mevsim çıplak oluşunu göz ardı ediyor.

3. Başka bir deyişle, özetler çıkararak yaşıyoruz bizler, (bir

ağacın ya da duygusal bir durumun) baskın özelliğini alıp, bütününü o özellikle etiketliyoruz. Yaşanmış bir olayı anlatmaya kalktığımızda, o olayın, anlamı soyutlanmış, amaçlarımız doğrultusunda çok yönlülüğünü, belirsizliğini yitirmiş tortusunu anlatıyoruz aslında. Bir öykü, anımsanan bir anın yoksul karşılığı olabilir ancak. Chloe ile yaşadığımız aşk öyküsü sürecinde benim duygularım duygusal cetvelin bir ucundan diğerine uzanmıştı ve bu durumu yalnızca *âşık olmak* diye geçiştirmek, acımasızca özetlemek gibi geliyordu bana. Ama olayları özetlemeye hevesliyizdir bizler, pek zamanımız da yoktur genelde ve yaşananları kısaltarak ifade ederiz, yoksa değişkenliğimizin ve belirsizliklerimizin üstesinden gelemeyebiliriz. Sonuçta şimdiki zaman önce tarih, sonra nostaljiye dönüşerek bozulur.

4. Chloe ile birlikte Bath'da hoş bir hafta sonu geçirdik. Romalılardan kalma hamamları ziyaret ettik, bir İtalyan lokantasında yemek yedik ve Pazar öğleden sonra tarihi evlerin* çevresinde yürüyüş yaptık. Bath'daki o hafta sonundan geriye ne kaldı? Belleklere yerleşen birkaç fotoğraf – yattığımız odanın mor perdeleri, kentin tren penceresinden manzarası, bir park, bir şöminenin üstündeki saat. Bunlar görsel kalıntılar. Duygusal olanlar daha da belirsiz. Mutlu olduğumu anımsıyorum, Chloe'yi sevdiğimi. Oysa geçmişe dönüp anlık anımsımların ötesine uzanmak istediğimde daha karmaşık bir tarih beliriyor: Müzedeki kalabalığın sinirimi bozması, Cumartesi gecesi bir türlü uyayamamam, dana bifteği yedikten sonra geçirdiğim ufak çaplı hazımsızlık, Bath tren istasyonunda sevimsiz bir gecikme, Chloe'yle takside yaptığımız tartışma gibi.

5. Aslında dilin ikiyüzlülüğü bağışlanabilir belki de; çünkü Bath'da geçirilmiş bir hafta sonunu tek bir sözcükle, *hoş* sözcüğüyle anımsamamızı sağlıyor ve bir düzen, bir kimlik kurmamıza yardımcı oluyor. Oysa insan sözcüklerin, Heraklitus'un nehrinde akan sular gibi akan alt anlamlarıyla yüz yüze geliyor bazen – ki o zaman, harflerle sınırlanan basit anlamlarını arar

* İngiltere'nin Bath kentinde hilal biçiminde kümelenmiş tarihi evler. (Ç.N.)

oluyor. Ben Chloe'yi seviyordum – ne kadar basit geliyor kulağa, birinin elma suyunu veya Marcel Proust'u sevdiğini söylemesi gibi tıpkı. Oysa gerçekler çok daha karmaşıktı, çünkü bir anı belli biçimde anlatmak bazı şeylerin göz ardı edilmesine yol açıyordu ister istemez – bir açıklama, binlerce karşıt açıklamanın bastırıldığı anlamına geliyordu.

6. Arkadaşı Alice bir Cuma gecesi bizi yemeğe davet ettiğinde, Chloe daveti kabul etti ve ona âşık olacağımı söyledi. Alice'in yemek masası çevresinde sekiz kişiydik, dört kişilik masada dirsek dirseğe yemek yemeye çalışıyorduk. Balham'da bir evin en üst katında oturan Alice, Sanat Konseyi'nde sekreterlik yapıyordu ve itiraf etmeliyim ki, evet, ona birazcık âşık oldum.

7. Birlikte olduğumuz kişiyle ne kadar mutlu olursak olalım, ona olan sevgimiz (çokeşli bir toplumda yaşamıyorsak eğer) başka romantik ilişkilere gırmemizi engeller. Ama onu gerçekten seviyorsak, bu bizi neden zorlasın ki? Ve ona olan aşkımız zaten solmaya başlamamışsa eğer, neden üzülelim buna? Bu sorunun yanıtı belki de sevmek gereksinimimizi çözümlemiş olmamıza karşın, bu gereksinimi uzun süre denetim altında tutmayı başaramamamızda yatıyor.

8. Alice'i konuşurken, sönmüş bir mumu yakarken, tabaklarla mutfığa koşarken, alnına düşen sarı saçlarını geri itişini seyrederken kendimi romantik nostaljiye kapılmış buldum. Romantik nostalji, sevgilimiz olabilecek ama şans eseri nedense olmamış kişiler gördüğümüzde ortaya çıkar. Alternatif bir aşk yaşamının olasılığı, sürdürdüğümüz yaşamın, sayısız yaşamdan yalnızca birini yaşadığımızı anımsatır: Ve belki hepsini birden yaşayabilmenin olanaksızlığıdır bizi hüznlendiren. Bir seçim yapma gereğini (ne kadar iyi olursa olsun), bir şeyi seçerek yitirdiklerimizin hüznünü duymadığımız günlerin özlemini duyarız.

9. Sokaklarda veya kalabalık lokantalarda yaşamları be-

nimle paralel gelişen ama benim için birer muamma olarak kalacak yüzlerce (ve hatta milyonlarca) kadının varlığını fark ederdim. Chloe'yi sevmeme karşın, bu kadınları görünce pişmanlık duymadan edemiyordum. Bir tren istasyonunda ya da banka kuyruğunda bir yüz görür, bir sohbetten kesit (birinin arabası bozulmuş, öteki üniversiteden mezun oluyor, bir başkasının annesi hastalanmış...) duyar ve öykünün devamını öğrenemeyeceğim için anlık bir hüzne kapılır, o öykülere uygun bir son yazarak kendi kendimi teskin ederdim.

10. Yemekten sonra divanda oturup Alice'le sohbet edebildim ama yalnızca hayal kuracak halim vardı. Alice'in yüzü, Chloe ile olan birlikteliğime karşın giderilememiş belli belirsiz bir boşluk duymama yol açmıştı. Bir bilinmeyen, ifade edilemeyen, en derindeki arzuları yansıtan ayna gibidir. Odanın öteki köşesindeki bir yüzün bilinene sunduğu ölümcül bir tekliftir. Chloe'yi seviyor olabilirdim ama onu *tanıdığım* için, *hasretini* çekmiyordum. Tanıdıklarımıza hasret duymayız çünkü hasretin gerektirdiği muammadan yoksundur onlar. Birkaç dakika veya birkaç saat görülüp sonsuza dek yok olan bir yüz, çözümlenemeyen hayaller için gerekli bir katalizördür, boş bir sayfadır, insanın hissettiği ama tanımlayamadığı, tutamadığı aşırı tutkunun yansımasıdır.

11. "Söyle bakalım, âşık oldun mu ona?" diye sordu Chloe arabada.

"Tabii ki olmadım."

"Senin tipin ama."

"Hiç de değil. Hem zaten ben sana âşığım, biliyorsun."

Aldatmanın bildik senaryosunda, bir sevgili ötekine "*Beni sevdiğini söylemişken, x'le nasıl aldatırsın?*" diye sorar. Oysa birini sevdiğini söylemekle onu aldatmak arasındaki denklem, zaman kavramı göz önünde bulundurularak çözüldüğünde yanlış çıkmaz. "*Seni seviyorum*" ancak ve ancak "*Seni şimdi seviyorum*" anlamında söylenebilir. Alice'in yemek davetinden sonra eve dönerken Chloe'ye onu sevdiğimi söylediğimde yalan söylemiyordum, ama sözcüklerim ister istemez zamanla sınırlıydı.

12. Chloe'ye olan duygularının değişmesi, onun sürekli değişen, hatta anlam karmaşası yaratan bir insan olmasından kaynaklanıyordu. İşinin ya da telefon numarasının kesin olduğundan bile emin değildim. Dikkatli bir göz, onun yüzünde en küçük psikolojik ve fizyolojik değişimleri okuyabilir, kimle olduğu ya da hangi filmi gördüğüne göre değişen aksanını fark edebilir, yorgun olduğunda omuzlarının sarktığını, kendine güvendiğinde boyunun adeta uzadığını görebilirdi. Yüzü Pazartesi ve Cuma günleri farklıydı, gözleri üzgün olduğunda başka, uyarıldığında başkaydı, ellerindeki damarlar gazeteleri okurken sanki duş aldığındaki damarlardan farklıydı. Değişik açılardan bakıldığında yüzünün görüntüsü farklıydı; masanın öteki yanında, öpmeye uzandığında yakından ya da bir tren istasyonunda... Anne ve babasının yanında başka, sevgilisinin yanında başkaydı. Gülen Chloe başka, dişlerini diş ipliğiyle temizleyen Chloe başkaydı.

13. Bu değişimleri listelemek için sınır tanımayan bir biyografi yazarı olmam gerekirdi; bense alışkanlıklarına bağlı tembel bir yaratıktım. Bitkinlik çoğu zaman, Chloe'nin yaşamının en zengin yönünü –hareketlerini– göz ardı etmek anlamına geliyordu. Uzun dönemler olurdu ki ben (artık bana tanıdık geldiği için) onun vücudundaki değişimleri ya da yüzünde zaman zaman beliren çizgileri, Pazartesi ile Cuma günlerindeki farklılığını artık *görmezdim*. Chloe bir alışkanlık olmuştu, zihni-me yerleşmiş sabit bir imgeye dönüşmüştü.

14. Ama alışkanlığın kaygan yüzeyinin kırıldığı anlar da olurdu ve o zaman ona yeniden doğru dürüst bakar, onu ilk kez gören birinin gözleriyle izlerdim. Bir hafta sonu, arabamız otobanda bozulunca yardım çağırarak durumunda kaldık. On beş dakika sonra bir tamirci geldiğinde, Chloe yetkiliye derdini anlatmaya koyuldu. Bir yabancıyla konuşmasını izlerken (kendimi o adamla özdeşleştiriyordum bir yandan da) tanıdığım kadın bana birden yabancılaştı. Tanıdıklılığın soluk battaniyesi olmadan yüzünü görüp sesini duyduğumda tanıdığım haliyle değil ilk kez gören birinin gözleriyle izledim onu, za-

manın yüklediği değerlerinin ötesine uzanabildim.

15. Ve birden, Chloe bujilerden ve yağ filtrelerinden söz ederken, denetlenemez bir ihtirasa kapıldım. Alışkanlığın birden kırılması yabancılaşma etkisi yaratmış ve Chloe'yi bilinmez ve egzotik bir varlığa dönüştürmüştü – daha önce hiç dokunmadığım bir kimsenin vücudunun uyandırdığı ihtirası uyandırmıştı bende. Tamircinin sorunu çözmesi uzun sürmedi, sigortayla ilgili bir sorun varmış, çok geçmeden Londra'ya doğru yola çıktık. Oysa ben arzularımı dizginleyemeyecek haldeydim.

“Durmamız gerek, bir otel, park ya da küçük bir köy yolu bulalım. Sevişmemiz gerek.”

“Niye? Ne oldu? Ne yapıyorsun? Lütfen, şimdi olmaz, Tanrım aaaah, Tanrı aşkına, yapma... Mmmmmmmmmmm, peki, tamam, bekle, arabayı durdursak iyi olacak, şurada kenara çekelim...”

16. Bir-yabancı-olarak-Chloe'nin cazibesi, değişkenlik ile cinsellik arasındaki ilişkinin bir işaretiydi, başka bir deyişle, giyinik gövde ile çıplak gövde arasındaki farklılıktı. M4 karayolunda bir sapağa girip durduk. Elimizi uzatıp elbisesinin hafif kumaşının üzerinden göğüslerini okşamaya başladım, bana yabancılaşmış olan bu gövdeyi yeniden keşfediyordum müthiş bir haz duyarak. Çıplaklık ile giyiniklik, tanıdıklık ile yabancılık arasında insanı kendinden geçiren bir süreçti bu, hem bir günah hem de yeni bir başlangıçtı.

17. Chloe'nin Volkswagen'inin arka koltuğunda, çantalarla eski gazeteler arasında iki kez seviştik. Bu ani ve belirsiz arzu, birbirimizin giysilerine ve tenine saldırılar hoş gelmişti ama, tutkularımızın akışının ne denli tahrip edici olabileceğini ortaya koyuyordu. Bir arzuyla karayolundan sapıyorsak, sonraki bir tarihte başka bir hormonun peşine takılıp birbirimizden kopmamız olası değil miydi? Duyguların ne yöne gideceğini kestirmek olanaksız gibiydi. Aşkımız, mevsimlerin yumuşak geçişlerinden çok, dağlardan boşalan bir akarsuyun sarsıcı akışına benziyordu.

18. Chloe ile aramızda bir espri vardı; birbirimizin duygusal hallerinin farkında olduğumuzu göstermek adına oynanan Heraklitçi bir oyundu bu, aşkın bir ampul gibi aynı sabit ışıkla yanması gerektiği düşünsel baskıyı biraz olsun hafiletliyordu.

“Bir şey mi oldu? Bugün beni sevmiyor musun?” diye sordardı içimizden biri.

“Daha az seviyorum.”

“Gerçekten mi? Çok mu daha az?”

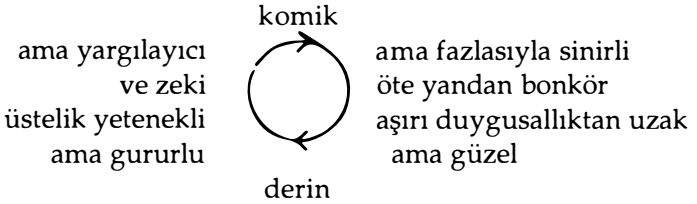
“Hayır, o kadar da az değil.”

“On üzerinden kaç?”

“Bugün mü? Belki altı buçuk veya belki altı ve üç çeyrek kadar. Ya sen?”

“Tanrım, eksi üç diyebilirim, gerçi bu sabah on iki buçuk verebilirdim, hani...”

19. Yine bir Çin lokantasında (Chloe bayılıyordu Çin lokantalarına), insanlarla ilişkilerimizin masanın ortasında yemeklerin yerleştirildiği ve insanın çevirerek bir an karides bir an domuz etiyle karşı karşıya kaldığı döner çembere benzediğini fark ettim. Sevmek, zaman içinde iyiyle de kötüyle de karşılaştığın dairesel bir süreç değil miydi? Genelde hareketli varlıklar olmamıza karşın, duyguların hep sabit olması gerektiği gibi yanlış bir düşünceye kapılır insanlar, aşk ya vardır ya yoktur sanırlar, bu ayrımları da kalkıp ilişkinin başında ve sonunda yaparlar – oysa her gün, hatta saat başı değişebilir insanın duyguları. Sevgi ve nefreti bir kişinin birçok yönünün meşru karşılıkları olarak görmek yerine bunları birbirinden ayırmaya çalışırız. Bütünüyle iyi olanı sevmek, bütünüyle kötü olandan nefret etmek gibi, insanın sevgi dolu ya da saldırgan içgüdülerine yanıt getirmek gibi çocuksu bir gereksinim duyarız. Oysa Chloe’yle böyle sabit duygular yaşamak olanaksızdı. Bazen kafamı öyle karıştırdı ki döner masadaki bütün yemeklerin tadına bakmış olurdum. Chloe’nin aşağıdakiler gibi olduğunu hissedirdim sözgelimi:

Şekil 16.1

20. Çemberin bir duygudan ötekine neden kaydığını kestirmek güç oluyordu genellikle. Chloe'yi belli bir şekilde otururken ya da belli bir şey söylerken görüp, az önce ballı börekliken birden son derecede sıkılırdım ondan. Bu duyguları bir tek ben yaşamıyordum, çünkü bazen Chloe de bana karşı ani patlamalar gösterirdi. Bir gece arkadaşlarla bir film üzerine tartışırken, benim başka insanların zevklerine burun kıvırdığımı söyledi durup dururken düşmanca bir tavırla. Önce şaşırdım çünkü henüz ağzımı bile açmamıştım, ama sonra daha önce yaptığım bir şeye alınmış olabileceğini ve öfkesini bu şekilde gösterdiğini tahmin ettim – başka birine de alınmış olabilirdi, ben de hedef tahtası oluyordum. Tartışmalarımızın çoğu bu gibi hak-sızlıklar nedeniyle, zamanında ya da gereken kişilere iletilmemiş duygulardan kaynaklanıyordu. Chloe'ye, bulaşık makinesini son derece gürültü çıkartarak boşaltması gibi yüzeysel bir nedenle değil, o gün daha erken saatlerde işten aradıklarında telefona çıkmadığım için duyduğum suçluluk nedeniyle öfkelebiliyordum. Buna karşılık Chloe de belki o sabah belli etmediği öfkesini bulaşık makinesindeki tabak çanaktan çıkartıyordu. (Belki de olgunluğu –o anlaşılması zor hedefi– herkese gereken zamanda hak ettiği gibi davranmak, kendi öfkeni masum insanlardan çıkartmamak ve hangi duygularını kendine saklayacağıyla hangi duyguları dışavuracağının ayrımını yapabilmek yeteneği olarak tanımlayabiliriz.)

21. Bizi sevdiklerini iddia edenlerin aynı zamanda nasıl haksız düşmanlıklar ve dargınlıklar hissedebildiğini merak

edebilir insan. Benliğimizde birbirine zıt çok sayıda duyguyu, denetleyemediğimiz katmer katmer çocuksu tepkileri barındırıyoruz. Öfkeler, yamyamsı dürtüler, yıkıcı fanteziler, biseksüel eğilimler ve çocukluk paranoyaları, daha saygıdeğer duyguların içine sarmalanmış bulunuyor. "İnsanların kötü olduğunu söylememeliyiz asla," diyordu Fransız filozof Alain, "yeter ki neden öyle davrandıklarını görebilelim" – yani, bir tartışmanın ya da saldırganlığın temeline inmeliyiz. Chloe ile ben de bunu denemeye niyetliydik ama bu karmaşa, cinsel dürtülerin yarattığı kaprislerden çocukluk travmalarının etkilerine kadar uzanıyor ve bazen öylesine üstesinden gelinemez hale geliyordu ki.

22. Filozoflar geleneksel olarak aklın üstünlüğüne dayanan ve dolayısıyla arzuların egemenliğini kınayan bir yaşam tarzının savunusu yapmışlarsa bu, aklın, sürekliliğin temelini teşkil etmesinden, zamanla sınırlı olmayışından, yani bir son kullanma tarihi bulunmayışındandır. Romantiğin aksine, filozof ilgisinin bir an Chloe'den Alice'e, bir an Alice'den Chloe'ye savrulmasına izin vermez çünkü yapılan her seçimi destekleyen sabit nedenler vardır. Filozoflar, arzularında yalnızca evrimi gözlemlerler, kopuklukları değil. Aşkta sadık ve sabittirler, yaşamları bir merminin yörüngesi denli sağlam bir çizgide ilerler.

23. Ama bundan da önemlisi, filozofun sağlam bir *kimliği* vardır. Nedir kimlik? Belki insanın eğilimleriyle şekilleniyordur: *Sevdiklerim beni belirler. Ben kimim*, büyük ölçüde *ben ne istiyorum* ile birlikte gelişir. Eğer ben on yaşımdan beri golf oynamayı sevmişsem ve bugün yüz yirmi yaşıdaysam ve hâlâ bu sporu seviyorsam, o zaman ben istikrarlı bir kimliğe (hem golfçü hem de dolaylı yoldan insan olarak) sahip olduğumu söyleyebilirim. İki yaşımdan doksan yaşıma dek Katolisizme olan inancımı korumuşsam, otuz beş yaşında bir gün kalkıp psikopos ya da papa olmak isteyen ama yaşamının sonunda İslam'a yönelen Yahudi'nin yaşadığı kimlik krizini yaşamayacağım demektir.

24. Duygusal insanların yaşamı zamanın başdöndürücü devrimleri etrafında geliştiği için farklıdır, *ne istedikleri* o kadar çabuk değişir ki *kim oldukları* da sürekli bir soru işaretidir. Duygusal bir adam bir gün Samantha'yı ertesi gün Sally'yi seviyorsa, o zaman kimdir o? Bir gece yatağa Chloe'yi severek girip, ertesi sabah ondan nefret ederek uyansam, o zaman "ben" kimim? Daha mantıklı bir insan olma tasarımıdan tümüyle vazgeçmiş değildim. Ama Chloe'yi sevmek ya da sevmemek ile ilgili sağlam *nedenler* bulmak gibi bir türlü peşimi bırakmayan bir durumla yüz yüzeydim. Sevmek ya da nefret etmek için güvenli, çürütülemez (mantıklı demeye cüret etmiyorum) nedenler olsaydı, geri dönüp değerlendirme yapılabilecek sabit bir nokta da olurdu. Ama iki ön dişinin arasındaki boşluk ona sırlı sıklam âşık olmam için bir neden oluşturmuşsa, dirseğini nasıl kaşındığı da ondan birden nefret etmeme neden olamaz mıydı? Bilinçli olarak ne gibi nedenler sıralarsak sıralayayım, bizi cezbedenin ne olduğunu ancak tahmin edebiliriz (ve dolayısıyla aşkın yok olmasının o geri dönülemez ve trajik sürecinin de...)

25. Uyuşmazlıkların karşısında doğal bir insani dürtü vardı: Duygusal çevrenin sabitliğinin korunması. Bu insanın dürtü dalgalanmalarını azaltıyor, kargaşaların önlenmesi ve belli bir düzenin kurulmasını hedefliyor, sürekliliği ve uyumu arzuluyordu. Bu durum çizgisel bir aşk öyküsüne demir atmamı sağlamıştı, Chloe ile benim öykümdü bu ve tali öyküler yazmak, modern yazının şizofrenisiyle kendi öykümden başka öykülere dalmak ya da kendi öykümü sorgulamak istediğimde dizginleri eline alıyordu. Bir gün önce bir mağazada gördüğüm iki güzel yüzle yaşadığım erotik öyküden uyanır uyanmaz yanımda yatan Chloe'yi görünce kendime gelirdim. Olanaklarımın bilincine varır, öykümün bana yüklemiş olduğu role döner ve yaşanan gerçeğin muazzam otoritesine boyun eğdim.

26. Dalgalanmalar çevrenin onayıyla, çevremizdekilerin sabit varsayımlarıyla dengede tutuluyordu. Bir Cumartesi günü arkadaşlarımızla bir kahvede buluşmadan önce giriştiğimiz şiddetli kavgayı anımsıyorum. O an ikimiz de bu kavgayı o

denli ciddiye almıştık ki ilişkimizin sonunun artık geldiğini düşünmüştük. Oysa öyküyü sonlandırma olasılığı, böyle bir şeyi tasavvur bile etmeyen arkadaşlarımız sayesinde unutulmuştu. Kahve içerken, mutlu çiftle ilgili sorular sorulmuştu, bir kopuş olasılığının bilincinde olmayan, dolayısıyla böyle bir olasılığı göz ardı eden sorulardı bunlar. Başkalarının varlığı, bizim iniş çıkışlarımızı dengeliyordu, ne istediğimizden ve dolayısıyla kim olduğumuzdan emin olamadığımız zamanlarda dışarda duran ve yalnızca sürekliliğin farkında olan ama bu öykünün bitmeyecek bir öykü olmadığının farkında olmayanların yatıştırıcı çözümlemelerinin arkasına saklanabiliyorduk.

27. Moralimiz iyiyken, gelecekteki günlerin düşleriyle de avutabiliyorduk kendimizi. Aşkın başladığı gibi bitmesi tehlikesi, şimdiki zamanın biz ölene dek süreceğini düşündürecek bir gelecek kurgulamamızı doğal kılıyordu. Nerede oturacağımıza, kaç çocuk sahibi olacağımıza, emekliliğimizi nasıl geçireceğimize dair düşler kurarak Kensington Parkı'nda el ele tutuşarak torunlarını gezdiren ihtiyarlarla özdeşleştirirdik kendimizi. Aşkın biteviyeliğinden korunmak için uzun bir zaman dili mi içinde yaşantımızı tasarlamaktan zevk alıyorduk. Notting Hill yakınlarında ikimizin de sevdiği ve zihnimizde döşediğimiz evler vardı, üst katta iki küçük çalışma odası, bodrum katında en yeni malzemelerle yapılmış bir mutfak ve çiçeklerle, ağaçlarla dolu bir bahçesi olacaktı. Bu ilişki herhalde o kadar sürmezdi ama sürmemesi için bir neden olmadığına inanmak zorundaydık. Birisini sevmek ve aynı zamanda ayrılmayı, başka birisiyle evlenip evini onunla döşediğini düşünmek olası mı? Hayır, birlikte yaşanıp emekli olmayı ve takma dişlerimizle deniz kenarında bir bungalovda yaşayacağımızı düşünmek zorundaydık. Bunlara gerçekten inansaydık, insanı sonsuz aşka zorlamaya kalkışan, yasal eylemlerin o en insafsızı olan evlenmeye bile yanaşabilirdik.

28. Eski sevgililerden söz etmeyi pek sevmememin nedeni yaşadıklarımızın sonsuza dek sürmesi arzusundan kaynaklanıyordu belki de. Bütün eski sevgililer, bir zamanlar sürekli san-

dıgın duygunun hiç de sürekli olmadığının birer göstergesiydi ve Chloe'yle ilişkim de aynı şekilde sonuçlanabilirdi. Bir akşam üzeri Hayward Galerisi'nin kitapçısında Picasso'yla ilgili bir kitap karıştıran eski bir kız arkadaşımı gördüm. Arkadaşlarına göndermek için kartpostal seçmekte olan Chloe birkaç adım ötemdeydi. O eski kız arkadaşım Picasso'yu çok severdi. Gidip merhaba diyebilirdim. Ne de olsa Chloe de hâlâ belli aralıklarla görüştüğü bazı eski erkek arkadaşlarını tanıştırmıştı benimle. Ama rahatsız olmuştum: Çünkü bu kadın duygularımın ne kadar değişken olduğunu yüzüme vuruyordu sanki. Onunla kurduğum ama sonra yitirdiğim yakınlığın Chloe ile yinelenebileceğinden korkuyordum.

29. Aşk trajik kılan geçiciliğidir. Bir sevgiliyle birlikteyken eski sevgilileri tarihe gömmek kayıtsızlığı aslında ne kadar korkunç. Bugün her şeyini kurban edebileceğin bir insanı birkaç ay sonra gördüğünde yolunu değiştirmek (ya da onun da girdiği kitapçıdan çıkmak) dehşet veriyor bana. Chloe'ye olan sevgim şu an benliğimin özünü oluşturuyorsa, o zaman hayatımdan çıktığında bir parçam da ölmüş olacak demektir.

30. Tüm bunlara karşın Chloe ile ben yine de âşık olduğumuza inanıyorsak bu belki de sonunda güzel anların (en azından şimdilik) sıkıntı ve kayıtsızlık anlarından çok olmasından kaynaklanıyordu. Yine de adına aşk dediğimiz olgunun daha karmaşık ve sonuçta o kadar da muhteşem olmayan bir gerçeğin özeti olduğunun her zaman farkındaydık.

* İngiltere'nin Bath kentinde hilal biçiminde kümelenmiş tarihi evler. (Ç.N.)

ON ALTINCI BÖLÜM

Mutluluk Korkusu

1. Aşkın en büyük sakıncalarından biri, kısa bir süre için de olsa, bizi mutlu etme tehlikesi taşımasıdır.

2. Ağustos ayının son haftasında Chloe ile birlikte İspanya'ya gitmeye karar verdik – yolculuk da (tıpkı aşk gibi) hayalleri gerçeğe dönüştürme teşebbüsüdür. Londra'dayken, İspanya emlak pazarının uzmanlarından Ütopya Seyahatleri'nin kitapçığını gözden geçirmiş ve Valencia'nın ardındaki dağlarda, Aras de Alpuente kasabasında çiftlik evinden bozma bir dağ evinde karar kılmıştık. Fotoğraflarda görüldüğünden daha da güzeldi ev. Odaları basit ama rahat döşenmişti, banyosunda herhangi bir sorun yoktu, asma yapraklarıyla gölgeli bir terası vardı, yakınında yüzebileceğimiz bir göl bulunuyordu, komşu evin keçi besleyen çiftçisi de zeytinyağı ve peynir ikramıyla bizi pek hoş karşılamıştı.

3. Havaalanında kiraladığımız arabayla daracık dağ yollarından geçerek, öğleden sonra geç saatlerde varabildik eve. Gölün berrak mavi sularına attık kendimizi hemen, solmaya başlayan güneşin altında kuruduk. Sonra eve dönüp bir şişe şarap ve zeytin ile terasta oturup, güneşin batışını seyrettik.

"Harika değil mi?" dedim şiirsel bir tonla.

"Evet, değil mi?" diyerek yankıladı beni Chloe.

"Öyle mi gerçekten?" diye şaka yaptım.

"Sus, manzaranın güzelliğini bozuyorsun."

“Hayır, ciddiym, gerçekten harika. Böyle bir yerin varol-
duğuna bile inanmazdım görmesem. Her şeyden o kadar uzak
ki, kimsenin bozmaya yeltenmediği bir cennet gibi.”

“Yaşamımın geri kalan kısmını burada geçirebilirim,” diye-
rek iç çekti Chloe.

“Ben de.”

“Burada birlikte yaşadık, ben keçileri beslerdim, sen zey-
tin yetiştirirdin, kitaplar yazardık, resim yapardık ve ...”

“İyi misin sen?” diye sordum Chloe’nin birden acıyla yü-
zünü buruşturduğunu görünce.

“Evet, şimdi iyiyim. Ne oldu bilmiyorum. Birden başımda
korkunç bir ağrı hissettim, korkunç bir zonklama gibi. Bir şey
değildir. Ah, hayır, yine başladı işte.”

“Dur bir bakayım.”

“Nasıl bakacaksın, başım ağrıyor.”

“Biliyorum ama acını paylaşmaya çalışırım.”

“Tanrım, uzansam iyi olacak. Yol yorgunluğu olsa gerek,
ya da belki yükseklikten etkilenmişimdir. Yine de içeri girsem
iyi olacak. Sen kal burada, ben çaresine bakarım.”

4. Chloe’nin ağırları hafiflemedi. Bir aspirin içip yattı ama
uyuyamadı. Rahatsızlığını ne denli ciddiye almam gerektiğini
kestirememekle birlikte, onun olayları büyütme eğilimini
göz önünde bulundurarak bir doktor çağırmaya karar verdim.
Çiftçiyle karısı, kulübelerinin kapısını çaldığımda yemek yiyor-
lardı, bölük pörçük İspanyolcamla en yakın doktoru nerede bu-
labileceğimi sordum onlara. Doktor, Villar del Arzobispo’da,
yirmi kilometre ötede bir kasabada oturuyormuş.

5. Dr. Saavedra, bir köy doktoru için fazlasıyla asil bir tipti.
Beyaz keten bir takım giymişti, 1950’li yıllarda Imperial Ko-
lej’de bir dönem geçirmişti, İngiliz tiyatro geleneğine hayrandı
ve İspanya ziyaretinin daha ilk gününde rahatsızlanan genç kı-
za bakmak için benimle gelmeye son derece hevesliydi. Aras de
Alpuente’ye döndüğümüzde Chloe’nin durumu hâlâ düzelme-
mişti. Doktoru onunla yalnız bırakıp, öteki odada beklemeye
başladım kaygıyla. Doktor, on dakika sonra odadan çıktı.

“Kaygılanacak bir şey yok.”

“İyileşecek mi?”

“Evet dostum, sabaha bir şeyi kalmaz.”

“Neyi varmış?”

“Pek bir şey değil, biraz midesi, biraz başı, tatilcilerde sık sık rastlanan bir olaydır. İlaç yazacağım. Bir tür *ank-edonya* işte, ne bekliyordun?”

6. Dr. Saavedra, İngiliz Tıp Birliği’nce dağ hastalığına benzeyen ve mutluluk tehdidiyle ani bir korku şeklinde beliren bir hastalık olarak tanımlanan *anhedonia* teşhisi koymuştu. İspanya bölgesinde, pastoral çevreyle yüzleşince dünyevi mutluluğun belki de çok uzaklarında olmadığı gerçeğini aniden fark eden ama böyle bir olasılığa karşı şiddetli bir fizyolojik tepkinin ağısına düşen turistler arasında sıkça görülen bir hastalıktı bu.

7. Mutluluk ender rastlanan bir olgu olduğundan, kabul edilmesi de yoğun bir korku ve kaygıyla birlikte gelir. Dolayısıyla, bilincinde olmadan belki, Chloe ve ben (gerçi ben hastalanmamıştım) hedonia’yı, yani mutluluğu hep anılarda ya da beklentilerimizde aramaya yönelmiştik. Mutluluğu yakalamak her ne kadar temel bir hedef de olsa, ancak uzak bir gelecekte belki yakalanabileceği inancıyla beliren bir hedefti – Aras de Alpuente’deki doğal yaşam ile belki birbirimizin kollarında hissettiğimiz duygular, işte bu inanca meydan okuyordu.

8. Neden böyle yaşıyorduk ki? Yaşamdan sonrasına dair rahat inancın ardına sığınmak yerine şimdiki zamandan zevk almak, kendimizi mükemmel olmayan ve üstelik tehlikeli biçimde ölümlü de olan bir gerçeğe adanmak anlamına geliyordu çünkü. *Gelecek zaman kipinde* yaşamak, bugüne benzemeyen ideal bir gelecek adına bizi tehdit eden durumlara bağlanma gereksiniminden kurtarıyordu bizi. Yaşamı, yaşamdan çok daha güzel bir cennetin başlangıç evresi olarak gören kimi dinlerdeki inançlara benziyordu bu. Tatillere, partilere, işe ve belki de aşka olan yaklaşımımız bir ölümsüzlük inancı taşıyordu, bu gibi olguların sonlanacağını görmeyecektik sanki – ve dolayısıyla

bunlardan bir ders de çıkarmıyorduk. Sonuçta, rahattı işte gelecek zaman kipinde yaşamak: Şimdiki zamanın gerçekliğini hissetmemizi engellediği gibi, birbirimizi sevmemenin ille de ölmek anlamına gelmesini önlüyordu.

9. Chloe, şimdiki zamanı yaşamaya başladığı için hastalanmıştı belki de. Kısa bir an için, geleceğin barındırabileceği herhangi bir şeyin eksikliğini duymaz olmuştu. Ama ben de en az Chloe kadar suçlu sayılmaz mıydım bu hastalığa kapılmış olmaktan? Bilinmez bir gelecek adına şimdiki zamanlardan aldığım hazzı elimin tersiyle terbiyesizce ittiğim, bazen belli belirsiz bir ölümsüzlük düşüncesiyle dergilerde gördüğüm erkeklerin kayıtsızlığıyla nasılsa zevkine varacağım başka aşklar olacağı inancıyla kendimi tümüyle sevmekten alıkoyduğum, gelecekte, tarihin zamanında önüme koyduğu biriyle iletişim kurmaya çalışırken gösterdiğim vahim çabadan beni kurtaracak başka aşklar olacağına kendimi inandırdığım zamanlar olmamış mıydı?

10. Uzak bir geleceğe duyulan özlem ile uzak bir geçmişe duyulan özlem aynı madalyonun iki yüzüdür aslında. Geçmiş, zaten geçmişte kaldığı için daha güzel anımsanmaz mı çoğu zaman? Çocukken benim için her tatil bittikten sonra mükemmelleşirdi, çünkü şimdiki zamanın kaygıları silinmiş, birer anıya dönüşmüş olurdu. Ne olduğu değil, ne olaksa hemen olması önemliydi, böylece geriye dönüp yaralarımı sarabiliyor ya da neşeli bir anı zihnimde yeniden canlandırabiliyordum. Çocukluk yıllarımı ailecek Zürih'ten Engadine'e kayak yapmaya gittiğimiz kış tatillerini bekleyerek geçirirdim. Ama sonunda dağın tepesine çıktığımda bembeyaz, saf piste bakar, o an bir anı olmuş olsa hissedilmeyecek bir kaygı duyardım, çünkü anılar yalnızca öznel koşullardan oluşur (dağın tepesi, harika bir gün) ve dolayısıyla o anı cehenneme dönüştüren her şeyden arınmış olurdu. Şimdiyi rahatsız kılan o an burnumun akması, susamış olmam ya da atkımı unutmuş olmamın ötesinde bir şeydi – yıl boyunca geleceğin rahat katmanları arasında yerini almış bir olasılığı sonunda tüketiyor oluşumu kabullenmek istemiyor-

dum, o kadar. İnsanın ağzını sulandıran beklentilerle hoş anılar arasında sandviçlenmiş olan kayak, hiç zaman kaybetmeden şimdiye kaymıştı bile. Yokuşun dibine iner inmez dönüp dağa bakar, ne kadar mükemmel ve harika bir kayış olduğunu düşünürdüm. Ve böylece kayak tatili (ve genelde yaşamım) geçirilmiş olurdu: Sabah saatlerinde beklenti, şimdiki zamanda kaygı ve akşam saatlerinde de hoş anılar.

11. Chloe ile olan ilişkimde de bu gergin ikilemin belirtileri hissedildi uzun süre: Bütün günü onunla çıkacağım bir akşam yemeğini bekleyerek geçirir, yemekten en güzel izlenimlerle kalker, ama ne beklentisine ne de anısına denk bir şimdiki zamanla yüzleşmiş bulurdum kendimi. İspanya'ya gitmeden bir süre önce Chloe ve arkadaşlarla birlikte bir gece Will Knott'un tekne-evindeyken her şey öylesine mükemmeldi ki kendimi şimdiki zamana dair aklımı kurcalayan şüphelerden alıkoyamamıştım. Şimdiki zaman *şimdiki zaman kipi* hastalığına kapıldığımızı hissettirmeyecek denli kusurludur genelde. Ama o gece Chelsea'de içinde bulunduğum anla ilgili hiçbir kusur bulamayınca sorunun benden kaynaklandığını kabullenmek zorunda kalmıştım: Yemekler son derece lezzetliydi, arkadaşlarımızla birlikteydik, yanımda oturan ve elimi tutan Chloe çok güzel görünüyordu. Ama yine de bir şey bozuyordu o anı, gecenin tarihe dönüşmesini bekleyemeyecek kadar sabırsız oluşum...

12. Şimdiki zamanda yaşayamamak, insanın yaşam boyu beklentilerinin sonunda gerçekleştiğinin farkına varmasından korkması, beklentilerle anılar arasında bulunan göreceli sığınaklı durumu terk etmek zorunda kalması ve dolayısıyla bunun yaşanan ve yaşanılacak tek (cennet bir yana) yaşam olduğunu sözle ifade etmesek de itiraf etmek durumunda kalacağımızdan kaynaklanıyor. Taahhüt denen şeyi bir sepet yumurta gibi düşünürsek, insanın şimdiki zamana dair taahhütte bulunması, yumurtaları geçmiş ve gelecek sepetlerine paylaştırmaktansa, bütün yumurtalarını şimdiki zaman sepetine koyması gibidir. Ve bu örneği aşk alanına kaydırduğumuzda, Chloe ile mutlu olduğumu sonunda kabullenmem, ne kadar tehlikeli olursa

olursa olsun, benim yumurtalarımın tümünü onun sepetine koyduğum anlamına geliyordu.

13. Doktor, Chloe'ye nasıl bir ilaç yazdı bilmiyorum ama ertesi sabah tümüyle iyileşmişti. Piknik sepeti hazırlayıp göl kenarına gittik, günü yüzerek ve okuyarak geçirdik. İspanya'da on gün geçirdik ve sanıyorum ilk kez (anılara güvenebildiğim kadarıyla) ikimiz de o günlerde şimdiki zamanda yaşama riskini aldık. Bu kipte yaşamak her zaman büyük mutluluklar anlamına da gelmiyordu hani; aşkın inişli çıkışlı mutluluğunun yarattığı kaygılar rutin bir biçimde kavgalara yol açıyordu yine. Öğle yemeği için uğradığımız Fuentelespino de Moya kasabasında ettiğimiz şiddetli bir kavgayı anımsıyorum. Eski bir kız arkadaşımın ilgili şaka yaparken başlamış, Chloe'nin aklına hâlâ ona âşık olduğum şüphesi düşünce, kavgaya hiddetlenmişti. Gerçeklerden bu kadar uzak bir suçlama olamazdı ama, ben bu şüpheyi asıl Chloe'nin bana karşı azalan aşkının bir yansıması olarak değerlendirmiş ve onu suçlamıştım. Tartışma, surat asma ve bağırışma faslı bittiğinde öğleden sonra olmuş ve gözyaşlarına, bağırışlarımıza şaşkın, kalakalmıştık. Başka tartışmalar da olmuştu. Losa del Obispo kasabası yakınlarında birbirimizden sıkılıp sıkılmadığımıza dair tartışmıştık, Sot de Chera'da da Chloe'nin harita okumakta ne kadar beceriksiz olduğunu söyleyince o da beni kartografik faşizmle suçlayınca külahları yine değiş tokuş etmiştik.

14. Bu gibi tartışmaların asıl nedeni, bariz olmuyordu asla: Chloe her ne kadar *Guide Michelin*'i okumakta güçlük çekerse çeksin ya da ben İspanyol doğası içinde kaybolup arabayla daireler çizmeye ne kadar sinirlenirsem sinirleneyim, bu tartışmaların altında çok daha derin kaygılar yatıyordu. Yaptığımız suçlamaların ağırlığı ve saçmalığı, birbirimizden nefret ettiğimiz için değil, birbirimizi fazlasıyla seviyor olmamızdan kaynaklanıyordu – ya da daha az basit bir deyişle, birbirimizi bu kadar sevmekten nefret ediyorduk. Suçlamalarımızın derinde yatan karmaşık açılımları vardı, *Senden nefret ediyorum, çünkü seni seviyorum*. Temel bir tepkiyi içeriyordu, *Seni böyle sevmek riskine*

girmekten başka seçeneğim olmamasından nefret ediyorum. Birisine sonuna dek güvenmenin getirdiği hazzın yanında, bu güvenin getirdiği felç edici korkular. Valencia’da yaptığımız zaman zaman şiddetli ama anlamsız tartışmalar, ikimizin de yumurtalarımızı ötekinin sepetine yerleştirdiğimizin –ve kendimizi sağlama almaya çalıştığımızın– farkına varmanın yarattığı gerginliğin gerekli bir dışavurumuydu. Kavgalarımız bazen neredeyse teatral biçimde geliyordu, kitaplığı yerle bir ederken, tabak çanakları fırlatırken ya da kapıları çarparken neşelenir, canlanırdık: “Senden böylesine nefret edebileceğimi bilmek güzel,” demişti Chloe bana bir keresinde. “Kaldırabileceğini, sana sikti ri çeksem de kafama bir şey fırlatacağını, ama yerinde duracağını gösteriyor.” Birbirimizin bağırışlarına hoşgörü gösterip gösteremeyeceğimizi görebilmek için birbirimize bağırmaya gereksinim duyuyorduk. Birbirimizin yaşam kapasitesini ölçmek istiyorduk: Birbirimizi yok etmeye çalışıp da başarısız olmalıydık ki birbirimize güvenebilelim.

15. İnsanın denetleyebileceği, büyük çaba ve mantık sonucunda gelen mutluluğu kabullenmesi daha kolaydır. Oysa benim Chloe’yle vardığım mutluluk ne derin düşünsel hesapların ne de belli bir kişisel başarının sonucuydu. İlahi müdahaleden kaynaklanan bir mucizeyle, bana dünyada hemen herkesten daha değerli hale gelen bir insan bulma şansına erişmiştim yalnızca. Böyle bir mutluluk çok tehlikeliydi çünkü sürekliliği insanın kendisine bağlı değildi. Aylarca düzenli bir biçimde emek verdikten sonra moleküler biyoloji dünyasını sarsacak bilimsel bir formül bulmuş olsaydım böylesi bir keşiften kaynaklanan bir mutluluğu kabullenmekte vicdan azabı çekmezdim. Chloe’nin temsil ettiği mutluluğu kabullenmekteki güçlük, bu mutluluğa yol açan süreçte benim yokluğum, yani yaşamımda mutluluğa yol açan öğeyle ilgili denetimi elimde tutmuyor olmamdan kaynaklanıyordu. Tanrılar tarafından ayarlanmışa benzediği için, ilahi cezayla birlikte gelen primitif korkuları da bünyesinde barındırıyordu.

16. İnsanın sosyal arenada kendini bitkin düşüren sosyal

bağlara karşı savaşıp, üstesinden gelmesine yardımcı olacak çareler bulması gerektiğini savunan Pascal, “İnsanın tüm mutsuzluğu odasında tek başına duramamasından kaynaklanır,” der. Ama aşkta nasıl üstesinden gelinir bunun? Bir başkasıyla ruhani bir bağ içinde yaşamak istemediği için haremindeki kadınlardan birine âşık olduğunu hisseder hissetmez kadını öldürten Muhammed II’nin öyküsünü anlatır Proust. Ruhani bağlarla ilgili bir sorunum olmadığımdan, kendi kendime yetmeyi başarmaya çalışmaktan çoktan vazgeçmiştim. Odamdan çıkıp, bir başkasını sevmeye başlamıştım – ve dolayısıyla insanın yaşamını bir başka insana bağlamasından kaynaklanan riski de göze almıştım.

17. Chloe’yi sevmekle gelen kaygılar, mutluluğumun kaynağının aniden yok olması, birden bana ilgisiz kalması, ölmesi ya da başkasıyla evlenmesiyle kesilmesi gibi düşüncelerden kaynaklanıyordu. Aşkın doruğundayken ilişkiyi erkenden bitirmek gibi bir dürtü hissettiğim oluyordu, böylece ilişkiyi Chloe’nin, alışkanlığın ya da usanmışlığın bitirmesini önleyebildim. Aşk ilişkisini doğal sonundan önce bitirmek (hiçbir şeyle ilgili olmayan kavgalarımızdan kaynaklanan) dürtüsü, nefretten değil, aşırı sevgiden işlenen bir cinayet gibiydi – ya da daha doğrusu, bu aşırılığın getirdiği korkudan. Âşıklar kendi aşk öykülerini salt belirsizliğin üstesinden gelemedikleri için, mutlulukla girdikleri deneyin yarattığı risk nedeniyle erkenden sonlandırabilirler.

18. Her aşk öyküsünün üzerinde nasıl biteceğine dair bilinmez ve en az o kadar korkunç bir düşünce bulutu gezinir. En sağlıklı ve dinç olduğumuz bir sırada ölümümüzü düşlemek gibi bir şeydir bu, ama bir aşkın sonuyla bir yaşamın sonu arasındaki fark, en azından ikincisinde nasılsa ölümden *sonra* bir şey hissetmeyeceğimizin yatıştırıcı bilincidir. Âşığın böyle bir rahatlığı yoktur, bir ilişkinin sonunun aşkının sonu olmayabileceğini bilir o ve bu sondan sonra yaşamının da süreceği neredeyse kesindir.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

Kasılmalar

1. İlki ve son ikisinin (3.2 sn.) gerçek olduğu, sekiz adet 0.8 saniyelik kasılmalar arasında 3.2 saniyelik bir taklit yapılabileceğini tasavvur bile edememiştim başında. Bütünüyle gerçek ya da bütünüyle taklit olduğunu düşünmek daha kolaydı, gerçek-sahte-gerçek şekli ise sapıkça ve gereksiz görünüyordu bana. Ya bütünüyle sahte ya da bütünüyle gerçek olmalıydı. Gerçi bunun bilerek olmadığını göz ardı etmek için fizyolojik bir açıklama bulmalıydım belki. Ama nedeni ya da açıklaması ne olursa olsun, Chloe'nin (İspanya'dan döndüğümüzden bu yana) orgazmlarının hepsinin ya da en azından bir bölümünün sahte olduğunu fark etmeye başlamıştım.

$$0.8+/0.8+/0.8-/0.8-/0.8-/0.8-/0.8+/0.8+ = \text{toplam süre } 6.4^4$$

2. Kasılmalarının sayısı, sürece gerçekte bağlı olmadığını fark etmeyeyim diye her zamankine göre aşırı derece artmıştı sanki. Kasılmaların gerçek olup olmadığı üzerinde bu kadar durmam, kasılmaların kendi başına o kadar önemli olmasından değil (hazzın sayılarla ölçülemeyeceği kanıtlanmıştı), bir kadının ilgisinin azaldığına dair (ki aynı kadın geçmişte üst üste kasılıyordu) bir eğilimin önemli bir göstergesi sayılabileceği içindi.

4 + = pozitif kasılma, - = yokluk

3. Kasılmaların azalması, genel anlamda ilginin azalmasıyla birlikte olmamıştı. Aslında sevişmek tam da bu sırada daha tutkulu olmaya başladı. Yalnızca daha sık değil, çok farklı pozisyonlarda ve günün farklı saatlerinde sevişiyorduk artık, eskiye göre daha heyecanlıydı, çığlıklar atılıyor, hatta ağlanıyor, sevişme deyince genelde akla gelen yumuşaklığa değil, öfkeye daha yakın bir eylem gerçekleşmiş oluyordu. Tüm bunlardan nasıl bir sonuca varmam gerektiğini kestiremiyordum. Şüphelenmeye başladığını söylemek yeterli sanırım.

4. Chloe'ye söylenmesi gerekenleri, bir erkek arkadaşımınla paylaşmayı yeğledim.

"Ne oluyor bilmiyorum, Will, cinsel yaşantımız eskisi gibi değil artık."

"Kaygılanma, dönem dönem farklılık gösterebilir, her zaman bomba gibi olmasını bekleyemezsin."

"Beklemiyorum ki. Yalnızca bir şey yolunda gitmiyormuş gibi geliyor bana, ne olduğunu bilmiyorum ama İspanya'dan döndüğümüzden beri son aylarda bazı şeyler dikkatimi çekmeye başladı."

"Ne gibi?"

"Özellikle altını çizebileceğim bir şey yok aslında. Ama dur, bak aklıma bir şey geldi. Benim sevdiğim mısır gevreğiyle onun sevdiği tutmuyor, ama birlikte kahvaltılık edelim diye hep benimkinden de alıyordu. Derken durup dururken geçen hafta artık almamaya başladı, çok pahalıymış. Bir sonuca varmak istemiyorum ama fark etmeden de edemedim."

5. Will ile birlikte bizim büronun girişinde duruyorduk. Şirketin yirminci yılını kutlamak için bir kokteyl düzenlenmişti. İş yerimi ilk defa gören Chloe'yi de getirmiştik.

"Neden Will senden daha çok proje almış?" diye sordu Chloe sergilenen projeler arasında gezindikten sonra.

"Bunu sen yanıtla, Will."

"Gerçek dahiler işlerini kabul ettirmekte her zaman daha çok güçlük çekerler de ondan," dedi Will, iyi niyetle.

"Tasarımların muhteşem," dedi Chloe Will'e, "Bu kadar

yaratıcı şeyler görmemiştim, özellikle de iş yeri projeleri için. Malzemeyi kullanımın olağanüstü, özellikle de tuğlayla metali bir arada kullanma biçimin. Sen de bu tip şeyler yapamaz mısın?" diye sordu Chloe bana dönerek.

"Birkaç fikir üzerinde çalışıyorum şu sıralar, ama benim tarzım çok değişik, zaten farklı malzemelerle çalışıyorum."

"Bence Will'in işleri harika, hatta olağanüstü. İyi ki gelip görmüşüm."

"Chloe, beğendiğine çok sevindim," diye yanıt verdi Will.

"O kadar etkilendim ki, bu tür şeylere çok ilgi duyuyorum, başka mimarların da senin gibi işler yapmaması ne yazık. Pek kolay olmasa gerek."

"O kadar kolay değil ama bana inandığım yolda yürümeyi öğrettiler. İnsanın bütün enerjisini emen binalar yapmak yerine, içinde yaşadığımı hissettiğim binalar yapıyorum."

"Ne demek istediğini anlıyorum galiba."

"Kaliforniya'ya gelsen daha iyi görebilirdin. Monterey'de bir proje üzerinde çalışıyordum ve orada, farklı türde taşlar, hatta biraz çelik ve alüminyum kullanarak doğaya karşı değil, doğayla *işbirliği* içinde neler yapılabileceğini gösterdim herkese."

6. Bir başkasının sevgisine neden olan kriterleri sorgulamak, görgü kurallarına uymaz. İnsan zaten belli kriterler için sevilmediğini, sahip olunan özellikleri aşan ontolojik bir statü nedeniyle, yani *kim olduğu* nedeniyle sevildiğini umar. Zenginlikte olduğu gibi aşkta da şefkat/mal edinmek ve elde tutmanın anlamı, bir tabuyla sarılıdır. Yalnızca aşktan ya da paradan yoksunluk insanın sistemi sorgulamasına yol açar - âşıkların büyük devrimci olamamasının ardında belki de bu yatıyordur.

7. Bir gün sokakta önümüzden geçen talihsiz bir kadını gösteren Chloe, "Benim suratımın ortasında da onunki gibi doğuştan bir leke olsaydı beni yine de sever miydin?" diye sordu. Burada verilecek yanıtın "evet" olması arzulandır - aşkı gövdenin olağan veyahut değiştirilemeyecek çirkin özelliklerinden soyutlayan bir yanıt beklenir. Seni yalnızca esprilerin, yetene-

ğın ve güzelliğın için değıl, ama salt sen olduğun için, hiçbir özelliğini göz önüne almadan seveceğim. Seni ruhunun derinlikleri için seveceğim, gözlerinin rengi, bacaklarının uzunluğu ya da çek defterin için değıl. Sevgilinin bizi dıştan da görülebilen değerli niteliklerimiz için sevmesini değıl, varlığımızın özü-nü, başarılarımızı hesaba katmadan sevmesinin özlemini çeke-riz, bir açıdan anne baba ile çocuğu arasında varolduğu söyle-nen koşulsuz sevgiyi yinelemesini isteriz. İnsanın gerçek benli-ėi kim olmak istediğini özgürce seçebilen benliğidir, alnımızda bir leke belirse, yıllar bizi çökertse ya da ekonomik kriz iflas et-tirse bile yalnızca benliğimizin yüzeyini çökerten bu kazalar için hoşgörölmeliyiz. Güzel de olsak zengin de olsak, yalnız bu nedenlerle sevmeyi istemeyiz çünkü bunlar geçici olabilir, sevgiyi de geçici kılabılır. Bana yüzüm yerine beynimle ilgili iltifatta bulunmanı yeğlerim, ama ille de yüzümle ilgili bir iltifat-ta bulunacaksan o zaman (motor ve kas güdümlü) gülüşümle ilgili bir yorum yap, (statik ve dokusal temelli) burnumla değıl. Her şeyimi yitirsem de sevmek, arzum budur: "Ben"den baş-ka bir şey kalmasın geriye, ki bu gizemli "ben" benliğin en za-yıf, en kırılğan noktasıdır. *Yanında zayıf davranabileceğim kadar seviyor musun beni?* Herkes gücü sever, ama *Sen beni zaafılarım-la seviyor musun?* Asıl sınav budur. Yitirebileceğim her şeyden arınmış olsam, yalnızca ömür boyu sahip olacağım şeyler için sever misin beni?

8. O gece mimarlık bürosunda Chloe'nin ilk kez parmakla-rının arasından kaymaya başladığını, işime olan hayranlığını yavaş yavaş yitirdiğini ve benim değerimi başka erkeklerle kı-yasladığını fark ettim. O gece Chloe ile Will Batı yakasında bir-likte içki içmeye gittiler, ben gidemeyecek kadar yorgundum. Chloe eve varır varmaz beni arayacağını söylemişti ama saat on bir civarında ben onu aramaya karar verdim. Daha sonra sa-at iki buçukta da aradığımda da yine telesekreter yanıt verdi. Kaygılarımı makineye söyleyecektim neredeyse ama söylesem, bu kaygılar bir varlık kazanmış olacaktı, şüphelerim bir ithama dönüşecekti. Gerçi kaygılanacak bir şey yoktu belki de - ya da çok şey vardı: Beni Will ile aldattığını düşünmektense, kaza ge-

çirdiğini düşünmeyi yeğliyordum. Sabah dörtte polisi arayıp votka sarhoşu sesimle olabildiğince ciddi, bir Volkswagen kazası olup olmadığını, en son Barbican civarında bir büroda görülen, benim kısa yeşil etekli, siyah ceketli meleğimi andıran parçalanmış bir vücut bulunup bulunmadığını sordum. Hayır, efendim, böyle bir rapor yok, kadın yakınınız mı yoksa yalnızca arkadaşınız mıydı? Sabaha kadar bekleyip karakolu yeniden arayabilir miymişim?

9. *“İnsan düşünerek sorunları yoktan var edebilir,”* demişti Chloe bana. Keşfedeceklerimin korkusuyla düşünmeye bile cesaret edemiyordum. Düşünme özgürlüğü, yolumuza çıkacak şeytanlarla karşılaşmaya cesaret edebilmektir. Ama korkmuş bir zihin gezinemez, ben paranoyamın sınırları içinde kaldım, cam kadar kırıldım. Psikopos Berkeley ve sonradan da Chloe, insan gözünü kapattığında gerçek dünyanın bir düşe dönüşebileceğini söylemişlerdi ve özellikle şimdi, yanılısamanın gücü beni rahatlatıyor gibiydi, gerçeklerle yüz yüze gelmek, insan düşünmezse hoş olmayan gerçeklerin gerçekten de varolmayabileceğini hissetmek istiyordum.

10. Dün geceki yokluğundan kendimi sorumlu tutmak, şüphelerimden suçluluk duymama, suçluluk duyduğum için de öfkelenmeme karşın ertesi gün saat onda Chloe ile buluştuğumuzda hiçbir şey fark etmemiş gibi davrandım. O da suçluluk hissediyor olmalıydı - yoksa mahalle bakkalına gidip mutfağına Genç Werther’in karnını doyurmak için o artık almadığı mısır gevreğini neden eklemişti? Kendi kendini kayıtsızlığıyla değil, görev bilinciyle ele veriyordu, ki bu da pencere camına göze çarpar biçimde yerleştirilen Three Cereal Golden Bran’dan belliydi.

“Bir şey mi oldu? Senin sevdiğin bu değil miydi?” diye sordu Chloe, lokmalarımın boğazıma dizildiğini görünce.

11. Geceyi kız arkadaşı Paula’nın evinde geçirdiğini söyledi. Will’le birlikte Soho’da bir barda geç saatlere kadar sohbet etmişlerdi, içkiyi biraz fazla kaçırınca ta Islington’a dönmek ye-

rine Bloomsbury'de kalmayı yeğlemişti. Beni arayacakmış ama uyandırmak istememiş. Ben erken yatmak istediğimi söylemişim, yani iyi etmemiş mi? Neden o surat ifadesini takınıyor-muşum? Biraz daha süt ister miymişim mısır gevreğine?

12. Gerçeğin epistemik biçimde kesintiye uğrayan açıklamalarıyla birlikte bir dürtü belirir - hoş olan ise, bu açıklamalara inanmak dürtüsüdür. Saf bir iyimserin dünyaya bakışıyla, Chloe'nin anlattığı öykü inanılmaz ölçüde inanılasydı, içinde yatmak istediğim sıcak bir köpük banyosu gibiydi. O inanıyorsa, ben neden inanmayayım? Onun için bu kadar basitse, benim için neden bu kadar karmaşık olsun? Paula'nın Bloomsbury'daki dairesinde yapılan yer yatağında geçirilmiş bir geceye ilişkin öyküsüne inanmayı, benim alternatif gece (başka bir yatak, başka bir erkek, kasılmalar) öykümü silebilmeyi diliyordum. Politikacının karamel sözlerine gözyaşı akıtan bir seçmen gibi, en derin duygusal özlemlerim uğruna yalanların tuzağına düşmüştüm.

13. Geceyi Paula'yla geçirdiğine, mısır gevreği aldığına ve her şey unutulduğuna göre, bir rahatlama ve güven duygusu hissettim, kabustan uyanmış gibi oldum. Masadan kalkıp, sevdiğimin kalın beyaz kazağına sarıldım, yünün altındaki omuzlarını okşadım, sonra uzanıp boynunu öptüm, kulaklarını ısırmaya başladım, teninin tanıdık kokusunu ve yüzüme bastırdığım saçlarını hissettim. "Yapma, şimdi olmaz," dedi melek. Ama Eros onu dinlemedi, teninin tanıdık kokusuna ve saçlarının yumuşaklığına kendini kaptırarak dudaklarını ensesinde gezdirmeyi sürdürdü. "Söyledim ya şimdi olmaz!" diye yineledi melek, Eros'un bile duyabileceği bir sesle.

14. Bu öpüş biçimi birlikte geçirdikleri ilk gece şekillenmişti. Chloe başını onun başına yaslamış, akılla gövdenin birleştiği bu yumuşak ense onun hoşuna gitmiş ve dudaklarını boynunun kıvrımında gezdirmeye başlamıştı. O zaman ürperme geçirerek gülümsemiş ve gözlerini yummuştu Chloe. Aralarında bir rutin olmuştu bu, ortak samimi dillerinin bir imzası haline

dönüşmüştü. *Yapma, şimdi olmaz.* Nefret, aşk mektuplarının içine gizlenen gizli bir belge gibidir, tam karşıtıyla aynı temelleri paylaşır. Sevgilisinin boynunu öpüşü, bir kitabın sayfalarını çevirişi ya da bir esprisiyle baştan çıkan kadının sonunda sinirine dokunan şeyler de işte bu noktalarda toplanır. Aşkın sonu başında saklıdır aslında, yıkımın ipuçları aşk doğduğu sırada önceden kendini göstermiş gibidir.

15. *Söyledim ya şimdi olmaz.* Hastalarında kanserin ilk belirtilerini fark edebilen yetenekli doktorların nasıl oluyorsa kendi vücutlarındaki futbol topu büyüklüğündeki urları göz ardı ettiği vakalar vardır. İnsanların yaşamın birçok alanında net ve akılcı davranabilirlerken çocuğunun öldüğünü ya da karısının veya kocasının kendisini terk ettiğini kabullenemeyen insanlar vardır - çocuğunun kaybolduğuna ya da eski eşlerinin yeni evliliğinden vazgeçip kendisine döneceğine inanmayı sürdürürler. Gemisi batmış bir sevgili, batığı bir kanıt olarak kabullenmez, hiçbir şey değişmemiş gibi davranmayı sürdürür, ölüm yargısını görmezlikten gelince, ölüm sürecinin durdurulabileceğine inanır. Ölümün işaretleri çevremi sarmış, okunmayı bekliyordu - ama hissettiğim acı nedeniyle okuyamaz olmuştum.

16. Aşkın ölümünün kurbanı olan kişi cesedi canlandırmak için gerekli özgün stratejileri belirleyemez olur. Tam da kurtarılma için belli bir yetenek gerektiren bu zamanda korkuya kapıldığım için son derece özgün olmak yerine, nostaljik olmaya başladım. Chloe'nin benden uzaklaştığını hissedince geçmişte bizi birbirimize bağlayan birtakım öğeleri körce tekrarlamaya başladım. İstememesine karşın onu öpmeyi sürdürdüğüm gibi, sonraki haftalarda bir zamanlar hoş geceler geçirdiğimiz sinemalara ve lokantalara gitmeyi önerdim, güldüğümüz esprileri yineledim, vücutlarımızın bir zamanlar girdiği şekillere girdim.

17. Kendi samimi dilimizin tanıdıklığıyla kendimi rahatlatmaya çalıştım, bir zamanlar kargaşaları önlemek için kullandığımız dildi bu, aşkın geçici iniş çıkışlarını kaldırabilmek için gerekli Heraklitçi şakayı.

"Bugün bir şey mi oldu?" diye sordum, Venüs'ün en az benim kadar üzgün ve süzgün görüldüğü bir sabah.

"Bugün mü?"

"Evet, bugün, bir şey mi oldu?"

"Hayır, neden? Olması mı gerekir?"

"Sanmıyorum."

"Neden soruyorsun o zaman?"

"Bilmiyorum. Biraz mutsuz görünüyorsun da ondan."

"Kusura bakma ama ben de insanım."

"Yalnızca yardım etmek istemiştım. Bugün bana on üzerinden kaç verirsın?"

"Gerçekten bilmiyorum."

"Neden?"

"Yorgunum."

"Söyle işte."

"Söyleyemem."

"Hadi, on üzerinden. Altı? Üç? Eksi on iki? Artı yirmi?"

"Bilmiyorum."

"Bir tahminde bulun."

"Tanrı aşkına, bilmiyorum işte, rahat bırak beni, kahretsin!"

18. İkimizin ortak dili çözülmeye, Chloe'ye yabancı gelmeye başlamıştı, daha doğrusu, artık bu dili reddettiğini itiraf etmemek adına unutmış gibi yapıyordu. Bana ortak olmayı reddediyor, yabancıyı oynuyor, beni artık kendi doğasına aykırı görüyor ve bende hatalar buluyordu. Geçmişte son derece hoşuna giden şeyler, şimdi söylediğimde neden birden sinirine dokunuyordu anlayamıyordum. Değişmemiş olduğuma göre, şimdi benimle ilgili her şey neden sinirlendiriyordu onu? Paniğe kapılarak yeniden altın çağımıza dönmek için çaba harcadım ve kendi kendime, "*O zaman ne yapıyordum da artık yapmıyorum?*" diye sordum. Geçmişte onda aşk uyandıran benliğime dönmeye çalışıyordum çaresizce. Ancak şu anda zaten onun sinirine dokunanın o geçmişteki benlik olduğunu fark edemiyordum ve dolayısıyla çözülmeye giden süreci hızlandırmaktan başka bir işe yaramıyordum.

19. Sinir bozucu bir kimse olmuştum, karşılık bile beklemiyordum artık. Ona kitaplar aldım, ceketlerini kuru temizlikçiye götürdüm, yemekleri hep ben ödedim, Noel’de ilk yılımızı kutlamak için Paris’e gitmeyi önerdim. Ancak varlığına dair pek kanıt bulunmuyorsa aşkı sürdürmenin sonucu ancak küçük düşmektir. Bana surat asabilir, bağırabilir, beni görmezlikten gelebilir, sinirimi bozabilir, sahtekârlık yapabilir, bana vurabilir, beni tekmeleyebilirdi ama ben yine de tepki vermiyordum - gelin görün ki yalnızca nefret uyandırıyordum.

20. İki saatte hazırladığım bir yemeğin ardından (büyük bir bölümü Balkan tarihi tartışmasıyla geçmişti), Chloe’nin elini tutup, ona, “Bak belki de sana aşırı duygusal gelecek ama ne kadar kavga edersek edelim benim için hâlâ çok önemlisin ve aramızdaki sorunların çözümlenmesini istediğimi söylemek istiyorum. Benim her şeyimsin, biliyorsun,” dedim.

(Romanlardan çok psikanalitik kitaplar okumuş olan) Chloe ise beni şüpheyile süzerek, “Dinle, çok nazıksın ama kaygılandırırıyorsun; böyle ego idealin haline getirmekten vazgeçmelisin beni.”

21. Olaylar traji-komik bir senaryoya dönüşmüştü: Bir tarafta kadını bir melek ile özdeşleştiren bir adam, öteki tarafta aşkı neredeyse patolojik bir rahatsızlık gibi gören melek.

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

Romantik Terörizm

1. *Neden sevmiyorsun beni?* sorusu, *Neden seviyorsun beni?* sorusu kadar (daha sevimsiz olmakla birlikte) zor bir sorudur. Her iki durumda da şehvete ilişkin bilinçli (tahrik edici) bir denetimden yoksun oluruz, aşk, tümüyle belirlemediğimiz ya da *hak etmediğimiz* nedenlerle bir armağan gibi kucağımıza düşmüştür. Bu sorunun yanıtını bilmek aslında gereksizdir, çünkü nedenlerine göre davranamayız. Bu nedenler bir etken oluşturmaz, çünkü âşık olduktan sonra ortaya çıkarlar ve aslında yapay nedenlerdir, bu süreç mantıklı açıklamalara gelmez. Bu tür sorular sorarken, bir yanda bütünüyle küstahlık, öte yanda bütünüyle alçakgönüllülük arasında kalırız ister istemez: *Aşk hak etmek için ne yaptım ben?* diye sorar alçakgönüllü âşık; bir şey yapmış olamam. *Aşkımın karşılıksız kalması için ne yaptım ben?* diye ayağa kalkar ihanete uğrayan, aslında hiçbir zaman sahip olmadığı bir armağana küstahça sahip çıkarak. Her iki soruya da aşkını sunan kişi ancak *Sen olduğun için* diye yanıt verebilir – sevilen kişiyi belirsizce ve tehlikeli bir biçimde görkemli duygularla depresyon arasında bırakan bir yanıtı bu.

2. Aşk ilk görüşte doğabilir ama aynı hızla ölmez. Chloe konuşmak ve hatta beni terk etmek için erken olmasından, daha iyi bir seçenek olmayabilecek bir yaşamı seçmekten korkuyordu belki. Dolayısıyla, yavaş bir ayrılık oldu, etkisini zaman içinde göstererek sevilenin vücudundan sonunda kopabildi.

Aldatmadan kaynaklanan, bir zamanlar değer verilmiş bir nesneye duyulan sorumluluğun yok olmasıyla birlikte gelen suçluluk vardı, bir bardağın dibinde zamanla temizlenen şıraması bir sıvı gibiydi.

3. Bütün kararlar zor geldiğinde, bir karar alınmaz. Chloe karar vermekten kaçındıkça ben de ona katılıyordum (ne de olsa herhangi bir karar benim için hoş olmayacaktı). Birbirimizi görmeyi, birlikte yatmayı sürdürdük ve Noel’de Paris’e gitmeye karar verdik. Oysa Chloe varla yok arasındaydı yaşamımda- sanki bir başkası için hazırlanıyormuş gibiydi – ve uçak biletlerini temin etmek, temin edilip edilmemesi gerektiğinin ardında yatan nedenleri tartışmaktan daha kolay geliyordu ona şimdi-lik. Kararsızlığı, hiçbir şey yapmadıkça kararı kendisi için bir başkasının vermesi umudunu içeriyordu, kararsızlığını ve çaresizliğini sergilemesine karşın bir adım atmamakla, sonunda atmak istediği (ama korktuğu) adımı benim atmamı umuyordu.

4. Romantik terörizm evresine girmiştik.

“Bir şey mi oldu?”

“Hayır, neden, olması mı gerek?”

“Belki konuşmak istersin diye düşünmüştüm.”

“Neyi?”

“Bizle ilgili bazı şeyleri.”

“Senle ilgili demek istiyorsun,” diye terslendi Chloe.

“Hayır, bizimle ilgili demek istiyorum.”

“Ne olmuş bize?”

“Bilmiyorum aslında. Ama Eylül ayının ortalarından bu yana pek iletişim kuramıyormuşuz gibi geliyor bana. Sanki bir duvar var aramızda ve sen yokmuş gibi davranıyorsun.”

“Ben duvar muvar görmüyorum.”

“İşte anlatmak istediğim buydu. Bunun dışında bir şey olduğunu itiraf etmeyi bile reddediyorsun.”

“Neyin dışında?”

5. Birlikte olduğumuz kişi bize artık eskisi kadar ilgi duyuyorsa, bu süreci durdurmak için ötekinin yapabileceği bir

şey kalmamış gibidir. Geri çekilmek de baştan çıkarmak gibi bir sessizlik çığı altında kalır, ilişkinin temelindeki sözü edilemez konu belirir: *Seni arzuluyorum / Seni arzulanmıyorum* – her iki durumda da mesajın yerine ulaşması için bir asır geçer. Her iki partinin de düzelmesini istediğı durumlar dışında, iletişimin koptuğunu konuşmak bile zordur. Bu durum, âşığı çaresiz bırakır: Her zamanki konuşmaların cazibesi yitmiş, öteki kişiyi sınırlandırmekten öte bir işlev görmemektedir. Sevgilinin her zamanki gibi (şirince) davranması genelde ironik bir eylemdir çünkü aşkı canlandırmaya çalışırken ancak boğup öldürür. Ve böylece bu noktada, sevgiliyi ne olursa olsun geri almak çaresizliğiyle romantik terörizme başvurulur; çaresiz durumların ürünü olan, her çeşit hileyi bünyesinde barındıran (surat asmak, kıskançlık, suçluluk), sevgilinin önünde patlayarak (gözyaşları, öfke ya da başka şekillerde) onu yeniden sevmeye zorlamak çabasıdır bu. İlişkinin teröristi aşkının karşılık göreceğine aslında inanmaz ama bir şeyin abesliği (hem aşta hem politikada) ona karşı durmak için her zaman yeterli bir neden sayılmaz. Bazı şeyler duyulsun diye değil, o an konuşmak önemli olduğu için söylenir.

6. Politik diyalog bir şikâyeti çözümlemekte yetersiz kaldığında, yarası olan taraf karşısındaki kişiyi barışla elde edemediğinden çaresiz kalıp terör eylemlerine başvurabilir. Politik terörizm artık düğüm olmuş durumlarda ortaya çıkar, bir taraf (bilinçli ya da yarı-bilinçli olarak) arzu edilen amaca ulaşamayacağını farkına vararak –ve aslında öteki tarafı daha da uzaklaştırmaktan başka işe yarayamayacak– eyleme geçer. Terörizmin olumsuzluğu çocuksu öfkenin tüm özelliklerini taşır, daha güçlü bir rakibin karşısında hissedilen güçsüzlüğe duyulan öfkeden ibarettir.

7. 1972 yılının Mayıs'ında, Japon Kızıl Ordusu'nda, Filistin Özgürlük Halk Cephesi (PFLP) tarafından silahlandırılan, bilgilendirilen ve masrafları karşılanan üç kişi, programı önceden belli bir yolcu uçağıyla Tel Aviv yakınlarındaki Lod Havaalanı'na indiler. Uçaktan çıkarak öteki yolcuları terminale kadar

izledikten sonra, el bagajlarından makineli tüfek ve el bombalarını çıkardılar. Güvenlik görevlilerinin kurşunlarıyla ölmeden önce rastgele ateş açtıkları kalabalıktaki yirmi dört kişiyi öldürdüler, yedi kişiyi de yaraladılar. Bu tür caniliğin Filistin'in özerkliğiyle ne ilgisi vardı ki? Cinayetler barış sürecini hızlandırmadığı gibi, İsrail halkının Filistin davasına ilişkin düşüncelerini sertleştirmesine yol açtı ve teröristler için son ironi de kurbanlarının çoğunun İsraili bile değil, Kudüs'e dini nedenlerle gelen bir grup Porto Rikolu Hristiyan olmasıydı. Gerçi eylem, diyalogun sonuç vermediği noktada öfkeyi başka yere yöneltme gibi bir nedenle gerekçesini bulmuştu.

8. İkimizin de Paris'te ancak bir hafta sonu geçirecek kadar zamanı vardı, biz de Heathrow'dan Cuma günü kalkan son uçağa bindik, Pazar akşamı geç saatlerde dönmeyi tasarlamıştık. Fransa'ya ilişkimizin yıldönümünü kutlamaya gidiyorduk ama, daha çok bir cenaze havası esiyordu. Uçak Paris'e indiğinde havaalanı terminali boş ve kasvetliydi. Kar yağmaya, şiddetli bir kuzey rüzgârı esmeye başlamıştı. Yolculara yetecek kadar taksi olmadığı için pasaport kontrolü sırasında tanıştığımız, Londra'dan Paris'e bir konferans için gelen bir avukat kadınla taksimizi paylaşmak durumunda kaldık. Kadın çekiciydi ama kimseyi çekici bulacak halim yoktu, yine de kente giderken onunla flört ettim. Chloe sohbete katıldığında sözünü keserek özellikle (ve tahrik edici bir biçimde) kadına yönelip, bir şeyler söylüyordum. Oysa kıskandırmak önemli bir faktöre bağlıdır: Hedef kitlenin umrunda olup olmaması. Dolayısıyla, terör kıskançlığı bir kumar olmuştur hep: Chloe'yi kıskandırmakta ne kadar ileri gitmeliydim? Ya tepki vermezse? Blöf yaptığımı anladığı için kıskançlığını mı saklıyor (televizyona çıkıp terörizm tehdidini önemsemediklerini söyleyen politikacılar gibi) yoksa gerçekten önemsemiyor mu emin olamıyordum. Ama kesin bir şey vardı, Chloe bana bir kıskançlık tepkisinin vereceği zevki yaşattırmadı ve Rue Jacob'daki küçük otelimizdeki odamıza sonunda yerleştiğimizde son zamanlarda olduğundan çok daha sevimliydi.

9. Teröristler, eylemlerinin kendilerine pazarlık etme gücü

sağlayacak kadar korkunç olup olamayacağına ilişkin kumar oynarlar. Bir öğleden sonra, bürosunda otururken en küçük kızını kaçırdıklarını söyleyen bir terörist grubunun telefonuna yanıt veren zengin bir İtalyan iş adamının öyküsü vardır. Fidyeye olarak son derece büyük bir rakam istiyorlar ve ödenmediği takdirde kızını öldüreceklerini söylüyorlardı. Oysa iş adamı paniğe kapılmamış ve eğer kızını öldürürlerse ona bir iyilik edeceklerini söylemişti. On çocuğu olduğunu, hepsinin de kendisi için zorluk ve düş kırıklığı yarattığını, bakımlarının çok pahalı olduğunu ve zaten kendi adına yatak odasında geçirdiği birkaç dakikalık gayretin sonucu olduğunu söylemişti. Fidyeye ödenmeyecekti ve kızını öldürmek istiyorlarsa, o da onlara kalmıştı. Ve bu gayet açık mesajla birlikte telefonu yüzlerine kapatmıştı. Terörist grup ona inanmıştı ve kız birkaç saat içinde serbest bırakılmıştı.

10. Ertesi sabah uyandığımızda hâlâ kar yağıyordu ama hava yeterince soğuk olmadığı için tutmamıştı, kaldırımlar çamurluydu, gökyüzü de gri. Kahvaltıdan sonra Orsay Müzesi'ni ziyaret etmeye karar vermiştik, öğleden sonra da sinemaya gidecektik. Otel odasının kapısını henüz kapatmıştım ki Chloe bana dönüp, kabaca, "Anahtar sende mi?" diye sordu.

"Hayır," diye yanıt verdim, "biraz önce sende olduğunu söylemiştin."

"Öyle mi dedim? Hayır, demedim," dedi Chloe, "Anahtar bende değil. Senin yüzünden dışarda kaldık."

"Benim yüzümden dışarda kalmadık. Anahtar bıraktığım yerde olmadığı için senin aldığını düşünerek kapıyı kapattım."

"Aptallık etmişsin çünkü anahtar ben de yok, yani dışarda kaldık – senin yüzünden."

"Benim yüzümden mi! Tanrı aşkına, anahtarı unuttuğun için beni suçlamaktan vazgeç."

"Ben anahtarı görmedim bile."

Tam o sırada Chloe asansöre binmek için dönmüştü ki (ki-taplara yaraşır bir zamanlamayla) odanın anahtarı cebinden otelin kestane rengi halısının üstüne düştü.

"Ah özür dilerim. Bendeymiş demek, ne yapalım," dedi Chloe.

Ama onu öyle kolay kolay affetmemeye karar vermiştim ben ve terslenerek, “Yetti artık,” dedim ve sessizce, melodramatik bir biçimde merdivenlere yöneldim, Chloe arkamdan bağıırıyordu, “Bekle, saçmalama, nereye gidiyorsun? Özür diledim ya.”

11. Teröristin surat asmasının başarı kazanması için temelinde ne kadar küçük olursa olsun, surat asılan kişinin yaptığı bir hatadan kaynaklanmış olması gerekir, öte yandan maruz kalınan hakaret ile yürürlüğe konan surat asma eylemi arasında olaya yol açan kırgınlıkla gösterilen tepki arasında genelde bir orantısızlık vardır – normal yollarla çözümü bulunmaz bu tür eylemlerin. Chloe’ye surat asmak için ne zamandır bekliyordum ama hiçbir neden olmadan surat asmak yarar değil zarar getirir, çünkü öteki kişinin fark etmemesi ve dolayısıyla suçluluk duymaması olasılığı vardır.

12. Chloe’ye o an bağıırabilirdim, o da bana bağıırırdı, böylece odanın anahtarlarıyla ilgili tartışmamız kendi kendine çözülebilirdi. Bütün surat asmaların temelinde o an gündeme getirilerek yok edilebilecek bir yanlışlık yatar ama bunun yerine kırılan taraf bu yanlışlığı alıp, daha sonra, daha acı verici bir patlamaya kadar saklar. Açıklamaları geciktirmek, şikâyetlere anında ele alınsa yok olacak bir ağırlık yükler. Kırıcı bir olay olduğunda aniden öfke sergilemek insanın yapabileceği en cömert şeydir, çünkü suratı asılan kişinin suçluluk duymasını ve öteki kişiyle konuşmak gerektiğini hissetmesi durumundan kurtarır. Ben Chloe’ye böyle bir iyilik yapmaya niyetli olmadığım için oteli tek başına terk ederek Saint Germain’e doğru yürümeye başladım, oradaki kitapçılarda iki saat kadar gezindim. Sonra otele dönüp mesaj bırakacağıma, bir lokantada tek başıma yemek yedim ve art arda iki film izledikten sonra akşam saat yedi sularında otele döndüm.

13. Terörizme ilişkin anahtar, ilgi çekmek amacıyla yapılmasıdır, belli amaçları olan (sözelimi bir Filistin devletinin kurulması) ama askeri teknikleriyle ilgisi olmayan (Lod Havaala-

ni'nin bekleme salonunda ateş açmak gibi) psikolojik bir savaştır bu. Amaçlarla sonuçlar arasında ayırım vardır ve surat asma, surat asmanın kendisine bağlı olmayan konulara işaret etmek için kullanılabilir – *Beni anahtarı kaybetmekle suçladığın için sana kızgınlımı*, aslında *Beni artık sevmediğin için sana kızgınlım* şeklindeki daha kapsamlı (ama söylenemeyen) mesajın bir simgesi haline gelmiştir.

14. Ama Chloe zorba bir insan değildi ve ben ne söylersem söyleyeyim, kendi kendini aşırı derece suçlardı hep. Beni Saint Germain'e izlemeye çalışmış ama kalabalıkta gözden yitirmişti. Otele dönmüş, bir süre beklemiş sonra Orsay Müzesi'ne gitmişti. Sonunda odaya döndüğümde onu odada dinlenirken buldum, ama onunla konuşmadan banyoya girip uzun bir duş aldım.

15. Surat asan, karmaşık bir yaratıktır, derin belirsizler içeren mesajlar yayar, yardım ve ilgi çılgınlıkları atar ama aynı zamanda teklif edilse reddeder, *konuşma gereği olmadan anlaşılmayı ister*. Chloe onu affedip edemeyeceğimi, tartışmaları çözümsüz bırakmaktan nefret ettiğini ve o akşam hoş bir yıldönümü gecesi geçirmek istediğini söyledi. Ona olan öfkemi tam olarak ifade edemediğim için (anahtarla hiçbir ilgisi olmayan bir öfkeydi bu), mantıksız davranmaya başlamıştım. Düşündüğümü söylemek neden bu kadar güç olmaya başlamıştı? Çünkü gerçek şikâyetimin açığa çıkmasından korkuyordum; Chloe artık beni sevmiyordu. Acım öylesine ifade edilemez bir haldeydi ve unutilan anahtarla o kadar ilgisizdi ki konuyu şimdi gündeme getirsem salak gibi görünecektim. Dolayısıyla öfkem yer altına itilmişti. Ne söylemek istediğimi doğrudan söyleyemediğim için anlamı simgelerle aktarmayı seçmiş, yarı umut yarı korkuyla simgelerin kendiliğinden çözülmesi olasılığına başvurmuştum.

16. Duşumu aldıktan sonra anahtar olayıyla ilgili sonunda barıştık ve akşam yemeği için Ile de la Cite üzerindeki bir lokantaya gittik. İkimiz de en uslu hallerimizi takınmış, gerginliği önlemeye çalışıyor ve kitaplar, filmler ve başkentler gibi nötr konularda sohbet ediyorduk. Bizim gerçekten de mutlu bir çift

olduğumuz (garsonun bakış açısıyla en azından) – ve romantik terörizmin önemli bir zafer elde ettiği izlenimine kapılanlar bile olabilirdi.

17. Oysa sıradan teröristlerin romantik teröristlere göre apaçık bir avantajı vardır, ki bu da isteklerinin (ne kadar olağandışı olursa olsun) en olağandışı olanını, *sevilme* isteğini içermemesidir. O gece Paris'te tattığımız mutluluğun bir yanılısına olduğunun farkındaydım, çünkü Chloe'nin gösterdiği sevgi içten değildi. Artık şefkat duymadığı için suçluluk duyan ama yine de sadakatini göstermeye çabalayan (partneri için olduğu kadar kendisi için de) bir kadının duyduğu bir sevgiydi bu. Dolayısıyla, mutlu değildim o gece: Surat asmam işe yaramıştı ama boş bir başarıydı bu.

18. Sıradan teröristler zaman zaman binaları ya da okullu çocukları havaya uçurarak hükümetlerden zorla bazı imtiyazlar elde etseler de romantik teröristler, yaklaşımlarındaki temel bir uyuşmazlık nedeniyle başarısız olmaya mahkûmdurlar. *Beni sevmelisin*, der romantik terörist, *Sana surat asarak ya da seni kışkandırarak beni sevmeye zorlayacağım seni*, ama sonra o ikilemle karşı karşıya kalınır, çünkü aşk karşılığını bulursa, hemen sahte olduğundan şüphelenilir ve o zaman romantik terörist, *Beni sevmeye zorladıysam seni, o zaman bu aşkı kabul edemem çünkü içinden gelerek vermedin* şeklinde şikâyet etmek durumunda kalır. Romantik terörizm, çözüme ulaşma yolundayken kendi kendini yok eden bir istek biçimidir, teröristi rahatsız edici bir gerçekle yüzleştirir: aşkın ölümü önlenemez.

19. Yürüyerek otele geri dönerken Chloe elini paltomun cebine soktu ve yanağıma bir öpücük kondurdu. Öpücüğüne karşılık vermedim; korkunç bir günün sonunda en çok arzu edilen şey olduğu için değil, Chloe'nin öpücüğünün gerçek olduğunu artık hissedemediğim için. Aşk, isteksiz alıcısına zorla dayatmak istemiyordum artık.

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

İyinin ve Kötünün Ötesinde

1. Pazar akşam üzeri erken saatlerde Cloe ile birlikte Paris'ten Londra'ya giden bir İngiliz Havayolları uçağının ekonomisi bölümünde oturuyorduk. Normandiya kıyılarını yeni geçmiştik, kış bulutları karanlık suların üzerinden çekilmişti. Aklımı toplayamıyordum bir türlü, gergindim ve koltuğumda sürekli kıpırdanıyordum. Motorun o boğuk uğultusu, kasvetli gri dekoru, hosteslerin o yapmacık gülüşleriyle uçakta rahatsız edici bir hava esiyordu sanki. İçki ve çerezle dolu bir araba yaklaşmaktaydı ama hem aç, hem susuz olmama karşın uçakta yemeklerin hissettirdiği o hafif bulantıyı hissediyordum.

2. Chloe walkman'ini dinleyerek kestiriyordu, derken kulaklıkları çıkarıp büyük sulu gözlerini önündeki koltuğa dikti.

"İyi misin?" diye sordum.

Bir sessizlik oldu, duymamış gibiydi. Sonra konuşmaya başladı.

"Ben sana layık değilim," dedi.

"Ne?"

"Ben sana layık değilim, dedim."

"Ne? Neden?"

"Çünkü öyle."

"Niye böyle söylüyorsun Chloe?"

"Bilmiyorum."

"Bana sorarsan, durum tam tersi. Bir sorun çıktığında hep çaba harcayan sensin, hep kendini suçlarsın..."

"Sus, dur, yapma," dedi Chloe başını öteki yana çevirerek.

"Neden?"

"Çünkü ben Will'le görüşüyorum."

"Sen ne?"

"Will'le görüşüyorum, tamam mı?"

"Ne? Görüşmek ne demek? Will'le görüşmek?"

"Tanrı aşkına, Will'le yattım yani."

"Bayan bir içki ya da çerez alır mıydı?" diye sordu hostes tam o an arabayla yanımızda belirerek.

"Hayır, teşekkür ederim."

"Hiçbir şey istemiyor musunuz?"

"Hayır, iyiyim."

"Ya siz beyefendi?"

"Hayır teşekkürler, hiçbir şey istemiyorum."

3. Chloe ağlamaya başlamıştı.

"İnanamam buna. İnanamıyorum bir türlü. Bana şaka, korkunç bir şaka olduğunu söyle, Will'le yattın demek? Ne zaman? Nasıl yattın bunu?"

"Tanrım, gerçekten özür dilerim. Özer dilerim, ama ben... Ben... Özür dilerim..."

Chloe o kadar şiddetle ağlıyordu ki konuşamıyordu. Gözyaşları yanağından süzülüyor, burnu akıyor, gövdesi spazmlarla kasılıyor, ara sıra soluksuz kalıyordu. O kadar çaresiz görünüyordu ki bir ara yaptığı açıklamanın önemini unuttum, gözyaşlarını durdurmanın bir çaresini aramaya başladım.

"Chloe, lütfen ağlama, önemli değil. Konuşabiliriz. Tidge, lütfen, al şu mendili. Her şey düzelecek, söz veriyorum sana..."

"Tanrım, özür dilerim, aman Tanrım özür dilerim, hiç hak etmiyorsun bunu, gerçekten hiç."

Chloe'nin perişanlığı, aldatmanın yükünü geçici olarak hafifletmişti. Onun gözyaşları, benimkileri ertelemişti. Durumun ironikliğini de düşünmeden edemiyordum bir yandan – sevdiğini, kendisini aldattığı için rahatlatmaya çalışan âşık.

4. Pilot, ağlama faslının başlamasından hemen sonra inme hazırlanmıyor olsaydı, uçaktaki bütün yolcular Chloe'nin

gözyaşarından boğulabilirdi. Sel gibiydi sanki, her iki taraf da durumun kaçınılmazlığı ve kötülüğü karşısında bir üzüntü tu-fanına yakalanmıştı: Olmuyordu işte, sonlanmak zorundaydı. Kabinin teknolojik dekoru, hosteslerin klinik ilgileri, öteki yol-cuların yabancıların duygusal krizlerini seyrederken hissettik-leri rahat avuntu sanki daha da ıssızlaştırıyordu içinde bulun-duğumuz çevreyi.

5. Uçak bulutları delip geçerken ben geleceği tasavvur et-meye çalıştım: Yaşamımın bir evresi ansızın kesiliyordu, yerini doldurabileceğim bir şey de yoktu, korkunç bir boşlukla kala-kalacaktım. *Londra'ya seyahatinizin başarılı geçmiş olmasını umar, yakında yeniden bizimle uçmanızı dileriz.* Yeniden uçmakmış, ye-niden yaşayacak mıydım ben? Başkalarının varsayımlarını, dü-zenli yaşamların güvencesini ve yeniden uçma planlarını kıs-kanıyordum. Bundan sonra yaşamımın bir anlamı olacak mıy-dı ki? Hâlâ el ele tutuşuyor olmamıza karşın, Chloe ile vücutla-rımızın yavaş yavaş yabancılaşmasına tanık olacağımızr bili-yordum. Duvarlar örülecek, ayrılık kurumsallaşacaktı, birkaç ay ya da yıl sonra onu gördüğümde ben hafiflemiş, neşeli, maskeli olacaktım, iş giysilerim içinde belki, lokantada kendime salata ısmarlarken – yalnızca şimdi açığa vurabileceğimiz şeye dokunamayacaktım bir daha, o insan dramını, çıplaklığı, bağımlılığı, önlenemez yitiklik duygusunu. İnsanın yüreğini çelen bir oyundan çıkıp içerde hissettiğimiz duyguların hiçbirini iletemeyen ve çareyi bardan bir içki almaya yönelmekte bu-lan izleyiciler gibi olacaktık, hissedecektik ama dokunamaya-caktık. Acıklı olmasına karşın bu anı gelecekte yaşayacağım anlara yeğliyordum; tek başıma yeniden yaşamaya çalışırken, kendimi ve onu suçlayarak, bir gelecek kurmaya, alternatif bir öykü yazmaya çalışırken, karakterleriyle ne yapması gerektiği-ni kestiremeyen bir oyun yazarının durumuna düşecektim (te-miz bir son için hepsini öldürmek dışında...). Tüm bunlar, uça-ğın tekerlekleri Heathrow'da alana değene, uçak terminale doğru yavaş yavaş seyrettikten sonra kargosunu salona boşal-tana dek olmuş, Chloe ile ben bagajlarımızı alıp, gümrükten geçtiğimiz sırada ilişkimiz resmen bitmişti. Arkadaş kalacak,

ağlamamaya, kendimizi kurban ya da cellat gibi hissetmemeye çalışacaktık.

6. İki hissiz gün geçti. Bir darbe yaşayıp, hiçbir şey hissetmemek – modern anlamda, darbenin gerçekten de sert olduğunu gösterir bu. Derken bir sabah, Chloe’den kendisinin getirip bırakmış olduğu bir mektup aldım, tanıdık siyah yazısı iki kaygan beyaz kâğıdı doldurmuştu:

*Kendi karmaşamı sana aktardığım için, Paris yolculuğumuzu rezil ettiğim için ve tüm bu melodramı sana yaşattığımı için özür dilerim. O berbat uçakta ağladığımı kadar ağlayacağımı sanmıyorum bir daha, ya da duyguların beni o denli paramparça edeceğini. Ne kadar iyi davrandın bana, beni daha da çok ağlatan da buydu zaten, başka bir erkek ol-
sa cehennemini boylamamı söylerdi ama sen öyle yapmadın, zaten herşeyi daha da zorlaştıran da buydu.*

Terminalde nasıl öyle ağlayıp, aynı zamanda o kadar emin olabildiğimi sormuştun. Artık süremeyeceğini bildiğim için ağladığımı anlamalısın, ama beni sana bağlayan o kadar çok şey var ki hâlâ. Sana hakettiğin, ama benim artık veremez olduğum sevgiyi göstermeden sürdüremeyeceğimi düşünüyorum. Haksızlık olurdu bu, ikimizi de mahvederdi.

Sana gerçekte yazmak istediğim mektubu yazmayı asla başaramayacağım. Son günlerde aklımda sana yazdığım satırlar değil bunlar. Keşke bir resim yapabilseydim senin için, kalemle aram hiç iyi olmadı zaten. Asıl söylemek istediklerimi yazmaktan acizim, umarım boşlukları sen doldurursun. Seni özleyeceğim, paylaştıklarımızı hiçbir şey unutturamaz. Birlikte geçirdiğimiz ayları çok sevdim. Öyle gerçeküstü bir bileşimdi ki, kahvaltılar, öğle yemekleri, öğleden sonra telefon sohbetleri, Electric’de sabaha karışan geceler, Kensington Parkı’nda yürüyüşler. Hiçbir şey bunları bozsun istemiyorum. Âşık olmuşsan, geçirdiğin zaman değil, hissettiğin herşeyin yoğunlaşarak çoğalması önemlidir. Benim için, yaşamın başka yerde olmadığı bir zaman dilimi gibiydi. Sen hep benim güzelim olacaksın, uyanıp seni yanımda bulmayı

ne kadar sevdiğimi hiç unutmayacağım. Ama seni daha fazla kırmak istemiyorum artık. Her şeyin yavaş yavaş bayatlamasına katlanamam.

Bundan sonra ne yapacağımı bilmiyorum. Noel'i belki tek başıma, belki de annemlerle geçireceğim. Will yakında Kaliforniya'ya dönüyor, yani durum belli değil. Haksızlık etme, onu suçlama. Seni çok seviyor ve sana sonsuz saygısı var. O yalnızca bir belirtiydi, olanların nedeni değil. Bu dağınık mektubu hoşgör, karmaşıklığı, sana karşı davranışlarımı anımsatacaktır. Beni affet, sana layık olamadım. Umarım arkadaş kalabiliriz. Bütün sevgimle...

7. Mektup beni avutacağına, anıları canlandırdı yine. Yüzünün görüntüsünü, teninin kokusunu anımsatan konuşma tarzının ritmini ve vurgularını fark ettim – ve edindiğim yarayı. Mektubun kesinliği ağılattı beni, durum onaylanmış, çözümlenmiş ve geçmiş zaman olmuştu. Cümlelerindeki kuşkuyu ve belirsizliği hissedebiliyordum ama mesaj ortadaydı. Bitmişti, bittiğine üzülmüştü ama sevgi pınarı kurumuştur. Aldatılmışlık duygusuyla kendimden geçmiştin, çünkü o kadar yatırım yaptığını bir ilişki, nasıl olduğunu anlamadan iflas etmişti. Chloe'nin ilişkiyi bir gözden geçirme gereği bile duymamasını eleştirdim kendimce, sabahın dört buçuğunda boş hükümler veren bu içsel muhakemelerin bir işe yaramadığını bile bile. Bir yürek sözleşmesi dışında sözleşmemiz olmamasına karşın, Chloe'nin sadakatsizliği, uyumsuzluğu ve bir başka erkekle geçirdiği gece beni derinden yaralamıştı. Böyle bir şeyin olması ahlaken nasıl mümkündü?

8. Aşkta reddedilmenin genelde doğru ve yanlış, iyi ve kötü olmak üzere ahlaki bir dille ifade edilmesi ne kadar şaşırtıcı, sanki reddetmek ya da etmemek, sevmek ya da sevmemek doğası gereği ahlakın bir dalıymış gibi. Reddedenin genelde kötü, reddedileninse genelde iyi olarak algılanabilmesi de tuhaf. Chloe ile ikimizin davranışlarında da bu ahlaki tavrın izleri görülüyordu. Beni reddetmesini, beni sevmemesini kötülükle özdeşleştirmiş, benim ona olan sevgimi ise iyiliğin bir kanıtı ola-

rak kabullenmişti – ve dolayısıyla, onu hâlâ arzuluyor olmam dışında herhangi bir temele dayandırılmayacak bir sonuca varmış ve bana “layık olmadığını” söylemişti. Bunları salt ki-barlıktan söylemediği düşünülürse, benim için yeterince iyi olmadığına dair ahlaki bir açıklamada bulunuyordu ama bu da artık beni sevmediği içindi – ona göre bu, onu benim gibi hâlâ sevebilecek kadar iyi yürekli bir adamdan daha değersiz kılan bir şeydi.

9. Ancak reddedilmek ne kadar talihsiz de olsa, sevmeyi özveriyle ve iyilikle, reddetmeyi ve kayıtsızlığı kötülükle özdeşleştirebilir miyiz gerçekten? Benim Chloe’ye olan sevgim ahlaki, onun beni reddetmesi ahlaksızlık mıydı? Beni reddettiği için duyduğu suçluluk, benim ona olan sevgimin özverili olduğu inancına dayanıyordu – çünkü eğer ona sunduğum armağan paketinin içinde bencil güdüler bulunuyorsa, o zaman Chloe ilişkiyi aynı derecede bencil güdülerle bitirmekte haklıydı. Bu açıdan bakıldığında aşkın sonu, özveriyle bencillik, ahlak ile ahlaksızlık yerine, iki temel bencil güdünün çarpışmasından kaynaklanıyor gibiydi.

10. Immanuel Kant’a göre, ahlaki bir davranış görev bilinciyle, getireceği acı ya da haz göz önünde bulundurulmaksızın yapılmış olmasıyla ahlaksız bir davranıştan ayrılır. Sonunda bana ne getireceğini düşünmeden, yalnızca görev bilinciyle hareket ediyorsam, ahlaklı davranıyorum demektir: “Herhangi bir davranışın ahlakça iyi sayılması için ahlak yasalarına boyun eğmiş olması yeterli değildir – ayrıca bizzat ahlaki yasalar uğruna da yapılmış olması gerekir.”⁵ İnsanın doğasından kaynaklanan davranışlar ahlaki sayılamaz, insanın eğilimleri üzerine temellenen ahlak anlayışını savunan faydacı görüşün doğrudan reddidir bu. Kant’ın kuramının özünde, ahlakın yalnızca bir davranışa neden olan güdülerde bulunduğu düşüncesi yatar. Bir insanı sevmek, o sevgiyi karşılıksız, salt sevmek uğruna verdiğimizde ahlakidir yalnızca.

5 *Ahlakın Metafiziği*, Immanuel Kant, Harper Torchbooks, 1964.

11. Ona sürekli destek veren ve şefkat gösteren birinin ilgisini reddettiği için Chloe'yi ahlaksız buluyordum. Ama bunları reddettiği için *ahlaki* açıdan suçlu muydu gerçekten? Büyük bedel ve özveriyle verdiğimiz bir armağan reddedildiğinde bir suçlu aranmalı belki, ama veren kişi vermekten, bizim almaktan aldığımız zevk kadar zevk almışsa, o zaman ahlaki bir dil kullanmayı gerektirecek bir durum var mı? Eğer aşk aslında bencil güdülerle verilmişse (örneğin bir başkasının yararına olduğu kadar kendi yararınaysa), o zaman, en azından Kant'ın gözünde, ahlaki bir armağan değildir. Yalnızca onu sevdiğim için Chloe'den daha mı iyiydim? Elbette değildim, çünkü ona olan sevgim dahilinde her ne kadar özveri varsa da kendimi kurban etmemiştim, eğilimlere son derece uyduğu için öyle davranmıştım, bir görev *değildi* ki bu.

12. Zamanımızı faydacılar gibi severek geçiriyoruz, yatak odasında Hobbes ile Bentham'ın peşinden gidiyoruz, Eflatun ile Kant'ın değil. Tercihlerimiz üzerine ahlaki yargılarda bulunuyoruz, aşkın değerleri üzerine değil: Hobbes'un *Hukukun Ögeleri*'nde yazmış olduğu gibi,

"Her insan kendisini hoşnut eden ve kendisine zevk verenlere *iyi* der; etmeyenlere ise *kötü*: İnsanların yapısı nasıl birbirinden farklıysa, iyi ile kötü arasındaki ortak ayrımlarla ilgili düşüncelerinde de birbirlerinden farklıdırlar. Ayrıca *agathon haplos* diye bir şey de yoktur, yani, salt iyi..."⁶

13. Chloe'nin kötü olduğunu söylüyordum çünkü beni "hoşnut etmemişti", özünde kötü olduğu için değil. Değer yargılarım Chloe'nin yaptığını mutlak bir standarda göre açıklamak yerine, bir durumun *gereçeklendirilmesi* üzerine kuruluydu. Nietzsche tarafından gayet kısa ve öz açıklanan, klasik ahlakçının hatasını işlemiştim:

"Öncelikle, insan bireysel eylemleri güdülerinden bağımsız

6 *Hukukun Ögeleri*, Thomas Hobbes, ed. Molesworth, 1839-45.

olarak, tamamen yararlı ya da zararlı sonuçlarına bakarak iyi ya da kötü olarak değerlendirir. Ama çok geçmeden, tayin etiklerinin kökenini unuttur, iyi ve kötü değerlerinin davranışların sonuçlarını göz önünde bulundurmadan özünde iyi veya kötü olduğunu sanır...”⁷

Bana haz ya ve zevk veren şeyler, Chloe’ye yapıştırdığım ahlaki etiketleri belirliyordu – benmerkezci bir ahlakçıya dönüşmüştüm, dünyayı da Chloe’yi de kendi çıkarlarıma göre değerlendiriyordum. Ahlaki yasalarım, arzularımın yüceleştirilmesinden ibaretti, eğer varsa öyle bir şey, Platonik bir suç işliyordum.

14. Kendi kendimi üstün görmenin zirvelerinde, “Onu sevmek benim hakkım, onun beni sevmesi onun görevi değil mi?” diye soruyordum. Chloe’nin sevgisi olmazsa olmaz bir olguya dönüşmüştü, yatakta yanımdaki varlığı özgürlük ya da yaşama hakkı kadar önem kazanmıştı. Hükümet bana bu ikisini vakfediyorsa, o zaman neden sevilme hakkımı da sağlama almıyordu? Yaşamımı paylaşacak biri olmadan yaşama hakkının, sesi mi duyacak biri olmadan düşünce özgürlüğünün ne anlamı vardı ki? Terk edilme özgürlüğü anlamına geliyorsa özgürlük neydi ki?

15. Ama insan haklarının dilini sevgiye nasıl uyarlayabilirdik, insanları bir görev bilinciyle sevmeye nasıl zorlayabilirdik ki? Bu da romantik terörizmin, romantik faşizmin bir türü değil miydi? Ahlakın da belli sınırları olmalı. Bu, Yüksek Mahkeme’nin işi, iyi yiyen, iyi yaşayan, fazla kitap okuyan, fazla pişmiş duygusalların, tuzlu gözyaşlarının ve yürek çelici ayrılıkların konusu değil. Ben şimdiye kadar yalnızca bencilce, içimden gelerek sevmiştim, bir faydacı gibi. Ve eğer faydacılık yalnızca en büyük sayılar için en büyük mutluluğu yarattığı zaman doğruysa, o zaman şimdi Chloe’yi sevmenin ve onun sevilmesinin acısı, ilişkimizin yalnızca ahlakdışı değil, edepsiz olduğunun bir işaretiydi.

7 *İnsanca, Pek İnsanca*, Friedrich Nietzsche, University of Nebraska Press, 1986.

16. Öfkelenince birilerini suçlayamamak ne büyük talihsizlikti. Çektiğim acılar bir suçlu bulmamı gerektiriyordu ama sorumluluğu Chloe üzerine yükleyemezdim. İnsanlar birbirlerine istedikleri gibi davranmakta özgürdü sonuçta, bunu öğrenmiştim artık, başkalarını kırmamaya çalışmak doğaldı ama kimse-nin kimseyi sevmek gibi bir sorumluluğu bulunmuyordu ki. Primitif bir inançla suçu kendimden başkasına atabileceğimi sanmıştım, ama benim durumumda birisini suçlamak olanaksız gibiydi. Şarkı söyleyemediği için bir eşeğe öfkelenmeyiz, çünkü eşeğin yapısı ona a-i'lerinden başka bir ses çıkarma olanağı tanımamıştır. Aynı şekilde, bizi sevdi ya da sevmedi diye kimseyi suçlayamayız, çünkü bu onların dışındadır, böyle bir sorumlulukları olamaz – gerçi eşeğin şarkı söyleyememesini kabullenmenin, aşkta reddedilmeyi kabullenmekten daha kolay olmasının nedeni, sevgilinin bir zamanlar sevdiğini de görmüş olmamızdır. *Seni artık sevemiyorum* sözlerini sindirmek bu nedenle çok zordur.

17. Sevgi karşılığını bulamayınca sevilme isteğinin küstahlığı ortaya çıkar – yine arzularıyla bir başıma kalmıştım işte, korunaksız, haksız, yasaları da aşan isteklerimde son derece de açık: *Sev beni!* Ve neden? Neden olacak, o her zamanki önemsiz nedenden: *Çünkü ben seni seviyorum...*

YIRMİNCİ BÖLÜM

Ruhsal-Yazgıcılık

1. Ne zaman vahim bir şeyle karşı karşıya kalsak, böylesi korkunç, dayanılmaz cezaların neden özellikle bizim başımıza geldiğini açıklayabilmek için sıradan nedenlerin ötesine bakarız. Olayın sarsıcılığı ölçüsünde nesnellikten uzak bir önem yükleriz ona, böylece ruhsal-yazgıcılığa yönelmiş oluruz. Üzüntüden öylesine yorulmuş ve tükenmişim ki içine düştüğüm karmaşayı anlayabilmek için beliren soru işaretlerine gömüldüm: “Neden ben? Neden böyle oldu? Neden şimdi?” Pençesine düştüğüm anlamsızlığı biraz olsun anlamlandırabilmek için geçmişe baktım, işaretler, belirtiler, suçlar, kabahatlar aradım; yarama merhem olsun, yaşamımın rastlantısal noktalarını birleştirebileyim diye.

2. Modernliğin tekno-iyimserliğini terkedip, primitif korkuların ağından geçtim. Günlük gazeteleri okumayı bıraktım, televizyona güvenmez oldum, hava durumu tahminlerine ve ekonomik göstergelere olan inancım sarsıldı. Çağsonu felaketleriyle aklımı bozmaya başladım – deprem, seller, açlık, veba gibi. Tanrıların, primitif güçlerin etkisi altına girmiştim sanki. Bu fani dünyada, gökdelenlerin, köprülerin, kuramların, roket fırlatıcılarının, seçimlerin ve hazıryemek lokantalarının birer yanılsama olduğunu düşünür olmuştum. Mutluluk ve huzur, gerçekleri görememek anlamına geliyordu benim için. Trendeki yoldaşlara bakıp hâlâ gerçeği görememiş oldukları için acıyor-

dum onlara. Mide bulandırıcı bir nostalji kisvesi altına gizlenen kıyımların çetelesini tutan tarih de ne denli acıklı bir şeymiş. Bilimcilerin ve politikacıların, haber spikerlerinin ve benzincilerin küstahlığı, muhasebecilerin ve bahçıvanların kendini beğenmişliği gözüme batmaya başladı. Kendimi toplum dışına itilmiş büyük isimlerle bağdaştırdım, Caliban ile Dionysus'un, gerçekleri söylediği için dokuz köyden kovulan tüm insanların yandaşı oldum. Özetlemek gerekirse, kısa bir süre için aklımı yitirdim.

3. Başka bir seçeneğim var mıydı ki? Chloe'nin beni terk etmesi kurduğum dünyaya olan inancımı sarsmış, sinirlerimin ne kadar zayıf olduğunu, ne denli güçsüz ve yetersiz olduğumu ortaya koymuştu. Umutsuzluğumdan sağduyumu yitirmiştim, yerçekimi beni tutmuyordu sanki, dağılmıştım. Kendi öykümü anlatamıyordum, çocuksu, huysuz bir şeytan ele geçirmişti beni, insanları kandırıp kayalıklardan aşağı atmaktan zevk alan bir şeytandı bu. Göklere yükselen ya da ruhun derinliklerine indirilen bir kukla gibi hissediyordum kendimi. Bir öykünün içinde bir karakterdim yalnızca, olayların gidişatını değiştirmekten acizdim. Oyun yazarı değil, oyuncuydum ben, bilinmeyen ama belli ki acıklı bir sona beni iten bir senaryoyu yutuyordum körlükle. Geçmişte ne kadar iyimsermişim; düşünerek her şeyi çözebileceğimi sandığım için pişmanlık duyuyordum şimdi. Arabanın kontrolü bende değildi, frene de bassam, gaza da bassam araba kendi hızıyla gitmeyi sürdürüyordu. Ben, pedalların bir etkisi var sanmış ve yanılmıştım, pedalla arabanın gidişi, bilinçli kuramlar ile yazgı arasında talihli bir rastlantı yaşamıştım o kadar.

4. Aklım, olayların belirleyicisi değil de soluk bir taklitçisiyse, o zaman o öteki, bilinçli aklım, başka bir yerde olmalıydı, sahne dışında, setin altında ya da yukarda kanatlarda belki, ama benim başımda değil. Aşkın doğasının ilahi kökenlerini hissettim bir kez daha. Başı ve sonu (ilki ne kadar güzel, ikincisi ne kadar dehşetli) benim Eros ve Afrodit'in oyunlarında bir oyuncaktan öte bir varlığım olmadığını düşündürüyordu bana.

Dayanılmaz biçimde cezalandırılmış olduğum için nerede yarıldığımı bulmaya çalıştım. Bilinçsiz bir suçlu olmuştum, hiç farkına varmadan tehlikelere atılmıştım, bilmeden öldürmüştüm. Cezamı hafifletecek bir durum da yoktu çünkü bilincim yerinde değildi. Aşkımın sürmesini istemiştım ama yok etmiştim onu. Ne yaptığımdan emin değildim ama her şeyi itiraf etmiştim. Suç aletini aramak için kendimi paramparça ettim; ettiğim her küstahlık kâbusum oldu, olağan düşüncelerim karaba-sanlara dönüştü – yaptığım hiçbir şey tanrıların gözünden kaçmamıştı ki, bu korkunç intikamı alıyorlardı benden. Kendi yüzüme bile bakamaz olmuştum; gözlerimi oyduım, kuşların gelip ciğerlerimi gagalamasını bekledim ve günahlarımın ağırlığını dağ tepelerine taşıdım.

5. Antik mitler geçmişte kaldı elbette, cep bilgisayarları çağında artık modası geçmişti onların, Olimpos Dağı kayak merkezine dönüşmüştü, Apollon Tapınağı Queensway’de bir taveranın ismiydi – ama tanrılar vardı hâlâ, yalnızca yeni şekillere girmişlerdi, takım elbiseler giyerek modern çağa ayak uydurmuşlardı. Minyatürleşmişler, bulutlarda değil, ruhumuzun içinde yaşıyorlardı. Ben aslında aklın sahnelediği bir dramı yaşıyordum, birey, boğuşmaları izleyen tanrıların ayrıcalıklı koltuğuydu. Tam ortada, Zeus/Freud gösteriyi yönetiyor, güdüleri belirliyor, gökgürültüsü, şimşek efektleri arasında belaları sıralıyorlardı. Yazgımda lanetlenmek varmış, üstelik ruhsal yazgımda: İçten kaynaklanan bir yazgıyı yaşıyordum.

6. İçinde yaşadığımız bilim çağında, beni rahat bırakmayan şeytanlara psikanalitik isimler veriyorlar. Kendisi de bir bilim olmasına karşın, batıl inançların (içeriğini olmasa da) dinamliğini taşıyor psikanaliz, yaşamın genelde rasyonel dene-timden yoksun geliştiğini savunuyor. O delilikler, takıntılar ve viziteler dünyasında, Zeus’u ve meslektaşlarını görür gibi oluyordum, Akdeniz on dokuzuncu yüzyıl sonu Viyanasına dönüşmüştü ama sonuçta bu dünya da ötekinin biraz daha akli başında bir versiyonuydu. Galileo ve Darwin’in öncülüğünü ettiği devrimi tamamlayan Freud’un dünyasındaki insanlar da

Yunan atalarının dünyasındaki gibi alçakgönüllü olmak zorundaydı, oyuncu olamıyorlar, oyunları izliyorlardı. Freud'un dünyası bir tarafını asla göremediğimiz çift taraflı bir madalyon gibiydi, nefretin büyük aşkları, büyük aşların nefreti gizlediği, bir erkeğin bir kadını sevmeye çalışırken bilinçsiz olarak kendisinden uzaklaştırdığı bir dünyaydı. Uzun bir süre özgür iradeyi savunmuş bir bilim dalının yeniden psişik determinizme dönüşünü temsil ediyordu Freud. Bilim tarihinde yaşanan ironik dönüm noktalarından biriydi bu, Freud'çular bilim aracılığıyla bilimsel "Ben" in üstünlüğünü sorguladılar. *"Düşünüyorum, öyleyse varım,"* Lacan'ın *"Düşündüğüm yerde değilim ve bulunmadığım yerde düşünüyorum"* una dönüşmüştü.

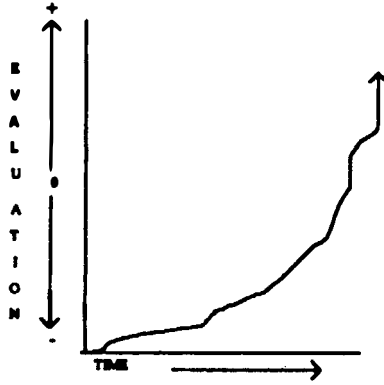
7. Geçmiş gözlemlerken, aşkın durağan bir noktasının olmadığını görürüz; geçmiş hep şimdiki anda yeniden kurgulanır ve değişime uğrar. Geçmiş salt kendisi için değil, şimdiyi açıklamasına yardımcı olsun diye bakarız. Chloe'nin yaşamımda oynadığı rol, olayın böyle mutsuzca bitmesi üzerine şimdi çok daha farklı görünüyordu bana. İlişkideki iyimser anlarımda, aşkı giderek gelişen bir öykünün uzantısı olarak görmüş ve mutlu yaşamayı öğrendiğimin bir kanıtı olarak algılamıştım. Boş zamanlarında fal bakan bir teyzemi anımsadım, aşkta mutluluğu büyük olasılıkla resim yapan bir kızda bulacağını görmüştü. Chloe'yi resim yaparken seyrederken o teyzemi anımsardım, bu ayrıntının bile teyzemin öngörüsünü haklı çıkardığı düşüncesiyle sevinerek. Chloe ile sokakta kol kola yürürken, tanrıların beni kutsadığı hissine kapılırdım, bana bahşedilen mutluluk nedeniyle başımın üstünde bir hale var sanıyordum.

8. İyi ya da kötü olsun belli alametler aradığımızda bulmakta güçlük çekmeyiz. Chloe beni terk ettiği için, yaşadığımız aşk öyküsünü farklı yorumluyordum artık. Zaten başarısızlığa *mahkûm* bir ilişkiydi, klasik aile nevrozu modelinin bir türüydü diyordum kendi kendime. Annem ve babam boşandığında, annem beni kendisinininkine benzer bir mutsuzluk kışkacına kapılmamam için uyarmıştı, onun annesi de mut-

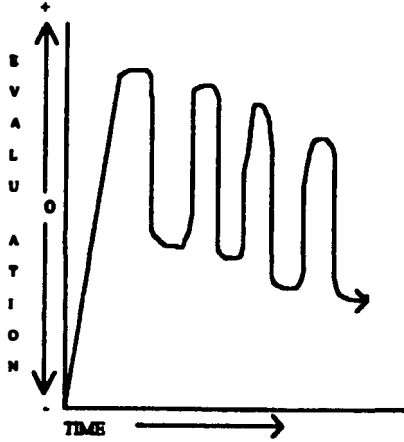
suzmuş, hatta annesinin annesi de. Genetik bir hastalık olmaz mıydı bu? Belki ailemizin üzerine çökmüş genetik ve psikolojik bir lanetti kim bilir? Chloe'den birkaç yıl önce birlikte olduğum bir kadın, "çok fazla düşündüğüm için" aşkta asla mutlu olamayacağımı söylemişti bana. Doğru, fazla düşünüyorum (bu düşünceler de kanıtlamıyor mu bunu?): Aklım işe de yarıyor ama kimi zaman da bir işkence aletine dönüşüyor. Belki de bu kadar düşünerek, Chloe'nin önüne, kendisine tamamen aykırı olan analitik, kuru bir kimlikle çıkarak yabancılaştırmıştım onu kendimden. Dışçide okuduğum bir yıldız falını anımsıyorum, aşkta ne kadar başarılı olmaya çalışırsam olayların o kadar zorlaşabileceğini söylüyordu. Chloe'nin beni reddetmesi, hâlâ pek çözemediğim, ama bir kadını sevmem, onu elde etmem ve sonra da onunla kurduğum dünyanın başıma yıkılması şeklinde kendini gösteren ruhsal yazgımın yeni bir örneği gibi görünmeye başlamıştı. Beceriksizin tekiydim işte, tanrıların gazabına uğramıştım, Afrodit beni lanetlemişti.

9. Geçmişteki romantik yazgıcılığımın yerini alan ruhsal yazgıcılık aynı bakış açısının iki farklı boyutuydu aslında. İkisi de aynı şekilde geliyor, belli zaman süreçlerinden bağımsız olan zincirleme olaylarla ortaya çıkıyor ve iyi/kötü, kahraman veya trajik kahraman gibi değerleri ölçüt alıyordu. Bunu bir grafiğe aktardığımızda (bkz. Şekil 20.1), mutlu gelişimlerin grafikteki yükselen ok ile temsil edildiğini, dünyayı ve aşkı daha iyi anladıkça bu okun yükseldiğini görebiliriz.

10. Ama Chloe beni reddedince bu resim bozulmuş ve geçmişimin aslında ne kadar karmaşık olduğu ortaya çıkmıştı. Mutlulukların her zaman sert bir düşüşle sonuçlandığı bir dizi olay yaşamıştım ben. Yine bir grafiğe aktardığımızda (bkz. Şekil 20.2), yaşamımın akışının derin düşüncelerle yorumlanan bir dizi zirveden oluştuğu görülüyor – başarısını her zaman pahalıya ödeyen trajik bir kahramanın yaşamıydı bu.

Şekil 20.1 Kahramanın öyküsü (Romantik-Yazgıcılık)

Şekil 20.2 Trajik Kahramanın Öyküsü (Ruhsal-Yazgıcılık)

11. Lanetlenmiş bir kişi, lanetlendiğinden habersizdir. Bireyin yaşamı boyunca hissettiği ama mantıklı bir açıklama getiremediği gizli bir şifre gibidir bu. Kahinler, Oidipus'a babasını öldürüp annesiyle evleneceğini söylerler – bilinçli uyarılar bir işe

yaramaz oysa, yalnızca düşünen “Ben”in dikkatini çekerler, şifreli laneti çözmeye yaramazlar. Oidipus, bu kehaneti önleyebilmek için evden ayrılır, ama sonuçta yine de evlenir İokaste ile: O da kendi öyküsünü anlatamamış, öyküsünü anlatmışlardır ona. Olası sonucu, olası tehlikeleri bilmektedir ama hiçbir şeyi değiştiremez: Lanet iradeyi alt eder.

12. Peki ya ben neyle lanetlenmişim? Modern toplumlarda insanın başına gelebilecek en büyük talihsizlik olarak değerlendirilen, mutlu ilişkiler kurma engeliyle. Aşkın gölgeli bahçesinden sürgün edilmiş halde, ölümüne dek dünyayı dolaşarak sevdiklerimin benden kaçmasını engelleyemeyecektim. Bu fenalığı tanımlamaya çalıştım ve sonunda psikanalizde buna *tekerriir takıntısı* dendiğini öğrendim:

... bilinçaltından kaynaklanan, engel olunamaz bir süreç. Davranışlarının sonucu olarak özne kendisini bile bile belli üzücü durumlara düşürür ve böylece eski bir deneyimi tekrarlar, ama kendisi bu prototipin farkında değildir; aksine, durumun bütünüyle o anın koşulları nedeniyle oluştuğuna vargüçüyle inanır.⁸

13. Psikanalizin yatıştırıcı yönü (eğer kişi bu kadar iyimser olabilirse) içinde yaşadığımızı öne sürdüğü *anlamli* dünyadır. Her felsefe zaman zaman hiçbir şeyi ifade edemeyen bir salak tarafından yazılmış bir öykü hissi uyandırabilir insanda (anlamı reddetmek bile anlamlıdır). Ama anlam asla o kadar hafife alınmamalıdır: Ruhsal-yazgıcının yaptığı büyü, *ve sonra* sözcüklerinin yerine birden *öyle olması için* sözcüklerini koyarak sıradan bir bağlantının müthiş önemine parmak basar. Demek ki Chloe’yi sevdim *ve sonra* beni terk etmedi. Ben Chloe’yi *beni terk etmesi için* sevdim. Onu sevmemin acıklı gerçeği, asıl öykünün satır aralarında okunabiliyordu. Bilinçaltının derinliklerine, belki ilk aylarda ya da yıllarda yerleştirilen bir şema vardı sanki. Bebek anneyi kaçırmış ya da anne bebeği terk etmişti ve

8 *Psikanalizin Dili*, J. Laplanche, J.B. Pontalis, Karnac Kitapları, 1988.

şimdi bebek/adam aynı senaryoyu yineliyordu, farklı oyuncular vardı ama aynı öyküydü sonuçta, Chloe, bir zamanlar başkasının oynadığı role bürünmüştü. Neden onu seçmiştim ki zaten? Gülüşü ya da zekâsının parıltılarından olmasa gerek. Bilinçaltım, yani bu içsel dramın oyuncularını belirleyen yönetmen, onun bu anne/çocuk senaryosundaki rolü doldurabilecek uygun karakter olduğunda karar kılmıştı, sahneyi can alıcı bir anda gerekli tahribatla terk ederek oyun yazarını zor durumda bırakmayacak bir oyuncu aranıyordu çünkü.

14. Yunan tanrılarının lanetinden değil ama ruhsal-yazgıcılıktan koruyabiliriz kendimizi. İd neredeyse ego da orada olmalı – tabii ego çektiği acılarla o kadar yıkılmış, yaralanmış, berelenmiş, değil geleceğini gününü planlayacak halde olmasa... Yeniden yaşama dönecek gücünü yitiren ego, kasırgadan bitkin çıkmış, en basit hizmetleri yerine getirmeye çalışıyordu. Yatağımdan bir kalkabilsem, kanepeye oturabilir ve orada, Kolonas'ta Oidipus gibi, çektiğim acılara bir son vermeye çalışabilirdim. Ama evden çıkıp birilerinden yardım isteyecek halim bile yoktu. Konuşmaktan, hatta simgelerle kendimi anlatmaktan acızdım ve ızdırabı başkalarıyla paylaşamamak daha da yakıp yıkıyordu beni. Perdelerim çekilmişti, yatağıma kıvrılmış yatıyor, en ufak tıkırtıyla irkiliyor, ışığa sinir oluyor, dolaptaki süt bozulmuşsa çileden çıkıyor, bir çekmece sıkışmış açılmıyorsa mahvoluyordum. Her şeyin parmaklarımın arasından kayıp gidişini izlerken, kendi denetimimi yeniden ele geçirmenin tek yolunun kendimi öldürmek olduğu sonucuna vardım.

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM

İntihar

1. Şarkılar, tebrik kartları ve ilk karla birlikte Noel mevsimi geldi. Chloe ile birlikte Noel hafta sonunu Yorkshire'da küçük bir otelde geçirmeyi tasarlamıştık. Kitapçık masamda duruyordu: "Abbey Evi konuklarını en güzel mekânlarda Yorkshire'ın sıcak misafirperverliğini tatmaya çağırıyor. Meşe kaplamalı oturma odasındaki şöminenin başında oturun, doğa yürüyüşlerine çıkın, ya da bırakın biz sizi eğlendirelim. Abbey Evi, bir otelden beklentilerinizin ötesini vaat ediyor."

2. Noel'den iki gün, benim ölümünden saatler öncesinde, kasvetli bir Cuma akşamı saat beşte Will Knott beni aradı:

"Arayıp vedalaşmak istedim, hafta sonu San Fransisco'ya uçuyorum."

"Öyle mi?"

"Söylesene, nasılsın sen?"

"Efendim?"

"Her şey yolunda mı?"

"Yolunda mı? Evet, evet sanırım yolunda diyebiliriz."

"Chloe'den ayrıldığını duydum, üzüldüm. Gerçekten çok fena."

"Ben de senin Chloe'yle birlikte olmana çok sevindim."

"Duydun demek. Evet, birden oldu işte. Ondan ne kadar hoşlandığımı biliyordun zaten, arayıp ayrıldığınızı söyledi, öylece gelişti işte."

“Ne diyebilirim ki, harika olmuş Will.”

“Bunu duyduğuma çok sevindim. Bu olay aramızı açsın istemem, iyi bir dostluğu sokağa atmak bana yakışmaz. Sorunlarınızı çözersiniz diye ummuştum, harika bir çift olurdunuz, gerçekten yazık oldu, ama herneyse. Noel’de ne yapıyorsun?”

“Evde olacağım, sanırım.”

“Kar fırtınasına kapılacaksınız gibi görünüyor, kayakları çıkarmanın tam sırası, değil mi?”

“Chloe şu an yanında mı?”

“Şu an yanımda mı? Evet, hayır, yani, şu an burada değil. Buradaydı ama köşedeki dükkâna kadar gitti, Noel çatpatlarından söz ediyorduk da çok seviyormuş, almaya gitti.”

“Harika, saygılarımı ilet ona.”

“Konuştuğumuzu duyunca çok sevineceğine eminim. Biliyor musun Noel’i geçirmek için benimle birlikte Kaliforniya’ya geliyor.”

“Öyle mi?”

“Evet, iyi olacak. Birkaç gün Santa Barbara’da benim ailemle birlikte olacağız, sonra belki birkaç günlüğüne çöle gidebiliriz.”

“Çölleri çok sever.”

“Öyleymiş, bana da söyledi. Neyse, dinle, artık kapatsam iyi olacak, sana iyi tatiller. Buradaki eşyalarımı toparlamam gerek. Önümüzdeki sonbahar yine Avrupa’da olabilirim, ararım seni, bir yoklarım...”

3. Banyoda biriktirmiş olduğum tüm ilaçları çıkarıp mutfak masasının üzerine serdim. Bu pandomime bir son verecek kadar aspirin, vitamin, uyku hapı, birkaç bardak öksürük şurubu ve vis`m vardı. İnsanın aşkta reddedildikten sonra kendisini öldürmesi kadar mantıklı bir tepki olabilir miydi? Chloe gerçekten de yaşamımın aşkıysa, onsuz yaşamının olanaksız olduğunu kanıtlamak için yaşamıma son vermem normal değil miydi? Varlığımın anlamı dediğim kişi, şu an Santa Barbara’nın dağ eteklerinde evi olan Kaliforniyalı bir mimara Noel çatpatları alıyorsa, benim hâlâ her sabah uyanmam sahtekârlık değil miydi?

4. Chloe'den ayrılmam, beraberinde arkadaşlarımdan ve tanıdıklardan binlerce basmakalıp taziye getirmişti: Sürseymiş güzel olabilirmiş, insanlar birbirinden uzak düşebilirmiş, tutkular sönermiş, iyi ki yaşamış ve sevmişim, zaman her şeyi iyileştirmiş. Will bile olaydan bir deprem ya da kar fırtınası gibi gayet olağan bir şeymiş gibi söz etmişti, doğanın bizi denemek için gönderdiği bir işaretti sanki, kaçınılmazlığına meydan okumak yersizdi. Benim ölümüm işte bu sıradanlığı şiddetle reddetmek anlamına gelecekti – başkaları unutmuştu ama ben unutmayacaktım. Zamanın erozyonuna kapılarak acılarımın hafiflemesini istemiyordum, yanmış sinir uçlarımla da olsa tutunmak istiyordum Chloe'ye. Aşkımın ne kadar ölümsüz olduğunu ancak ölümümle kabul ettirebilecektim, trajedilerden bitkin düşmüş bir dünyaya aşkın ciddi bir olay olduğunu ancak kendi kendimi yok ederek anlatabilirdim.

5. Bunu okuduğunuzda ben ölmüş olacağım. Saat yediye gelmişti, kentin üzerini battaniye gibi sarmalayan, bir kefen gibi örten kar hâlâ yağıyordu. *Seni seviyorum demenin tek yolu bu, kendini suçlamayı istemeyecek kadar olgunum, suçluluk konusunda neler hissettiğimi biliyorsun. Kaliforniya'yı seversin umarım, dağları çok güzelmiş, beni sevemedin biliyorum, ama lütfen anla ben senin aşkın olmadan yaşayamadım...* İntihar metni (yazmak, intiharı geciktirmenin bir yoludur) birçok denemeden geçmişti: Yanımda bir tomar buruşturulmuş kâğıt vardı. Mutfak masasında oturmuştum, üzerimde gri bir palto vardı ve buzdolabının sesi dışında derdimi dinleyen yoktu. Birden, sonradan yirmi adet efervesan C vitamini hâpi olduğunu anladığım bir şişe ilacı yuttum.

6. Cesedimin bulunmasından kısa bir süre sonra, bir polis Chloe'yi ziyaret ettiğini düşledim. Şok olmuş yüzünü görür gibi oldum, bu arada Will Knott beline sarılmış kirli bir çarşaf odadan çıkacak ve, *"Bir şey mi oldu, sevgilim?"* diye soracaktı, o da, *"Evet, aman Tanrım, evet!"* diyebilecekti gözyaşlarına boğulmadan hemen önce. Sonra korkunç bir pişmanlık ve üzüntü duyacaktı – beni anlamadığı, kötü davrandığı, ileriye görmek-

ten bu denli aciz olduğu için kendini suçlayacaktı. Onu kendini öldürecek kadar seven bir başka erkek olmuş muydu?

7. Duygularını ifade etmekte güçlük çektiğı için intihar yetisine sahip tek hayvan insandır. Öfkeli bir köpek intihar etmez, kendisini kızdıran kişiyi ya da şeyi ısırır, ama öfkeli bir adam odasında oturup suratını asar sonra da sessiz bir not bırakarak kendini vurur. İnsan, simgesel ve metaforik bir yaratık: Ben de öfkemi dışavuramadığıma göre, ölümümle simgeleyecektim. Chloe'yi incitmektense kendimi incitecektim, beni düşürdüğü halleri bilsin diye kendimi öldürecektim.

8. Bu arada ağzım köpürmeye başlamıştı, ağzımı açtıkça çoğalan portakal köpükleri arasında geçirip duruyordum ve sonunda masanın üstü, üstüm başım ağzımdan püsküren bu açık portakal renkli sıvıyla battı. Bu asidik kimyasal görüntüyü izlerken, intiharın tutarsızlığı çarptı birden beni, yaşamak ya da ölmek arasında bir *seçim* yapmak istemiyordum ki ben. Yalnızca Chloe'ye, metaforik olarak, onsuz yaşayamayacağımı göstermek istiyordum. İşin ironik yanı, kurduğum metaforun okunup okunmayacağını göremeyecek kadar gerçek bir eylemde bulunmuş olduğumdu, yaşayanların ölümlere bakışını göremeyecek kadar ölü (laik bakış açısıyla en azından) olacaktım çünkü. Başkalarının hareketimi gördüğünü göremeyeceksen, böyle bir işe kalkışmanın ne anlamı vardı? Kendi ölümümü düşleyerek, yok oluşumun izleyicisi olarak gördüm kendimi, ama gerçekte asla olamayacak bir şeydi bu, çünkü o zaman ölü olacaktım ve asıl dileğime kavuşamayacaktım – yani *hem ölü hem yaşıyor olmak*. Ölü olmalıydım ki tüm dünyaya ama özellikle Chloe'ye ne kadar öfkeli olduğumu gösterebileyim, ama yaşıyor olmalıydım ki Chloe üzerinde yarattığım etkiye tanık olabileyim ve dolayısıyla öfkemden kurtulayım. Olmak ya da olmamak sorunsalı değildi bu. Hamlet'e getirdiğim yorum, olmak *ve* olmamaktı.

9. İntihara kalkışanlar belki denklemin ikinci bölümünü unutuyorlar, ölümü de yaşamın bir uzantısı olarak görüyorlar

(bu hareketin etkilerini izleyebilecekleri bir tür yaşam-sonrası gibi). Sendeleyerek musluğa gittim, efervesan zehiri kustum. İntiharın zevki organizmayı öldürmek gibi korkunç işte değildi ki, başkalarının o ölüme gösterecekleri tepkiyi izleyebilmektir (Chloe mezarımın başında ağlıyor, Will gözlerini kaçırıyor, ikisi de ceviz kaplama mezarıma toprak serpiyorlar). Kendimi öldürmek, küçük bir ayrıntıyı gözden kaçırmak anlamına gelecekti: Yok oluşumun melodramını izleyemeyecek kadar ölü olacaktım.

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

İsa Kompleksi

1. İzdırıp çekmenin herhangi bir yararı varsa, bu belki de bazı çilekeşlerin çektikleri sıkıntıyı (ne kadar sapkınca da olsa) özel olmaları gerekçesiyle açıklayabilme yeteneğidir. Bu titanik azabı, acı çekmeyenlerden farklı, *ve dolayısıyla daha iyi* olduklarının bir kanıtı değilse, neden onlar seçilmiş olsun ki?

2. Noel döneminde evde tek başıma oturmaya dayanamadığımı için Bayswater Sokağı'ndaki küçük bir otele yerleştim. Küçük bir bavulun içine birkaç kitap ve giysi koydum ama ne okudum ne de giyindim. Bütün günlerimi beyaz bornozun içinde, yatağa uzanmış televizyonun kanalları arasında gezinerek, oda servisi menülerini okuyarak ve sokaktan gelen sesleri dinleyerek geçirdim.

3. İlk başta o sesi aşağıdaki trafiğin genel uğultusundan ayırmak güçtü: Araba kapıları çarpılıyor, kamyonlar vites değiştiriyor, havalı bir matkap kaldırımı deliyordu. Ama tüm bunların arasında oldukça farklı bir ses duyabiliyordum, otelin ince duvarından geçerek, araya buruşmuş bir Time dergisi koyup başımı yasladığım yağlı yatak başının hizasından geliyordu. Ne kadar uğraşsam da (tanrı bilir, insan elinden geleni yapar bu durumda) yadsınamaz hale gelmişti artık, komşu odadan gelen sesler, insan türünün çiftleşme ritüelinin sesinden başka bir şey değildi. "Siktir," diye düşündüm, "sikişiyorlar!"

4. Başkalarının bu tür hareketlerini duyunca takınılan belli doğal tavırlar vardır. İnsan gençse, düş gücü de zenginse, duvarın öteki tarafındaki adamla özdeşleştirir kendini ve şairane-lik göstererek ideal bir kadını düşler –Beatrice, Juliet, Charlotte, Tess– çığlıkları kadına kendisinin attırdığını düşleyerek böbürlenir. Ya da kendini hakarete uğramış sayar kendi dışında gelişen bu libido patlamasından, duymamaya çalışır, İngiltere’yi düşünür ve televizyonun sesini yükseltir.

5. Bense pasif bir tepki verebilmiştim ancak – daha doğrusu, durumu kabullenmek dışında bir tepki göstermekten aciz kalmıştım. Chloe beni terk ettiğinden beri başıma gelen her şeyi kabullenir olmuştum zaten. Hiçbir şey beni şaşırtamaz olmuştu. Psikologlara göre, sürpriz, beklenmeyene gösterilen tepkidir; ben her şeyi bekler olduğum için hiç şaşırmaz olmuştum.

6. Aklımdan ne geçiyordu? Otoyolun kenarından güneş batarken, Chloe’nin arabasında radyoda duyduğum bir şarkıyı duyuyordum:

*Âşığım, tatlı aşkım,
İsmi ni söylüyorum duyuyor musun, utanmıyorum,
Âşığım, tatlı aşkım,
Sakın gitme, hep böyle olsun.*

Üzüntümle zehirlenmiş, acının stratosferini boylamış ve bu acının artık bir değer olarak İsa Kompleksi’ne dönüştüğü noktaya gelmiştim. Yan odada çiftleşenlerin sesleriyle, eski mutlu günlerimden kalan şarkının anısı talihsiz varoluşuma akıtılan kocaman gözyaşlarıma karıştı. Ama bunlar artık öfkeli, yanık gözyaşları olmaktan öte, çektiğim ızdırabın benden değil, başkalarından kaynaklandığı inancıyla akıtılan acı-tatlı gözyaşlarıydı. Keyiflenmeye başlamıştım, acının doruğundan sevinç vadisine düşmüştüm, bir şehidin gururunu, yani İsa Kompleksi’nin hazzını yaşıyordum. Chloe ile Will’in Kaliforniya’da oldukları düşüncesi, yan odadan gelen “daha”, “daha sert” çığlıklarına karıştıkça ızdırap likörüyle sarhoş oldum.

7. "Herkesin anladığı birisi ne kadar yüce olabilir ki?" diye sordum kendi kendime, Tanrı'nın Oğlu'nun başından geçenleri düşünürken. Chloe beni anlayamadı diye kendimi suçlamayı sürdürebilir miydim gerçekten? Beni reddetmesi, benim yetersiz olduğumu değil, onun miyop olduğunu gösteriyordu. Artık o melek, ben solucan değildim. Değerimi anlayamayacak kadar sığ bir insan olduğu için, üçüncü sınıf bir Kaliforniyalı Corbusier için bırakmıştı beni. Pek sevmediğim yönleri üzerinde odaklanarak Chloe'nin kişiliğini yeniden yorumlamaya başladım. Aslında çok bencil bir insandı, pek de çekici olmayan gerçek doğasını yüzeysel bir duvarın ardına gizlediği için cazibeli görünüyordu. İlginç konuşmaları ve sıcak gülüşüyle sevimli göründüğü için insanları baştan çıkarıyordu ama aslında sevgiden yoksundu. Kimse onu benim kadar iyi tanı mıyordu ve artık (geçmişte göremesem de) onun bencil ve acımasız, çoğu zaman düşüncesiz hatta kaba, yorgun olduğunda sabırsız, kendi isteklerini kabul ettirmeye çalıştığında iddiacı ve beni reddetmesi kararına gelince de hem düşüncesiz hem de inceli ksiz olduğunu biliyordum.

8. Acı bana o kadar çok şey öğretmişti ki onu bağışlayabiliyor, ona acıyabiliyor hatta boş değer yargıları nedeniyle onu küçük görüyordum - üstelik böylece müthiş derece içim rahatlıyordu. Leylak ve yeşil renkli bir otel odasında oturmuş, ne denli faziletli olduğumu düşünerek oturabiliyordum işte. Chloe'ye, beni anlayamadığı için acıyordum; melankolik, bilgiç bir tebessümle etrafını izleyen bilge bir gözlemci olup çıkmıştım.

9. Yenilgileri ve küçük düşmüşlüğü karşısına dönüştüren sapkın bir psikolojik hile olan bu kompleks, neden İsa'nın adıyla anılıyordu? Çektiğim acıları Genç Werther, Madame Bovary veya Swann'la da özdeşleştirebilirdim, ancak bu morarmış âşıkların hiçbir i, İsa'nın, sevdiklerinin kötülüğü karşısında lekelenmeyen bilgeliği ve sorgulanamaz iyiliğiyle kıyaslanamazdı. Rönesans ressamlarınca betimlenen ağlamaklı gözleri ve so lük yüzü değildi onu bu denli cezbedici kılan, İsa'nın iyi, bütü-

nüyle adil ve ihanete uğramış olmasıydı. Benim aşk öyküm de Yeni Ahit'teki patos'tan izler taşıyordu; herkese komşusunu sevmesini öğütleyen, ama bu iyiniyetli sözlerinin suratına fırlatıldığını gören yanlış anlaşılmış adamın acıklı öyküsü gibiydi benim öyküm de.

10. Böyle bir şehit vermemiş olsaydı, Hıristiyanlık bu denli başarı kazanamazdı herhalde. İsa Celile'de lazımlık iskemlesi ve yemek masaları yaparak sakın bir yaşam sürüp, kalp krizinden ölmeden önce *Yaşam Felsefem* adında ince bir kitap yayımlamış olsaydı, bugünkü statüsüne erişemezdi. Çarmıhtaki acıklı ölümü, Romalı yetkililerinin yolsuzlukları ve kötülükleri, arkadaşlarının ihaneti, Tanrı'nın bu adamdan yana olduğunun (tarihselden çok psikolojik olarak) kanıtının olmazsa olmaz öğeleriydi.

11. Erdemli duygular, acının bereketli topraklarında kendiliğinden gelişir. İnsan ne kadar acı çekerse, o kadar erdemli olur. İsa Kompleksi sayesinde yüceliyor, kendisine zorbalık edenlerin suratlarındaki meymenetsizlik karşısında kendi erdeminin fakına varıyordu insan. Sevdiğim kadın tarafından terk edilmişim ama çektiğim acıları bir değere dönüştürerek (öğleden sonra saat üçte bir yatağa serilmiş ben ya da Çarmıha Gerilmiş İsa) üzüntümü olağan bir romantik ayrılık olarak algılamamış oluyordum. Chloe'den ayrılmak beni mahvetmişti ama ahlaki bir zafer kazanmıştım, en azından tarihin şehitlerinden biri olarak mahkûm edilmişim ölüme.

12. İsa Kompleksi ile Marksizm, bir yelpazenin iki karşıt ucunda bulunuyor. Kendi kendinden hoşnutsuzluktan doğduğu için Marksizm bana hiç uymuyordu, o kulübe girecek halim yoktu. Gerçi İsa Kompleksi'yle de herhangi bir kulübe girebilmiş değildim, ama kendi kendini sevmek temeline dayandığı için, çok özel olduğum için beni almadıklarını sanıyordum. Zaten bu edepsiz kulüpler, yüce, erdemli ve duyarlı, ayrıca terk edilmiş insanları kapıdan sokmazlar. Oysa benim üstünlüğüm zaten terk edilmişliğimden ve çektiğim acılardan kaynaklanı-

yordu: Acı çekiyorum, öyleyse özel birisiyim. Beni anlamadılar, ama zaten özellikle bu nedenle, gerçekten anlaşılmayı hak ediyorum.

13. Kendi kendinden nefret etmekten kaçınabildiğimiz sürece, zayıflığın erdeme dönüşmesi simyasına sempatiyle bakmalıyız – çektiğim ızdırabın İsa Kompleksi'ne dönüşmesi iyileşmeye başladığımın bir işareti sayılabilirdi. Kendinden nefret etmek ile kendini sevmek arasında kurulan o terazide kendimi sevmenin öne çıktığı görölüyordu. Chloe'nin beni reddetmesine gösterdiğim ilk tepki, kendimden nefret etmekte, Chloe'yi sevmeyi sürdürmüş ama ilişkiyi sürdüremediğim için kendimden nefret etmişim. Oysa İsa Kompleksim denklemi tersine çevirmişti ve reddedilmeyi Chloe'nin de acınacak durumda olduğunun (Hristiyan değerlerinin o mükemmel örneği) bir işareti sayıyordu. İsa Kompleksi, kendini savunma mekanizmasından öte bir şey değildi aslında, Chloe'nin beni terk etmesini istemiştim, bir kadını hiç sevmediğim kadar sevmiştim onu, ama o şimdi Kaliforniya'ya gittiğine göre bu dayanılmaz kaybı kabullenebilmek için yeniden gözden geçiriyordum kişiliğini. Sahtekârlıktı düpedüz, ama Noel'i bir otel odasında tek başına, terkedilmiş ve umutsuz halde yan odadan gelen orgazm keyfini dinleyerek geçirmek durumunda kalınca, dürüst olabilecek güce sahip olamayabiliyor insan.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Boşlukları Doldurmak

1. Bir Arap atasözüne göre, insan ruhu bir deveyle aynı hızda ilerler. Şimdiki zamanın şiddetli dinamiğiyle geleceğe ilerlerken, insan yüreğini taşıyan ruh, anıların yüküyle, nostaljik bir halde arkadan yetişmeye çalışır. Devenin yükü her aşk ilişkisiyle ağırlaştığı için, ruh bu aşklardan yavaşlar. Anıların o çöktürücü yükünü sırtından indirdiğimde, Chloe benim devemi neredeyse öldürmüştü.

2. Onun gitmesiyle, anı yakalamak gibi bir arzu duymaz olmuştum. Onunla geçirdiğim günleri anarak nostalji içinde yaşıyordum. Önümü göremez olmuştum, ya arkama ya içime, yani anılarımıza bakıyordum. Geri kalan günlerimi devenin peşinde, anı kumulları arasında tembelce gezinerek, güzel vahalarda dinlenip daha mutlu günlerimin yapraklarını çevirerek geçirmek yeterdi bana. Yaşadığım anın hiçbir anlamı kalmamıştı artık, geçmişte yaşıyordum. Kalbolup giden geçmişe kıyasla, o geçmişi akla getiren alaysı bir zamandan öteye geçebilecek miydi sanki şimdiki an? Gelecek, acıklı bir yokluk duygusundan başka ne getirebilirdi ki bana?

3. Anılara boğulduğumda, artık Chloe'siz olduğumu unuttur, aslında ayrılmadığımızı, bunun bir halüsinasyon olduğunu sanır, hâlâ birlikteymişiz gibi istediğim zaman arayıp Odeon'da bir filme ya da parkta yürüyüşe çağırasım gelirdi. Will ile birlikte Kaliforniya'da küçük bir kasabaya yerleşmeyi seçmiş ol-

masını görmezlikten gelirdim, gerçeklere uyanacağıma aşk, neşe ve güzelliklerle dolu fantezilere dalardım. Derken herhangi bir şey, Chloe'siz şimdiki zamana şiddetle fırlatıverirdi beni. Sözgelimi telefonu açmaya giderken Chloe'nin banyoda saç fırçasını koyduğu yerin artık boş olduğunu fark ederdim (sanki ilk defa görüyormuşum gibi, ilkinde duyduğum acıyı duyumsayarak). Fırçanın yerindeki boşluk bir bıçak gibi saplanırdı yüreğime, ayrılık acısını bir daha duyardım.

4. Onun varlığının izlerini hâlâ taşıyan dış dünya, unutmamı zorlaştırıyordu. Mutfaktaki çaydanlığı görünce, Chloe'nin onu nasıl doldurduğunu görür gibi oluyor, süpermarket rafında gözüme ilişen bir şişe ketçap aylarca öncesinde yaptığımız bir alışverişe götürebiliyordu beni. Bir akşam geç saatlerde Hammersmith'den geçerken, yine yağmurlu bir gecede yanımda Chloe varken aynı yoldan geçtiğimi anımsardım. Kanepemdeki yastıklar, Chloe yorgun olduğunda başını onlara nasıl yasladığını akla getiriyor, kütüphanemdeki sözlük bilmediği sözcükleri öğrenme tutkusunu anımsatıyordu. Haftanın belli günlerindeki geleneklerimiz, geçmiş ile bugün arasında acı paralellikler yaratıyordu: Cumartesi sabahları müze gezilerimizi, Cuma geceleri belli diskoları, Pazartesi akşamları belli televizyon programlarını anımsatıyordu...

5. Dış dünya unutmamı engelliyordu. Yaşam sanattan beter, çünkü en azından sanatta dış dünya kişinin ruhsal durumlarını yansıtır çoğu zaman. Lorca'nın bir oyun kişisi, gökyüzünün kasvetli ve gri olduğunu söylediğinde, masum bir meteorolojik gözlemden öte, psikolojik bir hali simgeliyordur. Yaşam böyle elverişli işaretler çıkmaz – fırtınalar kopar ama çöküş ve ölüm getireceğine, insan o sırada aşkı, gerçeği, güzelliği, mutluluğu keşfeder, bu arada seller sular akmaktadır. Öte yandan güzel, sıcak bir yaz günü, virajlı bir yolda aniden kontrolden çıkarak ağaca çarpan bir arabanın içindekiler ölümden dönebilir.

6. Oysa dış dünya iç dünyamı yansıtmıyordu benim, aşkın

heyecanıyla canlandırdığım binalar, ruh halimi paylaşmayı inatla reddediyordu. Buckingham Sarayı'nı aynı ağaçlar çevreliyordu, evlerle dolu sokakları aynı sıvalı evler dolduruyordu, Hyde Park'tan aynı Serpentine akıyordu, aynı gökyüzü aynı porselen mavisiyle kuşanmıştı, aynı sokaklardan aynı arabalar geçiyordu, aynı dükkânlar, aynı insanlara, hemen hemen aynı malları satmaktaydı.

7. Değişmiyordu işte dünya, âşık olsam da olmasam da, mutluluktan uçsam da uçmasam da, yaşasam da ölsem de benden bağımsız, dönüp duruyordu. Dünyanın değişmesi bir yana, kent sokaklarını dolduran o taş yığınlarının da umrunda değildi benim aşk öyküm. Ben mutluyken mutlulukla kuşatmışlardı beni belki, ama Chloe beni terk etti diye yerle bir olacak halleri yoktu.

8. Derken kaçınılmaz olarak unutmaya başladım. Chloe'den ayrıldıktan birkaç ay sonra kendimi onun yaşadığı semtte bulduğumda onu düşünmenin artık eskisi kadar acıtmadığını, hatta onu değil (ki tam da onun semtindeydim), yakındaki bir lokantada verdiğim yemek randevusunu düşündüğümü farkettim. Chloe'nin anısı yok olmaya, tarih olmaya başlamıştı. Gerçi bu unutuştan suçluluk da duydum. Artık beni üzen onun yokluğu değil, onun yokluğuna giderek artan kayıtsızlığımdı. Unutuşum, ölümün, onu yitirişimin ve benim için bir zamanlar çok değerli olan bir varlığa sadakatsizliğimin işaretiydi sanki.

9. Sonunda benliğimi yeniden keşfettim, yeni alışkanlıklar edindim ve Chloe-siz bir kimliğe büründüm. O kadar uzun bir süredir "biz" olmuştum ki "Ben"e dönmek için kendimi baştan yaratmak durumunda kaldım. Chloe ile biriktirdiğimiz yüzlerce çağrışımın silinip gitmesi uzun sürdü. Kanepemin üzerinde onun sabahlığıyla yatmasına değil de bir arkadaşın kitap okumasına ya da paltomun durmasına alışmam için ayların geçmesi gerekti. Islington'ın yalnızca Chloe'nin semti değil, alışveriş etmek ve yemek yemek için de hiç de fena olmayan bir yer olduğuna aklımın yatması için sayısız kereler Islington'dan geç-

cektim. Gittiğimiz her yere yeniden gitmem, konuştuğumuz her şeyi yeniden düşünmem, her şarkıyı yeniden dinlemem, yaptığımız her şeyi yeniden yapmam gerekiyordu ki içinde yaşadığım anı yakalayabileyim ve çağrışımları yok edeyim. Ama sonunda unuttum.

10. Ancak esnediği zaman uzayan bir akordeon gibi, zaman da kısaldı sanki. Chloe ile paylaşmış olduğum her şey, zamana yayıldıkça bir buz kalıbı gibi yavaş yavaş eridi, ayrıntılarına indirgenen bir olay oldu. Bir dakikada binlerce kare çeken ama çoğunu yakan, ama bir duyguyu barındıran bir kareyi gizemli biçimde seçen bir fotoğraf makinesine benziyordu yaşadığım süreç. Kısaltılıp, bir papanın ismi, bir monarşi ya da savaşla simgelenen yüzyıllar gibi, benim aşk ilişkim de birkaç ikonik öğeye dönüştü (tarihçilerden daha rastlantısal ama en az o kadar seçicilikle oluşmuştu bu öğeler); ilk öpüştüğümüzde Chloe'nin yüzündeki ifade, kolundaki ayva tüyleri, Liverpool Sokağı İstasyonu önünde beni beklerkenki görüntüsü, beyaz kazağı, Fransa'da bir trene binen Rus şakasını yaptığımdaki gülüşü, eliyle saçlarını arkaya itiş...

11. Zaman içinde yürüyerek yavaş yavaş hafifledi deve, sırtından düşürdüğü anılarla fotoğraflar çöl rüzgârlarıyla kuma gömüldü ve sonunda o kadar hafifledi ki koşmaya başladı, hatta o kendine özgü tuhaf hareketleriyle dörtnala da geldi – ta ki bir gün, şimdiki zaman denilen ufak bir vahada yorgun düşüp, bana yetişene kadar.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Aşk Dersleri

1. Saydamlığına kanıp sürekli cama çarparak çileden çıkan sinekler gibi aynı hatayı yineleyip durmaktan hoşnut değilsek, o zaman aşktan alınacak belli dersler var demektir. Boş hevesleri, ızdırabı ve acıklı hayal kırıklıklarını önleyecek bazı basit doğrular olmalı değil mi?

2. Yaşamın bisiklete binmek ya da piyano çalmak gibi sonradan öğrenilmesi gereken bir beceri olduğunu fark ettiğimizde, biraz akıllanmaya başlarız. Ama akıl bize nasıl bir yol gösterir? Zararlı tutkulardan, aşırılıklardan, korkudan, kaygıdan uzak, sakin ve huzurlu bir yaşamı hedeflememizi öğretir. Bazı dürtülerin bastırılması gerektiğini, gerçek gereksinimlerimizle gereksiz olanları ayırmayı öğrenmezsek, aşırı bir iştahın kurbanı olabileceğimizi söyler. Gerçekleri çarpıtmamak, habbeyi kubbe, pireyi deve, kurbağayı prenses gibi görmemek için düş gücümüzün denetlenmesi gerektiğini düşündürür. Bize zarar verebilecek şeylere temkinli yaklaşmamızı önerir, ama duvardaki gölgelerden kaçarak enerji tüketmenin gereksizliğine işaret eder. Korkunun ecele faydası olmadığını söyler, korkudan başka korkacak şey yoktur der.

3. Peki aşka dair ne söyler akıl? Kahve ve sigara gibi toptan bırakmalı mı aşkı, yoksa bir kadeh şarap ya da çikolata gibi ara sıra tadına varılabilir mi? Aşk aklın karşısında mı durur? Bilge-

ler hiç akıllarını yitirirler mi yoksa yalnızca koca bebekler mi bu duruma düşer?

4. Bazı akılcı düşünürler aşka onay verirken aşkın türleri arasındaki ayrımı göz önünde bulundurmuşlardır; hastalarına yalnızca kolesterolü düşük mayonezi öneren doktorlar gibi yani. Romeo ve Juliet'in cüretkâr aşkını Sokrates'in İyi'yi soğukkanlı tapınışından ayırır, Werther'in aşırılıklarını İsa'nın temiz kardeşlik sevgisiyle karşılaştırırlar.

5. Olgun bir aşkı, olgunlaşmamışından ayıran da budur. Her açıdan daha çok yeğlenir olgun aşk, her insanın doğasında iyinin de kötünün de bulunduğu bilincini taşır, ülküleştirmeyi reddeder, kıskançlıktan, maço-luktan ve aşırı tutkudan uzak, cinsel boyutu da olan bir arkadaşlık biçimidir, hoştur, huzur doludur ve karşılıklıdır (belki de arzuyu tatmış olanlar, ızdıraptan bu denli uzak olduğu için buna *aşk* demezler). Olgunlaşmamış bir aşk ise (yaşla bir ilgisi yoktur bunun) ülküleleştirme ile hayal kırıklığı kargaşası arasında gidip gelir, haz ve güzellik ölümcül bir bulantıya dönüşebilir, insanın aradığı *çözümü* sonunda bulunduğu duygusuyla o güne dek kendini hiç o denli boşlukta hissetmemesi gibi duygular atbaşı gider. Olgun olmayan aşkların mantıklı sonucu (mutlak sonucu) simgesel ya da gerçek bir ölümdür: Olgun aşklar ise evlilikle doruğuna çıkarak ölümü alışkanlıklarla engellemeye girişir (Pazar gazeteleri, ütülen pantolonlar, uzaktan kumandalı ev alet edavatı gibi). Olgun olmayan aşklar asla ödün vermez ki bu da ölmeye yatmak demektir. Olgunlaşmamış bir ihtirasın doruklarına varmışlar için evlilik dayanılmaz bir bedeldir – böyleleri, ilişkiyi öyle sonlandırmaktansa arabasını uçurumdan aşağı sürmeyi yeğler.

6. Zor sorunlarla karşı karşıya kalmanın getirdiği saflıkla (yanıtı bir zarfın arka kapağına sığacak bir soruymuş gibi) "Neden hepimiz birbirimizi sevemeyiz ki?" diye sorardım zaman zaman. Etrafım aşkın çilekeşleriyle, annelerin, babaların, erkek ve kız kardeşlerin, arkadaşların, sabun köpüğü dizilerinin ve berberlerin şikâyetlerinden geçilmiyordu ve hemen herkes aynı acıları çekip, aynı acılardan kaçındığına göre ortak bir yanıtı ol-

malıydı bu sorunun – Komünistlerin uluslararası kapitalin paylaşımındaki haksızlıklara getirdikleri çözüm önerisi gibi, meta-fizik bir çare bulunabilmeliydi dünyanın romantik sorunlarına.

7. Bu ütöpik düşlere ben kapılmıyorum yalnızca, yeterince kafa yorarak ve terapiyle aşkın daha sağlıklı, daha ızdırapsız bir deneyime dönüşebileceğine inanan romantik pozitivistler var. Psikanalistler, vaizler, gurular ve yazarlardan oluşan bu karma topluluk, aşkın sorunlu olabileceğini kabul etmekle birlikte, bu sorunlara çözüm bulunabileceğine inanıyorlar. Romantik pozitivistler, duygusal yaşamların sıkıntıları ardındaki nedenleri görüp –özgüven kompleksi, baba kompleksi, anne kompleksi, kompleks kompleksi– çaresini bulmaya çalışıyorlar (regresyon terapisi, *Tanrı'nın Kenti'nin* okunması, bahçıvanlık ya da meditasyon gibi). Demek ki Hamlet'in yazgısı usta bir Jung'cu psikanalist sayesinde farklı olabilir, Othello saldırganlığından tedavi divanında kurtulabilir, Romeo çöpçatanlık şirketi aracılığıyla kendine daha uygun bir eş bulabilir ve Oidipus da aile terapisi seanslarında ailesiyle olan sorunlarını çözümleyebilirdi.

8. Sanat aşkın ızdıraplarına adeta meşum bir tutkuyla eğilirken, romantik pozitivistler tüm dikkatlerini yürek acılarını önleyebilecek birkaç pratik çözüm üzerinde odaklanmışlardı. Batıda romantik edebiyatın hemen tümünün karamsarlığına kıyasla, genelde yozlaşmış sanatçılarla aklını yitirmiş şairlerin melankolik hayal gücüne bırakılmış bu alanda güven telkin eden aydınlıkçı bir yaklaşımın cesur şampiyonlarıydı onlar.

9. Chloe'den ayrıldıktan bir süre sonra, Dr. Peggy Nearly adında bir yazarın, *Kanayan Yürek* adlı kitabına rastladım.⁹ Hemen büroya dönmem gerekiyordu ama kitabı almadan edemedim, pembe arka kapağındaki soru dikkatimi çekmişti: "Âşık olmak mutlaka acı çekmek anlamına mı gelmeli?" Kimdi bu bilmeceyi çözebildiğini iddia eden şu Dr. Peggy Nearly? Kitabın ilk sayfasından öğrendiğime göre Peggy Nearly,

9 *Kanayan Yürek*, Peggy Nearly, Capulet Kitapları, 1987.

... Oregon Sevgi ve İnsan İlişkileri Enstitüsü'nden mezun oldu. Halen San Francisco'da yaşıyor, psikanaliz, çocuk terapisi ve evlilik danışmanlığıyla uğraşıyor. Duygusal bağımlılıkla ilgili kitaplarının yanı sıra penis kompleksi, grup dinamiği ve agorofobiyle ilgili kitapları bulunuyor.

10. Peki neler anlatıyor *Kanayan Yürek*? Kendilerine uygun olmayan, kötü davranan veya duygusal açıdan tatmin edemeyen, alkole ya da şiddete başvuran tiplere âşık olan kadınlarla erkeklerin iyimser bir bakış açısıyla yazılmış talihsiz öyküleri var içinde. Bu insanlar aşk ve acıyı bilinçsizce özdeşleştirerek, seçtikleri uygunsuz tiplerin bir gün değişeceklerine, kendilerini doğru dürüst seveceklerine inanıyorlar. Sözün kısası, doğal duygusal gereksinimlerini doyuramayacak bu insanları değiştirebilecekleri yanılması içine düştükleri için hayatları kayıyor. Üçüncü bölüme geldiğimde, Dr. Nearly'ye göre sorunun kökeninde anne babaların bulunduğu öğrendim, talihsiz romantiklerin duygusal yaşamında çarpık bir süreç söz konusuymuş. Kendilerine iyi davranmayan insanlara tutulanlar, çocukken girdikleri duygusal etkileşimlerde sevginin kötü ve karşılıksız olduğunu öğrenenlermiş. Oysa terapiye gidip çocukluğumuzu eşelersek, neden mazoşist olduğumuzu anlayabilir, kendimize uygun olmayan bir eşi değiştirmeye çalışmanın, aslında anne babaların doğru dürüst bakımı beklentisi içinde kalanların çocuksu fantezilerinin kalıntısı olduğunu görebilirmişiz.

11. Kitabı birkaç gün önce bitirdiğim için olsa gerek, Dr. Nearly'nin kitabındaki kişilerle Flaubert'in yapıtındaki trajik kahraman Emma Bovary arasında belki de başarısız bir paralellik kurdum. Kimdi Emma Bovary? Bir Fransız köylüsü, aşkı acıyla özdeşleştirdiği için kendisine tutkun kocasından nefret eden genç bir kadın. Sonuçta, romantik özlemlerini doyuramayacak denli kaba, kötü huylu adamlarla evlilik dışı ilişkilere girdi. Bovary'nin hastalığı, ilişkiye girdiği o adamların değişip kendisini gerçekten seveceğini ummaktan vazgeçememesiydi – ki Rodolphe ve Leon'un onunla yalnızca eğlendikleri apaçıktı.

Yazık ki Emma'nın terapiye gidip mazoşistik eğilimlerinin kökenine inmek gibi bir olanağı yoktu. Gitti kocasıyla çocuğunu terk etti, ailenin parasını çarçur etti ve geride küçük bir çocukla çökmüş bir koca bırakarak arsenikle intihar etti.

12. Bazı çağdaş çözümler o günlerde de olanaklı olsaydı olayların nasıl gelişebileceğini düşünmek oldukça ilginç sonuçlar doğurur kimi zaman. Madame Bovary sorununu Dr. Nearly ile konuşabilmiş olsaydı ne olurdu? Romantik pozitivizmin edebiyatın en trajik öykülerinden birine müdahale etmesinden ne gibi bir sonuç çıkardı? Emma, Dr. Nearly'nin San Francisco'daki kliniğinin kapısını çalmış olsaydı sohbetin nerelere varacağını merak ediyor insan.

(Bovary koltukta oturmuş, ağlıyor.)

NEARLY: Emma, sana yardım etmemi istiyorsan, sorunun ne olduğunu anlatman gerekecek bana.

(Madame Bovary başını kaldırmadan burnunu dantelli bir mendille siler.)

NEARLY: Ağlamak pozitif bir deneyimdir, ama elli dakikanızın tümünü ağlayarak geçirmemelisin bence.

BOVARY: (Gözyaşı selinin arasında) Yazmadı, o bana... yazmadı.

NEARLY: Kim yazmadı, Emma?

BOVARY: Rodolphe. Yazmadı, yazmadı. Beni sevmiyor. Yıkılmış bir kadını ben. Perişanım, aptalım, çocuk gibiyim.

NEARLY: Emma, böyle konuşma. Kendini sevmeyi öğrenmelisin demiştim.

BOVARY: Aptallığımı neden seveyim?

NEARLY: Çünkü sen güzel bir insansın. Ve bunu göremediğin için sana duygusal acı çektiren erkeklere bağımlısın.

BOVARY: Ama çok iyiydi zamanında.

NEARLY: Ne çok iyiydi?

BOVARY: Yanında olmak, yanımda olması, sevişmek, teni-
ni tenimde hissetmek, ormanda birlikte ata binmek.
Gerçekten yaşadığımı hissetmişim ama şimdi yaşam
başına yıkıldı.

NEARLY: Belki gerçekten yaşadığını hissettin ama bunun
tek nedeni o duygunun sürekli olamayacağını bilmendi,
o adamın seni gerçekten sevmediğini biliyordun. Bir de-
diğini iki etmeyen kocandan nefret ediyorsun sonra kal-
kıp sana iki hafta yanıt vermeyen bir adama âşık olu-
yorsun. Açık söylemem gerekirse, senin aşk dediğin
zorlama, mazoşist duygulara daha yakın Emma.

BOVARY: Öyle mi? Ben nereden bileyim? Hastalıksa bile
umrumda değil, tek istediğim onu yeniden öpebilmek,
beni kollarına alması, teninin kokusunu duymak.

NEARLY: Kendini tanımaya çalışmalısın, çocukluğuna
dönmelisin, belki o zaman bütün bu acıyı hak etmediği-
ni göreceksin. Duygusal gereksinimlerini doyuramayan,
kifayetsiz bir ailenin çocuğu olduğun için kendini kur-
taramıyorsun.

BOVARY: Benim babam sıradan bir çiftçiydi.

NEARLY: Belki öyleydi, ama belli ki sana duygusal bir gü-
ven aşılayamamış, o zaman doyurulmayan gereksinim-
lerini seni tatmin edemeyecek adamlara âşık olarak do-
yurmaya çalışıyorsun.

BOVARY: Sorun Charles, Rodolphe değil ki.

NEARLY: Pekâlâ canım, bu haftalık bu kadar, haftaya de-
vam ederiz. Seansımızın sonuna geldik.

BOVARY: Ah Dr. Nearly, daha önce söyleyemedim, bu haf-
ta da ödeme yapamayacağım.

NEARLY: Ama bu üçüncü oluyor.

BOVARY: Özür dilerim, ama şu sıralar maddi açıdan öyle sıkıntıdayım ki, çok mutsuzum, bütün paramı alışverişe harcıyorum. Daha bugün üç yeni elbise, renkli bir yük-sük, bir de porselen çay takımı aldım.

13. Madam Bovary'nin terapisinin de yaşamının da mutlulukla sonlanması zor görünüyor doğrusu. Dr. Nearly'nin (parasını alabilmişse eğer) Emma'yı, Flaubert'in kitabını iyimser bir kurtuluş öyküsüne dönüştürecek denli düzenli, rahat ve seven bir eş haline getirebileceğine ancak koyu bir romantik pozitifist inanır. Dr. Nearly, Madam Bovary'nin sorununu *yorumlayabilmişti* elbette, ama bir sorunu görmekle çözmek arasındaki fark, başkalarına akıl vermekle akıllı davranabilmek arasındaki fark gibidir. Akıllı olmak başka, aklını kullanabilmek başka, aşktan aklını yitirebileceğini bilmek kimseyi bu hastalıktan kurtarmıyor. Aslında akli başında, ızdırapsız bir aşk, kan akmayan bir savaş gibi bir çelişki taşıyor – Cenevre Antlaşması'nı karıştırmayın şimdi. Madam Bovary ile Peggy Nearly arasındaki çatışma, romantik trajedi ile romantik pozitivizmin çatışması aslında. Akıl ile karşıtı (cehalet olsa gidermek kolay), yani doğru bildiğini bir türlü eyleme geçirememek arasındaki çatışmadır bu. Chloe ile ilişkimizin aslında bir hayal olduğunu bilmek bir işimize yaramamış, aptallık etmiş olabileceğimizi fark ettiğimiz için akıllanmamıştık.

14. Aşkın ızdırabıyla karamsarlaştıkça, bu duyguya sırtımı dönmeye karar verdim. Romantik pozitivizm de bir işe yaramadığına göre, en doğrusu bir daha âşık olmamak şeklinde özetlenebilecek Stoik önermeydi. Yani artık simgesel bir manastıra kapanacak, kimseyle görüşmeyecek, meyve vermeden yaşayacak ve kendimi işime verecektim. Dünyevi eğlencelerden elini ayağını çekmiş, bekârlık andı içmiş ve yaşamlarını manastırlarda geçirmiş kadın ve erkeklerin öykülerini hayranlık duyarak okudum. Yaşamını mağaralarda geçirmiş, kırk elli yılını çöllerde bitki kökleri ve meyve yiyerek hayatta kalmış, insan yüzü görmeden yaşamış bir sürü münzevi vardı.

15. Oysa bir akşam yemeği davetinde bana iş hayatını anlatırken Rachel'ın gözlerinde kaybolunca, Chloe ile yaptığım bütün hataları yinlemek adına Stoacı felsefeden ne çabuk vazgeçebileceğimi fark ederek irkildim. Rachel'ın zarif topuzuna, çatal bıçağını kullanmaktaki zerafetine, mavi gözlerinin derinliğine dalarsam geceyi kazasız belasız atlatamayacağımı biliyordum.

16. Rachel'ı görünce, Stoacı yaklaşımın ne denli sınırlayıcı olduğunun farkına vardım. Aşk ne kadar ızdıraplı ve ne kadar mantıksız olursa olsun, unutulmaz bir duyguydu aynı zamanda. Ve mantıksız olduğu ölçüde de kaçınılmazdı, yani mantıksız olması hiçbir şeyi değıştirmiyordu. Bitki kökü ve meyve yemek için Cudi dağına çıkmak biraz saçma değil miydi? Niyetim cesur olabilmekse, aşk daha çok olanak tanımıyor muydu kahramanlıklara? Hem Stoik yaşam, tüm fedakârlıklarına karşın korkaklık değil miydi biraz? Bu düşüncenin temelinde, *düşkırıklığına uğratılamayacak denli umutsuz olmak* yatıyordu. Aslında sevilmele gelen tehlikelere karşı kendini savunmak, çölde tek başına kalmaktan da zordu. Duygusal yıkımlardan uzak bir manastır deneyimi ararken, temel insani gereksinimlerin varlığını yok saymaya çalışıyordu Stoik düşünce. Ve ne kadar cesur olursa olsun, o en büyük gerçek, yani aşk söz konusu olduğunda bir korkak sayılırdı Stoacı.

17. Sorunları en temel ayırıcı özelliğine indirgeyerek gerçekte ne kadar karmaşık olduklarını görmezlikten gelebiliriz zaman zaman. Romantik pozitivizm de Stoik düşünce de aşkın ızdıraplarına yetkin çözümler getiremiyordu aslında, çünkü ikisi de çelişkileri dengelemektense, görmezlikten geliyordu. Stoacılar, aşkın acısını ve mantıksızlığını aşka karşı kullanıyorlar – ve böylece denetlenemez duygusal gereksinimlerimiz ile arzuların yarattığı travmayı dengelemekten aciz kalıyorlardı. Romantik pozitivistler ise kolaycı bir psikolojik bilgelikle, aşkın sorunlardan arındırılabilceğı inancıyla, aşk aklını kullanmanın bazen ne kadar zor olabildiğini görmezlikten gelerek, Madam Bovary'nin trajedisini Dr. Nearly'nin o bildik kuramlarına indirgiyorlardı.

18. Uyuşmazlıkların göz ardı edilmemesi, akıllı olmakla aklını kullanmanın, aşırı tutkunun saçmalığıyla kaçınılmazlığının dengelenmesi gerektiğini öğretiyordu, aşktan alınan o karmaşık ders. Aşk, birden dogmatik bir iyimserlik veya karamsarlığa kapılmadan, insanın korkularından felsefe, hayal kırıklıklarından ahlak dersi çıkarmadan yaşanacak bir duyguydu. Analitik bir akla belli bir tevazu öğreten, böyle belirsizliklerle dolu bir alanda bir çözüme ulaşmanın (nedenlerle sonuçlarını temize çekerek) zor olduğunu gösteriyordu aşk dersi – ironiden asla vazgeçmemek gerektiğinin altını çiziyordu.

19. Rachel, gelecek hafta için yemek teklifimi kabul edince, bu dersler daha da anlamlı görünmeye başladı, onu düşünmek bile şairlerin yürek dedikleri o bölgede tek bir anlamı olabilecek titreşimlere yol açıyordu – yeniden kapılmaya başlamıştım bile.

Edebiyat dünyasının genç yeteneği Alain de Botton,
bu kitapta yüzyılımızı, aşklarımızı, yenilgilerimizi,
ihtiraslarımızı tam da “Ah, ben de öyle düşünmüştüm /
hissetmişim / yapmışım” dediğimiz yerden yakalıyor.

İçinde yaşadığımız dünyanın “aşk”
diye adlandırdığı şeyin, doğumgünü hediyelerinden,
hafta sonu kaçamaklarından, yılbaşı partilerini
beraber geçirmekten başka bir şey olduğunu
-hâlâ- düşünenler için.

TEMA

TÜRKİYE ÇÖL OLMASINI!

(0212) 281 10 27

ISBN 975-363-810-8

9 789753 638104